

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ
ПРАКТИКУМ

Автори: Каламбет С.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та обліку Дніпродзержинського державного технічного університету;

Іванов С.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та маркетингу Придніпровської державної академії будівництва та архітектури;

Півняк Ю.В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та обліку Дніпродзержинського державного технічного університету.

Рецензенти: Ковальчук К.Ф. - доктор економічних наук, професор, декан економічного факультету Національної металургійної академії;

Плаксієнко В.Я. - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Полтавської державної аграрної академії;

Бараш Ю.С. - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку, аудиту та інтелектуальної власності Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна.

Каламбет С.В. Фінанси підприємств. Практикум: *Навч. посіб.* / С.В. Каламбет, С.В. Іванов, Ю.В. Півняк – Дніпропетровськ.: изд. _____, 2016. - ___ с. – ISBN _____

Навчальний посібник підготовлено відповідно до програми з навчальної дисципліни «Фінанси підприємств», яка відноситься до дисциплін професійної підготовки бакалаврів в галузі знань «управління та адміністрування». У ньому наведено методичні вказівки щодо вивчення сутності та організації фінансів підприємств, організації розрахунків і кредитування підприємств, формування і розподілу прибутку, оподаткування підприємств, сутності та організації оборотних коштів, сутності та фінансування відтворення основних засобів, фінансового планування, фінансового аналізу, проведення фінансової санації підприємства.

У навчальному посібнику наведено матеріал для практичної підготовки майбутніх фахівців з управління та адміністрування самостійного опанування студентами змісту дисципліни «Фінанси підприємств». У посібнику наведено методичні вказівки щодо вивчення тем дисципліни, питання для самоконтролю знань, тестові завдання, практичні завдання, завдання щодо складання структурно-логічних схем, завдання для самостійної роботи студентів, список використаних і рекомендованих джерел.

Навчальний посібник призначено для студентів економічних спеціальностей. Ним можуть користуватися викладачі, аспіранти та всі ті, хто бажає професійно знати про фінанси підприємств.

ВСТУП

Фінансам підприємств належить визначальне місце в системі фінансів, бо вони функціонують у сфері суспільного виробництва, де створюється валовий внутрішній продукт, матеріальні та соціальні блага. Від стану фінансів підприємств залежить можливість та розмір задоволення як корпоративних, індивідуальних, колективних, так й суспільних потреб.

За цих умов необхідна підготовка фахівців з фінансів, які мають глибокі знання з теорії і практики фінансових відносин суб'єктів господарювання, формування фінансових ресурсів, фінансового планування, організації та управління фінансовою діяльністю підприємства.

Підготовка фахівців, обізнаних із управлінням фінансів підприємств за ринкових умов господарювання, потребує видання навчальної літератури, яка б дозволяла набувати та опановувати навички та вміння фінансових розрахунків, обґрунтування фінансових рішень на основі планування, аналізу, оцінювання фінансового стану та застосування інших методів організації фінансів підприємств.

Навчальний посібник підготовлено відповідно до програми з навчальної дисципліни «Фінанси підприємств», яка відноситься до дисциплін професійної підготовки бакалаврів з управління та адміністрування. У ньому наведено методичні вказівки щодо вивчення сутності та організації фінансів підприємств, організації розрахунків і кредитування підприємств, формування і розподілу прибутку, оподаткування підприємств, сутності та організації оборотних коштів, сутності, організації та фінансування відтворення основних засобів, фінансового планування, фінансового аналізу, проведення фінансової санації підприємства.

У навчальному посібнику наведено матеріал для практичної підготовки майбутніх фахівців з фінансів та самостійного опанування студентами змісту дисципліни «Фінанси підприємств». У посібнику наведено методичні вказівки щодо вивчення тем дисципліни, питання для самоконтролю знань, тестові завдання, практичні завдання, завдання щодо складання структурно-логічних схем, завдання для самостійної роботи студентів, список використаних і рекомендованих джерел. Такий виклад матеріалу сподіваємося дасть змогу студентам закріпити й перевірити засвоєний зміст тем дисципліни під час самостійного опрацювання та при проведенні аудиторних занять.

Автори будуть вдячні читачам за пропозиції щодо удосконалення змісту навчального посібника.

ТЕМА 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

- 1.1. Поняття й сутність фінансів підприємств.*
- 1.2. Місце фінансів підприємств в системі фінансів.*
- 1.3. Функції фінансів підприємств.*
- 1.4. Принципи організації фінансів підприємств.*
- 1.5. Фінансові ресурси підприємств.*
- 1.6. Основи організації фінансів підприємств.*
- 1.7. Фінансовий механізм підприємства.*
- 1.8. Зміст, задачі та організація фінансової роботи на підприємствах.*

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Розгляд сутності поняття «фінанси підприємств» необхідно пов'язати з усвідомлення їх об'єктивності та специфічністю форм їх прояву в умовах формування та розвитку в ринкової економіки. Необхідно розглянути внутрішні та зовнішні фінансові відносини підприємств у розрізі об'єктів, суб'єктів та конкретних груп. З'ясувати до яких з них відносять фінансові відносини, що опосередковують відносини з приводу формування статутного капіталу; формування і розподілу доходу та прибутку підприємства; до яких – фінансові відносини з іншими підприємствами з приводу придбання і реалізації продукції; з банківськими установами з приводу розрахунково-касового, кредитного та іншого банківського обслуговування; з іншими небанківськими установами з приводу кредитування, інвестування, страхування та з державою та державними цільовими фондами з приводу сплати податків та обов'язкових платежів, можливого бюджетного фінансування.

Необхідно, при вивченні теми, з'ясувати місце фінансів підприємств в системі фінансів. Усвідомити систему взаємозв'язків та взаємовпливу сфер та ланок системи фінансів.

Необхідно, при вивченні теми, розглянути функції фінансів підприємств як внутрішню властивість і форму вияву їх сутності. З'ясувати зміст розподільчої, контрольної функції та функції формування доходів. З'ясувати взаємозв'язок та взаємообумовленість функцій фінансів підприємства.

При розгляді принципів організації фінансів підприємств необхідно з'ясувати зв'язок між ними та основні відмінностей, які обумовлені основами організації господарської діяльності підприємства.

Ринкова економіка передбачає функціонування підприємств за різними методами господарювання, до яких відносять: комерційний розрахунок, неприбуткову діяльність та кошторисне фінансування. Розгляд кожного з методів повинен передбачати вивчення принципів кожного з них, а також відмінностей, що існують між ними. У зв'язку з тим, що більшість вітчизняних підприємств функціонують за методом комерційного розрахунку, то потрібно при розгляді його принципів

згадати про поняття самоокупності та самофінансування. При розгляді кошторисного фінансування доцільно його розглядати у розрізі бюджетного та безпосередньо кошторисного фінансування. При розгляді підприємств, що функціонують на принципах неприбуткової діяльності, увагу, насамперед, слід звернути на особливості формування їх фінансових ресурсів, а також на мету їх створення і функціонування.

Необхідно, при вивченні теми, розглянути поняття «фінансові ресурси підприємства», «грошові доходи», «грошові фонди». Розглянути методи й способи формування фінансових ресурсів, а також джерела формування фінансових ресурсів. Розглянути внутрішні й зовнішні джерела формування фінансових ресурсів. Розглянути класифікацію формування фінансових ресурсів. Особливу увагу звернути на механізми формування власних та залучення позикових кошти. Також необхідно розглянути основні напрямки використання фінансових ресурсів підприємства.

Галузева структура виробництва України є достатньо розвинутою, тому потрібно також приділити увагу вивченню особливостей організації фінансів підприємств у розрізі різних галузей та видів економічної діяльності, а саме: сільського господарства, транспорту, будівництва та торгівлі. Розгляд специфічних ознак підприємств відповідно до галузевої приналежності повинен передбачати аналіз особливостей формування доходів та витрат підприємства, системи організації оборотних коштів підприємства, характеру виготовленого продукту, тривалості операційного циклу, специфіки фінансового забезпечення діяльності даних підприємств, особливостей фінансового планування та аналізу діяльності підприємства.

Законодавство України регламентує діяльність підприємств різних організаційно-правових форм та форм власності підприємств. Тому в межах даної теми повинен бути проведений порівняльний аналіз діяльності підприємств України у розрізі наступних питань: порядок створення, умови формування майна, обсяг відповідальності та права засновників, організація управління та особливості фінансової роботи на підприємствах різних організаційно - правових форм та форм власності. Об'єктами аналізу при цьому повинні виступати: приватні підприємства, господарські товариства (акціонерне, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю), державні (в т.ч. казенні) та комунальні підприємства.

Необхідно, при вивченні теми, розглянути поняття «фінансовий механізм підприємства». З'ясувати основні елементи фінансового механізму підприємства. Особливу увагу звернути на методи та інструменти фінансового механізму, що використовуються для фінансового забезпечення функціонування підприємства і досягнення поставленої мети.

Завершальним етапом вивчення теми є розгляд питання змісту та завдань фінансової роботи на підприємстві. Необхідно звернути увагу на наступні напрямки: фінансове планування, аналіз, контроль та поточну фінансову роботу. Необхідно розглянути це питання у взаємозв'язку з попередніми.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «фінансів підприємств» та охарактеризуйте їх роль в умовах ринкової економіки.
2. Назвіть та охарактеризуйте функції фінансів підприємств.
3. Охарактеризуйте фінанси підприємств у розрізі їх об'єктів і суб'єктів. Назвіть внутрішні та зовнішні фінансові відносини підприємств.
4. Дайте визначення понять «фінансові ресурси» та «грошові фонди підприємств». Назвіть основні класифікаційні групи фінансових ресурсів підприємств.
5. Назвіть принципи організації фінансів підприємств.
6. Назвіть основні види організації фінансів підприємств. Охарактеризуйте основні принципи організації підприємств, що функціонують на основі комерційного розрахунку, як неприбуткові та на основі кошторисного фінансування.
7. Дайте визначення поняття «фінансовий механізм підприємства» та охарактеризуйте його роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємства.
8. Назвіть зміст, задачі та напрямки організації фінансової роботи на підприємствах.

Тестові завдання

1. Фінансова система держави охоплює:

- а) державні фінанси;
- б) місцеві фінанси;
- в) фінанси підприємств;
- г) фінанси некомерційного сектора;
- д) фінанси домашніх господарств;
- е) фінанси комерційних підприємств.

2. Фінанси підприємств - це:

- а) економічні (грошові) відносини, які виникають у процесі формування, розподілу та використання фондів і доходів підприємств;
- б) грошові кошти підприємства;
- в) матеріальні цінності підприємства;
- г) доходи підприємства.

3. У процесі відтворення фінанси підприємств виконують такі функції:

- а) розподільчу;
- б) контрольну;
- в) фінансову;
- г) обслуговуючу;

д) формування доходів.

4. Фінанси підприємств виконують такі основні функції:

- а) формування фінансових ресурсів у процесі виробничо-фінансової діяльності;
- б) розподіл та використання фінансових ресурсів;
- в) контроль за формуванням та використанням фінансових ресурсів;
- г) правове забезпечення підприємницької діяльності;
- д) вільне ринкове ціноутворення та конкуренція.

5. Умовами ефективної реалізації функцій фінансів підприємства є:

- а) різноманітність форм власності;
- б) наявність ринків товарів, праці, капіталів;
- в) свобода підприємництва, самостійність у прийнятті підприємницьких рішень;
- г) правове забезпечення підприємницької діяльності;
- д) вільне ринкове ціноутворення та конкуренція;
- е) втручання з боку держави у фінансування підприємницьких структур.

6. Фінансові ресурси підприємства - це:

- а) кошти, що перебувають у розпорядженні підприємств;
- б) основні фонди підприємств;
- в) оборотні кошти підприємств;
- г) грошові кошти на рахунках у банках;
- д) усі відповіді вірні;
- е) правильної відповіді немає.

7. Складовими фінансових ресурсів підприємства є:

- а) статутний капітал;
- б) резервний капітал;
- в) нерозподілений прибуток;
- г) амортизаційні відрахування;
- д) кредиторська заборгованість;
- е) основні фонди підприємств;
- ж) оборотні кошти підприємств;
- з) грошові кошти на рахунках у банках;
- и) усі відповіді вірні.

8. Фінансові ресурси підприємства класифікують за такими ознаками:

- а) джерела формування;
- б) етапи формування;
- в) етапи використання;
- г) форма реалізації;
- д) усі відповіді вірні.

9. Основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є:

- а) матеріальні активи;
- б) нематеріальні активи;
- в) власні кошти підприємства;
- г) залучені кошти підприємства;
- д) усі відповіді вірні.

10. Власні фінансові ресурси підприємства - це:

- а) амортизаційні відрахування;
- б) прибуток;
- в) дивіденди;
- г) кредити банків;
- д) внесок засновників у статутний капітал;
- е) правильної відповіді немає.

11. Зовнішні фінансові ресурси підприємства - це:

- а) кредиторська заборгованість;
- б) страхові відшкодування;
- в) внесок засновників у статутний капітал;
- г) дивіденди;
- д) кошти, одержані від емісії акцій;
- е) дотації, субсидії.

12. Залучені фінансові ресурси підприємства - це:

- а) кредиторська заборгованість;
- б) страхові відшкодування;
- в) внесок засновників у статутний капітал;
- г) дивіденди;
- д) кошти, одержані від емісії облігацій, векселів, інших боргових зобов'язань;
- е) кредити банків.

13. Статутний капітал - це:

- а) власні кошти підприємства;
- б) залучені кошти підприємства;
- в) зовнішні ресурси підприємства;
- г) усі відповіді вірні.

14. Амортизаційні відрахування - це:

- а) власні кошти підприємства;
- б) залучені кошти підприємства;
- в) зовнішні ресурси підприємства;
- г) внутрішні ресурси підприємства;

д) правильної відповіді немає.

15. Під організацією фінансів підприємств розуміють:

- а) форми, методи, способи формування та використання фінансових ресурсів;
- б) контроль за кругообігом фінансових ресурсів;
- в) комерційний розрахунок;
- г) партнерські взаємовідносини підприємств із контрагентами;
- д) усі відповіді вірні.

16. Організація фінансів підприємств ґрунтується на принципах:

- а) самофінансування;
- б) саморегулювання;
- в) самоокупності;
- г) форми власності;
- д) галузі діяльності.

17. Принципи організації фінансів підприємств на практиці реалізуються через:

- а) комерційний розрахунок;
- б) господарський розрахунок;
- г) економічні методи регулювання діяльності;
- д) господарську та фінансову незалежність;
- е) фінансову відповідальність;
- ж) матеріальну зацікавленість;
- з) партнерські взаємовідносини підприємств із контрагентами.

18. Організація фінансів підприємств залежить від таких чинників:

- а) форми власності;
- б) організаційно-правової форми господарювання;
- в) галузі діяльності підприємства;
- г) розміру статутного капіталу;
- д) виду діяльності;
- е) кількості власників підприємства.

19. Підприємства недержавної форми власності - це:

- а) акціонерні товариства;
- б) орендні підприємства;
- в) кооперативні організації;
- г) колективні підприємства;
- д) індивідуальні підприємства;
- е) неприбуткові підприємства.

20. Фінансова діяльність підприємства - це:

- а) діяльність, спрямована на забезпечення підприємства фінансовими ресурсами;
- б) діяльність, спрямована на досягнення цілей економічного і соціального розвитку;
- в) аналіз і контроль фінансово-господарської діяльності;
- г) оперативна фінансово-економічна робота;
- д) усі відповіді вірні.

21. Фінансова діяльність підприємства спрямована на вирішення таких завдань:

- а) забезпечення фінансовими ресурсами поточної діяльності підприємства;
- б) забезпечення виконання фінансових зобов'язань перед діловими партнерами;
- в) контроль за ефективним розподілом і цільовим використанням фінансових ресурсів;
- г) інформаційне забезпечення використання фінансових важелів;
- д) усі відповіді вірні.

22. Фінансовий механізм підприємства - це:

- а) сукупність форм і методів формування та використання фінансових ресурсів;
- б) порядок формування і розподілу прибутку;
- в) порядок залучення інвестицій;
- г) система управління, яка включає організацію взаємодії фінансових відносин і грошових фондів з метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати діяльності підприємства;
- д) усі відповіді вірні.

23. Фінансовий механізм підприємства включає систему таких фінансових методів:

- а) фінансове прогнозування;
- б) планування;
- в) фінансові показники й коефіцієнти;
- г) систему розрахунків;
- д) прибуток;
- е) норму амортизації;
- ж) усі відповіді вірні.

24. Фінансовий механізм підприємства включає систему таких фінансових важелів:

- а) дохід;
- б) прибуток;
- в) ціну;
- г) норму амортизації;
- д) аналіз і контроль фінансово-господарської діяльності підприємства;
- е) усі відповіді вірні.

25. Фінансовий механізм вітчизняних підприємств формується на основі таких засад:

- а) нормативного забезпечення;
- б) правового забезпечення;
- в) інформаційного забезпечення;
- г) організації фінансово-господарської діяльності підприємств.

26. Фінансову роботу на підприємстві здійснюють за такими основними напрямками:

- а) фінансове планування і прогнозування;
- б) аналіз і контроль фінансово-господарської діяльності підприємства;
- в) оперативна фінансово-економічна робота;
- г) господарський розрахунок.

27. На малих підприємствах функції фінансиста можуть виконувати:

- а) головний бухгалтер;
- б) заступник директора;
- в) бухгалтер;
- г) директор;
- д) усі відповіді вірні.

28. Фінансова служба на підприємстві виконує такі функції:

- а) розробляє фінансові плани;
- б) організовує оперативний контроль за надходженням грошових коштів;
- в) контролює розподіл і цільове використання фінансових ресурсів;
- г) здійснює розрахунки із контрагентами;
- д) вивчає стан фінансового ринку;
- е) здійснює інвестування інших підприємств;
- ж) усі відповіді вірні.

29. Товариства з обмеженою відповідальністю створюються у формі:

- а) кооперативів;
- б) колективних підприємств;
- в) індивідуальних підприємств;
- г) домашнього господарства.

30. Грошові фонди – це:

- а) частина фінансових ресурсів;
- б) фонди цільового використання на підприємстві;
- в) фонди не цільового використання на підприємстві;
- г) грошові надходження підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 1 «Основи організації фінансів підприємств», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- фінанси підприємств;
- розподільна функція фінансів підприємств;
- контрольна функція фінансів підприємств;
- функція формування доходів;
- принцип господарської самостійності;
- принцип фінансової самостійності;
- принцип зацікавленості у результатах фінансово-господарської діяльності;
- принцип самофінансування;
- принцип відповідальності за результати фінансово-господарської діяльності;
- принцип відокремлення коштів основної та інвестиційної діяльності;
- принцип ділення капіталу підприємства на оборотний та необоротний;
- принцип ділення джерел фінансування оборотних коштів на власний та запозичений;
- принцип контролю за результатами фінансово-господарської діяльності;
- принцип наявності цільових фондів грошових коштів на підприємстві;
- грошові фонди;
- фінансові ресурси;
- комерційний розрахунок;
- організація фінансів підприємств;
- фінансова діяльність підприємств;
- фінансова робота на підприємстві;
- операційна діяльність;
- інвестиційна діяльність;
- фінансова діяльність;
- фінансовий механізм підприємства.

Завдання 2. Визначення обсягу фінансових ресурсів підприємства.

Підприємство на звітну дату мало такі дані за балансом:

- статутний капітал - 8000 тис. грн.;
- пайовий капітал - 300 тис. грн.;
- інший додатковий капітал - 90 тис. грн.;
- резервний капітал - 600 тис. грн.;

- нерозподілений прибуток - 100 тис. грн.;
 - неоплачений капітал - 20 тис. грн.;
 - довгострокові кредити банків – 150 тис. грн.;
 - довгострокові фінансові зобов'язання - 40 тис. грн.;
 - відстрочені податкові зобов'язання – 80 тис. грн.;
 - забезпечення виплат персоналу - 400 тис. грн.;
 - інші забезпечення - 500 тис. грн.;
 - короткострокові кредити банків - 300 тис. грн.;
 - поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями - 60 тис. грн.;
 - кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 900 тис. грн.;
 - поточні зобов'язання за розрахунками: з одержаних авансів - 600 тис. грн., з бюджетом зі сплати податків - 350 тис. грн., з позабюджетних платежів – 50 тис. грн., зі страхування - 40 тис. грн., з оплати праці – 150 тис. грн., з учасниками щодо виплати дивідендів - 500 тис. грн., інші поточні зобов'язання - 40 тис. грн.
- Необхідно визначити обсяг фінансових ресурсів, заповнивши таблицю. Зробити презентацію.

Таблиця

Види фінансових ресурсів	Фінансові ресурси	
	тис. грн.	%
а) власні		
б) позикові		
в) залучені		
Всього:		100,0

Завдання 3. Розрахунок суми пені за несвоєчасні розрахунки з постачальниками і бюджетом.

ВАТ «А» повинно було перерахувати (сплатити) 20 числа до бюджету податок на прибуток в сумі 6 500 грн., фактично ж перерахувало суму 30 числа; 25 числа оплатити постачальнику за отримані товари 35 000 грн. фактично ж сплатило 30 числа.

Необхідно розрахувати суму пені, що буде сплачена платником за несвоєчасні розрахунки з отримувачами грошових коштів.

Завдання 4. Розрахунок суми виручки від продажу продукції та розміру впливу факторів на її обсяг.

Таблиця

№	Показники	Планові	Фактичні
1	Обсяг продукції, що реалізується:	14 750	14 500
	продукція А		
	продукція Б	15 000	15 200
	продукція В	14 500	14 200
	продукція Г	14 000	14 300
2	продукція Д	13 750	13 550
	Ціна продажу за од, грн. продукція А	378,00	385,00
	продукція Б	385,00	380,00
	продукція В	394,00	390,00
	продукція Г	367,00	370,00
	продукція Д	386,00	382,00

Необхідно, використовуючи дані таблиці визначити обсяг виручки від продажу продукції за планом і фактично. Визначити відхилення фактичної виручки від планової її величини і вплив факторів (обсягу проданої продукції та ціни продажу) на зміну обсягу виручки.

Завдання 5. Ознаки малого підприємства.

На основі даних таблиці визначте, чи буде віднесено підприємство до категорії малих. Обґрунтуйте відповідь.

Таблиця

№ з/п	Показники	Квартали			
		1	2	3	4
1.	Чисельність штатних працівників (осіб)	23	26	27	26
2.	Чисельність працівників, які працюють за сумісництвом (осіб)	29	25	25	15
3.	Валовий дохід від реалізації продукції (тис. грн.)	256	2 284	3 065	5 287

Завдання 6. Приріст власного капіталу підприємства.

Фінансову діяльність підприємства протягом звітного року характеризують такі дані:

- 1) прибуток підприємства до оподаткування - 180 тис. грн.;
 - 2) розміщення корпоративних прав за курсом 130%;
 - 3) номінальна вартість емісії – 200 тис. грн.;
 - 4) 60 % прибутку спрямовано на виплату дивідендів;
 - 5) 20 % прибутку використано на поповнення резервного капіталу;
 - 6) підприємство отримало на безоплатній основі необоротні активи первісною вартістю 30 тис. грн., а сума амортизації склала 5 тис. грн.
- Розрахувати приріст власного капіталу підприємства за звітний період у розрізі

окремих статей. Відповідь обґрунтувати.

Завдання 7. Створення відкритого акціонерного товариства.

Прийнято рішення про заснування відкритого акціонерного товариства. Засновниками була організована відкрита підписка на акції, результати якої характеризуються такими даними:

- на момент скликання установчих зборів АТ всі акції були сплачені за ціною емісії;
- номінальна вартість акцій – 56 грн.;
- курс емісії – 120 %;
- кількість акцій, які підлягають розміщенню – 16 000 шт.;
- накладні витрати, пов'язані із заснуванням підприємства – 13 500 грн.;

Необхідно визначити: чи буде засноване АТ. Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного АТ.

Завдання 8. Статутний капітал підприємства.

Статутний фонд АТ становить 800 тис. грн.; номінальна вартість акцій – 100 грн.. Прийнято рішення про збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку та резервних фондів, які перевищують необхідний передбачений законодавством розмір. Відношення, згідно з яким збільшується статутний фонд, дорівнює 4:1.

Резерви та нерозподілений прибуток становлять 1000 тис. грн.. Сума збільшення – 200 тис. грн..

Визначити розрахунковий курс акцій до збільшення статутного фонду та після його збільшення.

Завдання 9. Зміна статутного капіталу підприємства.

Таблиця

Баланс акціонерного товариства має наступний вигляд:

Актив		Пасив	
1. Основні засоби	60000	1. Статутний фонд	100000
2. Запаси і витрати	30000	2. Непокриті збитки	-12000
3. Дебіторська заборгованість	15000	3. Довгострокові пасиви	10000
4. Грошові кошти	3000	4. Короткострокові пасиви	10000
Баланс	108000	Баланс	108000

Загальними зборами товариства прийнято рішення щодо зменшення статутного фонду передачею до анулювання корпоративних прав номінальною вартістю 11 тис. грн. Окрім цього один із кредиторів частково списав короткострокову заборгованість підприємства зі сплати процентів за користування кредитом на суму 2 тис. грн.

Визначити, як зміниться баланс підприємства під час виконання зазначених операцій. Яку суму санаційного прибутку отримає підприємство

Завдання 10. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти класифікацію фінансових ресурсів підприємства.
2. Скласти схему системи фінансів (централізовані та децентралізовані фінанси).
3. Скласти схему видів фінансових відношень підприємства.
4. Скласти схему фінансового механізму підприємства.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів.
 - 1.1. Основні проблеми ефективного функціонування промислових підприємств в Україні.
 - 1.2. Основні джерела інвестування інноваційних проєктів вітчизняних підприємств.
 - 1.3. Особливості функціонування концернів як форми об'єднання самостійних підприємств.
 - 1.4. Роль вітчизняних підприємств у забезпеченні сталого економічного зростання.
2. Проаналізуйте основні показники діяльності підприємств (за галузями економіки та видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.
3. Проаналізуйте дебіторську та кредиторську заборгованість підприємств (за галузями економіки та видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.
3. Каламбет С.В., Іванов С.В., Півняк Ю.В.: Фінанси: Навчальний посібник / С.В. Каламбет, С.В. Іванов, Ю.В. Півняк – Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2014. – 312 с.
4. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ // www.rada.gov.ua.
5. Про власність: Закон України від 7 лютого 1991 р. № 697-ХІІ (із змінами та доповненнями) // www.rada.gov.ua.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Грошовий оборот і система розрахунків на підприємстві.

1.2. Принципи організації розрахунків. Організація грошово-готівкових розрахунків.

1.3. Види банківських рахунків та порядок їх відкриття.

1.4. Організація та техніка проведення безготівкових розрахунків підприємств.

1.5. Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності.

1.6. Економічні й фінансові санкції у системі грошових розрахунків і платежів.

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Розгляд сутності поняття «грошовий оборот» необхідно пов'язати з усвідомленням того, що він охоплює процеси розподілу та обміну. Необхідно розглянути поняття «грошова маса». Необхідно з'ясувати різницю між поняттями «грошовий оборот» та «грошова маса». Необхідно розглянути напрямки, в яких відбувається грошовий оборот на підприємстві. Необхідно усвідомити розмежування грошового обороту на безготівковий та готівковий.

Необхідно, при вивченні теми, з'ясувати роль безготівкових розрахунків на підприємстві. Усвідомити цілісну систему безготівкових розрахунків на підприємстві, а саме: класифікацію розрахунків, організацію розрахунків, форми відповідних документів, взаємовідносини платників з банками та іншими суб'єктами сфер та ланок системи фінансів.

Необхідно, при вивченні теми, розглянути готівкову форму розрахунків. Розглянути організацію готівкових розрахунків на підприємстві.

При розгляді принципів організації грошових розрахунків на підприємстві необхідно з'ясувати зв'язок між ними та основні відмінності, які обумовлені основами організації господарської діяльності підприємства.

В процесі своєї діяльності підприємства вступають у взаємовідносини з різними підприємствами, організаціями та установами, які передбачають різну природу фінансових відносин між ними. Тому для забезпечення розрахунків використовуються і різні форми платіжних інструментів. При розгляді цього питання необхідно увагу звернути на наступні форми платіжних інструментів, а саме: платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, платіжні вимоги, акредитиви, чеки, векселі, інкасові доручення. Необхідно при розгляді кожної з форм звернути увагу на сфери застосування, переваги та недоліки, терміни дії розрахункового документа. В практичному аспекті дані документи необхідно розглянути з точки зору їх оформлення, порядку подання.

Усі суб'єкти підприємницької діяльності та установи банків зобов'язані дотримуватись вимог чинного законодавства щодо відкриття рахунків. За порушення цих вимог суб'єкти підприємницької діяльності та комерційні банки несуть відповідальність. При вивченні теми необхідно розглянути види банківських рахунків і порядок їх відкриття.

Законодавство України регламентує діяльність підприємств різних організаційно-правових форм та форм власності щодо організації готівкових та безготівкових розрахунків. Тому в межах даної теми необхідно розглянути відповідні нормативно-правові акти.

Завершальним етапом вивчення теми є розгляд питання змісту та завдань розрахунково-платіжної дисципліни. В межах даної теми необхідно звернути увагу на фінансові санкції і, насамперед, в банківській системі та у випадках порушення юридичними особами всіх форм власності законодавства щодо регулювання обігу готівки в національній валюті. Необхідно розглянути це питання у взаємозв'язку з попередніми.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «грошового обороту» та охарактеризуйте напрямки діяльності підприємства з яким він пов'язаний.
2. Назвіть та охарактеризуйте форми грошового обороту на підприємстві.
3. Охарактеризуйте безготівкову форму розрахунків і окресліть сферу її застосування.
4. Охарактеризуйте розмежування грошового обороту на безготівковий та готівковий.
5. Назвіть основні класифікаційні ознаки безготівкових розрахунків.
6. Назвіть платіжні документи, що застосовуються під час безготівкових розрахунків.
7. Охарактеризуйте готівкову форму розрахунків і окресліть сферу її застосування.
8. Назвіть принципи організації безготівкових розрахунків.
9. Дайте визначення поняття «платіжна дисципліна» та охарактеризуйте наслідки її порушення.
10. Назвіть способи зміцнення платіжної дисципліни на підприємстві.

Тестові завдання

1. Дані про обсяги грошових розрахунків підприємства містяться в:

- а) балансі підприємства;
- б) положенні (стандарті) бухгалтерського обліку «Звіт про рух грошових коштів»;
- в) положенні (стандарті) бухгалтерського обліку «Звіт про фінансові результати»;

- г) положенні (стандарти) бухгалтерського обліку «Звіт про власний капітал»;
- д) додатках до фінансової звітності.

2. Сукупність усіх грошових розрахунків і платежів підприємства називають:

- а) статутним капіталом;
- б) фінансовими ресурсами підприємства;
- в) грошовим оборотом;
- г) капітальними інвестиціями.

3. Для здійснення готівкових операцій підприємство повинне мати в наявності:

- а) статут підприємства;
- б) ліцензію на здійснення готівкових операцій;
- в) готівку в національній або іноземній валюті;
- г) касу на підприємстві.

4. Хто встановлює ліміт залишку готівки в касі підприємства:

- а) вищестояща організація;
- б) банк;
- в) підприємство за узгодженням з установою банку;
- г) підприємство самостійно;
- д) правильної відповіді немає.

5. Готівка може зберігатися в касі підприємства в таких випадках:

- а) для виплати зарплати;
- б) виплати стипендій;
- в) виплати премій;
- г) виплати на відрядження;
- д) виплати на господарські витрати;
- е) правильної відповіді немає;
- ж) усі відповіді вірні.

6. Для здійснення безготівкових розрахунків підприємства відкривають в установах банків:

- а) депозитні рахунки;
- б) розрахункові (поточні) рахунки;
- в) валютні рахунки;
- г) бюджетні рахунки;
- д) кредитні рахунки;
- е) усі відповіді вірні.

7. Для відкриття поточного рахунку в банку підприємство повинно подати в установу банку такі документи:

- а) заяву встановленого зразка;
- б) копію свідоцтва про державну реєстрацію;
- в) копію статуту підприємства;
- г) картку із зразками підписів;
- д) фото директора і головного бухгалтера підприємства;
- е) усі відповіді вірні.

8. Про відкриття другого, третього і наступних поточних рахунків у національній валюті власник рахунку повідомляє:

- а) виконавчий комітет;
- б) державну податкову адміністрацію;
- в) органи внутрішніх справ;
- г) співвласників;
- д) банк, де відкрито додаткові розрахунки;
- е) усі відповіді вірні.

9. Безготівкові розрахунки підприємств мають здійснюватись за такими основними принципами:

- а) самостійність вибору підприємством установи банку;
- б) самостійність розпорядження своїми коштами в межах чинного законодавства;
- в) обов'язковість збереження грошових коштів в установах банків;
- г) самостійність вибору підприємством виду й форми розрахунків;
- д) обов'язковість списання коштів тільки з доручення власників цих рахунків;
- е) обов'язковість повідомлення податкового органу про відкриття рахунку;
- ж) обов'язковість здійснення платежу в межах залишків коштів;
- з) усі відповіді вірні.

10. Підприємства можуть здійснювати безготівкові розрахунки за допомогою таких документів:

- а) платіжні доручення;
- б) платіжні вимоги-доручення;
- в) розрахункові чеки;
- г) акредитиви;
- д) векселі;
- е) пластикові картки.
- ж) усі відповіді вірні.

11. Платіжне доручення - це:

- а) договір на здійснення безготівкових розрахунків;

- б) розрахунковий документ що містить доручення про списання зазначеної суми коштів на рахунок одержувача;
- в) відстрочення платежу на період до 90 днів;
- г) усі відповіді вірні.

12. Векселі класифікують за такими ознаками:

- а) за емітентом;
- б) за угодою;
- в) за суб'єктом, що здійснює заставу;
- г) за наявністю застави;
- д) усі відповіді вірні.

13. Пластикові картки - це:

- а) розрахунковий документ;
- б) форма розрахунків;
- в) вид розрахунків;
- г) інструмент безготівкових розрахунків, а також засіб отримання кредиту;
- д) правильної відповіді немає;
- е) усі відповіді вірні

14. Простий вексель - це:

- а) документ, який регулює відносини між боржником і кредитором;
- б) документ, який регулює відносини між боржником, кредитором і отримувачем платежу;
- в) документ, гарантований заставою;
- г) усі відповіді вірні.

15. При користуванні кредитними платіжними картками можна користуватися коштами банку:

- а) у безмежній кількості;
- б) у певних межах;
- в) у певних межах за певний відсоток.
- г) усі відповіді вірні.

16. За порушення розрахункової дисципліни до підприємства вживають такі санкції:

- а) договірні санкції;
- б) банківські або кредитні санкції;
- в) притягують до суду;
- г) органи місцевої влади пред'являють санкції;
- д) фінансові санкції;
- е) усі відповіді вірні.

17. Безготівкова форма розрахунків - це:

- а) грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках клієнтів у банках;
- б) грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на прибуткових ордерах клієнтів у банках;
- в) грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою готівки на рахунках клієнтів у банках;

18. Забезпечений вексель – це:

- а) вексель, що оплачується негайно після прийняття їх дебітором;
- б) вексель, що у своїй основі має депозитну природу;
- в) вексель, що імітується корпораціями, фінансовими групами, комерційними банками;
- г) вексель, що використовується для кредитування торговельних операцій;
- д) вексель, гарантований заставою, яка передається кредиторіві до моменту сплати боргу;
- е) правильної відповіді немає;
- ж) усі відповіді вірні.

19. Грошовий оборот – це:

- а) формування й розподіл грошових фондів;
- б) розподіл виручки від реалізації продукції;
- в) виявлення сутності грошей у русі;
- г) виробництво і реалізація продукції;
- д) правильної відповіді немає.

20. Безготівкові розрахунки – це:

- а) розрахунки, які здійснюються готівкою;
- б) розрахунки за бартером;
- в) розрахунки за допомогою чеків;
- г) розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках у банках;
- д) правильної відповіді немає.

21. Платіжне вимога - доручення – це:

- а) документ, що містить доручення чекодавця банку стосовно перерахування з його рахунка певної суми;
- б) письмове боргове зобов'язання, яке дає право вимагати від боржника сплати відповідної суми;
- в) письмове доручення власника рахунка переказати відповідну суму зі свого рахунка на рахунок отримувача коштів;
- г) комбінований документ, який містить вимогу постачальника та доручення платника;
- д) правильної відповіді немає.

22. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду розрахунків:

Таблиця

А. Розрахунки за товарними операціями	1) розрахунки підприємства з бюджетом;
Б. Розрахунки за нетоварними операціями	2) платежі за виконані роботи, послуги;
	3) обов'язкові відрахування в державні цільові фонди;
	4) розрахунки з кредитними установами;
	5) платежі за відвантажену продукцію.

23. Вексель – це:

- а) доручення банку-покупця банку постачальника здійснити оплату рахунків постачальника;
- б) письмове зобов'язання відповідної форми, яке надає право його власнику вимагати сплати відповідної суми у відповідний термін;
- в) форма розрахунку, за якої банк-емітент на доручення свого клієнта повинен здійснити платіж;
- г) комбінований документ, який містить вимогу постачальника і доручення платника;
- д) правильної відповіді немає.

24. Акредитив – це:

- а) форма розрахунку, за якої банк-емітент на доручення свого клієнта повинен здійснити платіж третій особі;
- б) розрахунковий документ з дорученням однієї кредитної установа іншій здійснити оплату за рахунок спеціально задепонованих коштів;
- в) розрахунковий документ, що містить доручення чекодавця банкові стосовно здійснення платежу;
- г) розрахунковий документ, що містить вимогу постачальника та доручення платника;
- д) правильної відповіді немає.

25. Покупець (платник) заздалегідь депонує кошти для розрахунку з постачальником, тоді такий акредитив слід вважати:

- а) безвідзивним;
- б) непокритим;
- в) акцептованим;
- г) покритим;
- д) правильної відповіді немає.

26. Непокритий акредитив - це акредитив:

- а) який не може бути змінений або анульований без згоди постачальника, для якого він був відкритий;
- б) який може бути анульований банком-емітентом без попередньої згоди з постачальником;
- в) за яким платежі постачальнику гарантує банк;
- г) правильної відповіді немає.

27. Переказний акредитив – це:

- а) коли платежі постачальнику гарантує банк;
- б) коли передбачається депонування коштів;
- в) коли банк-емітент на доручення свого клієнта повинен виконати платіж третій особі;
- г) правильної відповіді немає.

28. Знайдіть у правій колонці правильні визначення таких термінів:

Таблиця

А) Акредитив відзливний - це такий, що його	1) можна змінити або анулювати без згоди постачальника; 2) не можна змінити або анулювати без попереднього погодження з постачальником;
Б) Акредитив безвідзливний – це такий що	3) гарантує банк;
	4) може бути анульований чи змінений, але тільки після згоди продавця, для якого його було відкрито;
	5) для нього попередньо резервуються кошти на окремому рахунку;
	6) може бути анульований чи змінений з ініціативи платника або банку-емітента, але без згоди постачальника;
	7) правильної відповіді немає.

29. Вексельна форма розрахунків – це:

- а) розрахунки між постачальником і платником за товари (послуги) з відстрочкою платежу;
- б) письмове розпорядження власника рахунка банку перерахувати відповідну суму зі свого рахунка на рахунок отримувача коштів;
- в) розрахунки між постачальником і платником за товари (послуги) з відстрочкою платежу на підставі спеціального документа;
- г) правильної відповіді немає.

30. Доміцильований вексель - це вексель:

- а) який сплачується негайно;
- б) в якому вказано конкретне місце платежу;
- в) який існує в без паперовій формі;
- г) який існує тільки в паперовій формі;
- д) правильної відповіді немає.

31. Знайдіть у правій колонці правильне визначення таких термінів:

Таблиця

А) Трасант - це особа, яка	1) є власником векселя;
Б) Трасат - це особа, яка	2) переказує свій платіж на іншу особу;
В) Індосат - це	3) має вексельні повноваження;
	4) є платником за векселем;
	5) видала переказний вексель;
	6) зобов'язана сплатити за переказним векселем;
	7) переказує свій платіж на іншу особу;
	8) перший власник переказного векселя;
	9) платник за векселем;
	10) останній власник векселя;
	11) немає правильної відповіді.

32. Переказний вексель – це:

- а) письмовий документ, який містить зобов'язання особи, котра видала векселі, (боржника) сплатити власнику векселя вказану суму;
- б) зобов'язання банку - емітента векселя сплатити вказаній у векселі особі відповідну суму в установленій строк;
- в) письмовий документ, який містить зобов'язання особи, котра видала (трасант), сплатити вказану у векселі суму третій особі;
- д) правильної відповіді немає.

33. Ремітент - це особа, яка:

- а) переказує свій платіж на іншу особу;
- б) є власником переказного векселя;
- в) є платником за векселем;
- г) зобов'язана сплатити за переказним векселем.

Практичні завдання**Завдання 1. Основні поняття теми.**

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 2 «Організація грошових розрахунків підприємств», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для

ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- грошовий оборот;
- грошова маса;
- безготівкові розрахунки;
- готівкові розрахунки;
- поточні рахунки;
- бюджетні рахунки;
- кредитні рахунки;
- депозитні рахунки;
- платіжні доручення;
- платіжні вимоги-доручення;
- акцепт;
- платіжна вимога;
- розрахунковий чек;
- акредитив;
- вексельна форма розрахунків;
- переказний вексель;
- забезпечений вексель;
- вексель на пред'явника;
- платіжна дисципліна;
- договірні санкції;
- банківські санкції;
- фінансові санкції.

Завдання 2. Розрахунок суми пені за несвоєчасні розрахунки з постачальниками і бюджетом.

Підприємство «Б» повинно було перерахувати (сплатити) 20 числа до бюджету податок на прибуток в сумі 89 000 грн., фактично ж перерахувало суму 25 числа; 12 числа оплатити постачальнику за отримані товари 1 200 000 грн. фактично ж сплатило 30 числа.

Необхідно розрахувати суму пені, що буде сплачена платником за несвоєчасні розрахунки з отримувачами грошових коштів.

Завдання 3. Розрахунок ліміту каси.

Фактичні показники руху готівки в касі підприємства «А» за попередній рік, виплати готівкою на витрати по рекламі, господарські потреби і інші витрати (окрім виплат на заробітну плату), та кількість робочих днів по місяцях року наведено в таблиці.

Таблиця

Місяць	Фактичні показники руху готівки в касі, грн.	Виплати готівкою, грн.	Кількість робочих днів
Січень	16 760	1 170	23
Лютий	14 350	1 230	22
Березень	15 480	1 320	24
Квітень	10 800	1 225	25
Травень	18 900	1 450	24
Червень	13 670	1 170	24
Липень	18 600	1 210	26
Серпень	17 850	1 200	24
Вересень	17 680	1 370	25
Жовтень	12 560	1 240	26
Листопад	14 700	1 350	25
Грудень	17 800	1 240	24

Адреса підприємства: м. Дніпродзержинськ, вул. Дніпробудівська, 2. Номер поточного рахунку в АКБ «Приватбанк» – 260030080.

Необхідно розрахувати величину залишку ліміту готівки в касі, встановити порядок і строки здавання касової виручки.

Завдання 4. Заповнення платіжного доручення.

Заповнити платіжне доручення (Додаток А) на перерахування коштів в сумі 2 569 грн. (в т.ч. ПДВ) до ТОВ «В» як плату за будівельні матеріали за наступними даними:

код ЄДРПОУ – 05468825;

код одержувача – 24009997;

підприємство обслуговується в АКБ «Приватбанк», код банку – 337483.

Отримувач коштів обслуговується в АКБ «Альфа Банк», код – 337494.

Кошти перераховуються з поточного рахунку підприємства № 260081418 на рахунок № 26000000450001. Підставою для перерахування коштів є договір № 777 від 01.09.2015.

Скласти схему розрахунку платіжним дорученням.

Завдання 5. Заповнення простого векселя.

Використовуючи дані підприємства «Г» заповнити простий вексель (Додаток Б) та ознайомитися з документацією, що необхідна для проведення вексельних розрахунків.

Підприємство «Г» надало послуги підприємству «Д» (код – 87654321) на суму 2 000 000 грн. Свій борг підприємство «Г» оформило простим векселем за № 78338030625, який був виписаний 02.10.2015 р. в м. Дніпродзержинськ з оплатою 10.11.2015 р. Місце платежу: м. Дніпропетровськ, п/р 26007000018001, АКБ «Приватбанк», код – 337331. Адреса підприємство «Г»: м. Дніпродзержинськ, вул. Дніпробудівська, 2, код – 05506247.

Скласти схему вексельного обігу.

Завдання 6. Заповнення переказного векселя.

Використовуючи дані підприємства «Г» заповнити переказний вексель (Додаток В) та ознайомитися з документацією, що необхідна для проведення вексельних розрахунків.

Підприємство «Г», розташоване в м. Київ, має борг перед страховою компанією «Аско» на суму 40 000 грн., на цю ж суму торговельне підприємство «Д» з м. Харків має борг перед підприємством «Г». З метою усунення подвійного перерахування коштів: «Г» – «Аско», «Д» – «Г» підприємство «Г» 10.05.2015 р. видало переказний вексель за пред'явленням з нарахуванням 30 % річних на вексельну суму на торговельне підприємство «Д» і відіслало страховій компанії «Аско», яка пред'явила останній торговельному підприємству і отримала кошти.

Місце платежу: м. Київ, п/р 26007000018001, код – 322506 в Київській філії АППБ «Аваль».

Адреса векседавця: м. Київ, вул. Університетська 2.

Адреса платника: м. Харків, пров. Небесний, 3.

Скласти схему вексельного обігу.

Завдання 7. Вексельні розрахунки.

Підприємство «А» має кредиторську заборгованість перед акціонерним товариством «Б» в розмірі 500 тис. грн. На фондовому ринку курсова вартість векселя акціонерного товариства «Б» становить 55 % від номінальної вартості.

Визначити дохід підприємства боржника, якщо воно придбає вексель акціонерного товариства «Б».

Завдання 8. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти схему класифікації безготівкових розрахунків підприємства.
2. Скласти схему розрахунку чеком.
3. Скласти схему розрахунку з використанням акредитива.
4. Скласти схему обліку простого векселя банком.
5. Скласти схему класифікації векселів.
6. Скласти схему доміциляції векселя.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів.

1.1. Особливості розрахунків в електронних системах типу «клієнт – банк».

1.2. Касові операції та організація контролю за дотриманням касової дисципліни.

1.3. Особливості визначення активних і пасивних грошей у загальній структурі грошової маси.

1.4. Роль організації грошових розрахунків для забезпечення ефективної діяльності вітчизняних підприємств.

2. Проаналізуйте грошовий оборот підприємств (за галузями економіки та видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

3. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валюті, затверджена постановою Правління Національного банку України від 12 листопада 2003 р. № 492 із змінами від 23.06.2004 за № 295 // www.rada.gov.ua.

4. Інструкція про організацію роботи з готівкового обігу банківськими установами України. Затверджена постановою Правління Національного банку України від 19 лютого 2001 р. № 69 // www.rada.gov.ua.

5. Положення про організацію готівкового обігу України і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період. Постанова Правління НБУ від 12 лютого 2004 р. № 64 // www.rada.gov.ua.

6. Постанова про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Затверджена постановою Правління Національного банку України від 19 лютого 2001 р. № 72 із змінами від 25 липня 2003 р. № 313 // www.rada.gov.ua.

7. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Затверджена Постановою Правління Національного банку України від 21 січня 2004 р. № 22 // www.rada.gov.ua.

ТЕМА 3. ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Характеристика та склад грошових надходжень підприємства.

3.2. Доходи від операційної діяльності.

3.3. Грошові надходження від інвестиційної, фінансової та іншої звичайної діяльності підприємства.

3.4. Розрахунок та планування доходу від реалізації продукції (робіт, послуг).

3.5. Система цін у національному господарстві.

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Необхідно, при вивченні теми, з'ясувати економічну характеристику, склад і класифікацію грошових надходжень підприємств відповідно до виду діяльності: грошові надходження від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та надзвичайних подій. Необхідно, при вивченні теми, розглянути види діяльності підприємств та їх характеристику.

Необхідно, при вивченні теми, розглянути операційну діяльність підприємства. Усвідомити, що до складу операційної діяльності входить основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг). Операційна діяльність, як правило, пов'язана з головною метою створення підприємства і забезпечує основну частку доходу підприємства.

До доходів від іншої звичайної діяльності підприємства включають: дохід від реалізації фінансових інвестицій, дохід від реалізації необоротних активів, дохід від реалізації майнових комплексів, дохід від неопераційної курсової різниці, дохід від безоплатно одержаних активів, інші доходи від звичайної діяльності.

Необхідно, при вивченні теми, розглянути грошові надходження як суму грошових коштів, яка має надійти чи надійшла від різних видів діяльності на рахунки в банку чи до каси підприємства. Необхідно розглянути грошові надходження у розрізі видів діяльності, що здійснює підприємство для правильного визначення доходу підприємства за звітній період та його планування. Розглянути кругообіг коштів у процесі виробничо-господарської діяльності підприємства. Необхідно звернути увагу на те, що надходження грошових коштів забезпечує відшкодування витрат виробництва і обігу, своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками, іншими підприємствами, тобто підприємства повинні мати в своєму розпорядженні достатні та регулярні грошові надходження.

Найбільша частина грошових надходжень підприємств формується від основної діяльності, а саме – у вигляді доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тому необхідно вивчити механізм формування, планування та розподілу доходу.

При розгляді доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) необхідно виділяти два виду доходу, безпосередньо дохід від реалізації та чистий дохід. Необхідно з'ясувати різницю між доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та чистим доходом.

Необхідно розглянути з яких елементів складається дохід підприємства за звітний період: дохід від реалізації продукції, товарів, дохід від реалізації послуг, дохід у вигляді відсотків, дивідендів, роялті (від надання власних активів у користування фізичним і юридичним особам). Важливим моментом вивчення складових доходу підприємства є дослідження умов та моменту визнання цього доходу. Важливим елементом вивчення цього питання є розгляд факторів, що впливають на рівень доходу, що очікується. При цьому, фактори впливу потрібно розглядати за трьома групами: фактори у сфері виробництва, у сфері обігу та група факторів, що не залежать від діяльності підприємства.

Для більш глибокого засвоєння теми потрібно розглянути систему цін у національному господарстві та існуючі методи ціноутворення.

Розглянути напрями використання або розподілу доходу від реалізації продукції.

Необхідно, при вивченні теми, розглянути підходи до планування доходу від реалізації продукції на підприємстві. Розглянути основні методи планування доходу від реалізації: прямого рахунку (поасортиментний) та укрупнений.

Необхідно, при вивченні теми, розглянути грошові надходження від інвестиційної та фінансової діяльності. Необхідно звернути увагу на характеристику інвестицій. Звернути увагу на розподіл інвестицій на капітальні та фінансові, за галуззю, та по регіонам.

Необхідно розглянути форми здійснення капітальних (реальних) інвестицій. Необхідно розглянути форми здійснення фінансових інвестицій.

При розгляді теми необхідно звернути увагу на доходи від фінансових операцій: доходи від участі в капіталі, дивіденди одержані, відсотки одержані та інші фінансові доходи.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «грошові надходження» та охарактеризуйте склад грошових надходжень підприємства.
2. Назвіть та охарактеризуйте види діяльності підприємства.
3. Охарактеризуйте грошові потоки підприємства і окресліть сфери надходження грошових коштів та сплати грошових коштів за видами діяльності.
4. Охарактеризуйте доходи від операційної діяльності.
5. Назвіть основні види цін в національній економіці.
6. Охарактеризуйте основні методи ціноутворення.
7. Охарактеризуйте метод «прямого рахунку» виручки від реалізації продукції.

8. Охарактеризуйте укрупнений метод розрахунку виручки від реалізації продукції.
9. Охарактеризуйте грошові надходження від інвестиційної діяльності.
10. Охарактеризуйте грошові надходження від фінансової діяльності.
11. Дайте характеристику інвестицій підприємства.
12. Назвіть фактори, що впливають на величину грошових надходжень підприємства.

Тестові завдання

1. Розмір грошових надходжень від реалізації продукції залежить від:

- а) кількості одиниць проданої продукції;
- б) ціни за одиницю проданої продукції;
- в) розрахунково-платіжної дисципліни;
- г) фінансового становища покупця.

2. За ступенем державного регулювання виділяють такі види цін:

- а) вільні ринкові ціни й тарифи;
- б) державні фіксовані ціни;
- в) державні регульовані ціни й тарифи;
- г) оптові ціни і тарифи.

3. За складовими ціни виділяють такі види цін на продукцію підприємства:

- а) ціни виробника;
- б) оптові ціни;
- в) роздрібні ціни;
- г) вільні ціни.

4. Ціна виробника складається із:

- а) ціни виробника та суми непрямих податків і зборів;
- б) витрат на виготовлення продукції та суми прибутку підприємства від реалізації;
- в) ціни виробника і торговельної націнки;
- г) ціни виробника і збутової скидки.

5. Оптова ціна складається із:

- а) ціни виробника та суми непрямих податків і зборів;
- б) витрат на виготовлення продукції та суми прибутку підприємства від реалізації;
- в) ціни виробника і торговельної націнки;
- г) ціни виробника і збутової скидки.

6. Роздрібна ціна складається із:

- а) ціни виробника та суми непрямих податків і зборів;
- б) витрат на виготовлення продукції та суми прибутку підприємства від реалізації;
- в) ціни виробника і торговельної націнки;
- г) оптової ціни та суми торговельної націнки;
- д) ціни виробника і збутової скидки.

7. Собівартість продукції складається із:

- а) прямих матеріальних витрат;
- б) прямих витрат на оплату праці;
- в) інших прямих виробничих витрат;
- г) загальновиробничих витрат;
- д) загальногосподарських витрат.

8. Грошові надходження - це:

- а) кошти, які надходять на поточні та інші рахунки підприємства у банках;
- б) кошти, які надходять в касу підприємства;
- в) грошові потоки підприємства;
- г) зовнішні грошові потоки підприємства;
- д) усі відповіді вірні.

9. Операційна діяльність – це:

- а) основна діяльність підприємства;
- б) основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, крім інвестиційної;
- в) основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, крім фінансової;
- г) основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, крім інвестиційної та фінансової.

10. Інвестиційна діяльність - це:

- а) сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових активів;
- б) сукупність операцій, які призводять до зміни величини та (або) складу власного і позичкового капіталу;
- в) сукупність операцій з придбання та продажу короткострокових фінансових інвестицій, що не є еквівалентами грошових коштів;
- г) сукупність операцій, що пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції.

11. Фінансова діяльність – це:

- а) сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових активів;

б) сукупність операцій, які призводять до зміни величини та (або) складу власного і позичкового капіталу;

в) сукупність операцій з придбання та продажу короткострокових фінансових інвестицій, що не є еквівалентами грошових коштів;

г) сукупність операцій, що пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції.

12. Звичайна діяльність - це:

а) основна діяльність підприємства;

б) операційна, інвестиційна та фінансова діяльність;

в) основна діяльність підприємства, а також операції, що забезпечують основну діяльність, крім надзвичайних подій та операцій;

г) усі відповіді вірні;

д) вірної відповіді немає.

13. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду надходжень грошових коштів за видами діяльності:

Таблиця

А. Операційна діяльність	1) випуск (емісія) акцій;
Б. Інвестиційна діяльність	2) надходження від покупців (замовників);
В. Фінансова діяльність	3) продаж необоротних активів;
	4) продаж викуплених акцій власної емісії;
	5) отримані відсотки та дивіденди;
	6) отримання позичок.

14. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду доходу від звичайної діяльності:

Таблиця

А. Доходи від реалізації	1) дохід від реалізації майнових комплексів;
Б. Інший операційний дохід	2) одержані пені, штрафи, неустойки;
В. Доходи від фінансових операцій	3) реалізація готової продукції;
Г. Доходи від іншої звичайної діяльності	4) одержані гранти та субсидії;
	5) дохід від участі в капіталі;
	6) реалізація товарів.

15. Доповнити надходження, що не визначаються доходами підприємства:

а) сума надходжень за договором комісії, агентськими та іншим договором;

б) сума податку на додану вартість;

в) _____ ;

г) _____ ;

д) _____

16. Для визначення моменту реалізації продукції можуть використовуватись методи:

а) касовий метод (одержання коштів на рахунок постачальника за реалізовану продукцію);

б) метод нарахування (продукцію відвантажено або відпущено споживачу);

в) усі відповіді вірні.

17. Доповнити методи ціноутворення:

а) витратний метод;

б) метод швидкого повернення витрат;

в) _____ ;

г) _____ ;

д) _____

18. Виручка від реалізації - це:

а) сума коштів яка надійшла від продажу товарів;

б) одержані неустойки;

в) сума коштів яка надійшла від реалізації необоротних активів;

г) сума коштів яка надійшла від надання послуг;

д) усі відповіді вірні.

19. Доповнити внутрішні фактори, що впливають на величину грошових надходжень підприємства:

а) життєвий цикл підприємства;

б) тривалість операційного циклу;

в) _____ ;

г) _____ ;

д) _____

20. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду лізингу:

Таблиця

А. Фінансовий лізинг	1) форма довгострокової оренди, яка передбачає передавання права користування майном іншому суб'єкту підприємницької діяльності на платній основі і на визначений угодою термін;
Б. Оперативний лізинг	2) форма оренди, яка передбачає кількаразове передавання устаткування іншому суб'єкту підприємницької діяльності на платній основі і на

	визначений угодою термін;
	3) форма оренди, при якій повна вартість обладнання сплачується протягом всього строку лізингу (не менш одного року);
	4) форма оренди, яка передбачає придбання обладнання у власність в кінці строку користування таким обладнанням;
	5) форма оренди, яка передбачає придбання обладнання у власність в кінці строку користування таким обладнанням за залишковою вартістю або повернення;

21. Доповнити зовнішні фактори, що впливають на величину грошових надходжень підприємства:

- а) кон'юнктура товарного та фондового ринку;
- б) форми розрахунків;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

22. Доповнити грошові надходження підприємства від інвестиційної діяльності:

- а) від продажу основних засобів;
- б) погашення наданих позичок;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

23. Доповнити форми реальних інвестицій:

- а) придбання (виготовлення) основних засобів;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____

24. Доповнити форми фінансових інвестицій:

- а) вкладення капіталу в дохідні види фондових інструментів;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____

25. Доповнити надходження грошових коштів, що пов'язані з фінансовою діяльністю підприємств:

- а) від емісії власних акцій;

- б) _____;
- в) _____;
- г) _____

26. Коефіцієнт, який дає змогу зіставляти рівень прибутковості акцій різних підприємств:

- а) коефіцієнт виплат;
- б) дивідендна віддача акцій;
- в) реальна вартість акції.

27. Показник, який характеризує усереднену величину вартості однієї акції пакета:

- а) валовий прибуток від капіталу;
- б) середня ціна акції;
- в) показник віддачі (рентабельності) акціонерного капіталу за чистим прибутком і обсягом реалізації;
- г) показник капіталізованої вартості акцій;
- д) правильної відповіді немає.

28. Дохід від участі в капіталі – це:

- а) доходи від інвестицій, вкладених в асоційовані підприємства;
- б) дивіденди одержані;
- в) доходи від інвестицій, вкладених в дочірні підприємства;
- г) відсотки одержані;
- д) доходи від інвестицій, вкладених в спільні підприємства;
- е) правильної відповіді немає.

29. Прибуток власника цінних паперів за окремий період визначається:

- а) сумою отриманих дивідендів;
- б) курсовою різницею до ціни придбання цінного паперу;
- в) відношенням отриманих дивідендів до ціни придбання цінного паперу;
- г) правильної відповіді немає.

30. Доходи від реалізації фінансових інвестицій відображають суми грошових надходжень від:

- а) продажу нематеріальних активів;
- б) продажу боргових зобов'язань інших підприємств;
- в) продажу дочірніх підприємств;
- г) дохід від не операційної курсової різниці;
- д) дохід від безоплатно одержаних активів.

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 3 «Грошові надходження підприємства», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- грошові надходження;
- грошові потоки;
- операційна діяльність;
- основна діяльність;
- інвестиційна діяльність;
- фінансова діяльність;
- звичайна діяльність;
- надзвичайна подія;
- бухгалтерський облік;
- податковий облік;
- виручка (дохід) від реалізації продукції;
- витратний метод ціноутворення;
- метод ціноутворення – отримання цільової норми прибутку;
- метод ціноутворення – оцінка споживчої вартості;
- пропорційне ціноутворення;
- метод ціноутворення – очікуваного прибутку;
- метод ціноутворення – швидкого повернення витрат;
- відпускні ціни;
- роздрібні ціни;
- оптові ціни;
- кошторисні ціни;
- закупівельні ціни;
- фіксовані ціни;
- франко ціни;
- торгові націнки;
- збутові скидки;
- метод прямого рахунку;
- укрупнений метод;
- лізинг;
- фінансовий лізинг;
- оперативний лізинг;
- курсова різниця;

- валютний курс;
- капітальні інвестиції;
- фінансові інвестиції;
- фондові інструменти;
- грошові інструменти;
- довгострокові фінансові інвестиції;
- поточні фінансові інвестиції;
- дивідендна віддача акції;
- коефіцієнт ціна-прибуток акції;
- коефіцієнт виплат дивідендів;
- коефіцієнт дивідендного покриття;
- показник капіталізованої вартості акції;
- показник віддачі (рентабельності) акціонерного капіталу за чистим прибутком і обсягом реалізації;
- показник вартості акції за балансом;
- показник реальної вартості акції;
- показник валового прибутку від капіталу;
- показник середньої ціни акції;
- прямий дохід за облігаціями;
- дохід за облігацією до дати погашення;
- дохід від участі в капіталі.

Завдання 2. Розрахунок вхідних грошових потоків.

Визначити обсяги вхідних грошових потоків на підприємстві окремо в рамках фінансової та інвестиційної діяльності, якщо відомі наступні дані:

- 1) підприємство отримало кредит у сумі 80 тис. грн.;
- 2) у результаті емісії звичайних акцій на підприємство надійшло 400 тис. грн.;
- 3) обсяг виручки від реалізації продукції становив 520 тис. грн., в тому числі ПДВ;
- 4) було отримано дивіденди від володіння корпоративними правами іншого підприємства - 30 тис. грн.;
- 5) підприємство продало облігації внутрішньої державної позики - 20 тис. грн.

Завдання 3. Види діяльності підприємства.

Необхідно класифікувати наведені нижче операції щодо руху грошових коштів підприємства щодо відповідного виду діяльності.

Таблиця

Операція	Класифікація
Надійшла сума авансу від замовника	
Нарахована амортизація основних засобів	
Сплачені дивіденди акціонерам	

Оплачений рахунок постачальника за матеріали, що надійшли в попередньому місяці	
Перераховані кошти як внесок у спільне підприємство	
Отримані кошти в касу з банку для виплати зарплати	
Сплачений податок на прибуток	
Придбані акції	
Сплачений штраф за порушення терміну поставки	
Погашена довгострокова позика банку	
Отримані дивіденди	
Реалізовані нематеріальні активи	
Оплачено розрахунково-касове банківське обслуговування	
Реалізовані понаднормативні виробничі запаси	
Переоцінені залишки коштів в іноземній валюті	
Сплачені відсотки за кредит	
Поставлено продукцію на умовах бартеру	

Завдання 4. Розрахунок суми пені за несвоєчасні розрахунки з постачальниками і бюджетом.

Підприємство «Б» повинно було перерахувати (сплатити) 20 числа до бюджету податок на прибуток в сумі 45 000 грн., фактично ж перерахувало суму 25 числа; 12 числа оплатити постачальнику за отримані товари 1 200 000 грн. фактично ж сплатило 30 числа.

Необхідно розрахувати суму пені, що буде сплачена платником за несвоєчасні розрахунки з отримувачами грошових коштів.

Завдання 5. Визначення доходу підприємства від одержаних відсотків.

Підприємство «Г» 30 червня минулого року отримало від покупця вексель на суму 600 000 грн. строком на 60 днів під 36 % річних. 31 серпня минулого року покупець погасив вексель разом зі сумою відсотків. Визначити дохід підприємства у вигляді відсотків.

Завдання 6. Визначення доходу підприємства від одержаних відсотків.

Підприємство «Д» придбало 10 серпня облігацій на суму 1000 тис. грн., доходність яких складає 20 % річних, відсотки за якими сплачуються двічі на рік: 1 січня та 1 липня. Визначити дохід у вигляді відсотків, нарахованих за період після здійснення інвестицій.

Завдання 7. Визначення доходу підприємства у вигляді роялті.

Підприємство «А» надало право підприємству «Б» на видання і продаж 500 навчальних посібників «Фінанси підприємств». Згідно з умовами контракту ціна реалізації повинна складати не менше 200 грн. за примірник. За кожний реалізований примірник підприємство зобов'язане сплатити на користь

підприємства «А» 75 % від ціни реалізації. За поточний рік підприємство «Б» здійснило продаж 300 примірників за ціною 250 грн.

Визначити дохід підприємства «А» у вигляді роялті.

Завдання 8. Вплив інфляції на дохід від реалізації продукції.

Ціна реалізації продукції в січні склала 250 грн. Інфляція з січня по травень становила 33 %, з червня по липень дефляція складала 5 %, з серпня по грудень інфляція – 12 %. Визначити дохід від реалізації продукції за кожен місяць та середньозважену ціну реалізації, якщо відбулася реалізація в наступних розмірах:

I, III квартал – по 500 одиниць в місяць;

II, IV – по 550 одиниць. Розрахунок надати в таблиці.

Таблиця

Місяць	Рівень інфляції, %	Ціна з урахування інфляції, грн.	Обсяги реалізації, од.	Дохід від реалізації, грн.

Завдання 9. Визначення суми акцизного податку.

Підприємство з виробництва й реалізації бензину мало такі показники:

1. Обсяг виробленого і реалізованого бензину марки А-76 становить 2000 т.
2. Собівартість 1 т бензину - 750 грн.
3. Націнка - 40 %.
4. Ставка акцизу - 60 євро за 1 т.
5. Курс євро до гривні - 25,00 грн.

Необхідно визначити суму акцизу, який включається в ціну реалізованого бензину, та відпускну ціну.

Розв'язання здійснити в таблиці.

Таблиця

Розрахунок суми акцизного податку, який включається в ціну товару, та його відпускну ціну

№ пор.	Показники	Сума, грн.
1	Собівартість бензину, що продається, всього	
2	Сума націнки, 40 %	
3	Всього оптова ціна (вартість) без акцизу та ПДВ	
4	Сума акцизного податку	
5	Оподатковуваний ПДВ оборот	
6	Сума ПДВ (20 %)	
7	Відпускну ціна (вартість) бензину із урахуванням акцизного податку та ПДВ	

Завдання 10. Розрахунок прибутку на одну акцію.

Розрахувати прибуток ВАТ «Б» на одну просту акцію на основі даних:

- 1) чистий прибуток підприємства за звітний рік становить 21 тис. грн.;
- 2) статутний капітал ВАТ «Б» складається з простих та привілейованих акцій номінальною вартістю 100 грн.;
- 3) в обігу знаходиться 50 привілейованих акцій з фіксованою ставкою доходу – 20%;
- 4) щодо обігу простих акцій є така інформація.

Таблиця

№ з/п	Дата	Показники	Випущено акцій	Придбано акцій	Всього акцій в обігу
1.	01.01	Кількість акцій на початок періоду	1000	-	1000
2.	01.04	Випущено додатково акцій	500	-	1500
3.	01.12	Придбано власних акцій за грошові кошти	-	250	1250
4.	31.12	Кількість акцій на кінець звітнього періоду	1500	250	1250

Завдання 11. Визначення грошового потоку підприємства.

Визначити Cash-flow від операційної діяльності підприємства за звітний період прямим методом за таких даних:

- 1) чиста виручка від реалізації продукції – 1 000 тис. грн.;
- 2) надходження від емісії акцій становлять 250 тис. грн., у т. ч. на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн.;
- 3) підприємство нарахувало дивідендів на суму 40 тис. грн.;
- 4) витрати на виробництво реалізованої продукції, пов'язані з виплатою грошових коштів – 700 тис. грн.;
- 5) сплачено проценти за користування позичками - 15 тис. грн.;
- 6) сплачено податок на прибуток від операційної діяльності – 90 тис. грн.;
- 7) амортизаційні відрахування – 10 тис. грн.

Завдання 12. Розрахунок погашення заборгованості.

Розрахувати, через скільки звітних періодів за умови збереження заданих тенденцій щодо руху грошових коштів підприємство зможе погасити свою заборгованість за рахунок операційної діяльності, якщо:

- 1) операційний Cash-flow за звітний період – 500 тис. грн.;
- 2) довгострокові зобов'язання – 600 тис. грн.;
- 3) поточні зобов'язання – 900 тис. грн.;
- 4) поточні фінансові інвестиції на кінець звітнього періоду – 30 тис. грн.;
- 5) грошові кошти та їх еквіваленти на кінець періоду – 50 тис. грн.;
- 6) резерв сумнівних боргів – 40 тис. грн.;
- 7) дебіторська заборгованість – 200 тис. грн.

Завдання 13. Визначення вхідних грошових потоків.

Визначити обсяги вхідних грошових потоків на підприємстві окремо в рамках фінансової та інвестиційної діяльності, якщо відомі наступні дані:

- 1) підприємство отримало кредит у сумі 100 тис. грн.;
- 2) у результаті емісії звичайних акцій на підприємство надійшло 500 тис. грн.;
- 3) обсяг виручки від реалізації продукції становив 600 тис. грн., в тому числі ПДВ;
- 4) було отримано дивіденди від володіння корпоративними правами іншого підприємства - 30 тис. грн.;
- 5) підприємство продало облігації внутрішньої державної позики - 20 тис. грн.

Завдання 14. Розрахунок ціни виробу.

Собівартість виробу «А» становить 6 грн. Планова рентабельність реалізації - 35 %.

Визначити ціну виробу «А» з податком на додану вартість за ставки податку 20 %. Визначити роздрібну ціну виробу «А» за торгової націнки 30 %.

Завдання 15. Розрахунок ціни підакцизного виробу.

Собівартість підакцизного виробу «Б» становить 6 грн. Планова рентабельність 25 %. Ставка акцизного податку - 2,5 грн.

Визначити ціну підакцизного виробу «Б» з податком на додану вартість. Визначити роздрібну ціну підакцизного виробу «Б» з торговою націнкою 15 %.

Завдання 16. Розрахунок виручки від реалізації продукції методом прямого розрахунку.

Розрахунок обсягу реалізації та виручки методом прямого рахунку виконати на основі даних наведених в таблиці.

Таблиця

Номенклатура	Повна собівартість, тис. грн.	Вартість у вільних відпускних цінах тис. грн. (планова рентабельність, %)	у том числі		Вартість без акцизного податку і ПДВ, тис. грн.	Прибуток (+) або збиток (-), тис. грн.
			Акцизний податок, тис. грн.	Податок на додану вартість, тис. грн.		
• Основна продукція • (товарний випуск)						
А	480	(63 %)	-		528	
Б	150	(18 %)	-		156,4	
В	240	(30 %)	-		252	
Г	400	(7 %)	228		424	
• Усього основної продукції						
• Усього	1 345	3 500	228			

реалізації основних видів продукції з урахуванням зміни її залишків						
Інші види продукції	210	(12 %)				
Загальний обсяг реалізації						

Завдання 17. Розрахунок виручки від реалізації продукції укрупненим методом.

Розрахунок обсягу реалізації та виручки укрупненим методом виконати на основі даних наведених в таблиці.

Таблиця

Показники	Собівартість товарної продукції, тис. грн.	Вартість реалізації за вільними цінами тис. грн.	у том числі		Вартість реалізації продукції без акцизного податку і ПДВ, тис. грн.	Прибуток (+) або збиток (-), тис. грн.
			Акцизний податок, тис. грн.	ПДВ, тис. грн.		
• Залишок готової продукції на початок планового періоду	40	60,7	-			
• Товарний випуск продукції в плановому періоді	220	333,7	-			
• Залишок готової продукції на кінець планового періоду	50	7508	305			
Усього						

Завдання 18. Визначення доходу від реалізації продукції з урахуванням залишків нереалізованої продукції.

Визначити дохід від реалізації продукції, якщо собівартість одиниці реалізованої продукції – 300 грн., рівень рентабельності її виробництва –7 %.

Протягом періоду вироблено 2 560 одиниць продукції, залишки нереалізованої продукції на початок та на кінець періоду склали відповідно 540 та 270 одиниць.

Завдання 19. Визначення чистого доходу від реалізації продукції.

Визначити валовий та чистий дохід від реалізації, якщо відомо, що підприємство реалізувало продукції на суму 150 000 грн., отримало повернуту покупцями продукцію на суму 2 000 грн., надало знижки покупцям на суму 20 000 грн.

Завдання 20. Складання графіку грошових надходжень підприємства.

Відповідно до наступних даних скласти графік очікуваних надходжень коштів за січень 2015 р.:

- 1) підприємство отримало кредит у сумі 800 тис. грн.;
 - 2) у результаті емісії звичайних акцій на підприємство надійшло 200 тис. грн.;
 - 3) обсяг виручки від реалізації продукції становив 520 тис. грн., в тому числі ПДВ;
 - 4) було отримано дивіденди від володіння корпоративними правами іншого підприємства - 30 тис. грн.;
 - 5) підприємство продало облігації внутрішньої державної позики - 20 тис. грн.;
 - 6) за попередній місяць підприємству покупцями не було відшкодовано 450 тис. грн. Дана дебіторська заборгованість погашатиметься однаковими частинами протягом перших десяти днів січня 2015 р.;
 - 7) підприємство реалізує свою продукцію на наступних умовах оплати: 85 % продажу покупці сплачують у місяці реалізації, 15 % – у наступному.
- Залишок дебіторської заборгованості на кінець періоду розраховується як сума залишку дебіторської заборгованості на початок періоду та доходу від реалізації поточного місяця за мінусом надходження коштів у поточному місяці.

Завдання 21. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти схему класифікації грошових потоків за видами діяльності підприємства.
2. Скласти схему класифікації доходів підприємства.
3. Скласти схему класифікації інвестицій підприємства.
4. Скласти таблицю показників, що використовуються для оцінки акцій та облігацій, які планує придбати підприємство та їх розрахунку.
5. Скласти схему напрямків розподілу та використання доходу підприємства.
6. Скласти структуру ціни в промисловості та торгівлі.
7. Скласти класифікацію цін в національному господарстві.
8. Скласти схему цін в залежності від врахування в їх складі транспортних витрат.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів
 - 1.1. Вплив методів ціноутворення на доходи від реалізації продукції.
 - 1.2. Особливості формування доходів підприємств різних сфер діяльності, організаційно-правових форм та галузей економіки.
2. Проаналізуйте грошові надходження підприємств (за галузями економіки та видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.

3. Проаналізуйте реальні інвестиції підприємств (за галузями економіки та видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств [Текст] Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В. Фінанси підприємств [Текст] В.В. Буряковський, В.Я. Кармазін, С.В. Каламбет. Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

3. Онисько С.М. Фінанси підприємств [Текст] С.М. Онисько, Марич П.М. Підручник. – «Магнолія 2006», Львів, 2008. – 368 с.

ТЕМА 4. ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ПЛАНУВАННЯ

4.1. Поняття витрат підприємства та їх класифікація.

4.2. Витрати на виробництво та їх класифікація. Розрахунок виробничої собівартості та собівартості реалізованої продукції.

4.3. Операційні витрати підприємства.

4.4. Витрати інвестиційної та фінансової діяльності підприємства

4.5. Планування витрат підприємства.

4.6. Джерела фінансування витрат підприємства.

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Розгляд даної теми доцільно розпочинати з визначення сутності витрат та їх класифікації. Розгляд теми необхідно пов'язати з усвідомлення того, що відповідно до вимог їх обліку витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (але за вирахуванням його зменшення у зв'язку з вилученням або розподілом засновниками).

При вивченні теми необхідно детально розглянути класифікаційні групи витрат, а саме: за центром відповідальності (місцем виникнення); за характером виробництва; за об'єктом господарської діяльності; за однорідністю витрат; за способом перенесення витрат на продукцію; за видами витрат; за ступенем впливу обсягів виробництва на рівень витрат; за календарними періодами; за доцільністю витрачання; за способом віднесення до собівартості; за часом виникнення; за джерелами покриття; за місцем здійснення контролю; відповідно до можливості регулювання; відповідно до мети формування; відповідно до виду діяльності.

Необхідно розглянути показник, що узагальнює величину витрат на одиницю продукції - собівартість. При вивченні теми необхідно звернути увагу на те, що з метою отримання конкурентних переваг на ринку власної продукції підприємства повинні контролювати рівень витрат на виробництво продукції, який узагальнюється в собівартості реалізованої продукції. Базою для визначення останньої є собівартість виготовленої продукції. Необхідно, при вивченні теми, звернути увагу, на те, що в процесі визначення собівартості виготовленої продукції, витрати на виробництво даного періоду потрібно скоригувати на собівартість залишків незавершеного виробництва на початок і кінець періоду. Необхідно при розгляді теми звернути увагу на те, що витрати виробництва включають прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати та загальновиробничі витрати.

Необхідно при вивченні теми звернути увагу на те, що окремі види витрат, а саме: адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не

входять до складу собівартості реалізованої продукції, але здійснюються на підприємстві для забезпечення його операційної діяльності.

Наступним питанням, що розглядається в межах даної теми, є вивчення витрат у розрізі видів діяльності. При цьому слід зауважити, що витрати операційної діяльності можна розглядати за елементами до яких відносять: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизацію та інші операційні витрати, а також за функціями, що здійснюються на підприємстві і узагальнюються в наступних видах витрат: витратах на виробництво (або собівартості реалізованої продукції), адміністративних витратах, витратах на збут та інших операційних витратах.

При вивченні теми необхідно розглянути витрати відповідно до фінансової діяльності підприємства, що пов'язані із залученням та обслуговуванням позикового капіталу. Витрати інвестиційної діяльності можна ідентифікувати з втратами від участі в капіталі.

При вивченні теми необхідно звернути увагу на джерела фінансування витрат підприємства.

При вивченні теми необхідно розглянути підходи до планування витрат на виробництво та реалізацію продукції. Вивчаючи це питання, не потрібно ототожнювати операційні витрати та витрати операційної діяльності, які відрізняються один від одного на величину залишків незавершеного виробництва та нереалізованої продукції відповідно на початок та кінець періоду, тобто операційні витрати – це витрати поточного періоду, а витрати операційної діяльності включають також витрати попереднього періоду.

Останнім питанням даної теми є розгляд резервів зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «витрати підприємства» та охарактеризуйте їх склад та структуру.

2. Назвіть та охарактеризуйте витрати підприємства виходячи з ознаки їх відображення відповідно до вимог податкового обліку.

3. Назвіть та охарактеризуйте витрати підприємства виходячи з ознаки їх окупності.

4. Назвіть та охарактеризуйте витрати підприємства виходячи зі ступеню еластичності їх до обсягу виробництва.

5. Назвіть джерела фінансування витрат підприємства.

6. Охарактеризуйте порядок планування витрат на виробництво та реалізацію продукції.

7. Дайте визначення поняття «собівартість продукції» та охарактеризуйте його роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємства.

8. Назвіть напрямки зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Тестові завдання

1. Витрати – це:

- а) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів;
- б) зменшення економічних вигод у вигляді збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу;
- в) усі відповіді вірні.

2. Витрати виробництва – це:

- а) вартість сировини та основних матеріалів, що є основою для виготовлення продукції;
- б) спожиті у процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю;
- в) витрати на заробітну плату та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції;
- г) усі відповіді вірні.

3. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду собівартості:

А. Виробнича собівартість	1) сукупність витрат необхідних для виробництва продукції;
Б. Повна собівартість	2) сукупність виробничих витрат та адміністративних витрат;
В. Собівартість реалізованої продукції	3) сукупність витрат необхідних для збуту продукції;
	4) сукупність витрат необхідних для виробництва та збуту продукції;
	5) прямі витрати на виготовлення продукції та загальновиробничі (накладні) витрати;
	6) сукупність загальногосподарських витрат;
	7) правильної відповіді немає.

4. До валових витрат звітного періоду можна віднести:

- а) нарахування заробітної плати;
- б) нараховані відрахування на соціальні заходи;
- в) нарахований податок на додану вартість;
- г) нараховані амортизаційні відрахування.

5. До складу валових витрат не включаються:

- а) витрати, пов'язані з проведенням презентацій;
- б) витрати, пов'язані з оплатою вартості торгового патенту;
- г) витрати, пов'язані з організацією охорони праці на підприємстві;

- д) витрати, пов'язані з виплатою дивідендів;
- е) витрати, пов'язані зі сплатою акцизного збору.

6. Доповнити склад витрат виробництва:

- а) матеріали;
- б) сировина;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

7. До витрат господарської діяльності належать:

- а) нестачі запасів;
- б) сплата штрафних санкцій;
- в) витрати на заохочування;
- г) витрати на соціальний і виробничий розвиток;
- д) усі відповіді вірні.

8. Прямі витрати включають:

- а) прямі матеріальні витрати;
- б) прямі витрати на оплату праці;
- в) витрати на управління виробництвом;
- г) амортизація;
- д) витрати від браку;
- е) витрати на охорону праці.

9. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду витрат на виробництво:

А. Поточні витрати	1) витрати, пов'язані з виконанням контракту, який планується закінчити не раніше ніж через 9 місяців з моменту здійснення перших витрат або отримання авансу чи передоплати;
Б. Одноразові витрати	2) адміністративні витрати;
В. Довгострокові витрати	3) витрати, які здійснюються з періодичністю більше місяця;
	4) витрати зв'язані безпосередньо з одним циклом виробництва;
	5) прямі витрати на виготовлення продукції та загальновиробничі (накладні) витрати;
	б) правильної відповіді немає.

10. Доповнити загальновиробничі (накладні) витрати:

- а) витрати на опалення, освітлення, водопостачання та інші витрати на утримання виробничих приміщень;

- б) амортизація основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого призначення;
 в) _____;
 г) _____;
 д) _____

11. За рівнем впливу обсягу виробництва на рівень витрат останні поділяються на:

- а) продуктивні і непродуктивні;
 б) поточні, одноразові і довгострокові;
 в) витрати, що включаються в собівартість виробленої продукції і на витрати періоду;
 г) змінні і постійні.

12. За доцільністю проведення витрати поділяються на:

- а) продуктивні і непродуктивні;
 б) поточні, одноразові і довгострокові;
 в) витрати, що включаються в собівартість виробленої продукції і на витрати періоду;
 г) змінні і постійні.

13. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду витрат:

А. Постійні витрати	1) витрати, абсолютна величина яких із збільшенням (зменшенням) обсягу випуску продукції суттєво не змінюється;
Б. Змінні витрати	2) адміністративні витрати;
	3) витрати, які здійснюються з періодичністю більше місяця;
	4) витрати зв'язані безпосередньо з одним циклом виробництва;
	5) витрати, абсолютна величина яких зростає зі збільшенням випуску продукції і зменшується з його зниженням;
	б) правильної відповіді немає.

14. Найбільше впливають на темпи росту (зниження) прибутку підприємства:

- а) постійні витрати;
 б) продуктивні витрати;
 в) змінні витрати;
 г) непродуктивні витрати;

- д) витрати, що включаються в собівартість виробленої продукції;
 е) усі відповіді вірні.

15. Доповнити змінні витрати:

- а) витрати на комплектуючі вироби;
 б) витрати на покупні напівфабрикати;
 в) _____;
 г) _____;
 д) _____

16. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду витрат:

А. Продуктивні витрати	1) витрати, абсолютна величина яких із збільшенням (зменшенням) обсягу випуску продукції суттєво не змінюється;
Б. Непроодуктивні витрати	2) адміністративні витрати;
	3) витрати, які передбачені технологією та організацією виробництва;
	4) витрати, що виникають в результаті певних недоліків в організації і технології виробництва;
	5) витрати, що включаються в собівартість виробленої продукції;
	6) правильної відповіді немає.

17. Доповнити постійні витрати:

- а) зарплата персоналу апарата управління;
 б) оплата службових відряджень;
 в) _____;
 г) _____;
 д) _____

18. Витрати періоду – це:

- а) витрати на сировину;
 б) витрати за місяць;
 в) витрати за рік;
 г) витрати на залучення коштів;
 д) усі відповіді вірні.

19. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з:

- а) наднормативних виробничих витрат;
 б) виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного (планового) періоду;
 в) нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;
 г) усі відповіді вірні;

д) правильної відповіді немає.

20. Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості продукції - це:

- а) втрати від знецінення запасів;
- б) сума безнадійної дебіторської заборгованості;
- в) винагороди за професійні послуги (оцінки майна тощо);
- г) дивіденди;
- д) витрати на зв'язок;
- е) втрати на рекламу та дослідження ринку.

21. Доповнити адміністративні витрати:

- а) витрати на службові відрядження;
- б) податки;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

22. Доповнити витрати на збут:

- а) витрати на пакувальні матеріали;
- б) витрати на передпродажну підготовку товарів;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

23. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду витрат:

А. Адміністративні витрати	1) витрати, що пов'язані з реалізацією продукції, які не відшкодовуються покупцями;
Б. Витрати на збут	2) загальногосподарські витрати, що спрямовані на обслуговування та управління виробництвом;
В. Інші операційні витрати	3) витрати, які передбачені технологією та організацією виробництва;
	4) витрати, що виникають в результаті певних недоліків в організації і технології виробництва;
	5) витрати, на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;
	б) правильної відповіді немає.

24. Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості продукції покриваються:

- а) власними коштами підприємства;
- б) залученими коштами підприємства;

- в) прибутком від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- г) збільшенням збитку від операційної діяльності підприємства;
- д) правильної відповіді немає.

25. Доповнити економічні елементи за якими групуються витрати операційної діяльності:

- а) _____;
- б) _____;
- в) відрахування на соціальні заходи;
- г) _____;
- д) інші операційні витрати.

26. Доповнити склад матеріальних витрат, що витрачаються у процесі виробництва:

- а) сировина та основні матеріали;
- б) _____;
- в) паливо та енергія;
- г) _____;
- д) _____

27. Доповнити склад витрат на оплату праці:

- а) _____;
- б) премії та заохочення;
- г) _____;
- д) _____;
- е) матеріальна допомога.

28. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду витрат:

А. Фінансові витрати	1) витрати від не операційних курсових різниць;
Б. Витрати від участі в капіталі	2) збитки від інвестицій в дочірні підприємства;
В. Інші витрати	3) витрати на сплату процентів за користування кредитами;
	4) витрати пов'язані з фінансовою орендою;
	5) збитки від інвестицій в спільні підприємства;
	6) втрати на ліквідацію необоротних активів (демонтаж);
	7) правильної відповіді немає.

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 4 «Витрати підприємства та їх планування», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- витрати підприємства;
- витрати виробництва;
- прямі витрати на виготовлення продукції;
- загальновиробничі (накладні) витрати;
- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- склад інших прямих витрат;
- поточні витрати;
- одноразові витрати;
- довгострокові витрати;
- змінні витрати;
- постійні витрати;
- продуктивні витрати;
- непродуктивні витрати;
- собівартість реалізованої продукції;
- витрати, пов'язані з операційною діяльністю;
- витрати, пов'язані з фінансовою діяльністю;
- витрати, пов'язані з інвестиційною діяльністю;
- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- склад інших операційних витрат.

Завдання 2. Визначення накладних витрат.

Визначити накладні витрати для товарів А, Б, В, використовуючи наступні дані:

Показники	Товар			Всього
	А	Б	В	
Витрати на збут, тис. грн.				150
Адміністративні витрати, тис. грн.				380
Витрати на пакувальні матеріали, тис. грн.				500
Кількість партій товару, од.	3	5	7	
Кількість замовників, од.	2	5	6	
Кількість заказів, од.	4	4	3	

Необхідно врахувати, що підприємство здійснює поставки партіями, пакування по замовленням, витрати на управління виробництвом розраховуються відповідно до кількості замовників.

Завдання 3. Визначення собівартості продукції планового періоду.

У звітному році собівартість товарної продукції склала 720 тис. грн., що визначило витрати на 1 грн. товарної продукції - 0,82 грн.

У плановому році витрати на 1 грн. товарної продукції встановлені в розмірі 0,79 грн. Обсяг виробництва продукції буде збільшено на 5 %.

Визначити собівартість товарної продукції планового року.

Завдання 4. Визначення витрат підприємства.

Визначте валові витрати підприємства, якщо:

- витрати на придбання матеріальних ресурсів склали - 251 тис. грн.;
- витрати на придбання енергоресурсів склали - 15 тис. грн.;
- амортизаційні відрахування склали - 190 тис. грн.;
- витрати по збуту продукції склали - 6 тис. грн.;
- витрати на придбання, установку і ремонт основних фондів склали - 70 тис. грн.;
- витрати на оплату праці склали - 60 тис. грн.;
- виплачено в якості дивідендів - 250 тис. грн.;
- внесено в страхові резерви підприємства - 11 тис. грн.

Завдання 5. Визначення покриття привілейованих дивідендів прибутком.

Обсяг реалізації підприємства склав 300 000 грн. в рік, витрати – 200 000 грн., з них умовно-постійні – 60 000 грн. При модернізації обладнання передбачається збільшити обсяг реалізації до 400 000 грн. в рік (за рахунок росту продуктивності та обсягу випуску). Очікується зростання умовно-постійних витрат до 90 000 грн. Податок на прибуток – 16 %.

Фінансування проекту передбачається за рахунок додаткового випуску привілейованих акцій на суму 200 000 грн., фіксований розмір дивідендів 20 % річних.

Визначити покриття привілейованих дивідендів прибутком.

Завдання 6. Розрахунок виробничих витрат та витрат, пов'язаних з операційною діяльністю підприємства.

Розрахувати величину витрат на виробництво та операційних витрат по підприємству, виходячи з наведених нижче даних. Результати розрахунків надати у формі кошторису, який треба скласти за економічними елементами витрат укрупнено.

Сировина та матеріали – 8 000 тис. грн., купівельні напівфабрикати – 15 000 тис. грн., купівельні вироби – 2 000 тис. грн., паливо – 6 000 тис. грн., малоцінний та швидкозношуваний інструмент – 500 тис. грн. Витрати на основну

оплату праці – 7 000 тис. грн., витрати на додаткову оплату праці – 3 000 тис. грн. За період планується нарахувати амортизаційні відрахування у сумі 2 500 тис. грн. В періоді передбачається приріст залишків незавершеного виробництва на 1 300 тис. грн. Невиробничі витрати заплановані у сумі 300 тис. грн.

Завдання 7. Розрахунок собівартості виробленої і реалізованої продукції.

Розрахувати собівартість виробленої і реалізованої продукції та суму операційних витрат підприємства за наступними даними.

Витрати на виробництво склали 57 500 грн., на збут – 9 550 грн., на управління – 15 500 грн. Собівартість залишків незавершеного виробництва на початок і кінець звітного періоду склали відповідно 16 000 грн. і 8 000 грн. Собівартість залишків готової продукції на початок і кінець звітного періоду склали відповідно 12 000 грн. і 18 000 грн. Величина резерву сумнівних боргів склала 5 000 грн.

Завдання 8. Розрахунок собівартості реалізованих товарів.

Розрахувати собівартість реалізованих товарів за наступними даними.

Собівартість залишку товарів на початок періоду і кінець періоду складає відповідно 70 та 210 тис. грн., валове придбання – 200 тис. грн., отримані знижки 25 тис. грн., повернення та уцінка придбаних товарів склала 17 тис. грн., транспортні витрати на доставку товарів – 40 тис. грн.

Завдання 9. Визначення собівартості реалізованих запасів та балансової вартості запасів.

Підприємство закупило протягом року товар у кількості 600 одиниць. Придбання товару здійснювалося у такій послідовності: 50 одиниць за ціною 50 грн.; 350 одиниць за ціною 35 грн. та 200 одиниць за ціною 40 грн. Початкові запаси товару дорівнювали 150 од. за ціною 33 грн. Реалізація відбувалася у наступній послідовності 80, 250, 140. Підприємство застосовує постійну інвентаризацію запасів та метод ФІФО для їх оцінки.

Визначити: собівартість реалізованих запасів та балансову вартість запасів на кінець періоду.

Завдання 10. Визначення собівартості реалізованої продукції.

Розрахувати собівартість реалізованої продукції за наступними даними.

Собівартість залишків готової продукції на початок та на кінець періоду складає відповідно 80 тис. грн. та 120 тис. грн., собівартість залишків незавершеного виробництва – 60 тис. грн. та 50 тис. грн., прямі матеріальні витрати – 180 тис. грн., прямі витрати на оплату праці – 50 тис. грн., виробничі накладні витрати – 30 тис. грн.

Завдання 11. Визначення чистого доходу від реалізації продукції.

Дохід від реалізації продукції з урахуванням ПДВ – 120 000 грн. Витрати на виробництво – 65 000 грн., собівартість залишків продукції, нереалізованої на початок і кінець періоду відповідно – 10 000 і 3 000 грн. Адміністративні витрати – 8 300 грн., витрати на збут – 10 650 грн., інші операційні витрати – 3 000 грн.

Розрахувати: чистий дохід від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, суму операційних витрат підприємства та суму витрат операційної діяльності підприємства.

Завдання 12. Розрахунок собівартості виробленої продукції, собівартості реалізованої продукції, операційних витрат та витрат операційної діяльності за економічними елементами.

Розрахувати собівартість виробленої продукції, собівартість реалізованої продукції, операційні витрати та витрати операційної діяльності за економічними елементами за даними, наведеними в таблиці.

Таблиця

Показник	Витрати			
	Всього	У тому числі		
		виробництво	збут	управління
Заробітна плата:				
- робітників;		16 000	–	–
- персоналу управління цехами;		4 000	–	–
- персоналу управління підприємством.		–	2 000	8 000
Нарахування на заробітну плату:				
- робітників;				
- персоналу управління цехами;				
- персоналу управління під-вом.				
Собівартість витрачених сировини і матеріалів		48 000	5 000	2 000
Амортизація основних засобів		4 000	800	200
Витрати на оренду основних засобів		–	–	10 000
Відсотки за банківський кредит	15 000	–	–	–
Витрати на рекламу		–	5 000	–
Витрати на доставку реалізованої продукції		–	2 000	–
Разом витрат				
Вартість реалізованої продукції (+30 %)		–	–	–
Резерв сумнівних боргів	3 000	–	–	–
Залишки незавершеного виробництва				
На початок періоду	14 500	–	–	–
На кінець звітного періоду	5 000	–	–	–
Залишки готової продукції				
На початок періоду	10 000	–	–	–
На кінець звітного періоду	20 000	–	–	–

Завдання 13. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти класифікацію витрат підприємства відповідно до вимог податкового обліку.
2. Скласти схему операційних витрат підприємства.
3. Скласти схему витрат підприємства за видами діяльності.
4. Скласти схему витрат операційної діяльності за економічними елементами.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів
 - 1.1. Резерви зниження витрат підприємств в Україні.
 - 1.2. Структура витрат підприємств в Україні.
 - 1.3. Методи визначення собівартості запасів.
 - 1.4. Методи формування витрат підприємства.
 - 1.5. Особливості застосування методу «директ - костінг» на підприємстві.
 - 1.6. Особливості застосування методу «стандарт - костінг» на підприємстві.
 - 1.7. Особливості застосування методу «таргет - костінг» на підприємстві.
2. Проаналізуйте структуру витрат підприємств (за галузями економіки) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.
3. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: Підручник для студентів вищих закладів освіти. – 2-ге видання, виправлене і доповнене. – Львів: «Магнолія 2006», 2008. – 367 с.

ТЕМА 5. ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

5.1. Економічний зміст прибутку.

5.2. Функції прибутку.

5.3. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Методи розрахунку прибутку.

5.4. Формування прибутку підприємства: прибуток від операційної діяльності, прибуток від фінансових операцій, прибуток від іншої звичайної діяльності, прибуток від надзвичайних подій.

5.5. Розподіл та використання прибутку підприємства.

5.6. Фактори, які впливають на формування прибутку.

5.7. Показники рентабельності та їх використання при прийнятті фінансових рішень.

Методичні вказівки щодо вивчення теми

Необхідно розпочати вивчення теми з усвідомлення економічного змісту прибутку. Необхідно розглянути прибуток (збиток) як узагальнюючий показник – результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Необхідно розглянути види прибутку за основними класифікаційними ознаками: за джерелами формування; відповідно до виду діяльності; за складом елементів, що формують прибуток; за характером оподаткування прибутку; за характером інфляційного очищення прибутку; за періодом формування; за регулярністю формування прибутку; за характером використання; за значенням підсумкового результату господарювання.

Необхідно розглянути функції прибутку: оцінювальну, стимулюючу, фіскальну. Розглянути характеристику цих функцій.

Необхідно з'ясувати, що в процесі здійснення підприємством різних видів діяльності, воно аналізує та контролює результати, які отримує від цих видів діяльності. Відповідно до вітчизняних положень (стандартів) бухгалтерського обліку виділяють наступні види фінансових результатів: валовий прибуток – різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); фінансовий результат від операційної діяльності – сума валового прибутку та інших операційних доходів за вирахуванням адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат; фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування – сума прибутку від операційної діяльності, інших фінансових доходів, доходу від участі в капіталі, інших доходів за вирахуванням інших фінансових витрат, витрат від участі в капіталі, інших витрат; фінансовий результат від звичайної діяльності – прибуток від звичайної діяльності до оподаткування за мінусом суми податку на прибуток; чистий прибуток – сума прибутку від

звичайної діяльності, доходів від надзвичайної діяльності за вирахуванням витрат від надзвичайної діяльності та суми податку.

При розгляді теми, необхідно з'ясувати, що прибуток є основним джерелом фінансових ресурсів підприємства, тому для розрахунку фінансових планів важливе значення має визначення величини планового прибутку підприємства. Необхідно розглянути методи розрахунку величини планового прибутку, а саме: метод прямого рахунку, укрупнений метод або розрахунок прибутку на основі показника витрат на 1 грн. продукції, економічний (аналітичний, розрахунковий) метод. Необхідно звернути увагу на те, що розглянуті методи використовуються для планування прибутку від товарного випуску продукції. Для визначення прибутку від реалізованої за період продукції, прибуток від товарного випуску потрібно скоригувати на прибуток в залишках нереалізованої продукції на початок та кінець періоду.

При вивченні теми, необхідно увагу звернути на напрями використання та розподіл прибутку. Усвідомити, що важливим елементом механізму розподілу прибутку повинно стати забезпечення оптимального співвідношення між величиною прибутку, що акумулюється у доходах бюджету, та величиною, що залишається у розпорядженні підприємства для розширення виробництва та стимулювання працівників. Механізм розподілу передбачає декілька етапів, на першому – відбувається розподіл прибутку між підприємством та державою, пропорції розподілу залежать від існуючої системи податків щодо суб'єктів підприємницької діяльності. На другому етапі передбачається розподіл чистого прибутку підприємства, напрями розподілу якого залежать від стратегії розвитку підприємства. Чистий прибуток підприємства може розподілятися за наступними напрямками: на споживання, на нагромадження та мати форму нерозподіленого прибутку. Порядок формування окремих фондів у розрізі кожного напрямку розподілу регулюється, насамперед, установчими документами підприємства, а в деяких випадках – законодавчими і нормативно-інструктивними матеріалами.

При вивченні теми необхідно розглянути фактори, які обумовлюють та впливають на величину прибутку. Розглянути резерви підвищення рентабельності діяльності підприємства.

Необхідно звернути увагу на те, що прибуток є мірою ефективності діяльності підприємства, але не завжди абсолютна величина прибутку є достатньою для оцінки рівня ефективності господарювання. Тому, при вивченні теми, необхідно розглянути показники рентабельності та методи їх аналізу. Необхідно розглянути наступні види рентабельності: рентабельність діяльності, рентабельність виробництва продукції, рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE).

Необхідно з'ясувати, що рентабельність діяльності - це відношення чистого прибутку до чистого доходу підприємства, яке характеризує дохідність реалізованої продукції і показує, яку суму прибутку отримує підприємство з кожної гривні реалізованої продукції. Рентабельність діяльності ще називають

маржею прибутку і розраховують, як правило, окремо за кожним видом діяльності або за кожною групою реалізованої продукції.

При вивченні теми необхідно з'ясувати, що рентабельність виробництва продукції - це відношення суми прибутку від операційної діяльності до собівартості реалізованої продукції, адміністративних витрат, витрат на збут. Тобто даний показник дає можливість визначити, скільки підприємство отримує прибутку на 1 грн. витрат.

Необхідно з'ясувати, що рентабельність активів (ROA) – це відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів підприємства, й характеризує ефективність використання активів підприємства.

Необхідно з'ясувати, що рентабельність власного капіталу (ROE) – це відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу. Даний показник свідчить про ефективність використання інвестованих коштів у розвиток підприємства.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «фінансові результати діяльності підприємства» та поняття «прибуток», охарактеризуйте роль прибутку підприємства в умовах ринкової економіки.

2. Дайте визначення поняття «прибуток від реалізації продукції» та охарактеризуйте порядок його формування.

3. Назвіть та охарактеризуйте методи розрахунку прибутку від реалізації продукції.

4. Назвіть та охарактеризуйте функції прибутку.

5. Назвіть та охарактеризуйте види прибутку.

6. Назвіть та охарактеризуйте види рентабельності.

7. Назвіть та охарактеризуйте методи обчислення рентабельності.

8. Охарактеризуйте порядок розподілу прибутку та назвіть напрямки його використання.

9. Назвіть фактори, що впливають на величину прибутку.

10. Охарактеризуйте напрямки підвищення прибутковості вітчизняних підприємств.

Тестові завдання

1. Прибуток підприємства - це:

- а) негативний результат діяльності підприємства;
- б) позитивний результат діяльності підприємства;
- в) перевищення витрат над доходами підприємства;
- г) перевищення доходів над витратами підприємства.

2. Валовий прибуток підприємства - це:

- а) перевищення витрат над доходами підприємства;
- б) перевищення доходів над витратами підприємства;
- в) різниця між оптовою ціною реалізованої продукції і її виробничою собівартістю без ПДВ і акцизного податку;
- г) різниця між виробничою собівартістю реалізованої продукції і її оптовою ціною без ПДВ і акцизного податку.

3. На фінансовий результат діяльності підприємства адміністративні витрати:

- а) впливають;
- б) не впливають;
- в) додаються;
- г) вираховуються.

4. На фінансовий результат діяльності підприємства інші операційні витрати:

- а) впливають;
- б) не впливають;
- в) додаються;
- г) вираховуються.

5. На фінансовий результат діяльності підприємства витрати на збут:

- а) впливають;
- б) не впливають;
- в) додаються;
- г) вираховуються.

6. Не враховуються при плануванні валового прибутку:

- а) інші операційні витрати;
- б) виручка від реалізації товарів, робіт, послуг;
- в) фінансові доходи й витрати;
- г) виробнича собівартість реалізованої продукції;
- д) вірної відповіді немає.

7. Прибуток, що залишається після сплати податку на прибуток направляється:

- а) на виплату процентів за кредит;
- б) в резервний капітал;
- в) в резервний капітал і на виплату дивідендів.

8. Рентабельність діяльності підприємства визначається:

- а) відношенням загального прибутку до капіталу підприємства;
- б) відношенням загального прибутку до оборотного капіталу;
- в) відношенням загального прибутку до поточних витрат;

г) вірної відповіді немає.

9. При розрахунку прибутку від реалізації продукції враховується:

- а) вплив окремих чинників на зміну прибутку в періоді, що планується;
- б) прибуток від випуску продукції;
- в) базова рентабельність;
- г) прибуток у залишках нереалізованої продукції на початок планового періоду;
- д) прибуток у залишках нереалізованої продукції на кінець планового періоду;
- е) (інше – доповнити).

10. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного методу:

А. Метод прямого розрахунку	1) метод, який може застосовуватися підприємством у цілому для розрахунку прибутку від реалізації продукції;
Б. Укрупнений метод	2) метод, що дає змогу визначити не тільки загальну суму прибутку, а й вплив на неї зміни окремих чинників;
В. Аналітичний метод	3) метод, за яким здійснюється розрахунок прибутку окремо за порівнянною і непорівнянною продукцією в плановому періоді;
	4) метод, що передбачає використання даних про виробничі витрати та реалізацію продукції за попередній період, а також очікувану їх зміну, що прогножуються в наступному періоді;
	5) прибуток розраховується за окремими видами продукції, що виробляються і реалізуються.

11. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду рентабельності:

А. Рентабельність окремих видів продукції (робіт, послуг)	1) відношення загального прибутку до авансованої вартості;
Б. Рентабельність окремих підприємств	2) відношення прибутку від реалізації до вартості за цінами виробника;
В. Рентабельність галузей економіки	3) відношення прибутку від реалізації до собівартості;
	4) відношення прибутку від основної операційної діяльності до поточних витрат;
	5) відношення прибутку до обсягу реалізації.

12. Доповнити напрямки використання чистого прибутку підприємства:

- а) поповнення статутного капіталу;
- б) _____;
- в) _____

13. Нерозподілений прибуток – це:

- а) частина власного капіталу;
- б) прибуток підприємства до оподаткування;
- в) частина чистого прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства після його використання на визначені потреби;
- г) _____ (інше – доповнити).

14. Доповнити принципи розподілу прибутку, які необхідно враховувати:

- а) розподіл прибутку між державою та суб'єктом господарювання на основі діючого законодавства;
- б) частина прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства не повинна знижувати його зацікавленість у підвищенні результатів діяльності;
- в) _____;
- г) _____.

15. Знайдіть у правій колонці правильне визначення кожного виду рентабельності:

А. Рентабельність підприємства	1) відношення загального прибутку до авансованої вартості;
Б. Рентабельність окремих видів продукції	2) відношення прибутку від реалізації до вартості за цінами виробника;
В. Рентабельність виробничих фондів	3) відношення прибутку від реалізації продукції до собівартості;
Г. Рентабельність капіталу підприємства	4) відношення прибутку від основної операційної діяльності до інвестиційного капіталу;
	5) відношення прибутку до середньорічної вартості основних фондів;
	6) відношення прибутку від реалізації окремого виду продукції до витрат по даному виду продукції;
	7) відношення прибутку до обсягу реалізації.

16. Доповнити внутрішні фактори, що впливають на величину прибутку:

- а) ціна продукції;

- б) структура продукції та витрат;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

17. Доповнити зовнішні фактори, що впливають на величину прибутку:

- а) система податків;
- б) ціна на ресурси;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

18. Доповнити функції прибутку:

- а) фіскальна;
- б) _____;
- в) _____

19. Чистий прибуток – це:

- а) прибуток, який визначається шляхом зменшення доходу підприємства на суму валових витрат підприємства та суму амортизаційних відрахувань;
- б) прибуток, який визначається шляхом зменшення доходу підприємства на суму валових витрат підприємства;
- в) прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток;
- г) капіталізована частина прибутку.

20. Доповнити резерви збільшення прибутку підприємства:

- а) забезпечення росту обсягу виробництва продукції;
- б) удосконалення розрахунково-платіжної дисципліни між підприємствами;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 5 «Формування прибутку та напрями його використання», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- прибуток;
- збиток;
- фінансові результати діяльності підприємства;
- метод прямого розрахунку прибутку;
- укрупнений метод розрахунку прибутку;
- аналітичний метод розрахунку прибутку;
- рентабельність;
- рентабельність окремих видів продукції;
- рентабельність підприємства;
- рентабельність галузей економіки;
- чистий прибуток;
- нерозподілений прибуток;
- резервний капітал;
- дивіденди;
- базова рентабельність;
- прибуток від звичайної діяльності;
- прибуток від операційної діяльності;
- прибуток від фінансових операцій;
- прибуток від надзвичайних подій.

Завдання 2. Планування прибутку від продажу товарної продукції.

Підприємство мало такі дані для планування прибутку від продажу товарної продукції: то-

№ пор.	Вид продукції, що реалізується	Кількість, од.	Ціна за од., грн.	Собівартість од., грн.	Виручка всього, тис. грн.	Собівартість всього, тис. грн.
1	2	3	4	5	6	7
1	Продукція А	14 750	378,00	346,00		
2	Продукція Б	15 000	385,50	356,50		
3	Продукція В	14 500	394,00	357,00		
4	Продукція Г	14 000	367,50	335,50		
5	Продукція Д	13 750	386,00	347,50		
6	Інша продукція				8 772,8	79 40,8
7	Залишки готової продукції на початок планового року				160,0	130,0
8	Залишки готової продукції на кінець планового року				140,0	120,0

Необхідно розрахувати плановий прибуток від продажу товарної продукції.

Завдання 3. Визначення чистого прибутку підприємства.

Визначити чистий прибуток підприємства за наступними даними:

- дохід від реалізації продукції – 190 000 грн.;

- собівартість реалізованої продукції – 140 000 грн.;
- адміністративні витрати – 9 300 грн.;
- витрати на збут – 12 000 грн.;
- інші операційні витрати – 3 000 грн.;
- фінансові витрати – 10 000 грн.;
- надзвичайні доходи – 300 грн.

Завдання 4. Розрахунок впливу факторів на зміну обсягу прибутку від продажу продукції.

Підприємство має такі дані щодо продукції, що реалізується:

Види продукції, що реалізується	Обсяг продукції, од.		Ціна за од., грн.		Собівартість од, грн.	
	план	факт	план	факт	план	факт
Продукція А	150	140	60	71	50	51
Продукція Б	380	350	40	45	37	36
Продукція В	540	500	25	35	18	19
Продукція Г	250	220	72	75	59	62
Продукція Д	700	580	30	38	15	16

Необхідно:

1. Визначити обсяг прибутку від реалізації продукції за планом і фактично.
2. Визначити відхилення фактичного прибутку від планової його величини і вплив факторів на зміну обсягів прибутку.

Завдання 5. Визначення фінансових результатів від операційної діяльності.

Визначити фінансові результати від операційної діяльності підприємства «А» в цілому, якщо відомі такі дані (тис. грн.):

1	Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	6 300
2	Відрахування з доходу:	
	– податок на додану вартість	
	– акцизний податок	320
	– рентні платежі	–
	– інші відрахування	250
3	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	
4	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3 000
5	Валовий прибуток (збиток)	
6	Інші операційні доходи	1 240
7	Адміністративні витрати	950
8	Витрати на збут	220
9	Інші операційні витрати	660
10	Фінансовий результат (прибуток/збиток) від операційної діяльності	

Завдання 6. Визначення планового прибутку від реалізації продукції методом прямого розрахунку.

Визначити прибуток від продажу товарної продукції методом прямого розрахунку.

Розрахунок здійснити в таблиці:

Вид продукції	Товарний випуск продукції за планом, т	Ціна за 1 т продукції, грн.	Планова собівартість 1 т продукції, грн.	Товарний випуск продукції за планом, грн.		Прибуток грн.
				у цінах продажу	за собівартістю	
I. Порівняльна продукція						
1. Продукція А	1475	3780	3460			
2. Продукція Б	1500	3855	3565			
3. Продукція В	1450	3940	3570			
4. Продукція Г	1400	3675	3355			
5. Продукція Д	1375	3860	3475			
Всього	х	х	х			
II. Непорівняльна продукція						
1. Продукція Е	1210	3570	3185			
2. Продукція Ж	1220	3650	3350			
Всього	х	х	х			
III. Залишки готової продукції на початок запланованого року	х	х	х	160	130	
IV. Залишки готової продукції на кінець запланованого року	х	х	х	140	120	
Всього від продажу товарної продукції	х	х	х			

Завдання 7. Визначення чистого прибутку підприємства.

Визначити чистий прибуток підприємства за наступними даними:

- дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 68 000 тис. грн.;
- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) –

000 тис. грн.;

- інші операційні доходи – 16 000 тис. грн.;
- інші операційні витрати – 20 000 тис. грн.;
- витрати на збут – 2 200 тис. грн.;
- адміністративні витрати – 3 000 тис. грн.;
- інші фінансові доходи – 7 тис. грн.;
- інші доходи – 18 000 тис. грн.;
- фінансові витрати – 110 тис. грн.;
- втрати від участі в капіталі – 9 тис. грн.;
- інші витрати – 23 000 тис. грн.;
- надзвичайні витрати – 20 тис. грн.;
- надзвичайні доходи – 15 тис. грн.

Завдання 8. Визначення планового прибутку від реалізації продукції укрупненим методом.

Витрати на 1 грн. продукції, що реалізується у звітному періоді – 75 коп., планується зниження витрат на 1 грн. продукції, що буде реалізована, на 5 коп. Обсяг реалізації продукції в оптових цінах в періоді, що планується – 2 400 тис. грн. Визначити плановий прибуток від реалізації продукції укрупненим методом.

Завдання 9. Визначення економічної ефективності реалізованих та упущених можливостей.

Підприємство, маючи 600 тис. грн. заощаджень і вільну виробничу площу, вирішило виробляти канцелярські товари. При цьому поточні витрати склали 550 тис. грн., а річний дохід – 650 тис. грн. Наявну виробничу площу можна було б здавати в оренду, отримуючи при цьому 20 000 тис. грн. в місяць. Банківський процент за вкладом складає 27 % річних, а за доларовими вкладом – 12 %.

Розрахувати економічну ефективність реалізованих та упущених можливостей, якщо відомо, що 1 дол. = 23 грн.

Завдання 10. Визначення економічної ефективності реалізованих та упущених можливостей.

Підприємець володіє невеликою фірмою з виробництва керамічних виробів. Він наймає одного помічника за 120 тис. грн. в рік, виплачує 15 тис. грн. в місяць орендної плати за виробниче приміщення, сировина коштує йому 200 тис. грн. в рік. У виробниче обладнання підприємець вклав 400 тис. грн. власних коштів, які могли б при іншому розміщенні приносити йому 80 тис. грн. річного доходу. Конкурент підприємця пропонував йому робоче місце з оплатою 150 тис. грн. в рік. Свій підприємницький талант підприємець оцінює в 300 тис. грн. за рік. Сумарний річний дохід від продажу кераміки складає 720 тис. грн. Визначити економічну ефективність реалізованих та упущених можливостей.

Завдання 11. Визначення рентабельності підприємства.

За наступними даними розрахувати показники рентабельності:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становить 750 000 тис. грн.;
- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – 620 000 тис. грн.;
- інші операційні доходи – 150 000 тис. грн.;
- інші операційні витрати – 110 000 тис. грн.;
- адміністративні витрати – 50 000 тис. грн.;
- витрати на збут – 20 000 тис. грн.;
- вартість активів підприємства на початок періоду – 920 000 тис. грн., на кінець періоду – 910 000 тис. грн.;
- вартість власного капіталу підприємства на початок періоду – 900 000 тис. грн., на кінець періоду – 950 000 тис. грн.

Завдання 12. Визначення рентабельності підприємства.

Середньорічна вартість капіталу підприємства у звітному періоді склала 42 500 тис. грн. За рахунок зниження кредиторської заборгованості у планованому періоді на підприємстві очікується зниження середньорічної вартості капіталу на 5 %. До того ж керівництво підприємства розглядає питання про підвищення цін на продукцію на 10 %. При цьому очікується, що попит на продукцію та обсяг продажів знизиться на 20 %.

Потрібно оцінити ефективність такої пропозиції щодо її впливу на рентабельність капіталу, рентабельність продаж та коефіцієнт оборотності капіталу, якщо у звітному році:

- сума постійних витрат підприємства складала 26 490 тис. грн.;
- собівартість реалізованої продукції 80 000 тис. грн.;
- дохід від реалізації продукції (без ПДВ) 100 000 тис. грн.

Завдання 13. Розрахунок прибутку на одну просту акцію.

Розрахувати прибуток ВАТ «Б» на одну просту акцію на основі даних:

- 1) чистий прибуток підприємства за звітний рік становить 400 тис. грн.;
- 2) статутний капітал ВАТ «Б» складається з простих та привілейованих акцій номінальною вартістю 200 грн.;
- 3) в обігу знаходиться 100 привілейованих акцій з фіксованою ставкою доходу – 20 %;
- 4) щодо обігу простих акцій є така інформація:

№ з/п	Дата	Показники	Випущено акцій	Придбано акцій	Всього акцій в обігу
1	01.01	Кількість акцій на початок періоду	• 1000	• -	• 1000
2.	01.04	Випущено додатково акцій	• 500	• -	• 1500
3.	01.12	Придбано власних акцій за грошові кошти	-	300	300
4.	31.12	Кількість акцій на кінець звітного періоду	1500	300	

Завдання 14. Розрахунок прибутку на одну просту акцію.

Розрахувати прибуток ВАТ «С» на одну просту акцію на основі даних:

- 1) чистий прибуток підприємства за звітний рік становить 20 тис. грн.;
- 2) статутний капітал ВАТ «С» складається з простих та привілейованих акцій номінальною вартістю 100 грн.;
- 3) в обігу знаходиться 50 привілейованих акцій з фіксованою ставкою доходу – 20 %;
- 4) середньозважена кількість простих акцій, що знаходяться в обігу за рік складає 1 000;
- 5) підприємство з метою збільшення статутного фонду вирішило конвертувати 100 облігацій (з 15 % доходу) номінальною вартістю 100 грн. у прості акції;
- 6) за умовами конвертації 10 облігацій конвертується у 5 акцій (10:5);
- 7) заощадженні внаслідок конвертації відсотки за облігаціями за вирахуванням додаткового податку на прибуток та витрат на конвертацію складають 2 тис. грн.

Завдання 15. Розподіл прибутку акціонерного товариства.

Провести розподіл прибутку акціонерного товариства, якщо в обігу перебуває 50 000 шт. простих акцій.

За звітний період підприємство одержало виручку від реалізації продукції 125 500 грн. (в т.ч. ПДВ). Акцизний податок – 1 520 грн. Загальна сума виробничих витрат склала 78 500 грн., адміністративні витрати становили 2 600 грн., витрати на збут – 4 000 грн. За звітний період підприємство одержало дохід від курсових різниць в сумі 5 600 грн., дохід від списання кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності – 1 500 грн.

Згідно Статуту підприємства 25 % прибутку спрямовується на поповнення резервного капіталу, 15 % - на збільшення статутного капіталу, решта – на виплату дивідендів за простими акціями.

Завдання 16. Визначення прибутку та рентабельності окремого виду продукції.

Визначте методом прямого розрахунку плановий прибуток підприємства від продажу продукції і рентабельність кожного виду продукції, використовуючи дані таблиці:

Товар	Ціна за од. (з урахуванням ПДВ), грн.	Собівартість, грн.	План виробництва, тис. шт.	Залишки на початок періоду, тис. шт.	Залишки на кінець періоду, тис. шт.
А	12	7	90	0,5	0,4
Б	30	20	70	0,2	0,3
В	18	12	120	0,4	0,5
Г	24	14	130	0,7	0,6

Завдання 17. Визначення рентабельності продукції та рентабельності підприємства.

Визначте рентабельність підприємства і рентабельність продукції підприємства, якщо відомо, що:

- скоригований валовий дохід підприємства - 561 тис. грн.;
- валові витрати - 450 тис. грн.;
- в т.ч. витрати на виробництво і продаж продукції - 310 тис. грн.;
- амортизація - 30 тис. грн.;
- середньорічна вартість основних фондів - 250 тис. грн.;
- середньорічна вартість оборотних коштів - 210 тис. грн.

Завдання 18. Визначення базової рентабельності продукції.

Визначте базову рентабельність по порівнянній продукції, використовуючи дані таблиці:

Показники	Звіт за 9 місяців	План IV кварталу	Очікуване виконання за поточний рік
1	2	3	4
1. Порівнянна товарна продукція звітного року: а) за діючими цінами (за мінусом ПДВ і акцизного податку), грн.;	728 320	298 340	
б) по повній собівартості, грн.	510 980	201 150	
2. Прибуток на обсяг порівнянної товарної продукції, грн.			
3. Поправки до суми прибутку у зв'язку зі змінами цін, грн.	- 1 420	-	- 1 420
4. Прибуток, який приймається за базу, грн.			
5. Базова рентабельність, %			

Завдання 19. Розрахунок дивідендів на одну просту акцію.

Статутний фонд ВАТ «Е» становить 540 тис. грн. Серед акцій прості та максимально дозволена законом кількість привілейованих акцій з фіксованою доходністю 25 % річних. Номінальна вартість акції – 200 грн. За результатами роботи за поточний рік підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 210 тис. грн. На загальних зборах акціонерів було вирішено 70 % прибутку спрямувати на виплату дивідендів, причому за привілейованими акціями планується сплатити дивіденди в грошовій формі, а за простими – акціями нового випуску.

Визначте розмір дивідендів на одну привілейовану акцію та розмір статутного капіталу після реінвестиції дивідендів за простими акціями.

Завдання 20. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти схему формування прибутку підприємства відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні.
2. Скласти схему формування прибутку від реалізації продукції.

3. Скласти схему формування прибутку за видами діяльності.
4. Скласти схему формування прибутку від звичайної діяльності.
5. Скласти класифікацію показників рентабельності.
6. Скласти схему розподілу та використання прибутку відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні.
7. Скласти схему факторів, які впливають на величину прибутку.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів.

1.1. Особливості формування та використання фінансових результатів підприємств різних сфер діяльності, організаційно-правових форм та видів економічної діяльності.

1.2. Економічна сутність прибутку.

1.3. Основне призначення та особливості складання звіту «Про фінансові результати».

1.4. Основні резерви підвищення прибутковості діяльності підприємства.

2. Проаналізуйте прибуток підприємств за видами економічної діяльності (за галузями економіки) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.

3. Проаналізуйте фінансові результати діяльності підприємств за видами економічної діяльності (за галузями економіки) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

3. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: Підручник для студентів вищих закладів освіти. – 2-ге видання, виправлене і доповнене. – Львів: «Магнолія 2006», 2008. – 367 с.

ТЕМА 6. ОБОРОТНІ КОШТИ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- 6.1. Сутність, склад і структура оборотних коштів.*
- 6.2. Класифікація і принципи організації оборотних коштів.*
- 6.3. Необхідність і способи визначення потреби в оборотних коштах.*
- 6.4. Нормування оборотних коштів. Розрахунок нормативу оборотних коштів економічним методом.*
- 6.5. Джерела формування оборотних коштів.*
- 6.6. Показники стану й використання оборотних коштів.*

Методичні вказівки щодо вивчення теми

При вивченні теми необхідно розглянути сутність оборотних коштів підприємства. Необхідно з'ясувати, що оборотні кошти – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку. У вітчизняних П(С)БО оперують не поняттям «оборотні кошти», а «оборотні активи». Оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, які призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу або 12 місяців з дати балансу.

Необхідно розглянути класифікацію оборотних коштів. Розглянути наступні класифікаційні групи: залежно від призначення та розміщення оборотних коштів - оборотні виробничі фонди та фонди обігу; залежно від методів планування – нормовані та ненормовані, за джерелами формування – власні, прирівняні до власних, залучені та позикові кошти.

Необхідно розглянути функції оборотних коштів: виробничу та платіжно-розрахункову. Необхідно з'ясувати, що виробнича функція полягає в забезпеченні безперервності процесу виробництва шляхом формування на підприємстві запасів матеріальних ресурсів. А платіжно-розрахункова функція – характеризує стан розрахунків підприємства і ступінь його впливу на грошовий оборот підприємства.

При вивченні теми, необхідно з'ясувати, що організація оборотних коштів на підприємстві повинна здійснюватися в межах певної системи, важливою складовою якої є розміщення оборотних коштів за окремими елементами. Необхідно розглянути склад та структуру оборотних коштів.

Необхідно розглянути поняття «норма» та «норматив» оборотних коштів. З'ясувати, що основним завданням нормування оборотних коштів є розробка економічно обґрунтованих норм та нормативів, що забезпечують прискорення обігу та найбільш ефективно використання матеріальних та фінансових ресурсів.

При вивченні теми необхідно розглянути методи нормування. Розглянути метод прямого рахунку, сутність якого полягає в розрахунку норм та нормативів у розрізі окремих елементів оборотних активів підприємства. Розглянути

коефіцієнтний метод, сутність якого полягає в розрахунку нормативу, виходячи з величини нормативу за попередній рік та врахування темпу зміни обсягу виробництва в поточному році. Розглянути виробничий метод, що використовується для підприємств, що функціонують понад один рік, але мають структуру оборотних коштів, що швидко змінюється. Виробничий метод, передбачає розрахунок виробничого та невиробничого нормативу. З'ясувати, що виробничий норматив розраховується по оборотних коштах, розмір яких залежить від темпів зміни виробництва і його величина складає відповідний відсоток від темпів зміни виробничої програми, а невиробничий норматив застосовується по оборотних коштах, розмір яких не залежить від темпів зміни обсягу виробництва і він складає 50 % від темпів зміни виробничої програми.

При вивченні теми, необхідно розглянути джерела формування оборотних коштів. З'ясувати, що одним із важливих питань системи організації оборотних коштів на підприємстві є раціональна система їх фінансування.

Необхідно розглянути показники, що характеризують забезпечення та ефективність використання оборотних коштів підприємства. Стан оборотних коштів на певну дату визначається їх наявністю, яка розраховується як різниця між власними оборотними коштами та їх нормативом. Відношення власного оборотного капіталу до загальної величини оборотних активів визначає забезпеченість власними оборотними коштами. Ефективність використання оборотних коштів визначається швидкістю їх обертання (коефіцієнт обертання), рівнем їх завантаження в готовій продукції (коефіцієнт завантаження) та тривалістю одного обороту (термін обертання). Розміщення оборотних коштів за їх складовими впливає на показники фінансового стану підприємства. Рівень цього впливу узагальнюється у величинах показників поточної та абсолютної ліквідності.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «оборотні кошти» підприємства та охарактеризуйте їх склад та структуру.
2. Назвіть основні класифікаційні ознаки оборотних коштів підприємства.
3. Назвіть та охарактеризуйте функції оборотних коштів підприємства.
4. Назвіть та охарактеризуйте основні принципи організації оборотних коштів підприємства.
5. Дайте визначення поняття «норма» та «норматив» оборотних коштів підприємства.
6. Назвіть методи нормування та охарактеризуйте їх.
7. Назвіть та охарактеризуйте джерела формування оборотних коштів підприємства.
8. Назвіть та охарактеризуйте показники, що характеризують забезпечення підприємства оборотними коштами.

9. Назвіть та охарактеризуйте показники, що характеризують ефективність використання оборотних коштів підприємства.

10. Охарактеризуйте вплив складу, структури, величини оборотних коштів на результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

Тестові завдання

1. Оборотні кошти підприємства - це:

- а) засоби обігу;
- б) грошові кошти;
- в) засоби виробництва;
- г) сукупність засобів обігу і засобів виробництва;
- д) усі відповіді вірні.

2. Нормування оборотних коштів підприємства - це:

- а) підрахунок коштів підприємства, спрямованих на придбання виробничих запасів;
- б) розрахунок мінімальної потреби у фінансових ресурсах, необхідних підприємству для створення мінімальних запасів ТМЦ;
- в) розрахунок максимальної потреби у фінансових ресурсах, необхідних підприємству для створення мінімальних запасів ТМЦ;
- г) розрахунок мінімальної потреби у фінансових ресурсах, необхідних підприємству для створення максимальних запасів ТМЦ.

3. Оборотні кошти підприємства класифікують за такими основними ознаками:

- а) за джерелами формування;
- б) за участю в процесі виробництва і реалізації продукції;
- в) за способом обґрунтування потреби;
- г) за способом нормування;
- д) за методом планування;
- е) усі відповіді вірні.

4. Підприємства формують оборотні кошти за рахунок:

- а) власних фінансових ресурсів;
- б) залучених фінансових ресурсів;
- в) капітальних інвестицій;
- г) запозичених фінансових ресурсів;
- д) усі відповіді вірні.

5. До власних джерел фінансування оборотних коштів належать:

- а) статутний капітал;
- б) пайовий капітал;

- в) резервний капітал;
- г) сталі зобов'язання;
- д) цільові фонди;
- е) кредити банків;
- ж) усі відповіді вірні.

6. До залучених джерел фінансування оборотних коштів належать:

- а) короткотермінові кредити;
- б) комерційні кредити;
- в) кредиторська заборгованість;
- г) пайовий капітал;
- д) сталі зобов'язання;
- е) усі відповіді вірні.

7. Сталі зобов'язання - це:

- а) мінімальна (стійка) заборгованість із заробітної плати працівникам;
- б) максимальна (стійка) заборгованість із заробітної плати працівникам;
- в) короткотермінові зобов'язання підприємства;
- г) авансування покупців (замовників);
- д) усі відповіді вірні.

8. Нормування оборотних коштів - це:

- а) визначення підготовчого запасу оборотних коштів;
- б) визначення транспортного запасу оборотних коштів;
- в) визначення мінімальної потреби в оборотних коштах.

9. У практиці використовують методи визначення потреби в оборотних коштах:

- а) прямий;
- б) економічний;
- в) укрупнений;
- г) по асортиментний;
- д) усі відповіді вірні.

10. Норма запасу оборотних коштів складається з таких елементів:

- а) транспортний запас;
- б) підготовчий запас;
- в) технологічний запас;
- г) поточний запас;
- д) гарантійний запас;
- е) обіговий запас;
- ж) усі відповіді вірні.

11. Транспортний запас оборотних коштів - це:

- а) різниця між часом перебування вантажу в дорозі та часом поштового пробігу розрахункових документів;
- б) час для прийняття, розвантажування, сортування і складування виробничих запасів;
- в) час на виконання підготовчих операцій, якщо вони не є складовою виробничого процесу;
- г) 50 % від середнього інтервалу між окремими поставками;
- д) запас для запобігання перебоям у постачанні виробничих запасів.

12. Підготовчий запас оборотних коштів - це:

- а) різниця між часом перебування вантажу в дорозі та часом пробігу розрахункових документів;
- б) час для прийняття, розвантажування, сортування й складування виробничих запасів;
- в) час на виконання підготовчих операцій, якщо вони не є складовою виробничого процесу;
- г) розмір 50 % від середнього інтервалу між окремими поставками;
- д) запас для запобігання перебоям у постачанні виробничих запасів.

13. Технологічний запас оборотних коштів - це:

- а) різниця між часом перебування вантажу в дорозі та часом пробігу розрахункових документів;
- б) час для прийняття, розвантажування, сортування й складування виробничих запасів;
- в) час на виконання підготовчих операцій, якщо вони не є складовою виробничого процесу;
- г) розмір 50 % від середнього інтервалу між окремими поставками;
- д) запас для запобігання перебоям у постачанні виробничих запасів.

14. Поточний запас оборотних коштів - це:

- а) різниця між часом перебування вантажу в дорозі та часом пробігу розрахункових документів;
- б) час для прийняття, розвантажування, сортування й складування виробничих запасів;
- в) час на виконання підготовчих операцій, якщо вони не є складовою виробничого процесу;
- г) розмір 50 % від середнього інтервалу між окремими поставками;
- д) запас для запобігання перебоям у постачанні виробничих запасів.

15. Гарантійний запас оборотних коштів - це:

- а) різниця між часом перебування вантажу в дорозі та часом пробігу розрахункових документів;

- б) час для прийняття, розвантажування, сортування й складування виробничих запасів;
- в) час на виконання підготовчих операцій, якщо вони не є складовою виробничого процесу;
- г) розмір 50 % від середнього інтервалу між окремими поставками;
- д) запас для запобігання перебоєм у постачанні виробничих запасів.

16. Приріст нормативу власних оборотних коштів - це:

- а) додаткова потреба у власних оборотних коштах підприємства;
- б) різниця між нормативом, розрахованим на кінець і на початок року;
- в) різниця між нормативом і потребою у власних оборотних коштах.

17. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів визначає:

- а) середній залишок оборотних коштів за певний час;
- б) обсяг виручки від реалізації продукції за певний час;
- в) кількість оборотів, які здійснили оборотні кошти за певний час;
- г) число днів, упродовж яких оборотні кошти здійснюють один оборот.

18. Тривалість одного обороту оборотних активів — це:

- а) середній залишок оборотних коштів за певний час;
- б) обсяг виручки від реалізації продукції за певний час;
- в) кількість оборотів, які здійснили оборотні кошти за певний час;
- в) число днів, упродовж яких оборотні кошти здійснюють один оборот.

19. Сутність оборотних коштів полягає у наступному:

- а) споживається в одному виробничому циклі, і їхня вартість цілком переноситься на вартість виготовленої продукції;
- б) входять у створений продукт і набирають товарної форми, що використовується споживачем;
- в) повністю споживаються в процесі виробництва, але, втрачаючи свою споживчу вартість, у речовій формі в продукт праці не входять;
- г) оборотні активи за мінусом короткострокових зобов'язань;
- д) (дати своє визначення).

20. Доповнити склад виробничих фондів:

- а) сировина;
- б) тара;
- в) _____;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

21. Доповнити склад фондів обігу:

- а) залишки грошових коштів у касі підприємства;
- б) залишки грошових коштів на поточному рахунку в банку;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

22. Знайдіть у правій колонці правильне визначення співвідношення оборотних коштів у галузях економіки:

А. Легка та харчова промисловість	1) висока вага оборотних коштів, авансованих у незавершене виробництво;
Б. Машинобудування	2) висока трудомісткість;
В. Нафтохімічна промисловість	3) висока питома вага оборотних коштів у запасах сировини й основних матеріалів;
	4) висока питома вага оборотних коштів, вкладених у відвантажені товари;
	5) значна матеріаломісткість продукції;
	6) _____ (дати своє визначення).

23. Оборотні кошти можна згрупувати за ознакою залежності від їх участі у кругообігу:

- а) нормовані та ненормовані;
- б) власні та прирівняні до них, залучені, запозичені;
- в) оборотні кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та у фонди обігу;
- д) (дати своє визначення).

24. Оборотні кошти можна згрупувати за ознакою методів планування, принципів організації та регулювання:

- а) нормовані та ненормовані;
- б) власні та прирівняні до них, залучені, запозичені;
- в) оборотні кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та у фонди обігу;
- д) (дати своє визначення).

25. Оборотні кошти можна згрупувати за ознакою джерел формування:

- а) нормовані та ненормовані;
- б) власні та прирівняні до них, залучені, запозичені;
- в) оборотні кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та у фонди обігу;
- д) (дати своє визначення).

26. Додати принципи організації оборотних коштів:

- а) самостійності щодо розпорядження та управління;
- б) визначення планової потреби за окремими елементами та підрозділами;
- в) _____;

- г) _____;
 д) _____

27. Додати фактори, що впливають на визначення потреби в оборотних коштах:

- а) кошторис витрат на виробництво і невиробничі потреби;
 б) умови реалізації продукції;
 в) _____;
 г) _____

28. Зниження розміру оборотних коштів призводить до:

- а) нагромадження надмірних запасів сировини, матеріалів;
 б) можливих перебоїв в постачанні й виробничому процесі;
 в) послаблення режими економії;
 г) зменшення обсягу виробництва та прибутку;
 д) виникнення прострочених платежів і заборгованості.

29. Надлишок оборотних коштів призводить до:

- а) нагромадження надмірних запасів сировини, матеріалів;
 б) можливих перебоїв в постачанні й виробничому процесі;
 в) послаблення режими економії;
 г) зменшення обсягу виробництва та прибутку;
 д) виникнення прострочених платежів і заборгованості.

30. Норма оборотних коштів включає наступні елементи:

- а) транспортний запас;
 б) підготовчий запас;
 в) технологічний запас;
 г) гарантійний запас;
 д) поточний запас;
 е) усі відповіді вірні.

31. Знайдіть у правій колонці правильне визначення сутності метода нормування оборотних коштів:

А. Метод прямого розрахунку	1) розрахунок сукупного нормативу;
Б. Економічний метод	2) розрахунки індивідуальних нормативів;
	3) розрахунки для кожного елемента оборотних коштів;
	4) визначення нормативу за статтями, розмір яких прямо залежить від обсягу витрат на виробництво;
	5) визначення нормативу за статтями, розмір яких прямо не залежить від обсягу витрат на виробництво;
	6) _____ (дати своє визначення).

32. Доповнити елементи сталих зобов'язань:

- а) стійка заборгованість із заробітної плати працівникам;
 б) _____;
 в) _____;
 г) _____

33. До показників, що характеризують стан оборотних коштів, можна віднести:

- а) надлишок власних оборотних коштів;
 б) коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів;
 в) швидкість обороту;
 г) термін обороту;
 д) усі відповіді вірні.

34. До показників, що характеризують ефективність використання оборотних коштів, можна віднести:

- а) надлишок власних оборотних коштів;
 б) коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів;
 в) швидкість обороту;
 г) термін обороту коштів;
 д) коефіцієнт завантаження оборотних коштів.

35. Знайдіть у правій колонці правильне визначення показників наявності та ефективності використання оборотних коштів:

А. Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства	1) характеризує величину власних оборотних коштів;
Б. Оборотноість дебіторської заборгованості	2) відображає питому вагу вартості оборотних коштів у загальній вартості майна підприємства;
В. Коефіцієнт завантаження	3) характеризує час, за який оборотні кошти здійснюють один оборот;
	4) відображає середній термін отримання платежу;
	5) показує, скільки оборотних коштів авансовано в 1 грн. реалізованої продукції;
	б) _____ (дати своє визначення).

36. Додати напрями підвищення результативності використання оборотних коштів підприємства:

- а) скорочення виробничих запасів товарно-матеріальних цінностей у зв'язку з переходом на оптову торгівлю та прямі економічні зв'язки з постачальниками;

б) _____;

в) _____

37. Знайдіть у правій колонці правильне визначення абсолютного та відносного вивільнення оборотних коштів:

А. Абсолютне вивільнення оборотних коштів	1) поліпшення використання оборотних коштів;
Б. Відносне вивільнення оборотних коштів	2) пряме скорочення потреби в оборотних коштах;
	3) різниця між потребою в оборотних коштах підприємства, розрахованою на підставі планової та фактичної оборотності звітного року;
	4) пряме скорочення потреби в оборотних коштах проти попереднього періоду за одночасного збільшення обсягу виробництва (реалізації);
	5) різниця між потребою в оборотних коштах підприємства, розрахованою на підставі планової чи фактичної оборотності звітного року і сумою оборотних коштів, з якою виконано виробничу програму наступного за звітним року;
	б) _____ (дати своє визначення).

38. Знайдіть у правій колонці правильне визначення показників ліквідності оборотних коштів:

А. Коефіцієнт швидкої ліквідності	1) відношення всіх поточних активів до суми короткострокових зобов'язань;
Б. Коефіцієнт покриття балансу	2) відношення суми коштів та короткострокових фінансових вкладень підприємства до короткострокових зобов'язань;
В. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	3) відношення грошових коштів, короткострокових цінних паперів, коштів у розрахунках та інших активів до суми короткострокових зобов'язань;
	4) відображає середній термін отримання платежу;
	5) показує, скільки оборотних коштів авансовано в 1 грн. реалізованої продукції;
	б) _____ (дати своє визначення).

39. Розташуйте оборотні кошти відповідно до рівня ліквідності (від найліквідніших до менш ліквідних):

- а) відвантажена продукція;
- б) дебіторська заборгованість;
- в) кошти в касі;
- г) кошти на поточних та валютних рахунках;
- д) кошти, вкладені в цінні папери;
- г) кошти в незавершеному виробництві;
- д) кошти у виробничих запасах.

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 6 «Оборотні кошти та їх організація на підприємстві», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- оборотні кошти;
- оборотний капітал;
- виробничі фонди;
- фонди обігу;
- склад оборотних коштів;
- структура оборотних коштів;
- метод прямого розрахунку потреби в оборотних коштах;
- норма оборотних коштів;
- норматив оборотних коштів;
- сукупний норматив оборотних коштів;
- одноденне витрачання коштів;
- транспортний запас;
- підготовчий запас;
- технологічний запас;
- поточний запас;
- гарантійний (страховий) запас;
- сталі зобов'язання;
- коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства;
- швидкість обороту оборотних коштів;
- коефіцієнт оборотності;
- коефіцієнт прибутковості оборотних коштів;
- коефіцієнт рентабельності оборотних коштів;

- абсолютне вивільнення оборотних коштів;
- відносне вивільнення оборотних коштів;
- високоліквідні активи;
- середньо ліквідні активи;
- низько ліквідні активи;
- коефіцієнт швидкої ліквідності;
- коефіцієнт покриття балансу (поточної ліквідності);
- коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Завдання 2. Розрахунок нормативу оборотних активів на готову продукцію.

Підприємство «В» оприбуткувало готову продукцію на склад підприємства з цеху № 1. Час, необхідний для комплектування продукції в розмір партії, становить згідно з домовленістю із замовником 5 днів. Підготовка готової продукції до відвантаження, включаючи сортування та пакування - 2 дні. Згідно з договором готову продукцію вивозить замовник своїм транспортом. Час зберігання готової продукції на складі - 3 дні. Час транспортування готової продукції зі складу підприємства до залізничної станції відвантаження - 1 день. Встановлені терміни виписки рахунків і платіжних документів і час зарахування сум на рахунок підприємства «В» становлять 6 днів. Відомо, що випуск товарної продукції за виробничою собівартістю становить 5 850,0 тис. грн.

Необхідно розрахувати норматив оборотних активів на готову продукцію на складі та норматив оборотних активів для відвантаження готової продукції, розрахункові документи, які не здані до установи банку. Розрахунок нормативу оформити в таблиці.

Завдання 3. Розрахунок мінімальної заборгованості із заробітної плати з відрахуваннями на соціальні заходи.

Фонд заробітної плати робітників підприємства за I (звітний) квартал становить 980,0 тис. грн. Кількість днів з початку місяця до дня планової виплати заробітної плати складає 8 днів.

Необхідно розрахувати мінімальну заборгованість із заробітної плати з відрахуваннями на соціальні заходи.

Завдання 4. Розрахунок коефіцієнта завантаження (закріплення) оборотних активів.

Підприємство «А» реалізувало продукцію власного виробництва і отримало виручку в розмірі 31 700 тис. грн. Середня вартість оборотних активів за рік становить 2 780,0 тис. грн. Кількість оборотів (коефіцієнт оборотності) дорівнює 5.

Необхідно розрахувати коефіцієнт завантаження оборотних активів підприємства двома методами: на підставі вартості оборотних активів і реалізації та на підставі кількості оборотів.

Розрахунок навести в таблиці.

Завдання 5. Розрахунок відносного вивільнення оборотних активів у результаті прискорення їхнього обороту та відносної іммобілізації в результаті уповільнення їх обороту.

У ВАТ «А» вартість реалізації продукції, робіт і послуг складала:

- за поточний рік - 32 000 тис. грн.;
- за попередній рік - 29 000 тис. грн.

Середньорічний залишок власних оборотних активів складає:

- за поточний рік - 2 780 тис. грн.;
- за попередній рік - 2 750 тис. грн.

Кількість днів у звітному періоді - 360.

Необхідно розрахувати:

- оборотність оборотних активів (у днях) у кожному звітному періоді;
- суму одноденного обороту в поточному році;
- суми вивільнення або заморожування оборотних активів у зв'язку зі зміною їхнього обороту.

Розрахунок виконати в таблиці.

Завдання 6. Визначення вивільнення оборотних коштів підприємства.

Підприємство реалізує за рік продукції на 600 тис. грн., середньорічна вартість нормованих оборотних коштів за цей же період складає 150 тис. грн. Визначити вивільнення оборотних коштів, якщо за інших рівних умов тривалість обороту оборотних коштів скоротилася за 1 рік на 10 днів.

Завдання 7. Розрахунок нормативу оборотних коштів в запасах, основних матеріалах та напівфабрикатах.

Розрахувати нормативи оборотних коштів в запасах, основних матеріалах та напівфабрикатах за наступними даними: час перебування коштів у поточному запасі – 10 днів, в страховому – 1 день, в технологічному – 6 днів, строк транспортування вантажу до споживача – 19 днів, строк документообігу – 15 днів. Середньоденне витрачання оборотних коштів складає 350 тис. грн.

Завдання 8. Визначення нормативу оборотних коштів в запасних частинах для ремонту машин, транспортних засобів і устаткування.

Визначити норматив оборотних коштів в запасних частинах для ремонту машин, транспортних засобів і устаткування. Якщо середньорічний залишок запасних частин складає 510 тис. грн., середньорічна вартість машин, устаткування та транспортних засобів – 8 500 тис. грн., а вартість машин і устаткування на кінець запланованого року – 8 800 тис. грн.

Завдання 9. Визначення норм та нормативу оборотних активів підприємству.

Визначити норми та нормативи оборотних активів за трьома видами матеріалів:

Вид матеріалу	Норми оборотних активів				
	Поточний запас	Страховий запас	Транспортний запас	Технологічний запас	Час на прийом та складування
А	9	5	3	4	2
Б	7	6	2	3	2
В	12	8	1	2	1

Одноразові витрати у розрізі видів матеріалів відповідно склали: 12,5 тис. грн., 10 тис. грн., 8,5 тис. грн.

Завдання 10. Визначення нормативу оборотних коштів у незавершеному виробництві.

Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві, якщо виробнича собівартість виробу складає 250 тис. грн., тривалість виробничого циклу – 6 днів, витрати на виробництво в перший день – 55 тис. грн., в другий – 52 тис. грн., а в інші дні – 143 тис. грн. (витрати здійснюються рівномірно). Виробнича собівартість товарної продукції у IV кварталі склала 3 520 тис. грн.

Завдання 11. Розрахунок нормативу оборотних коштів у витратах майбутніх періодів.

Розрахувати норматив оборотних коштів у витратах майбутніх періодів, які представлені на підприємстві передплатою газет та замовленням бланків. Залишок цих витрат на початок планового року складає 3 тис. грн., протягом року було здійснено витрат на 5 тис. грн., і вони всі були включені до собівартості планового року.

Завдання 12. Розрахунок сукупного нормативу оборотних коштів.

Розрахувати сукупний норматив оборотних коштів економічним методом, якщо сукупний норматив власних оборотних коштів на початок року складає 2 200 тис. грн., у т.ч. за оборотними коштами, що змінюються при зміні обсягу виробництва 1 900 тис. грн., за оборотними активами, що не змінюються прямо пропорційно зміні обсягу виробництва – 300 тис. грн. В плановому періоді передбачається приріст обсягу виробництва на 10 %, а також прискорення обороту оборотних активів – на 2 %.

Завдання 13. Визначення суми сталих пасивів підприємства.

Визначити суму сталих пасивів підприємства на плановий рік, якщо фонд заробітної плати на I квартал планового року складає 250 тис. грн., заробітна плата виплачується десятого числа кожного місяця, розмір нарахувань на заробітну плату – 22 %. Фактичний мінімальний залишок резерву наступних платежів за попередній рік на основі даних балансу складає 2 000 грн., річний фонд заробітної плати з нарахуваннями за попередній рік – 872 тис. грн.

Завдання 14. Розрахунок потреби в кредиті

Розрахувати потребу в кредиті з урахуванням нормативу оборотних коштів.

Показник	Дата				
	на початок року	I квартал	II квартал	III квартал	на кінець року
1. Витрати незавершеного виробництва	158	191	571	942	201
2. Виробничі запаси	1 867	1 870	1 870	1 508	1 878
3. ТМЦ, що кредитуються	500	500	500	400	400
4. Кредиторська заборгованість	150	370	200	140	120
5. Сукупний норматив	961	961	990	1010	1029
6. Інші джерела	100	–	–	–	–
7. Потреба в кредиті					

Завдання 15. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти схему складу і розміщення оборотних коштів.
2. Скласти схему розрахунку потреби в оборотних коштах прямим методом.
3. Скласти схему розрахунку потреби в оборотних коштах економічним методом.
4. Скласти таблицю показників наявності та ефективності використання оборотних коштів.
5. Скласти схему класифікації оборотних коштів.
6. Скласти схему класифікації оборотних коштів за рівнем ліквідності та ризиком вкладення.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів
 - 1.1. Роль оборотних коштів у забезпеченні фінансово-господарської діяльності підприємств.
 - 1.2. Вплив розміщення оборотних коштів на фінансовий стан підприємства.
 - 1.3. Залучення підприємствами банківських кредитів для формування оборотних коштів.
 - 1.4. Роль організації оборотними коштами для забезпечення ефективної діяльності вітчизняних підприємств.
2. Проаналізуйте оборотні кошти підприємств (за галузями економіки, видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.
3. На основі фінансової звітності підприємства (підприємство визначити самостійно):
 - 1) розрахувати склад та структуру оборотних активів на початок і кінець звітного періоду;
 - 2) класифікувати активи підприємства за ступенем ліквідності;
 - 3) визначити вплив структури і складу оборотних активів на фінансовий стан підприємства;
 - 4) розрахувати показники стану та ефективності використання оборотних коштів та проаналізувати зміни, що сталися за звітний період.

Розрахунок надати в таблицях 1-4.

Таблиця 1

Склад та структура оборотних активів підприємства

Стаття	На початок звітної періоду		На кінець звітної періоду		Відхилення	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	+, -	у %

Таблиця 2

Класифікація активів за ступенем ліквідності

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
Найбільш ліквідні активи			
Активи, що швидко реалізуються			
Активи, що повільно реалізуються			
Активи, що важко реалізуються			

Таблиця 3

Вплив структури та складу оборотних активів на фінансовий стан підприємства

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
1. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами			
2. Коефіцієнт покриття			
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності			

Таблиця 4

Показники стану та ефективності використання оборотних активів

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
1. Власні оборотні кошти			
2. Нормовані оборотні кошти			
3. Брак (надлишок) оборотних коштів			
4. Коефіцієнт ефективності використання			
5. Коефіцієнт обертання			
6. Коефіцієнт навантаження			
7. Тривалість одного обороту			

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

ТЕМА 7.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

7.1. Сутність основних засобів та їх відтворення.

7.2. Склад і структура основних фондів підприємств.

7.3. Показники стану й ефективності використання основних фондів.

7.4. Знос і амортизація основних фондів. Методи розрахунку амортизаційних відрахувань.

7.5. Сутність і склад капітальних вкладень.

7.6. Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень.

7.7. Фінансування витрат на поліпшення основних засобів.

Методичні вказівки щодо вивчення теми

При вивченні теми необхідно розглянути сутність основних засобів підприємства. Необхідно з'ясувати, що відповідно до П(С)БО основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Необхідно розглянути класифікацію основних засобів. Розглянути наступні класифікаційні групи: відповідно до П(С)БО; залежно від функціонального призначення; залежно від ролі у виробництві; залежно від галузевої приналежності; для потреб нарахування амортизаційних відрахувань.

Необхідно розглянути оборот основних виробничих засобів на підприємстві. Необхідно з'ясувати, що відтворення основних засобів – це процес безперервного їх поновлення. Розрізняють просте та розширене відтворення.

При вивченні теми, необхідно з'ясувати, що ефективність використання основних засобів забезпечується їх постійним відтворенням.

Необхідно розглянути показники стану та ефективності використання основних засобів. Необхідно розглянути групи показників, які характеризують: забезпечення підприємства основними засобами (фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства); стан основних засобів (коефіцієнти зносу, придатності, вибуття, оновлення та приросту вартості основних засобів підприємства); ефективність використання основних засобів (фондовіддача та рентабельність основних засобів).

При вивченні теми необхідно розглянути поняття «зносу» основних засобів. Необхідно з'ясувати, що знос основних засобів – це сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання. Розрізняють два види зносу основних засобів: фізичний знос - це поступова втрата основними засобами споживної вартості в процесі експлуатації, тобто суто матеріальний знос їхніх

окремих елементів та моральний знос - це знос основних засобів унаслідок створення нових, більш прогресивних і економічно ефективних машин та устаткування.

При вивченні теми, необхідно розглянути амортизацію, як систематичний розподіл вартості, яка амортизується, протягом строку її корисного використання (експлуатації). Підприємство може використовувати різні методи для визначення величини амортизаційних відрахувань. Так, відповідно до П(С)БО їх можна об'єднати в наступні групи. Метод прямолінійного нарахування передбачає списання вартості об'єкта однаковими частинами протягом всього періоду експлуатації. Даний метод застосовується до тих основних засобів, форма надходження економічних вигод від використання яких рівномірно розподіляється у часі. Виробничий метод, відповідно до якого величина відрахувань визначається виробничою нормою амортизації та фактичним обсягом виробництва продукції (товарів або послуг), що виготовлені на даному основному засобі, і застосовується до тих основних засобів, використання яких розраховується на оцінений початковий обсяг виробництва (виконаної роботи). Методи прискореної амортизації, які передбачають нарахування амортизації більш швидкими темпами порівняно з реальною втратою основними засобами їх споживної вартості. До цих методів відносять: кумулятивний, метод зменшення залишкової вартості та метод прискореного зменшення залишку.

Необхідно розглянути методи нарахування амортизації.

При вивченні теми, необхідно розглянути сутність, склад та структуру капітальних вкладень. Необхідно з'ясувати, що капітальні вкладення – це витрати на створення нових, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних засобів. За допомогою капітальних вкладень здійснюється як просте, так і розширене відтворення основних засобів.

Капітальні вкладення, залучені в створення та відновлення основних фондів, підрозділяються за призначенням: на капітальні вкладення виробничого і невиробничого призначення. Для визначення розміру капітальних вкладень на підприємстві складається бюджет капітальних витрат, тобто розрахунок запланованих витрат на капітальні вкладення. Бюджет капітальних витрат включає два розділи «капітальні витрати» і «надходження коштів». Необхідно розглянути структуру джерел фінансування капітальних вкладень. Необхідно з'ясувати, що вибір джерел фінансування капітальних вкладень має базуватися на комплексному підході. Джерелами фінансування капітальних вкладень можуть бути: власні фінансові ресурси; позикові фінансові ресурси; кошти, отримані від продажу цінних паперів, внески членів трудових колективів; кошти державного бюджету та місцевих бюджетів; кошти іноземних інвесторів тощо.

Необхідно розглянути зміст та порядок фінансування витрат на поліпшення основних засобів.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «основні засоби» підприємства та охарактеризуйте їх склад та структуру.
2. Назвіть основні класифікаційні ознаки основних засобів підприємства та дайте їх характеристику.
3. Назвіть та охарактеризуйте показники забезпечення підприємства основними засобами.
4. Назвіть та охарактеризуйте показники стану основних засобів підприємства.
5. Назвіть та охарактеризуйте показники ефективності використання основних засобів підприємства.
6. Дайте визначення поняття «знос об'єкта» та «амортизація».
7. Назвіть методи нарахування амортизації основних засобів та дайте їх характеристику.
8. Дайте визначення поняття «капітальні вкладення» підприємства та охарактеризуйте бюджет капітальних витрат.
9. Назвіть та охарактеризуйте джерела фінансування капітальних вкладень.
10. Охарактеризуйте порядок фінансування витрат на поліпшення основних засобів.

Тестові завдання

1. Основні засоби підприємства - це:

- а) засоби обігу;
- б) грошові кошти;
- в) матеріальні активи;
- г) сукупність засобів обігу і засобів виробництва;
- д) усі відповіді вірні.

2. Належать до основних засобів:

- а) предмети терміном служби меншим за один рік незалежно від їхньої вартості;
- б) спеціальний одяг, спеціальне взуття, а також постільні речі незалежно від їхньої вартості і терміну служби;
- в) матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатація) котрих становить понад один рік;
- г) предмети вартістю до 2700 гривень за одиницю незалежно від терміну служби.

3. Основні засоби поділяються на:

- а) виробничі основні фонди;

- б) грошові кошти;
- в) матеріальні активи;
- г) невиробничі основні фонди;
- д) усі відповіді вірні.

4. Виробничі основні фонди – це:

- а) житлові будинки та інші об'єкти соціально-культурного й побутового обслуговування;
- б) основні засоби, які беруть участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому натуральну форму;
- в) активна частина основних засобів;
- г) усі відповіді вірні.

5. Невиробничі основні фонди – це:

- а) житлові будинки та інші об'єкти соціально-культурного й побутового обслуговування;
- б) основні засоби, які беруть участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому натуральну форму;
- в) пасивна частина основних засобів;
- г) усі відповіді вірні.

6. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність:

А. Основні засоби. Група 1.	1) робочі машини й устаткування, вимірювальні й регульовальні прилади;
Б. Основні засоби. Група 2.	2) електронне – обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, їх програмне забезпечення, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, телефони, мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів;
В. Основні засоби. Група 3.	3) будівлі, споруди, їхні структурні компоненти, передавальні пристрої;
Г. Основні засоби. Група 4.	4) машини та обладнання. З них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень;
	5) меблі;
	6) побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти;
	7) земельні ділянки;
	8) капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;

7. Просте відтворення основних засобів:

- а) кількісне та якісне збільшення діючих основних засобів;
- б) заміна окремих зношених частин основних засобів;
- в) придбання нових основних засобів, які забезпечують вищий рівень продуктивності устаткування;
- г) заміна старого устаткування на аналогічне.

8. Розширене відтворення основних засобів:

- а) кількісне та якісне збільшення діючих основних засобів;
- б) заміна окремих зношених частин основних засобів;
- в) придбання нових основних засобів, які забезпечують вищий рівень продуктивності устаткування;
- г) заміна старого устаткування на аналогічне;
- д) (дати своє визначення).

9. Процес нарахування амортизації – це:

- а) метод визначення поточної оцінки не зношеної частини основних засобів;
- б) спосіб віднесення на готову продукцію одноразових витрат на основні засоби;
- в) спосіб нагромадження фінансових ресурсів для заміщення виведених з виробничого процесу основних засобів або для вкладання коштів у нові виробництва;
- г) метод продуктивного використання основних засобів;
- д) усі відповіді вірні.

10. Показники забезпечення підприємства основними засобами:

- а) коефіцієнт придатності основних засобів;
- б) рентабельність основних засобів;
- в) фондомісткість;
- г) коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства;
- д) коефіцієнт зносу основних засобів;
- е) фондодіддача основних засобів.

11. Показники стану основних засобів:

- а) коефіцієнт придатності основних засобів;
- б) рентабельність основних засобів;
- в) фондомісткість;
- г) коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства;
- д) коефіцієнт зносу основних засобів;
- е) фондодіддача основних засобів.

12. Показники ефективності використання основних засобів:

- а) коефіцієнт придатності основних засобів;

- б) рентабельність основних засобів;
- в) фондомісткість;
- г) коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства;
- д) коефіцієнт зносу основних засобів;
- е) фондovіддача основних засобів.

13. Знайдіть у правій колонці правильне визначення показників наявності та ефективності використання основних засобів:

А. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	1) показує частину основних засобів, придатну для експлуатації;
Б. Фондоозброєність	2) відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства;
В. Коефіцієнт зносу основних засобів	3) визначає рівень використання основних засобів;
	4) характеризує інтенсивність вибуття основних засобів;
	5) показує величину основних засобів на одного працівника;
	6) _____ (дати своє визначення).

14. Знайдіть у правій колонці правильне визначення показників наявності та ефективності використання основних засобів:

А. Фондомісткість	1) показує рівень зносу основних засобів;
Б. Фондовіддача основних засобів	2) відображає суму виробленої продукції на одну гривню основних засобів;
В. Коефіцієнт приросту основних засобів	3) визначає рівень використання основних засобів;
	4) характеризує інтенсивність вибуття основних засобів;
	5) характеризує забезпеченість підприємства основними засобами;
	6) показує рівень збільшення основних засобів у звітному періоді проти минулого періоду.
	7) _____ (дати своє визначення).

15. Знайдіть у правій колонці правильне визначення показників наявності та ефективності використання основних засобів:

А. Рентабельність основних засобів	1) показує частку введення нових основних засобів у загальній вартості основних засобів;
Б. Абсолютна сума прибутку на одну гривню основних засобів	2) відображає суму виробленої продукції на одну гривню основних засобів;
В. Коефіцієнт оновлення основних засобів	3) визначає рівень використання основних засобів;
	4) характеризує інтенсивність вибуття основних засобів;
	5) характеризує забезпеченість підприємства основними засобами;
	6) показує рівень збільшення основних засобів у звітному періоді проти минулого періоду.
	7) _____ (дати своє визначення).

16. Фізичний знос – це:

- а) поява досконаліших видів устаткування з підвищеною продуктивністю;
- б) поступова втрата основними засобами споживчої вартості в процесі експлуатації;
- в) поступова втрата основними засобами споживчої вартості в наслідок інтенсивності та умов їх використання;
- г) поява видів устаткування зі зниженими витратами на їх відтворення.

17. Моральний знос – це:

- а) поява досконаліших видів устаткування з підвищеною продуктивністю;
- б) поступова втрата основними засобами споживчої вартості в процесі експлуатації;
- в) поступова втрата основними засобами споживчої вартості в наслідок інтенсивності та умов їх використання;
- г) поява видів устаткування зі зниженими витратами на їх відтворення.

18. Амортизація – це:

- а) знос об'єкта;
- б) систематичний розподіл вартості основних засобів протягом строку їх корисного використання;
- в) повний знос;
- г) частковий знос;
- д) вартість фізичного зносу.

19. Сума амортизаційних відрахувань визначається:

- а) як первісна вартість груп основних засобів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості;
- б) як переоцінена вартість груп основних засобів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості;
- в) як балансова вартість груп основних засобів на початок звітного періоду помножена на норму амортизації;
- г) як балансова вартість груп основних засобів на кінець звітного періоду помножена на норму амортизації.

20. Доповнити складові, які враховуються при визначенні балансової вартості груп основних засобів на початок звітного періоду:

- а) балансова вартість груп основних засобів на початок звітного періоду, що передував звітному;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____.

21. Знайдіть у правій колонці правильне визначення сутності метода нарахування амортизації основних засобів:

А. Прямолінійний метод	1) місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції та виробничої ставки амортизації;
Б. Метод зменшення залишкової вартості	2) річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів;
В. Метод прискореного зменшення залишкової вартості	3) річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року та річної норми амортизації;
Г. Кумулятивний метод	4) річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи зі строку корисного використання об'єкта, і подвоюється;
Д. Виробничий метод	5) річна сума амортизації визначається як добуток вартості, що амортизується, та кумулятивного коефіцієнта;
	б) _____ (дати своє визначення).

22. Капітальні вкладення – це:

- а) витрати на капітальний ремонт;
- б) витрати на поточний ремонт;
- в) витрати на створення нових основних засобів;
- г) витрати на реконструкцію основних засобів;
- д) витрати на технічне переозброєння діючих основних засобів;
- е) витрати на середній ремонт;
- ж) усі відповіді вірні.

23. Доповнити джерела фінансування капітальних вкладень:

- а) власні фінансові ресурси;
- б) кошти іноземних інвесторів;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 7 «Фінансове забезпечення відтворення основних засобів», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- основні засоби;
- виробничі основні фонди;
- невиробничі основні фонди;
- просте відтворення основних засобів;
- розширене відтворення основних засобів;
- фондомісткість;
- фондоозброєність;
- коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства;
- коефіцієнт зносу основних засобів;
- коефіцієнт придатності основних засобів;
- коефіцієнт оновлення основних засобів;
- коефіцієнт вибуття основних засобів;
- коефіцієнт приросту основних засобів;
- фондодіддача основних засобів;
- рентабельність основних засобів;
- фізичний знос;
- моральний знос;
- амортизація;
- прямолінійний метод нарахування амортизації основних засобів;
- метод зменшення залишкової вартості нарахування амортизації;
- метод прискореного зменшення залишкової вартості нарахування амортизації;
- кумулятивний метод нарахування амортизації;
- виробничий метод нарахування амортизації;
- капітальні вкладення;
- бюджет капітальних витрат;
- мобілізація ресурсів;
- іммобілізація ресурсів;
- підрядний спосіб будівництва;
- господарський спосіб будівництва;
- поточний ремонт;
- середній ремонт;
- капітальний ремонт.

Завдання 2. Розрахунок показників забезпечення та ефективності використання основних засобів підприємства.

За наведеними даними визначити показники забезпечення та ефективності використання основних засобів підприємства, якщо: середньорічна вартість основних фондів складає – 4 408 тис. грн.; середньорічна кількість працівників – 600 чол.; дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 5 600 тис. грн.; вартість майна підприємства – 45 500 тис. грн.

Завдання 3. Розрахунок рентабельності основних виробничих фондів та діяльності підприємства.

Визначити зміну рентабельності основних виробничих фондів та діяльності підприємства, якщо на початок року собівартість продукції складала 2 000 млн. грн., вартість реалізованої продукції – 1 800 млн. грн., фондомісткість продукції на початок року – 0,25. В кінці року обсяг реалізованої продукції:

- а) підвищився на 20 %, а витрати зросли на 10 %;
- б) знизився на 10%, а витрати зросли на 5 %;
- в) знизився на 10%, а витрати знизилися на 5 %.

Завдання 4. Розрахунок суми амортизаційних відрахувань.

Розрахувати суму амортизаційних відрахувань на одиницю обсягу діяльності по роках, якщо загальний розрахунковий обсяг виробництва складає 1 200 000 од., у т.ч. по роках 1 – 200 000, 2 – 350 000, 3 – 250 000, 4 – 400 000 од. Первісна вартість устаткування – 420 000 тис. грн., ліквідаційна вартість – 6 000 грн. Розрахунок надати в таблиці.

Рік	Фактичний обсяг виробництва	Амортизаційні відрахування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість

Завдання 5. Розрахунок суми амортизаційних відрахувань.

Розрахувати суму амортизаційних відрахувань методом прямолінійного списання. Первісна вартість устаткування – 420 000 тис. грн., ліквідаційна вартість – 6 000 грн. Строк корисної експлуатації дорівнює 4 роки. Розрахунок надати в таблиці.

Рік	Розрахунок	Амортизаційні відрахування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість

Завдання 6. Розрахунок суми амортизаційних відрахувань методом прискореного зменшення залишку.

Розрахувати суму амортизаційних відрахувань методом прискореного зменшення залишку. Первісна вартість устаткування – 420 000 тис. грн., ліквідаційна вартість – 16 000 грн. Строк корисної експлуатації дорівнює 4 роки. Розрахунок надати в таблиці. Коефіцієнт збільшення норми – 2.

Рік	Розрахунок	Амортизаційні відрахування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість

Завдання 7. Розрахунок коефіцієнту реальної вартості основних фондів і коефіцієнту фондоозброєності.

Вартість основних фондів підприємства на кінець звітного періоду становить 30 000 тис. грн., сума зносу – 15 000 тис. грн., вартість майна – 25 000 тис. грн., на підприємстві працює 300 осіб.

Визначити коефіцієнт реальної вартості основних фондів і коефіцієнт фондоозброєності.

Завдання 8. Визначення мобілізації внутрішніх ресурсів.

На основі даних, наведених в таблиці, обґрунтувати найбільш сприятливий варіант визначення мобілізації внутрішніх ресурсів у будівництві.

№ пор.	Показник, тис. грн.	Варіант		
		I	II	III
1	Очікувана наявність оборотних активів у капітальному будівництві на початок планового періоду (О)	90	210	150
2	Очікувана кредиторська заборгованість на початок планового періоду (К ₁)	41	87	62
3	Планова потреба в оборотних коштах будови на кінець планового періоду (П)	75	196	160
4	Перехідна кредиторська заборгованість на кінець планового періоду (К ₂)	56	76	54

Завдання 9. Визначення показників стану та ефективності використання основних засобів підприємства.

На основі даних балансу наявності та руху основного капіталу визначити показники стану та ефективності використання основних засобів підприємства.

Наявність на початок року	Надійшло у звітному році		Вибуло у звітному році		Наявність на кінець року	Наявність на 1 січня наступного за звітним року за вирахуванням зносу
	Всього	В т.ч. нових	Всього	В т.ч. ліквідовано		
1	2	3	4	5	6	7
3 800	1 350	700	250	220	4 900	3 620

Завдання 10. Визначення фондівіддачі основних засобів.

Розрахуйте необхідні показники, проаналізуйте фондівіддачу основних фондів і визначте величину економії (додаткової потреби) капітальних вкладень в результаті збільшення (зменшення) фондівіддачі коштів, вкладених в основні фонди. Розрахунок виконайте в таблиці.

показники	період		зміни
	базисний	звітний	
Валовий дохід, тис. грн.	130	155	
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	60	77	
Фондовіддача основних фондів			
Фондомісткість продукції			

Завдання 11. Розрахунок річної суми амортизації.

Розрахуйте загальну суму амортизаційних відрахувань по групах основних фондів за 2 роки, якщо на початок першого року відомо:

- вартість основних фондів 1 групи

- 900 тис. грн.;

- вартість основних фондів 2 групи	- 400 тис. грн.;
- вартість основних фондів 3 групи	- 90 тис. грн.;
- вартість основних фондів 4 групи	- 70 тис. грн.

Завдання 12. Розрахунок річної суми амортизації.

Проведіть розрахунок суми амортизаційних відрахувань за два роки, якщо:

- вартість основних виробничих фондів групи 1 на початок першого року 600 тис. грн.;

- витрати на модернізацію на другому році експлуатації по групі 1 основних фондів - 7 тис. грн.

Індекс інфляції склав:

- за перший рік 128 %;

- за другий рік 123 %.

Завдання 13. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти схему складу основних засобів підприємства.

2. Скласти схему обороту основних виробничих засобів на підприємстві.

3. Скласти схему показників забезпечення, стану та ефективності використання основних засобів.

4. Скласти таблицю показників та формул розрахунку показників наявності та ефективності використання оборотних коштів.

5. Скласти схему джерел фінансування капітальних вкладень на підприємстві.

6. Скласти схему класифікації основних засобів підприємства.

7. Скласти таблицю методів та формул нарахування амортизації.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів.

1.1. Роль основних засобів у забезпеченні фінансово-господарської діяльності підприємств.

1.2. Порівняльний аналіз основних форм фінансового забезпечення відтворення основних засобів.

1.3. Переваги та недоліки існуючих методів амортизаційних нарахувань.

1.4. Залучення підприємствами банківських кредитів для формування необоротних активів.

2. Проаналізуйте основні засоби підприємств (за галузями економіки, видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.

3. На основі фінансової звітності підприємства (підприємство обрати самостійно):

1) Розрахувати склад та структуру необоротних активів на початок і кінець звітного періоду.

2) Розрахувати показники забезпечення, стану та ефективності використання основних засобів та проаналізувати зміни, що відбулися за звітний період.

Розрахунок надати в таблицях 1 - 4.

Таблиця 1

Склад та структура основних засобів підприємства

Стаття	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	+, -	у %

Таблиця 2

Показники забезпечення основними засобами підприємства

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
Фондомісткість			
Фондоозброєність			
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства			

Таблиця 3

Показники стану використання основних засобів підприємства

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
Коефіцієнт вибуття			
Коефіцієнт оновлення			
Коефіцієнт зносу			
Коефіцієнт придатності			
Коефіцієнт приросту вартості основних засобів			

Таблиця 4

Показники ефективності використання основних засобів

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
Фондовіддача			
Рентабельність основних засобів			
Абсолютна сума прибутку на 1 грн. основних засобів			

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

ТЕМА 8. КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

- 8.1. *Основи кредитування підприємства.*
- 8.2. *Принципи кредитування.*
- 8.3. *Види банківських кредитів.*
- 8.4. *Визначення потреби підприємства в кредитах.*
- 8.5. *Способи отримання кредиту. Оцінка кредитоспроможності підприємства.*
- 8.6. *Порядок погашення кредиту. Джерела сплати позичкового процента.*
- 8.7. *Небанківське кредитування підприємства.*

Методичні вказівки щодо вивчення теми

При вивченні теми необхідно розглянути роль кредитування як методу залучення фінансових ресурсів підприємства. Необхідно з'ясувати, що кредит – це економічні відносини, що склалися між кредитором та позичальником з приводу отримання кредиту і базуються на принципах терміновості (строковості), повернення, платності, матеріального забезпечення.

Необхідно розглянути суб'єкти та об'єкти кредитних відносин. Суб'єктами кредитних відносин можуть бути будь-які самостійні підприємства та кредитні установи. Об'єктами кредитування виступають оборотні та необоротні активи, платіжні, розрахункові операції з постачальниками й покупцями та ін.

При вивченні теми необхідно розглянути класифікацію кредитів. Необхідно з'ясувати, що до основних класифікаційних груп можна віднести: за кредиторами (банки, підприємства, держава, міжнародні фінансово-кредитні установи); за формами та видами надання кредиту (банківський, державний, лізинговий та комерційний); за терміном надання (короткостроковий, середньостроковий, довгостроковий); залежно від мети отримання (під оборотні та необоротні кошти); за порядком надання – прямий, позика участі та консорціумні кредити; залежно від забезпечення (забезпечені та незабезпечені).

Необхідно з'ясувати, що кредит може надаватися як в товарній, так і в грошовій формі. Причому банківський та державний кредити надаються виключно в грошовій формі, в той час як лізинговий та комерційний – в товарній. Залежно від мети та об'єкта кредитування підприємство-позичальник може обрати різні види кредиту

Необхідно розглянути основи банківського кредитування. З'ясувати види банківського кредитного обслуговування: кредити, кредитно-гарантійні послуги та послуги кредитного характеру.

Банківська установа може надавати підприємству наступні види кредитів: терміновий кредит (кредит, який надається повністю одразу після укладання кредитного договору); кредитна лінія (згода банку надати кредит у майбутньому у розмірах, які не перевищують заздалегідь обумовленої суми без

додаткових переговорів); контокорент (овердрафт) (короткостроковий кредит, який надається банком надійному підприємству (клас А) понад залишок його коштів на поточному рахунку в межах заздалегідь обумовленої суми шляхом дебетування його рахунка); вексельний кредит (облік векселів) (короткостроковий кредит, який банк надає пред'явнику векселя шляхом його обліку до настання строку виконання зобов'язань за ним, сплачуючи пред'явнику векселя його номінальну вартість за мінусом дисконту).

Кредитно-гарантійні послуги передбачають поручительство (авальний кредит) або акцептування банком (акцептний кредит) зобов'язань позичальника, а не надання грошових коштів.

До послуги кредитного характеру відносять факторинг, сутність якого полягає у фінансуванні, при якому підприємство-постачальник переуступає короткострокові вимоги (рахунки) за торговельними операціями комерційному банку або факторинговій компанії близько 70 % вартості, зазначеної в документах.

При вивченні теми необхідно розглянути принципи кредитування: терміновості, повернення, платності, забезпечення та цільового характеру використання.

Необхідно розглянути стандартну кредитну процедуру. З'ясувати основні етапи процедури отримання кредиту підприємством, а саме: ведення переговорів на предмет можливого укладання кредитної угоди; оформлення та подання до банківської установи пакета документів, що стосується діяльності підприємства та фінансової документації, а також пакета документів безпосередньо по даному кредиту (мета отримання, сума, термін надання кредиту, економічне обґрунтування необхідності кредиту, джерела погашення кредиту); оцінка кредитоспроможності позичальника на основі вивчення формальної та неформальної інформації; згода банку на надання кредиту, підписання кредитного договору між підприємством і банком; надання кредиту; контроль банку за виконанням підприємством умов кредитування.

При вивченні теми, необхідно розглянути підходи до оцінки кредитоспроможності підприємства.

Розглянути поняття «кредитоспроможності», під якою розуміють здатність позичальника в повному обсязі і у визначений кредитною угодою термін розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Необхідно з'ясувати, що кожна банківська установа має власну методику оцінки кредитоспроможності, але, незважаючи на різноманітність підходів в процесі оцінки, завжди оцінюються три аспекти, а саме – фінансові показники підприємства, його ділове середовище та грошовий потік.

В процесі оцінки кредитоспроможності вітчизняні банки використовують закордонні підходи оцінки, які засновані на різних системах оцінки. Необхідно розглянути основні положення таких підходів до оцінки: систему 6 Сі, систему 5 Сі, систему CAMPARI, PARSER та інші.

Оцінка за всіма групами показників, а також з урахуванням наданого забезпечення дозволяє визначити клас надійності позичальника. При цьому в

процесі оцінки застосовують або метод сумування балів за кожною позицією, або метод визначення інтегрального показника. В українській банківській практиці всіх позичальників умовно поділяють на 5 класів: А, Б, В, Г і Д. При цьому кредитують лише позичальників класу А і Б.

При вивченні теми, необхідно розглянути порядок погашення банківського кредиту. Відповідно до порядку погашення кредити класифікують за наступними групами: за способом погашення та за характером погашення. Відповідно до способу виділяють: кредити до запитання, з погашенням у відповідний термін; з довгостроковим погашенням. За характером погашення виділяють: дисконтні кредити, кредити, які погашаються поступово, кредити, які погашаються одноразовим платежем після закінчення терміну дії кредитної угоди (найбільші відсотки); амортизаційні кредити та кредити з іншими способами погашення кредиту.

Необхідно розглянути, окрім банківського, інші види кредитів: комерційний, державний та лізинговий.

Комерційний кредит – це економічні відносини, які виникають між продавцями та покупцями продукції у вигляді відстрочки платежу за продані товари. Комерційні кредити надаються виключно в товарній формі і вимагають наявності значного резервного капіталу у продавця. Необхідно розглянути форми комерційного кредиту: вексельний кредит; відкритий рахунок; знижка за умови оплати у визначений термін; сезонний кредит; консигнація.

Необхідно розглянути процедуру державного кредитування. З'ясувати специфіку погашення державних кредитів та об'єкти кредиту. Об'єктами кредиту є: незавершене будівництво (реконструкція та технічне переозброєння); придбання устаткування, що не входить до кошторису будівництва; пускові програми; реалізація цільових програм по конверсії і модернізації виробництва; впровадження передових технологій; збільшення виробництва товарів народного споживання державними підприємствами (за рахунок НБУ) тощо.

Лізинговий кредит – це кредит, виданий у формі розстрочки платежу за майно, що взяли в оренду на умовах укладеної угоди. Об'єктом лізингу може бути будь-яке рухоме і нерухоме майно, яке віднесено до основних фондів згідно з чинним законодавством, не заборонено до вільного обороту на ринку і не має обмежень на передання в оренду. Кредитна процедура лізингового кредитування подібна до банківського, відмінністю її є лише те, що після отримання позитивної оцінки кредитоспроможності лізингоотримувача, направляється замовлення на виготовлення або поставку об'єкта лізингової угоди. Також даний кредит не передбачає забезпечення, тому що сам об'єкт лізингу і є його забезпеченням.

При вивченні теми, необхідно розглянути кредитування за рахунок міжнародних кредитних ліній та спеціально створених фондів і розроблених програм за участю урядів зарубіжних країн, міжнародних фінансово-кредитних установ, банків, підприємств, організацій та установ.

Необхідно розглянути кредитування малих та середніх підприємств. Розглянути вітчизняний та закордонний досвід мікrokредитування.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «кредитування» підприємства та охарактеризуйте його сутність, переваги на недоліки.
2. Назвіть основні класифікаційні ознаки кредитів, що отримують підприємства та дайте їх характеристику.
3. Назвіть та охарактеризуйте чинники, які обумовлюють потребу підприємства в кредиті.
4. Назвіть та охарактеризуйте принципи кредитування.
5. Назвіть та охарактеризуйте форми та види банківських кредитів.
6. Назвіть та охарактеризуйте форми та види небанківських кредитів.
7. Охарактеризуйте процедуру отримання банківського кредиту.
8. Дайте визначення поняття «кредитоспроможність» підприємства та охарактеризуйте підходи до її оцінки.
9. Назвіть та охарактеризуйте джерела погашення кредиту.
10. Охарактеризуйте порядок кредитування малих та середніх підприємств.

Тестові завдання

1. З економічного погляду кредит - це:

- а) засоби обігу;
- б) грошові кошти;
- в) форма позичкового капіталу;
- г) сукупність засобів обігу і грошові кошти;
- д) усі відповіді вірні.

2. До загальноекономічних причин виникнення кредитних відносин можна віднести:

- а) розбіжності між нагромадженням коштів та їх витрачанням на підприємстві;
- б) товарне виробництво;
- в) рух вартості у сфері товарного обміну;
- г) функціонування підприємств на засадах комерційного розрахунку;
- д) сезонний характер окремих виробництв;
- е) відхилення фактичного використання оборотних коштів від їх нормативу.

3. До специфічних причин виникнення кредитних відносин можна віднести:

- а) розбіжності між нагромадженням коштів та їх витрачанням на підприємстві;
- б) товарне виробництво;
- в) рух вартості у сфері товарного обміну;

- г) функціонування підприємств на засадах комерційного розрахунку;
- д) сезонний характер окремих виробництв;
- е) відхилення фактичного використання оборотних коштів від їх нормативу.

4. Доповнити галузі промисловості, яким властивий відносно рівномірний кругообіг коштів підприємства:

- а) нафтова;
- б) вугільна;
- в) _____;
- д) _____

5. Доповнити галузі промисловості, яким властивий переважно нерівномірний кругообіг коштів підприємства:

- а) легка;
- б) харчова;
- в) _____;
- д) _____

6. Основними об'єктами короткострокового кредитування є:

- а) готова продукція і товари;
- б) капітальні вкладення;
- в) збільшення вартості основних засобів;
- г) витрати майбутніх періодів;
- д) виробничі запаси.

7. Основними об'єктами довго- та середньострокового кредитування є:

- а) готова продукція і товари;
- б) капітальні вкладення;
- в) збільшення вартості основних засобів;
- г) витрати майбутніх періодів;
- д) виробничі запаси.

8. Доповнити класифікаційні ознаки кредитів, які можуть отримувати підприємства:

- а) за кредиторами;
- б) формами та видами;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____;
- е) _____

9. Кредиторами підприємства можуть бути:

- а) комерційні банки;

- б) Національний банк;
- в) підприємства;
- г) засновники підприємства;
- д) міжнародні фінансово-кредитні установи.

10. Доповнити види кредитів:

- а) банківський;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____

11. Знайдіть у правій колонці правильне визначення:

А. Прямі кредити	1) економічні відносини між кредитором та позичальником з приводу надання коштів підприємству на умовах строковості, платності, повернення, матеріального забезпечення та цільової спрямованості;
Б. Консорціумні кредити	2) кредит, що надається у грошовій формі безпосередньо одним кредитором;
В. Позички участі	3) кредит, що надається частинами кількома кредиторами;
	4) економічні відносини між суб'єктами господарювання, які виникають у разі орендування майна;
	5) кредити, що банки передають (перевідступають) іншим кредиторам (або частину кредиту);
	6) _____ (дати своє визначення).

12. Забезпечення кредитів гарантується:

- а) дебіторською заборгованістю;
- б) кредиторською заборгованістю;
- в) грошовими коштами;
- г) товарно-матеріальними цінностями;
- д) цінними паперами.

13. Ломбарді кредити – це:

- а) кредити, що надають банки підприємствам без застави;
- б) кредити, що надають банки підприємствам під заставу майнових прав;
- в) кредити, що надають банки підприємствам під заставу державних цінних паперів;
- г) _____ (дати своє визначення).

14. Порядок надання кредиту передбачає такі види позичек:

- а) бланкові кредити;
- б) кредити забезпечені гарантіями банків;
- в) консорціумні кредити;
- г) прямі позички;
- д) позички участі;
- е) _____ (дати своє визначення).

15. Знайдіть у правій колонці правильне визначення:

А. Банківський кредит	1) економічні відносини між кредитором та позичальником з приводу надання коштів підприємству на умовах строковості, платності, повернення, матеріального забезпечення та цільової спрямованості;
Б. Комерційний кредит	2) кредит, що надається у грошовій формі;
	3) кредит, що надається у товарній формі;
	4) економічні відносини між суб'єктами господарювання, які виникають у разі орендування майна;
	5) економічні відносини між суб'єктами господарювання та державою;
	6) _____ (дати своє визначення).

16. Доповнити класифікаційні ознаки банківських кредитів:

- а) цільове спрямування;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____;
- д) види обслуговування.

17. Підприємство кредити може використовувати на:

- а) фінансування капітальних вкладень;
- б) покриття збитків від господарської діяльності;
- в) формування та збільшення статутних фондів господарських товариств;
- г) придбання сировини;
- д) оплату імпортних контрактів;
- е) усі відповіді вірні.

18. Строковий кредит - це:

- а) згода банку – кредитора надати кредит у майбутньому в розмірах, які не перевищують заздалегідь обумовленої суми за певний період часу без проведення додаткових спеціальних переговорів;
- б) кредит в іноземній валюті;
- в) кредит, який надається цілком відразу після укладення кредитної угоди;
- г) кредит, розмір якого не може бути забезпечений одним кредитором, тому надається об'єднаною кількістю кредиторів;
- д) короткостроковий кредит, що його надає банк надійному підприємству понад залишок його коштів на поточному рахунку.

19. Кредитна лінія - це:

- а) згода банку – кредитора надати кредит у майбутньому в розмірах, які не перевищують заздалегідь обумовленої суми за певний період часу без проведення додаткових спеціальних переговорів;
- б) кредит в іноземній валюті;
- в) кредит, який надається цілком відразу після укладення кредитної угоди;

г) кредит, розмір якого не може бути забезпечений одним кредитором, тому надається об'єднаною кількістю кредиторів;

д) короткостроковий кредит, що його надає банк надійному підприємству понад залишок його коштів на поточному рахунку.

20. Знайдіть у правій колонці правильне визначення:

А. Кредит під облік векселів	1) система фінансування, за умовами якої підприємство – постачальник товарів перевідступає короткострокові вимоги за торговельними операціями банку;
Б. Акцептний кредит	2) кредит, коли банк бере на себе відповідальність за зобов'язаннями підприємства у формі поручительства або гарантії;
В. Авальний кредит	3) кредит, що надається у товарній формі;
	4) це позичка, яка передбачає не надання підприємству коштів, а надання гарантії оплатити векселі у визначений термін;
	5) короткостроковий кредит, який банк надає пред'явнику векселів, обліковуючи (скуповуючи) їх до настання строку виконання зобов'язань за ними і сплачуючи пред'явнику номінальну вартість векселів за мінусом дисконту;
	6) _____ (дати своє визначення).

21. Знайдіть у правій колонці правильне визначення виду банківського обслуговування підприємства:

А. Кредити	1) факторинг;
Б. Кредитно-гарантійні послуги	2) позичка на строк;
В. Послуги кредитного характеру	3) акцептний кредит;
	4) кредит під облік векселів;
	5) авальний кредит;
	6) контокорентний кредит;
	7) кредитна лінія.

22. Знайдіть у правій колонці правильне визначення факторингової операції відповідно до класифікаційної ознаки:

А. Місцезнаходження суб'єктів факторингових операцій	1.1) факторинг з попередньою оплатою; 1.2.) факторинг без попередньої оплати;
Б. Рівень охоплення факторингом продукції, що реалізується	2.1.) відкритий факторинг; 2.2.) закритий факторинг;
В. Спосіб повідомлення дебіторів	3.1) внутрішній факторинг; 3.2.) зовнішній факторинг;
	4.1.) оплата всієї реалізованої продукції; 4.2.) оплата частини реалізованої продукції;
	5.1) повний факторинг; 5.2.) частковий факторинг;
	6.1.) факторинг з правом регресу; 6.2.) факторинг без права регресу;

23. Овердрафт – це:

а) згода банку – кредитора надати кредит у майбутньому в розмірах, які не перевищують заздалегідь обумовленої суми за певний період часу без проведення додаткових спеціальних переговорів;

- б) кредит в іноземній валюті;
- в) кредит, який надається цілком відразу після укладення кредитної угоди;
- г) кредит, розмір якого не може бути забезпечений одним кредитором, тому надається об'єднаною кількістю кредиторів;
- д) короткостроковий кредит, що його надає банк надійному підприємству понад залишок його коштів на поточному рахунку.

24. Знайдіть у правій колонці правильне визначення факторингової операції відповідно до класифікаційної ознаки:

А. Повнота надання послуг	1.1) факторинг з попередньою оплатою; 1.2.) факторинг без попередньої оплати;
Б. Форма взаємовідносин підприємства та банку	2.1.) відкритий факторинг; 2.2.) закритий факторинг;
В. Порядок оплати розрахункових документів постачальника	3.1) внутрішній факторинг; 3.2.) зовнішній факторинг;
	4.1.) оплата всієї реалізованої продукції; 4.2.) оплата частини реалізованої продукції;
	5.1) повний факторинг; 5.2.) частковий факторинг;
	6.1.) факторинг з правом регресу; 6.2.) факторинг без права регресу;

25. Переваги факторингових послуг банку (факторингової компанії) для підприємства:

- а) низький рівень платіжної дисципліни в національному господарстві;
- б) гарантія стягнення (інкасування) дебіторської заборгованості покупця;
- в) вартість послуги у порівнянні зі звичним кредитом;
- г) управління кредитними ризиками продавця;
- д) надання продавцеві короткострокового кредиту.

26. Доповнити принципи банківського кредитування:

- а) принцип строковості;
- б) принцип платності;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

27. Доповнити напрямки аналізу підприємства-позичальника для оцінювання його кредитоспроможності:

- а) кредитні відносини підприємства з банком у минулому;
- б) фінансові коефіцієнти;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

28. Знайдіть у правій колонці правильне визначення виду кредиту за характером погашення:

А. Кредити дисконтні	1) утримання позичкового відсотка під час видачі кредиту;
Б. Кредити, які погашаються поступово	2) певна частка основної суми кредиту сплачується однаковими внесками протягом терміну дії кредитної угоди, а більша частина його – після закінчення терміну кредиту;
В. Кредити, які погашаються одноразовим платежем	3) основна сума кредиту сплачується поступово;
Г. Амортизаційні кредити	4) погашення кредиту з перервою (пільговим періодом), а регулярні внески для погашення здійснюється тільки тоді, коли прокредитований проект починає давати дохід;
	5) погашення основної суми здійснюється нерегулярно й у різних сумах;
	6) дострокове погашення основної суми та нарахованих відсотків;
	7) дати своє визначення.

29. Комерційний кредит - це:

- а) відстрочення платежу;
- б) економічні, кредитні відносини, які виникають між окремими підприємствами;
- в) кредит під заставу товарно-матеріальних цінностей;
- д) _____ (дати своє визначення).

30. Основні ризики комерційного кредиту:

- а) розвиток кредитного ринку;
- б) банкрутство покупця;
- в) можлива зміна ціни товарів;
- д) процедура оформлення кредиту;
- е) можливе подорожчання кредиту;
- ж) недоотримання покупцем строків оплати;
- з) відсоток за кредитом.

31. Основні переваги комерційного кредиту:

- а) розвиток кредитного ринку;
- б) банкрутство покупця;
- в) можлива зміна ціни товарів;
- д) процедура оформлення кредиту;
- е) можливе подорожчання кредиту;
- ж) недоотримання покупцем строків оплати;
- з) відсоток за кредитом.

32. Знайдіть у правій колонці правильне визначення виду комерційного кредиту:

А. Кредит з фіксованим терміном погашення	1) кредит без оформлення кредитних угод у кожному окремому випадку;
Б. Кредит із погашенням с відстрочкою	2) постачання наступної партії товарів здійснюється до моменту погашення попередньої заборгованості;
В. Кредити за відкритим рахунком	3) основна сума кредиту сплачується поступово;
Г. Консигнація	4) погашення кредиту з перервою (пільговим періодом);
Д. Сезонний кредит	5) вексельний кредит;
	6) погашення кредиту після фактичної реалізації позичальником одержаних товарів;
	7) кредит, необхідний для створення необхідних запасів до кінця розпродажу;
	8) кредит, необхідний для реалізації нових товарів, попит на які важко передбачити, тому не встановлюються конкретні зобов'язання;
	9) _____ (дати своє визначення).

33. Доповнити функції лізингу:

- а) фінансова;
- б) _____;
- в) _____

34. Переваги лізингового кредиту:

- а) лізингові платежі включаються до складу валових витрат;
- б) лізингове майно виступає як застава;
- в) вартість лізингу;
- г) процедура лізингової угоди;
- д) ризик морального старіння обладнання;
- е) ефект фінансового стимулювання.

35. Недоліки лізингового кредиту:

- а) лізингові платежі включаються до складу валових витрат;
- б) лізингове майно виступає як застава;
- в) вартість лізингу;
- г) процедура лізингової угоди;
- д) ризик морального старіння обладнання;
- е) ефект фінансового стимулювання.

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 8 «Кредитування підприємств», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти

відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- кредит;
- суб'єкти кредитних відносин;
- об'єкти короткострокового кредитування;
- об'єкти довгострокового кредитування;
- кредитори;
- банківський кредит;
- комерційний кредит;
- державний кредит;
- лізинговий кредит;
- забезпечені кредити;
- бланкові кредити;
- ломбардні кредити;
- прямі позички;
- консорціумні позички;
- позички участі;
- плаваюча відсоткова ставка;
- фіксована відсоткова ставка;
- строковий кредит;
- кредитна лінія;
- сезонна кредитна лінія;
- постійно відновлювальна кредитна лінія;
- овердрафт;
- контокорент;
- кредит під облік векселів;
- акцептний кредит;
- авальний кредит;
- факторинг;
- принцип строковості;
- принцип повернення;
- принцип забезпечення кредиту;
- принцип платності;
- принцип цільового характеру;
- кредитоспроможність підприємства;
- прострочена кредиторська заборгованість;
- сезонний кредит;
- вексель;
- консигнація;
- функції лізингу;
- об'єкт лізингу;

- проектне кредитування.

Завдання 2. Розрахунок суми відсотків за кредит.

Сума кредиту – 500 тис. грн.; дата надання – 01.02.2015, строк погашення – 31.03.2015; відсоткова ставка – 27 %; сума відсотків при кредитуванні за планом – 17 064 грн.

Розрахувати суму відсотків за кредит при наданні його у разовому порядку і погашенні водночас, а також економічну ефективність кредитування за планом у порівнянні з наданням його у разовому порядку і погашенні водночас.

Завдання 3. Розрахунок суми дисконту.

Номінальна вартість векселя – 100 000 грн. Банк купує у підприємства вексель за 90 днів до його погашення за ставкою 15 % річних. Розрахувати суму дисконту.

Завдання 4. Розрахунок прийняттого рівня відсотку за кредит.

За звітний рік підприємство при середньорічній заборгованості комерційному банку з короткострокових кредитів на суму 2 000 тис. грн. сплатило відсотки за кредит на суму 450 тис. грн.

Розрахувати прийнятний рівень відсотка за кредит у звітному році, якщо відомо, що середня нормальна річна відсоткова ставка за банківський кредит в оборотні кошти за безінфляційної ситуації дорівнює 18 %, а темп інфляції у звітному році у країні – 21 %.

Завдання 5. Розрахунок середнього залишку заборгованості банку за короткостроковими позиками.

На основі даних квартальних балансів підприємства за звітний рік про строкову та прострочену заборгованість з банківських кредитів (тис. грн.) на: 1 січня звітного року – 1 000, 1 квітня – 1 300, 1 липня – 1 500, 1 жовтня – 1 300, на кінець року – 2 300. Річний оборот з повернення короткострокових кредитів – 7 200 тис. грн. Розрахувати за цих умов середній залишок заборгованості банку за короткостроковими позиками за звітний рік, а також швидкість обороту кредитів.

Завдання 6. Визначення прибутку на суму залучених банківських кредитів.

За звітний рік підприємство одержало прибуток від реалізації на суму 6 000 тис. грн.; середньорічна сума фонду оборотних коштів (оборотного капіталу) – 80 000 тис. грн., у тому числі короткострокові банківські кредити (середньорічна заборгованість) – 2 000 тис. грн. Річна ставка 29 %.

Розрахувати прибуток на 1 гривню оборотного капіталу в цілому по підприємству за рік, прибуток на суму залучених банківських кредитів, а також прибуток на суму залучених банківських кредитів після вирахування сплачених відсотків.

Завдання 7. Розрахунок ефективності операції з врахуванням інфляції.

А. Комерційна фірма надала безпроцентний кредит строком на 2 роки в сумі 50 000 грн. За прогнозами рівень інфляції складе 40 % річних. Визначити, яку суму має повернути позичальник, беручи до уваги рівень інфляції.

Б. Комерційна фірма надала кредит строком на 2 роки в сумі 50 000 грн. Річна ставка 30 %. За прогнозами рівень інфляції складе 40 % річних. Визначити, яку суму має повернути позичальник, беручи до уваги рівень інфляції.

В. Комерційна фірма надала кредит строком на 2 роки в сумі 50 000 грн. Річна ставка 30 %. За прогнозами рівень інфляції складе 10 % річних. Визначити, яку суму має повернути позичальник, беручи до уваги рівень інфляції.

Завдання 8. Визначення ефективності кредитної операції.

А. Підприємець бере в борг 400 000 грн. і має повернути через рік 46 000 грн. Визначити ефективність даної операції для кредитора, якщо річна ставка по депозитах склала 21 % в гривні та 12 % в іноземній валюті. Курс визначити на дату розрахунку.

Б. Підприємець бере в борг 400 000 грн. і має повернути через рік 46 000 грн. Визначити ефективність даної операції для кредитора, якщо річна ставка по депозитах склала 10 % в гривні та 5 % в іноземній валюті. Курс визначити на дату розрахунку.

В. Підприємець бере в борг 400 000 грн. і має повернути через рік 116 000 грн. Визначити ефективність даної операції для кредитора, якщо річна ставка по депозитах склала 15 % в гривні та 7 % в іноземній валюті. Курс визначити на дату розрахунку.

Завдання 9. Розрахунок терміну окупності прокредитованого об'єкта та додаткового грошового потоку.

У січні звітного року підприємство отримало кредит комерційного банку терміном на три роки в сумі 380 тис. грн. на придбання і монтаж механізованої лінії обробки деталей. Лінія введена в експлуатацію з 1 квітня звітного року. Завдяки впровадженню у виробництво прокредитованого об'єкта загальна економія собівартості продукції за період з 1 квітня до 31 грудня звітного року (за рахунок скорочення витрат на оплату праці і нарахувань до державних цільових фондів, економії металу та інших матеріальних витрат) становила 290 тис. грн., нараховані амортизаційні відрахування за 9 місяців року – 42,8 тис. грн. Сплачено відсотків за кредит за період січень-грудень – 96 тис. грн. Індекс інфляції в країні за січень-грудень звітного року – 1,127. На два наступні роки річний індекс інфляції прогнозується на рівні 1,12 та 1,11 відповідно. Ставка податку на прибуток – 18 %.

Розрахувати за цих умов додатковий грошовий потік за рік від впровадження прокредитованого об'єкта, а також термін окупності прокредитованого об'єкта за рахунок додаткового грошового потоку.

Завдання 10. Розрахунок лізингових платежів.

Лізингодавець передає обладнання підприємству-лізингоотримувачу терміном на 5 років на умовах фінансового лізингу. Вартість обладнання становить 100 000 грн. Для фінансування угоди лізингодавець залучає банківський кредит на 5 років у сумі 100 000 грн. під 30 % річних із щорічним погашенням відсотків та основної суми боргу (при цьому відсотки нараховуються на непогашену суму боргу). Лізингові платежі згідно з чинним законодавством України не оподатковуються ПДВ. Річна норма амортизації – 20 %, розмір щорічної маржі лізингодавця – 3 %, щорічного страхового платежу – 2 %. Періодичність виплати лізингових платежів – щорічна.

На основі цих вихідних даних скласти графік лізингових платежів, який надати у формі таблиці.

Таблиця

Розрахунок лізингових платежів, тис. грн.

№ пор.	Платіж	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	Разом за 5 років
1	Відшкодування вартості обладнання						
2	Структура лізингового платежу, у тому числі						
2.1	Плата за кредит						
2.2	Лізингова маржа						
2.3	Страховий платіж						
3	Лізинговий платіж, всього						

Завдання 11. Розрахунок лізингових платежів.

Лізингова компанія надала майно вартістю 1 200 000 грн. підприємству в лізинг на умовах річної норми амортизаційних відрахувань 20 %. Ставки комісійної винагороди за лізингові послуги – 20 %. Лізингова компанія для фінансування лізингової угоди залучила банківський кредит на суму 500 000 грн. під 30 % річних.

Лізингові платежі сплачуються за кожне півріччя. ПДВ на лізингові платежі не сплачується. Лізингова компанія уклала з лізингоотримувачем договір фінансового лізингу терміном на 4 роки. Дата укладення лізингової угоди – 30.06.2015.

Розрахувати лізингові платежі, які має сплачувати підприємство-лізингоодержувач за кожне півріччя та в цілому за весь термін дії лізингової угоди.

Побудувати графік виплат підприємством платежів лізинговій компанії.

Для розрахунку лізингових платежів заповнити таблицю.

Таблиця

№ платежу	Залишкова вартість майна	Відшкодування вартості майна	Комісійна винагорода лізингодавцеві	Залишок кредиту	Плата за кредитні ресурси	Лізингові платежі

Завдання 12. Розрахунок коефіцієнту обслуговування боргу.

Підприємство «А» звернулося до банку за кредитом на суму 2 200 000 дол. США під 11 % річних на 5 років з пільговим періодом кредитування 1 рік. На основі прогнозу прибутку та прогнозу руху грошових потоків підприємства розрахувати коефіцієнт обслуговування боргу за кожний рік:

- а) прогнозована рентабельність проекту – 5 %.
- б) прогнозована рентабельність проекту – 18 %.

Завдання 13. Визначення коефіцієнту обслуговування боргу.

У комерційний банк надійшли заявки від підприємств на отримання кредиту за кредитною лінією ЄБРР. У заявках підприємства сповістили про себе такі дані:

Таблиця

№ пор.	Показник	Фірма 1	Фірма 2	Фірма 3	Фірма 4
1	Кількість працівників	300	400	720	495
2	Частка державної власності, %	47	32	49	52
3	Допроєктні активи, млн. дол. США	2,45	1,85	2,0	3,4
4	Співвідношення власних та залучених коштів (з урахуванням кредитів ЄБРР), %:				
		– залучені;	70,0	60,0	50,0
	– власні	30,0	40,0	50,0	20,0
5	Сума необхідного кредиту, млн. дол. США	0,4	2,0	5,0	1,8
6	Термін кредиту, років	5	2	6	5
7	Прибуток, млн. дол. США	4,5	5	3,5	6,3
8	Податок на прибуток, млн. дол. США	1,35	1,5	1,05	1,89
9	Амортизаційні відрахування, млн. дол. США	0,7	0,5	0,58	0,42

Відсоткова ставка за кредит – 5 % річних.

Обґрунтувати, заявку якого клієнта уповноважений банк буде схильний задовольнити.

Розрахувати для даного клієнта коефіцієнт обслуговування боргу.

Завдання 14. Розрахунок суми плати за факторинг.

Підприємство звернулося в банк із проханням викупити рахунки-фактури на суму 200 000 грн. Плата за кредит складає 26 % річних, середній термін обороту коштів у розрахунках з покупцями – 10 днів, комісійна винагорода за факторингове обслуговування – 3 %. Розрахувати суму плати за факторинг.

Завдання 15. Визначити суму коштів, яку поверне підприємство банку по закінченню строку кредитування.

Підприємство 1 червня поточного року отримало кредит на суму 120 тис. грн. строком на 4 місяці під 30 % річних. У кредитному договорі передбачається щомісячне погашення кредиту рівними частинами та пеня за несвоєчасне повернення кредиту у розмірі 0,5 % від простроченої суми кредиту за кожний день прострочки. Залишок кредиту у сумі 30 тис. грн. було повернено комерційному банку 15 жовтня поточного року. Необхідно визначити суму коштів, яку поверне підприємство банку по закінченню строку кредитування.

Завдання 16. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти схему причин виникнення кредитних відносин.
2. Скласти схему форм та видів кредитів, що надаються підприємствам.
3. Скласти схему видів банківського обслуговування підприємства.
4. Скласти таблицю переваг на недоліків кредиту та лізингу (порівняльна характеристика банківського та лізингового кредитування).
5. Скласти схему контокорентного кредитування.
6. Скласти схему акцептного кредитування підприємства.
7. Скласти схему класифікації факторингових операцій.
8. Скласти схему принципів кредитування.
9. Скласти схему оформлення кредитної угоди.
10. Скласти схему оцінки кредитоспроможності підприємства.
11. Скласти класифікацію кредитів за характером погашення.
12. Скласти схему обігу векселя у комерційному кредитуванні.
13. Скласти схему взаємодії учасників лізингової угоди.
14. Скласти таблицю умов та критеріїв кредитування для підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.
15. Скласти таблицю пакету документів, які подає підприємство для отримання кредиту ЄБРР.
16. Скласти таблицю загальної характеристики кредитної підтримки українських підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів та міжнародних організацій за останні три роки.
17. Скласти схему руху коштів за проектного кредитування.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів.
 - 1.1. Роль кредиту у забезпеченні фінансово-господарської діяльності підприємств.
 - 1.2. Особливості проектного кредитування підприємств.
 - 1.3. Механізм кредитної підтримки малих та середніх підприємств в Україні.
 - 1.4. Закордонний досвід кредитної підтримки підприємств малого та середнього бізнесу.
 - 1.5. Порівняльна характеристика банківського та лізингового кредиту.
 - 1.6. Особливості кредитування вітчизняних підприємств міжнародними фінансово-кредитними інститутами та міжнародними організаціями.
 - 1.7. Особливості кредитування малих підприємств в Україні.
2. Проаналізуйте кредити надані підприємствам (за галузями економіки, видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.
3. На основі методик оцінки кредитоспроможності вітчизняних банків визначити рівень кредитоспроможності запропонованого підприємства

(підприємство обрати самостійно) та на підставі проведених розрахунків обрати найкращий банк для кредитного обслуговування підприємства.

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

ТЕМА 9. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

- 9.1. Сутність оподаткування підприємств і податкова система.
- 9.2. Сутність податків, їх функції.
- 9.3. Система оподаткування підприємства, її функції та призначення.
- 9.4. Види податків і обов'язкових платежів підприємства, джерела їх сплати.
- 9.5. Непрямі податки та їх вплив на господарську діяльність підприємства.
- 9.6. Прямі податки та їх вплив на господарську діяльність підприємства.
- 9.7. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва.
- 9.8. Обов'язкові відрахування підприємства у цільові державні фонди.
- 9.9. Механізм і напрямки впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Методичні вказівки щодо вивчення теми

При розгляді теми необхідно ознайомитися з вивчення діючою системою оподаткування вітчизняних підприємств, її складових елементів та підсистем. Та відповідно до Закону України «Про систему оподаткування» система оподаткування – це сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів), що стягуються в порядку, установленому відповідними законами держави, до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів. Елементами системи оподаткування є платники податку; об'єкт оподаткування; база оподаткування; ставка податку; порядок обчислення податку; податковий період; строк та порядок сплати податку; строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.

Система оподаткування України складається з трьох підсистем: системи оподаткування юридичних осіб, системи оподаткування фізичних осіб та внесків у державні цільові фонди. В межах курсу «Фінанси підприємств» необхідно ознайомитися з цими підсистемами, бо діяльність підприємства пов'язана як з оподаткуванням юридичних осіб, відрахуванням внесків в державні цільові фонди, так й сплатою податків з доходів фізичних осіб – працівників підприємства.

Система оподаткування юридичних осіб включає: прямі податки (податок на прибуток підприємств); непрямі податки (ПДВ, акцизний податок, мито, рентна плата); інші податки і збори (місцеві податки та збори, екологічний податок).

Внески до Державних цільові фонди передбачають єдиний внесок до: Пенсійного фонду України; Фонду соціального страхування на випадок безробіття; Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням; Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності.

Основним податком в системі оподаткування фізичних осіб є податок на доходи фізичних осіб.

При вивченні теми необхідно розглянути функції податків. До основних функцій податків відносять фіскальну та регулюючу.

При вивченні теми необхідно розглянути, особливості нарахування та сплати податків та обов'язкових платежів суб'єктами господарювання.

Прямі податки – це податки, які встановлюються безпосередньо на доходи і майно платників і сплачуються ними з власних надходжень (податки, які встановлюються щодо платника, їх розмір залежить від розміру об'єкта оподаткування, кінцевим платником прямих податків є той, хто одержує дохід, володіє майном). До основних прямих податків в Україні належать податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб.

Непрямі податки встановлюються на товари, роботи, послуги і включаються до їх ціни; кінцевими платниками непрямих податків є споживачі товарів, робіт і послуг, а самі податки включаються у вигляді надбавки до ціни на ці товари, роботи й послуги. Непрямі податки називають ще податками на споживання. Розмір непрямих податків прямо не залежить від одержаних доходів платника або наявного у них майна. До основних непрямих податків в Україні відносять: ПДВ; акцизний податок та мито.

Спрощеною системою оподаткування в Україні можуть скористатися чотири групи платників податків (підприємці, мікропідприємства, малі підприємства та сільгоспвиробники), які дотримуються встановлених граничних вимог до чисельності працюючих та обсягів реалізації продукції (робіт, послуг),

Розгляд особливостей нарахування та сплати податків доцільно здійснювати у розрізі наступних елементів: об'єкт оподаткування; суб'єкт оподаткування або платник; механізм розрахунку податкового зобов'язання; джерело сплати податку; податкові ставки; податкові пільги; податковий період; податкова звітність.

Вивчення цих аспектів повинно здійснюватися на підставі Податкового кодексу України, який регулює питання нарахування та сплати відповідних податків, внесків та зборів.

Останнім етапом вивчення теми повинно стати вивчення впливу податків на результати фінансово-господарської діяльності.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «система оподаткування підприємства» та охарактеризуйте її призначення.

2. Назвіть основні класифікаційні ознаки системи податків та дайте їх характеристику.

3. Назвіть та охарактеризуйте принципи оподаткування.

4. Назвіть та охарактеризуйте функції податків.

5. Назвіть та охарактеризуйте механізм оподаткування прибутку підприємства.

6. Назвіть та охарактеризуйте механізм оподаткування ПДВ.
7. Назвіть та охарактеризуйте механізм оподаткування акцизним податком.
8. Назвіть та охарактеризуйте механізм оподаткування доходів фізичних осіб.
9. Назвіть та охарактеризуйте механізм функціонування мита.
10. Назвіть та охарактеризуйте механізм нарахування та сплати єдиного внеску до Державних цільових фондів.
11. Охарактеризуйте підходи до визначення податкового навантаження на підприємство.
12. Назвіть та охарактеризуйте підходи до оптимізації податкових платежів на підприємстві.

Тестові завдання

1. Податки – це:

- а) грошові кошти, які надходять в дохід бюджету;
- б) обов'язкові платежі юридичних і фізичних осіб до бюджету та інших державних цільових фондів;
- в) надходження в бюджет належних сум;
- г) _____ (дати своє визначення).

2. Призначення податків полягає у:

- а) забезпеченні виконання державою її функцій;
- б) забезпеченні коштами дохідної частини бюджету;
- в) соціальному забезпеченні громадян;
- г) _____ (дати своє визначення).

3. За економічним змістом податки-це:

- а) фінансові відносини між державою і платниками податків з метою створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів;
- б) фінансові відносини між бюджетом і платниками податків;
- в) фінансові відносини між державою і юридичними особами з метою наповнення доходів бюджету;
- г) _____ (дати своє визначення).

4. Неподаткові платежі - це:

- а) фіскальний інструмент формування доходів бюджету;
- б) платежі, що не мають цільового призначення, для них не створено централізованого фонду і тому вони надходять в бюджет;
- в) кошти, які не мають постійного джерела;
- г) _____ (дати своє визначення).

5. Функції податків:

- а) розподільча і контрольна;
- б) розподільча, фіскальна, регулююча;
- в) фіскальна, контрольна;
- г) _____ (дати своє визначення).

6. Суб'єкт податку - це:

- а) фізична або юридична особа, на яку законом покладено обов'язок сплачувати податок;
- б) предмет, який підлягає оподаткуванню;
- в) суб'єкти підприємницької діяльності, які мають взаємовідносини з бюджетом;
- г) _____ (дати своє визначення).

7. Джерело податку – це:

- а) дохід суб'єкта, з якого сплачується податок;
- б) предмет, який підлягає оподаткуванню;
- в) майно, товари, з яких сплачується податок;
- г) _____ (дати своє визначення).

8. Одиниця оподаткування – це:

- а) величина податку на одиницю оподаткування;
- б) одиниця виміру об'єкта податку;
- в) частка податку в доході платника;
- г) _____ (дати своє визначення).

9. Податкова ставка – це:

- а) величина податку на одиницю оподаткування;
- б) частка податку в доході платника;
- в) одиниця виміру об'єкта податку;
- г) _____ (дати своє визначення).

10. Податкові пільги – це:

- а) частка податку в доході платника;
- б) повне або часткове звільнення юридичних та фізичних осіб від оподаткування;
- в) зменшення розміру податкової ставки;
- г) _____ (дати своє визначення).

11. Податки класифікуються за економічним змістом на:

- а) прями, непрямі;
- б) податки на доходи, на споживання, на майно;
- в) розкладні, окладні;
- г) _____ (дати своє визначення).

12. Прямі податки:

- а) Ті, які встановлюються безпосередньо щодо платників і їх розмір залежить від масштабів об'єкта оподаткування;
- б) Ті, які передбачають встановлення спочатку ставок, а потім розміру податку до кожного платника;
- в) Ті, які встановлюються в цінах товарів, послуг і їх розмір для окремого платника не залежить від його доходу;
- г) _____ (дати своє визначення).

13. Непрямі податки:

- а) ті, які встановлюються в цінах товарів, послуг і їх розмір для окремого платника не залежить від його доходу;
- б) ті, які встановлюються безпосередньо щодо платників і їх розмір залежить від масштабів об'єкта оподаткування;
- в) ті, які передбачають встановлення спочатку ставок, а потім розміру податку до кожного платника.

14. Суть принципу рівнонапруженості у проведенні державою податкової політики:

- а) податкова політика повинна обов'язково дотримуватись визначених на певний час орієнтирів у розвитку суспільства;
- б) держава встановлює таку систему оподаткування, яка враховує всі фактори діяльності юридичних і фізичних осіб;
- в) зобов'язання перед бюджетом встановлюються для всіх платників відповідно до їх можливостей і результатів діяльності;
- г) _____ (дати своє визначення).

15. Суть принципу соціальної справедливості у проведенні державою податкової політики:

- а) податкова політика повинна обов'язково враховувати всі фактори діяльності юридичних і фізичних осіб;
- б) держава встановлює таку систему оподаткування, яка враховує всі фактори діяльності юридичних і фізичних осіб;
- в) зобов'язання перед бюджетом встановлюються для всіх платників відповідно до їх можливостей і результатів діяльності;
- г) _____ (дати своє визначення).

16. Суть принципу стабільності у проведенні державою податкової політики:

- а) зобов'язання перед бюджетом встановлюються для всіх платників відповідно до їх можливостей і результатів діяльності;
- б) податкова політика повинна обов'язково дотримуватись визначених на певний час орієнтирів у розвитку суспільства;

- в) держава встановлює таку систему оподаткування, яка враховує всі фактори діяльності юридичних і фізичних осіб;
г) _____ (дати своє визначення).

17. Штучне збільшення витрат виробництва - це:

- а) легалізований метод ухилення від податків;
б) незаконний метод ухилення від податків;
в) один із методів перекладання податків;
г) _____ (дати своє визначення).

18. Контролюючий орган самостійно може визначати суму податкового зобов'язання:

- а) не має такого права (платники самостійно зобов'язані нараховувати податкові зобов'язання);
б) має право в окремих випадках;
в) немає правильної відповіді;
г) _____ (дати своє визначення).

19. Платником податку на додану вартість є:

- а) особа, яка займається виробничою діяльністю, надає послуги, виконує роботи;
б) особа, якщо обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів, робіт та послуг протягом з останніх 12 місяців перевищував 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
в) суб'єкти підприємницької діяльності, які займаються певною підприємницькою діяльністю;
г) особа, якщо обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів, робіт та послуг за останніх 12 місяців перевищив 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
д) _____ (дати своє визначення).

20. Податкове зобов'язання – це:

- а) сума податку, яка підлягає сплаті в бюджет;
б) сума податку, яку платник зобов'язаний сплатити в бюджет як доплату, внаслідок проведеного перерахунку;
в) загальна сума податку, яка одержана (нарахована) платником податку в податковому періоді;
г) немає правильної відповіді;
д) _____ (дати своє визначення).

21. Базою оподаткування ПДВ операцій з продажу товарів є:

- а) собівартість товарів, які реалізуються (відвантажуються) покупцю;
б) вартість відвантажених товарів;

в) договірна вартість, визначена за вільними або державними цінами і урахуванням акцизного податку по підакцизних товарах, інших податків і зборів, що включаються в ціну цих товарів;

г) валові доходи платника;

д) (дати своє визначення).

22. Податковий період – це:

а) період протягом якого платник здійснював підприємницьку діяльність;

б) період за який платник податку зобов'язаний проводити розрахунки податку та сплачувати його до бюджету;

в) період протягом якого платник ПДВ відвантажував покупцям продукцію, виконував роботи та надавав послуги;

г) немає правильної відповіді.

д) _____ (дати своє визначення).

23. Суму ПДВ з виручки від реалізації продукції розраховується:

а) сума виручки множиться на ставку 20% і ділиться на 100;

б) сума виручки множиться на ставку ПДВ - 20 %;

в) необхідно суму виручки помножити на ставку 20 % і поділити на 120;

г) немає правильної відповіді.

24. Економічне значення пільгової (нульової) ставки податку на додану вартість полягає:

а) такий суб'єкт підприємницької діяльності має право на податковий кредит;

б) такі суб'єкти господарювання мають право на відшкодування з бюджету сум податку на додану вартість, які сплачені постачальникам за одержану сировину, матеріали та послуги, вартість яких віднесена до складу валових витрат платника;

в) такі суб'єкти підприємницької діяльності суми ПДВ, які сплачені постачальникам за одержану сировину та послуги, відносять до складу валових витрат звітного періоду;

г) немає правильної відповіді;

д) _____ (дати своє визначення).

25. Податковий кредит – це:

а) суми податків (ПДВ), сплачених постачальникам в податковому періоді, за одержану сировину, матеріали та послуги;

б) суми податків (ПДВ), сплачених (нарахованих) платником податку у звітному періоді у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг), вартість яких відноситься до складу валових витрат виробництва та обігу;

- в) суми податків (ПДВ), сплачених постачальникам у звітному періоді у зв'язку із придбанням товарів (робіт та послуг) і повністю відшкодовуються платнику податку із державного бюджету;
- г) немає правильної відповіді.

26. Платники акцизного податку:

- а) особи, які виготовляють і реалізують підакцизні товари, ввозять імпорتنі підакцизні товари;
- б) підприємства і організації різних форм власності, які реалізують підакцизні товари;
- в) суб'єкти підприємницької діяльності, що займаються господарською діяльністю;
- г) немає правильної відповіді.

27. Ставки акцизного податку встановлені:

- а) процентах до вартості товарів у відпускних цінах, або до митної вартості;
- б) в твердих сумах з одиниці реалізованих підакцизних товарів;
- в) в процентах до вартості у відпускних цінах, в євро, а також в грн. з одиниці реалізованих товарів;
- г) немає правильної відповіді.

28. Порядок включення в ціну підакцизного товару податку на додану вартість та акцизного податку:

- а) спочатку в ціну включається податок на додану вартість за ставкою 20 %, а після цього акцизний податок за відповідною ставкою;
- б) спочатку в ціну включається акцизний податок за відповідною ставкою, а після цього ПДВ за ставкою 20%;
- в) в ціну товару вже включений ПДВ, тому слід включити тільки акцизний податок за відповідною ставкою;
- г) немає правильної відповіді.

29. Мито – це:

- а) платіж, який сплачується при перетині митного кордону України юридичними та фізичними особами;
- б) непрямий податок, що стягується з товарів, які ввозяться, вивозяться чи прямують транзитом через митний кордон країни;
- в) податок, який сплачується при ввезенні товарів в Україну;
- г) податок, який сплачується при вивезенні товарів з України.

30. Платником мита є:

- а) фізичні особи, які здійснюють переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів;

- б) юридичні особи, які здійснюють переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів;
- в) будь-які юридичні або фізичні особи, котрі здійснюють переміщення через митний кордон України товарів; та інших предметів, що підлягають оподаткуванню;
- г) немає правильної відповіді.

31. Види мита по способу стягнення:

- а) вивізне і специфічне;
- б) специфічне і комбіноване;
- в) ввізне і вивізне;
- г) адвалерне і ввізне;
- д) (дати своє визначення).

32. Об'єктом оподаткування митом є:

- а) кількість товарів, що переміщуються через митний кордон;
- б) вартість товарів, що переміщуються через митний кордон;
- в) митна вартість товарів або інших предметів, які переміщуються через митний кордон, а також кількість товарів;
- г) немає правильної відповіді;
- д) (дати своє визначення).

33. Валові доходи платника податку на прибуток:

- а) це загальна сума доходу платника податку, одержана від реалізації продукції основного виробництва;
- б) це виручка від реалізації продукції, робіт послуг та доходи від позареалізаційних операцій;
- в) це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого протягом звітного періоду;
- г) немає правильної відповіді.

34. Прибуток, який підлягає оподаткуванню податком визначається:

- а) з валового доходу слід відняти ПДВ, акцизний податок і валові втрати платника за звітний період;
- б) це різниця між валовими доходами і валовими витратами платника за звітний період;
- в) це різниця між скоригованим валовим доходом і валовими витратами та амортизаційними відрахуваннями звітного періоду;
- г) немає правильної відповіді;
- д) (дати своє визначення).

35. Платниками податку з доходів фізичних осіб в Україні є:

- а) юридичні та фізичні особи, які протягом звітного періоду одержали дохід;

б) громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, як ті, що мають, так і ті, що не мають постійного місця проживання в Україні;

в) громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які протягом звітного періоду проживали в Україні не менше від 183 календарних днів;

г) резиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України та іноземні доходи, а також нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України.

36. Об'єктом оподаткування податком з доходів фізичних осіб у резидента в Україні є:

а) дохід, одержаний протягом звітного періоду на території України;

б) доходи, одержані в натуральній і грошовій формах;

в) загальний місячний оподатковуваний дохід; чистий річний оподатковуваний дохід; іноземні доходи;

г) немає правильної відповіді;

д) _____ (дати своє визначення).

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 9 «Оподаткування підприємства», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- система оподаткування;
- фіскальна функція податків;
- регулююча функція податків;
- об'єкт податку;
- суб'єкт податку;
- податок на прибуток;
- податок на додану вартість;
- акцизний податок;
- екологічний податок;
- податок на доходи фізичних осіб;
- мито;
- єдиний внесок;
- податкове навантаження на підприємство;

- податкова оптимізація на підприємстві;
- податок;
- перекладання податків;
- джерело податку;
- ставка податку;
- податкова пільга;
- податковий період.

Завдання 2. Розрахунок акцизного податку.

Максимальна роздрібна ціна на цигарки з фільтром за власною назвою «П» становить 2,85 грн., без ПДВ і акцизного податку – 2,06 грн.

Фактичні обсяги реалізації цигарок з фільтром – 3 000 пачок або 60 000 штук.

Розрахувати акцизний податок.

Завдання 3. Розрахунок податку на прибуток.

Згідно результатів діяльності ВАТ «З» існують такі дані:

Виручка від реалізації товарів: 350 000 грн. з ПДВ. Дохід від операцій з цінними паперами – 25 000 грн. Сума сплачених сировини і матеріалів – 110 000 грн. без ПДВ.

Балансова вартість основних фондів на початок року 120 000 грн. Витрати на реконструкцію основних фондів 20 000 грн. Сума штрафів і пені 1 200 грн. Сума заробітної плати і відрахувань на обов'язкове пенсійне і соціальне страхування – 80 000 грн. Амортизація 10 000 грн. Витрати на придбання основних фондів – 25 000 грн. Визначити суму податку на прибуток.

Завдання 4. Розрахунок податку на додану вартість.

Загальний обсяг продажу продукції лісоматеріалів у квітні становив 100 000 грн. (з ПДВ). У квітні було придбано основні виробничі фонди, які використовуються для виробництва готової продукції на суму 40 000 грн. (з ПДВ) та придбано сировину та матеріали на суму 30 000 грн. (з ПДВ). Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету.

Завдання 5. Розрахунок акцизного податку.

ТОВ «Г» у вересні 2015 р. здійснила реалізацію 3 753 пляшок горілки міцністю 40 %, місткістю 0,75 л. Скласти розрахунок акцизного податку згідно з Податкового кодексу України.

Завдання 6. Розрахунок податків підприємства.

Визначити податок на додану вартість, акцизний податок, внесок до фондів соціального страхування за I квартал 2015 року.

Підприємство імпортує на територію України товари у кількості 14 000 одиниць загальною вартістю 120 тис. доларів США. Ставка акцизного податку

– 5 євро за одиницю, ставка ввізного мита – 0,55 євро за одиницю, ставка податку за митне оформлення – 0,2 % від митної вартості партії товару.

Середньооблікова чисельність працюючих по місяцях – 353, 345 та 354 чоловік.

Фактичні витрати на оплату праці за період по підприємству склали 170 тис. грн., по працівниках – 198 тис. грн.

Завдання 7. Розрахунок податку на додану вартість.

Підприємство «А» продало за договором купівлі-продажу підприємству «Б» товар на суму 18 000 грн., у т.ч. ПДВ (обидва підприємства є платниками ПДВ). До моменту постачання даного товару, але вже після його передоплати підприємством «Б» була збільшена ціна продажу на 20 000 грн. (без ПДВ), з приводу чого сторонами угоди було укладено додатковий договір.

Визначити, чи зміниться за таких умов сума ПДВ, яку повинно буде сплатити підприємство «Б» підприємству «А», і якщо так, то на яку суму.

Завдання 8. Розрахунок податку на прибуток.

Визначити податок на прибуток акціонерного товариства, якщо дохід від реалізації продукції складає 1 300 тис. грн., витрати на виробництво склали – 850 тис. грн., приріст балансової вартості активів склав 10 тис. грн. Протягом року підприємство придбало патентів на здійснення підприємницької діяльності на суму 250 тис. грн., а також було виплачено дивідендів акціонерам на суму – 50 тис. грн.

Завдання 9. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти схему класифікації податків.
2. Скласти схему впливу сплати податків на результати фінансово-господарської діяльності підприємства.
3. Скласти схему визначення податку на прибуток підприємства.
4. Скласти схему визначення податку на додану вартість підприємства
5. Скласти схему визначення акцизного податку.
6. Скласти схему визначення мита.
7. Скласти схему визначення податку на доходи фізичних осіб.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів
 - 1.1. Вплив податків на результати фінансово-господарської діяльності підприємства.
 - 1.2. Особливості оподаткування малих підприємств в Україні.
 - 1.3. Закордонний досвід оподаткування малих підприємств.
 - 1.4. Підходи до визначення податкового навантаження на підприємство.

2. Проаналізуйте податки, сплачені підприємствами та прибуток (за галузями економіки, видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

3. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755Л/І. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show /2755-17>.

ТЕМА 10. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

10.1. Фінансовий стан підприємства та необхідність його оцінки.

10.2. Показники фінансового стану підприємства.

Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства.

10.3. Сутність ліквідності підприємства. Показники ліквідності та методика їх визначення.

10.4. Оцінка показників ліквідності. Фактори, що впливають на стан ліквідності.

10.5 Сутність платоспроможності. Фактори, що впливають на платоспроможність підприємства.

10.6. Оцінка показників платоспроможності.

10.7. Сутність фінансової стійкості підприємства.

10. 8. Система показників фінансової стійкості підприємства, методика їх розрахунку та оцінки.

10.9. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Методичні вказівки щодо вивчення теми

При вивченні теми необхідно розглянути фінансовий стан підприємства, як комплексне поняття, що є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства. Фінансовий стан підприємства визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Необхідно, при розгляді теми, з'ясувати роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємства, оцінки ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та пошуків шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Фінансовий аналіз – це спосіб оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства на підставі його бухгалтерської, фінансової звітності та оперативних даних.

Об'єктом фінансового аналізу є конкретне підприємство чи фінансова операція цього підприємства. Основними завданнями проведення аналізу фінансового стану є: дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства; дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами; об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства; аналіз діяльності суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності; визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

При вивченні теми необхідно розглянути класифікацію методів аналізу. Необхідно з'ясувати, що до основних методів фінансового аналізу можна віднести: горизонтальний (часовий) аналіз; вертикальний (структурний) аналіз;

трендовий аналіз; аналіз відносних показників (коефіцієнтів); порівняльний (просторовий) аналіз; факторний аналіз.

Необхідно з'ясувати, що інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані: балансу підприємств (форма 1); звіту про фінансові результати (форма 2); звіту про рух грошових коштів (форма 3); звіту про власний капітал (форма 4); примітки до фінансової звітності (форма 5); дані статистичної звітності та оперативні дані.

Необхідно опанувати методику проведення аналізу фінансового стану за основними його напрямками. З'ясувати підходи аналізу структури та динаміки валюти балансу. Необхідно опанувати інструментарій вертикального, горизонтального та трендового аналізів, побудови агрегованого балансу підприємства та його аналізу. Необхідно з'ясувати, що результуючими показниками цього аналізу повинні стати: коефіцієнти зростання валюти балансу (Кв), доходу від реалізації (Кд) та чистого прибутку (Кчп) підприємства. При розгляді теми, необхідно з'ясувати, що позитивним моментом для підприємства є зростання даних показників у динаміці, крім того, співставлення показників один з одним дозволяє визначити темпи зростання виробництва та ефективності діяльності.

Необхідно опанувати методику проведення аналізу майнового стану підприємства. Аналіз майнового стану підприємства проводиться за показниками забезпечення та стану використання основних засобів підприємства. Результат аналізу дозволить визначити задовільний чи незадовільний майновий стан підприємства. При цьому, майновий стан підприємства вважається задовільним, якщо коефіцієнт зносу не перевищує 50 % та темпи оновлення перевищують темпи вибуття.

Необхідно опанувати методику аналізу показників рентабельності. Дані показники повинні розглядатися в динаміці виробництва по періодах звітності або періодах розрахованого плану перспективного розвитку. При цьому, позитивним моментом є зростання даних показників.

При вивченні теми, необхідно розглянути здатність підприємства розраховуватися по своїх зобов'язаннях, тобто показники ліквідності. Необхідно опанувати методику аналізу ліквідності. З'ясувати, що аналіз ліквідності повинен передбачати аналіз ліквідності активу, балансу та підприємства.

Ліквідність активу – це здатність активу перетворюватися в грошові кошти в максимально короткий термін часу та без втрати їх ринкової вартості. Необхідно розглянути всі активи, відповідно поділивши їх на 4 групи:

A_1 – абсолютно ліквідні активи – грошові кошти підприємства та поточні фінансові інвестиції;

A_2 – активи, що швидко реалізуються – дебіторська заборгованість, готова продукція, векселі одержані;

A_3 – активи, що повільно реалізуються – виробничі запаси (за мінусом готової продукції), інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів (в частині оборотних активів);

A_4 – активи, що важко реалізуються – необоротні активи, витрати майбутніх періодів (в частині необоротних активів).

Ліквідність балансу – це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких в грошові кошти відповідає строку погашення платіжних зобов'язань. Необхідно з'ясувати, що для визначення ліквідності балансу відповідні активи потрібно порівняти з відповідними групами пасивів, складові елементи яких визначаються терміном їх погашення:

P_1 – найбільш термінові пасиви – поточні зобов'язання за розрахунками, інші поточні зобов'язання;

P_2 – короткострокові пасиви – короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані, товарна кредиторська заборгованість;

P_3 – довгострокові пасиви – довгострокові зобов'язання та забезпечення наступних виплат;

P_4 – постійні пасиви – власний капітал, доходи майбутніх періодів.

При розгляді теми, необхідно враховувати те, що дане групування є достатньо умовним і елементи груп можуть бути змінені, виходячи з реальних умов функціонування підприємства.

Необхідно запам'ятати, що, баланс підприємства вважається абсолютно ліквідним, якщо: $A_1 \geq P_1$; $A_2 \geq P_2$; $A_3 \geq P_3$; $A_4 \leq P_4$.

Невиконання будь-якої з перших нерівностей свідчить про те, що ліквідність балансу не є абсолютною.

Ліквідність підприємства – здатність підприємства перетворювати свої активи в грошові кошти для покриття зобов'язань.

Аналіз ліквідності здійснюється шляхом розрахунку наступних показників: коефіцієнта абсолютної ліквідності; коефіцієнта швидкої ліквідності; коефіцієнта покриття; величини чистого оборотного капіталу.

Необхідно з'ясувати, що значення даних показників аналізується в динаміці, а також порівнюється з їх нормативними значеннями. При цьому, остаточний висновок щодо рівня ліквідності підприємства необхідно здійснювати, узагальнюючи відповідність значень коефіцієнтів їх нормативним значенням та реальному стану справ на підприємстві.

Фінансова стійкість – це здатність підприємства за рахунок наявних фінансових ресурсів виконувати свої зобов'язання, забезпечувати безперебійну діяльність та створювати умови для розширеного відтворення.

Необхідно опанувати методику проведення аналізу фінансової стійкості. Аналіз фінансової стійкості здійснюється на основі абсолютних і відносних показників.

За допомогою абсолютних показників визначається тип (клас) фінансової стійкості. Необхідно розглянути чотири типи (класи) фінансової стійкості:

1 тип (клас) – абсолютна фінансова стійкість – коли власні оборотні кошти повністю забезпечують запаси і витрати;

2 тип – нормальний фінансовий стан – коли запаси і витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами;

3 тип – нестійкий фінансовий стан – коли запаси і витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат;

4 тип – кризовий фінансовий стан – коли запаси і витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства.

Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси і витрати, не допустити невиправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

Необхідно розглянути відносні показники фінансової стійкості, а саме: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії); коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт фінансування; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами; коефіцієнт маневреності власних коштів. Необхідно з'ясувати, що значення даних показників аналізуються в динаміці, а також порівнюються з їх нормативними значеннями. При цьому, остаточний висновок щодо рівня фінансової незалежності підприємства необхідно здійснювати, узагальнюючи відповідність значень коефіцієнтів їх нормативним значенням та реальному стану справ на підприємстві.

Необхідно опанувати методику аналізу ділової активності. Аналіз ділової активності проводиться з метою розрахунку ефективності основної діяльності на основі якісних та кількісних параметрів. Якісні параметри включають: широту ринків збуту продукції; наявність продукції, що поставляється на експорт; ділову репутацію підприємства. Кількісні показники включають аналіз виконання плану певних узагальнюючих показників, розрахунок показників ефективності використання ресурсів (показники ділової активності). Ступінь виконання плану за всіма показниками узагальнюється в рівнянні «золотого правила економіки»: $T_{нб} > T_p > T_{ак} > 100\%$, де $T_{нб}$, T_p , $T_{ак}$ – відповідно темпи зміни прибутку, темпи зміни доходу від реалізації, темпи зміни авансованого капіталу.

Аналіз відносних показників ділової активності включає розрахунок наступних коефіцієнтів: коефіцієнту оборотності активів; коефіцієнту оборотності власного капіталу; коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості; коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості; коефіцієнту оборотності матеріальних запасів; строки погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей; строк оборотності матеріальних запасів; операційний цикл; фінансовий цикл. При цьому позитивним моментом зміни показників є зростання коефіцієнтів обертання відповідних статей та зменшення строків їх оборотності.

Необхідно опанувати методику аналізу фінансового стану акціонерного товариства. Необхідно розглянути аналіз показників ринкової активності або акціонерного капіталу. Аналіз передбачає розрахунок наступних коефіцієнтів:

прибуток на акцію або прибутковість акції; цінність акції; відношення ціни акції до доходу на 1 акцію; дивідендна прибутковість акції; дивідендний вихід; коефіцієнт котирування акції. Для розрахунку та аналізу зазначених показників потрібно використовувати дані котирувань акцій емітентів цінних паперів з фондового ринку.

Необхідно розглянути підходи щодо комплексної оцінки фінансового стану підприємства. До найзагальніших показників комплексної оцінки фінансового стану належать показники дохідності та рентабельності. Необхідно розглянути зв'язок прибутку з факторами, що його формують, з метою визначення шляхів та резервів покращення фінансового стану підприємства.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «фінансовий стан підприємства» та охарактеризуйте основні завдання його аналізу.
2. Назвіть основні класифікаційні ознаки видів фінансового аналізу та дайте їх характеристику.
3. Дайте визначення поняття «метод фінансового аналізу», назвіть та охарактеризуйте основні методи фінансового аналізу.
4. Назвіть та охарактеризуйте інформаційні джерела оцінки фінансового стану підприємства.
5. Назвіть та охарактеризуйте основні групи показників оцінки фінансового стану підприємства.
6. Назвіть та охарактеризуйте показники оцінки майнового стану підприємства.
7. Дайте визначення поняття «ліквідність» підприємства та охарактеризуйте показники оцінки ліквідності.
8. Дайте визначення поняття «платоспроможність» підприємства та охарактеризуйте підходи до її оцінки.
9. Назвіть та охарактеризуйте показники оцінки фінансової стійкості.
10. Охарактеризуйте підходи до аналізу прибутковості підприємства та назвіть показники оцінки прибутковості підприємства.
11. Охарактеризуйте підходи до комплексної оцінки фінансового стану підприємства та назвіть основні показники такої оцінки.

Тестові завдання

1. Фінансовий стан підприємства - це:

- а) система показників платоспроможності підприємства, їх аналіз та оцінка;
- б) система показників ліквідності підприємства, їх аналіз та оцінка;
- в) система показників фінансової стійкості підприємства, їх аналіз та оцінка;
- г) (дати своє визначення);
- д) усі відповіді вірні.

2. Доповнити основні завдання аналізу фінансового стану підприємства:

- а) визначення ефективності використання фінансових ресурсів на підприємстві;
- б) аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

3. За організаційними формами проведення виділяють види фінансового аналізу:

- а) повний та тематичний;
- б) аналіз фінансової діяльності підприємства в цілому, окремих структурних одиниць та підрозділів, окремих фінансових операцій;
- в) попередній, поточний (оперативний), прогнозний;
- г) внутрішній та зовнішній;
- д) абсолютний та відносний;
- е) формалізований та неформалізований.

4. З огляду на терміни та цілі проведення виділяють види фінансового аналізу:

- а) повний та тематичний;
- б) аналіз фінансової діяльності підприємства в цілому, окремих структурних одиниць та підрозділів, окремих фінансових операцій;
- в) попередній, поточний (оперативний), прогнозний;
- г) внутрішній та зовнішній;
- д) абсолютний та відносний;
- е) формалізований та неформалізований.

5. За обсягом дослідження виділяють види фінансового аналізу:

- а) повний та тематичний;
- б) аналіз фінансової діяльності підприємства в цілому, окремих структурних одиниць та підрозділів, окремих фінансових операцій;
- в) попередній, поточний (оперативний), прогнозний;
- г) внутрішній та зовнішній;
- д) абсолютний та відносний;
- е) формалізований та неформалізований.

6. Залежно від об'єкту виділяють види фінансового аналізу:

- а) повний та тематичний;
- б) аналіз фінансової діяльності підприємства в цілому, окремих структурних одиниць та підрозділів, окремих фінансових операцій;

- в) попередній, поточний (оперативний), прогнозний;
- г) внутрішній та зовнішній;
- д) абсолютний та відносний;
- е) формалізований та неформалізований.

7. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність:

А. Зовнішній фінансовий аналіз	1) суб'єктами аналізу є підприємство та його ділові партнери;
Б. Внутрішній фінансовий аналіз	2) інформаційною базою є публічна фінансова звітність;
	3) результати аналізу є відкритими;
	4) суб'єктами аналізу є підприємство;
	5) інформаційною базою є бухгалтерський, управлінський облік та звітність;
	6) результати аналізу є комерційною таємницею;
	7) регламентацію правил установлює держава;
	8) регламентацію правил установлює підприємство.

8. Доповнити основні прийоми та методи здійснення аналізу фінансового стану підприємства:

- а) горизонтальний (часовий) аналіз;
- б) порівняльний аналіз;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____;
- е) _____

9. Предметом фінансового аналізу підприємства є:

- а) фінансова діяльність підприємства;
- б) діяльність окремих структурних підрозділів підприємства;
- в) фінансові ресурси, їх формування та використання;
- г) оборотні активи;
- д) усі відповіді вірні.

10. Доповнити типи моделей фінансового аналізу, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками:

- а) дескриптивні моделі;
- б) _____;
- в) _____

11. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність:

А. Неформалізовані методи аналізу	1) ланцюгових підстановок;
Б. Формалізовані методи аналізу	2) дисконтування;
	3) експертних оцінок;
	4) порівняльні;
	5) інтегральний;
	6) побудови системи аналітичних таблиць.

12. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність інформаційних потреб основних користувачів фінансових звітів:

А. Інвестори, власники	1) формування макроекономічних показників;
Б. Керівники підприємства	2) оцінка здатності підприємством своєчасно виконувати свої зобов'язання;
В. Банки, постачальники та інші кредитори	3) кредитоспроможність підприємства;
Г. Замовники	4) придбання, продаж та володіння цінними паперами;
Д. Працівники підприємства	5) оцінка якості керування;
Е. Органи державного управління	6) визначення суми дивідендів.
	7) _____ (дати своє визначення)

13. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність призначення основних компонентів фінансової звітності:

А. Баланс	1) обрана облікова політика;
Б. Звіт про фінансові результати	2) додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її правильного розуміння користувачами;
В. Звіт про власний капітал	3) генерування та використання коштів протягом звітного періоду;
Г. Звіт про рух грошових коштів	4) зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;
Д. Примітки	5) оцінка якості керування;
	6) наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством на визначену дату.
	7) _____ (дати своє визначення)

14. Знайдіть у правій колонці правильний розрахунок основних показників оцінки майнового стану підприємства:

А. Сума господарських коштів, які є у розпорядженні підприємств	1) відношення зносу до вартості основних засобів;
Б. Питома вага активної частини основних засобів	2) відношення вартості основних засобів, які надійшли за період, що аналізується до вартості основних засобів на кінець періоду, що аналізується;
В. Коефіцієнт зносу основних засобів	3) відношення вартості основних засобів, які вибули в період, що аналізується до вартості основних засобів на початок періоду, що аналізується;
Г. Коефіцієнт оновлення основних засобів	4) відношення вартості активної частини основних засобів до вартості основних засобів;
Д. Коефіцієнт вибуття основних засобів	5) результат балансу;
	6) _____ (дати своє визначення).

15. Доповнити принципи складання фінансової звітності підприємства:

- а) принцип автономності підприємства;
 б) принцип безперервності діяльності підприємства;
 в) принцип періодичності;
 г) _____;
 д) _____;
 е) _____;
 ж) _____

16. Знайдіть у правій колонці правильний розрахунок основних показників прибутковості підприємства:

А. Прибутковість інвестицій	1) відношення чистого прибутку від реалізації продукції до обсягу реалізації;
Б. Загальний показник прибутковості	2) відношення обсягу реалізації до вартості матеріальних активів;
В. Прибутковість активів	3) відношення прибутку від звичайної діяльності після сплати податків до різниці між вартістю активів та вартістю нематеріальних активів;
Г. Оборотність матеріальних активів	4) відношення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування до різниці між вартістю активів та вартістю нематеріальних активів;
Д. Прибутковість реалізації	5) результат балансу;
	6) відношення прибутку від звичайної діяльності після сплати податків до інвестицій
	7) _____ (дати своє визначення).

17. Знайдіть у правій колонці правильний розрахунок основних показників платоспроможності підприємства:

А. Коефіцієнт платоспроможності	1) відношення поточних активів до поточних зобов'язань;
Б. Коефіцієнт покриття	2) відношення обсягу реалізації до вартості матеріальних активів;
В. Величина власних оборотних коштів (чистий оборотний капітал)	3) Різниця між сукупністю власного капіталу та довгостроковими зобов'язаннями й різницею між основними засобами та вкладення (поточними активами) та поточними зобов'язаннями;
Г. Частка оборотних коштів у активах	4) відношення грошових коштів до поточних зобов'язань;
Д. Оборотність матеріальних запасів	5) відношення чистого руху грошових коштів до довгострокових зобов'язань;
	6) відношення виручки від реалізації до матеріальних запасів;
	7) відношення поточних активів до господарських коштів (усього)
	7) _____ (дати своє визначення).

18. Під платоспроможністю підприємства розуміють:

- а) наявність у підприємства фінансових можливостей одержання кредиту та повернення його у належний термін;
- б) забезпечення стабільності його діяльності в майбутньому;
- в) здатність підприємства швидко продати активи та одержати гроші для оплати своїх зобов'язань;
- г) спроможність підприємства своєчасно й цілком виконати свої платіжні зобов'язання, які випливають із кредитних та інших операцій грошового характеру, що мають певні терміни сплати;
- д) економічну доцільність функціонування підприємства.

19. Знайдіть у правій колонці правильний розрахунок основних показників оцінки ліквідності підприємства:

А. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1) відношення поточних зобов'язань до зобов'язань перед акціонерами;
Б. Коефіцієнт швидкої ліквідності (критичної оцінки)	2) відношення дебіторської заборгованості помноженої на кількість днів у періоді до вартості погашення зобов'язань з продажу у кредит;
В. Період інкасації дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	3) Відношення сукупності грошових коштів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості до поточних зобов'язань;
Г. Тривалість погашення кредиторської заборгованості	4) відношення грошових коштів до поточних зобов'язань;
Д. Коефіцієнт поточної заборгованості акціонерам	5) відношення чистого руху грошових коштів до довгострокових зобов'язань;
	6) відношення грошових коштів та їх еквівалентів до поточних зобов'язань;
	7) відношення поточних активів до господарських коштів (усього)
	7) _____ (дати своє визначення).

20. Знайдіть у правій колонці правильний розрахунок основних показників оцінки фінансової стійкості та стабільності підприємства:

А. Коефіцієнт автономії (незалежності власного капіталу)	1) відношення поточних зобов'язань перед акціонерами до вартості активів (усього);
Б. Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	2) відношення довгострокових зобов'язань до позичкового капіталу;
В. Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	3) Відношення позичкового капіталу до вартості майна підприємства;
Г. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	4) відношення поточної заборгованості кредиторам до активів (усього);
Д. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	5) відношення активів до власного капіталу;
Е. Коефіцієнт фінансової залежності	6) відношення власного капіталу до майна підприємства;
Ж. Коефіцієнт концентрації позичкового капіталу	7) відношення позикових коштів до власного капіталу;

З. Коефіцієнт структури позичкового капіталу	8) відношення довгострокових зобов'язань до сукупності власного капіталу й довгострокових зобов'язань;
К. Показник поточної заборгованості кредиторам	9) відношення власних оборотних коштів до власного капіталу;
Л. Показник поточної заборгованості акціонерам	10) відношення сукупності вартості основних засобів та суми накопиченої амортизації до вартості майна підприємства;
	11) _____ (дати своє визначення).

21. Знайдіть у правій колонці правильний розрахунок показників оцінки рентабельності підприємства:

А. Рентабельність діяльності	1) відношення власного капіталу до чистого прибутку;
Б. Рентабельність реалізованої продукції	2) відношення чистого прибутку до основного капіталу;
В. Рентабельність основного капіталу	3) відношення чистого прибутку до власного капіталу;
Г. Рентабельність власного капіталу	4) відношення прибутку від звичайної діяльності до капіталу підприємства;
Д. Період окупності власного капіталу	5) відношення прибутку від звичайної діяльності до капіталу підприємства;
Е. Рентабельність капіталу підприємства	6) відношення прибутку від звичайної діяльності до перманентного (змінного) капіталу підприємства;
Ж. Рентабельність перманентного капіталу	7) відношення прибутку від реалізації продукції до витрат на виробництво та реалізацію продукції;
	8) відношення чистого прибутку до виручки від реалізації продукції;
	11) _____ (дати своє визначення).

22. Знайдіть у правій колонці правильний розрахунок показників оцінки ділової активності підприємства:

А. Загальна оборотність капіталу	1) відношення кредиторської заборгованості до виручки від реалізації продукції помноженої на 360;
Б. Оборотність матеріальних оборотних коштів	2) відношення виручки від реалізації продукції до кредиторської заборгованості;
В. Оборотність готової продукції	3) відношення дебіторської заборгованості до виручки від реалізації продукції помноженої на 360;
Г. Оборотність дебіторської заборгованості	4) відношення виручки від реалізації продукції до вартості запасів;
Д. Середній строк обороту дебіторської заборгованості	5) відношення виручки від реалізації продукції до дебіторської заборгованості;
Е. Оборотність кредиторської заборгованості	6) відношення виручки від реалізації продукції до готової продукції;
Ж. Середній строк обороту кредиторської заборгованості	7) відношення виручки від реалізації продукції до підсумку балансу;
	8) відношення виручки від реалізації продукції до підсумку II та III розділу балансу;
	11) _____ (дати своє визначення).

23. Під ліквідністю підприємства розуміють:

- а) наявність у підприємства фінансових можливостей одержання кредиту та повернення його у належний термін;
- б) забезпечення стабільності його діяльності в майбутньому;
- в) здатність підприємства швидко продати активи та одержати гроші для оплати своїх зобов'язань;
- г) спроможність підприємства своєчасно й цілком виконати свої платіжні зобов'язання, які впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру, що мають певні терміни сплати;
- д) економічну доцільність функціонування підприємства.

24. Знайдіть у правій колонці правильний розрахунок показників оцінки акціонерного капіталу:

А. Прибутковість акцій	1) відношення виплати дивідендів на 1 просту акцію до ринкової ціни 1 акції;
Б. Дохід на звичайну акцію	2) відношення ринкової ціни 1 акції до доходу на 1 акцію;
В. Цінність акцій	3) відношення дивідендів на 1 акцію до ринкової ціни 1 акції;
Г. Рентабельність акцій	4) відношення чистого прибутку на 1 просту акцію до ринкової ціни 1 акції;

Д. Коефіцієнт дивідендного доходу	5) відношення прибутку від звичайної діяльності до сплати податків та дивідендів до кількості звичайних акцій;
Е. Коефіцієнт виплати дивідендів	6) відношення чистого прибутку на 1 просту акцію до ринкової ціни 1 акції;
	7) відношення виручки від реалізації продукції до ринкової ціни акцій;
	8) відношення виплати дивідендів на просту акцію до чистого прибутку на 1 просту акцію;
	11) _____ (дати своє визначення).

25. Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють:

- а) наявність у підприємства фінансових можливостей одержання кредиту та повернення його у належний термін;
- б) забезпечення стабільності його діяльності в майбутньому;
- в) здатність підприємства швидко продати активи та одержати гроші для оплати своїх зобов'язань;
- г) спроможність підприємства своєчасно й цілком виконати свої платіжні зобов'язання, які впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру, що мають певні терміни сплати;
- д) економічну доцільність функціонування підприємства.

26. Доповнити активи підприємства залежно від ступеня ліквідності:

- а) А1 – найліквідніші активи (усі грошові кошти підприємства та короткострокові фінансові вкладення);
 б) _____;
 в) _____;
 г) _____

27. Доповнити пасиви підприємства залежно від настання терміну оплати:

- а) П1 – найтерміновіші пасиви (кредиторська заборгованість та інші найтерміновіші пасиви);
 б) _____;
 в) _____;
 г) _____

28. Для визначення ліквідності балансу слід порівняти активи і пасиви.

Баланс вважається ліквідним, якщо:

- а) $A_1 \geq P_1$;
 б) $A_2 \geq P_2$;
 в) $A_3 \geq P_3$;
 г) $A_4 \geq P_4$;
 д) (дати своє визначення).

29. Доповнити типи фінансової стійкості підприємства:

- а) абсолютна фінансова стійкість (власні оборотні кошти повністю забезпечують запаси та витрати);
 б) _____;
 в) _____;
 г) _____

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 10 «Оцінка фінансового стану підприємства», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- фінансовий стан підприємства;
- фінансовий аналіз;
- горизонтальний (часовий) аналіз;

- вертикальний (структурний) аналіз;
- трендовий аналіз;
- аналіз відносних показників (коефіцієнтів);
- порівняльний аналіз;
- факторний аналіз;
- метод фінансового аналізу;
- неформалізовані методи аналізу;
- формалізовані методи аналізу;
- дескриптивні моделі;
- предикативні моделі;
- нормативні моделі;
- принцип (обліку та звітності) автономності підприємства;
- принцип (обліку та звітності) безперервності діяльності підприємства;
- принцип (обліку та звітності) періодичності;
- принцип (обліку та звітності) нарахування;
- принцип (обліку та звітності) послідовності;
- принцип (обліку та звітності) відповідності;
- принцип (обліку та звітності) обачності;
- принцип (обліку та звітності) переваги економічного змісту господарських операцій, а не їхній юридичній формі;
- принцип (обліку та звітності) єдиного грошового вимірника;
- показники оцінки ділової активності підприємства;
- показники оцінки акціонерного капіталу;
- показники оцінки майнового стану;
- показники оцінки ліквідності;
- показники оцінки платоспроможності;
- показники оцінки фінансової стійкості;
- активи;
- пасиви;
- показники аналізу прибутковості.

Завдання 2. Аналіз балансу підприємства.

На основі наведеного балансу підприємства (тис. грн.) необхідно визначити суму короткотермінових зобов'язань підприємства; розрахувати суму поточних активів; розрахувати суму неліквідних активів.

Актив		Пасив	
1. Машини і обладнання	4 500	1. Статутний капітал	6 500
2. Земля і будівлі	4 000	2. Нерозподілений прибуток	2 450
3. Запаси	1 000	3. Поточні зобов'язання по розрахунках	3 100
4. Дебіторська заборгованість	2 500	4. Векселі видані	450
5. Грошові кошти та їх еквіваленти	500		
Разом	12 500		12 500

Завдання 3. Розрахунок коефіцієнта ліквідності, коефіцієнта фінансової незалежності, коефіцієнта заборгованості.

На основі наведених даних скласти спрощений баланс підприємства:

- залишки грошових коштів у касі - 10 тис. грн.;
- ринкові цінні папери - 15 тис. грн.;
- кредиторська заборгованість - 70 тис. грн.;
- короткострокові кредити банку - 30 тис. грн.;
- дебіторська заборгованість – 65 тис. грн.;
- виробничі запаси – 80 тис. грн.;
- будівлі і споруди – 250 тис. грн.;
- інші короткострокові зобов'язання – 20 тис. грн.;
- нематеріальні активи – 20 тис. грн.;
- резервний фонд – 120 тис. грн.;
- додатковий вкладений капітал – 130 тис. грн.;
- інші основні засоби – 50 тис. грн.;
- нерозподілений прибуток – 30 тис. грн.;
- статутний капітал – 270 тис. грн.;
- залишки грошових коштів на поточному рахунку підприємства – 15 тис. грн.;

- інший додатковий капітал – 25 тис. грн.;
- інші оборотні активи – 40 тис. грн.;
- готова продукція на складі – 105 тис. грн.;
- незавершене виробництво – 70 тис. грн.;
- довгострокові кредити банку – 50 тис. грн.

Необхідно визначити коефіцієнти ліквідності, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт заборгованості підприємства. Використовуючи розраховані коефіцієнти необхідно зробити висновки щодо фінансового стану підприємства.

Завдання 4. Розрахунок прибутку на одну просту акцію.

Розрахувати прибуток ВАТ «Б» на одну просту акцію на основі даних:

- 1) чистий прибуток підприємства за звітний рік становить 100 тис. грн.;
- 2) статутний капітал ВАТ «Б» складається з простих та привілейованих акцій номінальною вартістю 1000 грн.;
- 3) в обігу знаходиться 50 привілейованих акцій з фіксованою ставкою доходу – 10 %;
- 4) щодо обігу простих акцій є така інформація:

№ з/п	Дата	Показники	Випущено акцій	Придбано акцій	Всього акцій в обігу
1.	01.01	Кількість акцій на початок періоду	1000	-	1000
2.	01.04	Випущено додатково акцій	500	-	1500
3.	01.12	Придбано власних акцій за грошові кошти	-	250	1250
4.	31.12	Кількість акцій на кінець звітного періоду	1500	250	1250

Завдання 5. Розрахунок прибутку на одну просту акцію.

Розрахувати прибуток ВАТ «С» на одну просту акцію на основі даних:

- 1) чистий прибуток підприємства за звітний рік становить 100 тис. грн.;
- 2) статутний капітал ВАТ «С» складається з простих та привілейованих акцій номінальною вартістю 1000 грн.;
- 3) в обігу знаходиться 50 привілейованих акцій з фіксованою ставкою доходу – 20 %;
- 4) середньозважена кількість простих акцій, що знаходяться в обігу за рік складає 1 250;
- 5) підприємство з метою збільшення статутного фонду вирішило конвертувати 100 облігацій (з 15 % доходу) номінальною вартістю 100 грн. у прості акції;
- 6) за умовами конвертації 10 облігацій конвертується у 5 акцій (10:5);
- 7) заощадженні внаслідок конвертації відсотки за облігаціями за вирахуванням додаткового податку на прибуток та витрат на конвертацію складають 5 тис. грн.

Завдання 6. Визначення розміру дивідендів на кожну акцію.

Статутний капітал ВАТ «А» становить 650 тис. грн. Серед акцій прості та 10 % привілейованих з фіксованою доходністю 25 % річних. Номінальна вартість акції – 50 грн. За результатами роботи за рік підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 20 тис. грн. На загальних зборах акціонерів було вирішено 100 % прибутку спрямувати на виплату дивідендів.

Визначити розмір дивідендів на кожну акцію.

Завдання 7. Визначення критичного обсягу виробництва та знаходження точки беззбитковості.

Виробнича потужність підприємства розрахована на випуск 1 000 виробів, які продаються по ціні 20 грн. Все, що виробляється, - збувається, незавершеного виробництва і залишків готової продукції на складах немає. Отже, обсяг виробництва продукції дорівнює обсягу продажу. Змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 12 грн., а постійні витрати на весь випуск – 4 000 грн.

Розрахувати фінансовий результат підприємства в заданих умовах і обсяг виробництва необхідний для покриття підприємством всіх витрат.

Завдання 8. Вплив основних факторів на собівартість.

Підприємство виробляє продукцію «А». В таблиці наведені планові і фактичні показники її виробництва. Визначити собівартість одиниці продукції і вплив окремих факторів на її зміни методом ланцюгових підстановок.

Таблиця

Показники	За планом	Фактично	Відхилення від плану
Обсяг виробництва, тони	80	94	
Сума постійних витрат, грн.	3100	3210	
Сума змінних витрати на одну тону, грн.	230,4	246,2	
Собівартість одиниці продукції, грн.			

Завдання 9. Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості

На підставі бухгалтерського балансу підприємства (Додаток Г) розрахувати коефіцієнти фінансової стійкості і зробити відповідні висновки.

Завдання 10. Оцінка динаміки показників прибутку

На підставі звіту про фінансові результати (Додаток Г) підприємства надати оцінку динаміки показників прибутку в звітному в порівнянні з попереднім періодом.

Завдання 11. Аналіз майна підприємства.

На підставі бухгалтерського балансу підприємства (Додаток Д) з використанням способу горизонтального аналізу визначити зміни в складі майна підприємства і джерел його формування на звітну дату в порівнянні з початком періоду

Завдання 12. Факторний аналіз прибутку.

На основі наведених в таблиці даних визначити рівень рентабельності реалізованої продукції. Розрахувати вплив основних факторів на прибуток.

Таблиця

Показники	Минулий рік	Звітний рік		
		У цінах базисного періоду на фактично реалізовану продукцію	За планом	Фактично
1. Чистий дохід (виручка від реалізації продукції)	57 800	53 750	49 080	54 190
2. Повна собівартість	49 860	45 320	41 830	45 020
3. Валовий прибуток	8 540	8 430	7 250	9 170
4. Рівень рентабельності реалізованої продукції				

Визначити рівень рентабельності реалізованої продукції.

Розрахувати вплив основних факторів на прибуток.

Завдання 13. Визначення порогу прибутку підприємства.

Компанія склала план на наступний рік:

Обсяг реалізації	- 400 000 грн.;
Змінні витрати	- 120 000 грн.;
Постійні витрати	- 270 000 грн.;
Прибуток	- 10 000 грн.

Правління незадоволено таким прогнозом і вважає, що необхідно збільшити обсяг продукції. Який обсяг реалізації повинен бути, аби досягнути прибутку 30 000 грн.

Завдання 14. Розрахунок показників ліквідності.

З метою оцінки платоспроможності підприємства розрахувати показники ліквідності оборотних активів на основі балансу (Додаток Г).

Завдання 15. Аналіз ліквідності балансу підприємства.

На підставі бухгалтерського балансу підприємства (Додаток Д) надати оцінку його ліквідності.

З метою оцінки ліквідності балансу підприємства за даними фінансової звітності згрупуйте:

- активи за ступенем ліквідності;
- пасиви за ступенем терміновості їх оплати.

Проаналізуйте ліквідність балансу підприємства.

Зробіть відповідний висновок щодо впливу ліквідності балансу на фінансовий стан підприємства.

Завдання 16. Аналіз балансу підприємства.

Балансові дані компанії «О» за звітний період складають:

- величина майна підприємства:

на початок звітного періоду	– 14 656 грн.;
на кінець звітного періоду	– 16 150 грн.
- величина власних оборотних коштів:

на початок звітного періоду	– 5 800 грн.;
на кінець звітного періоду	– 7 540 грн.
- величина довгострокових зобов'язань:

на початок звітного періоду	– 190 грн.;
на кінець звітного періоду	– 255 грн.

Необхідно розрахувати:

а) коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами, якщо питома вага оборотних активів у структурі майна підприємства складає 38 %;

б) коефіцієнт маневреності власного капіталу, якщо питома вага власного капіталу у структурі майна підприємства складає 95 %;

в) коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень;

г) коефіцієнт структури довгострокових джерел фінансування, якщо частка власного капіталу у загальній структурі майна складає 90 %.

Завдання 17. Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості.

У таблиці наведено дані з балансу підприємства:

тис. грн.

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Необоротні активи	27377	28655	Власний капітал	28928	30150
Оборотні активи:			Короткострокові кредити банку	284	345
- запаси і витрати	1991	2080	Розрахунки з постачальниками	534	610
- дебіторська заборгованість	5535	5630	Розрахунки з іншими кредиторами	5244	5355
- грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	87	95			
Баланс	34990,0	36460,0	Баланс	34990,0	36460,0

Необхідно розрахувати коефіцієнти фінансової стійкості:

- а) коефіцієнт автономії;
- б) коефіцієнт фінансової залежності;
- в) коефіцієнт фінансового ризику (або фінансового левериджу).

Завдання 18. Аналіз ліквідності балансу підприємства.

Згідно з балансом (Додаток № Г) провести аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства і зробити відповідні висновки.

Завдання 19. Розрахунок показників ліквідності.

У таблиці наведено дані з балансу підприємства:

тис. грн.

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1. Необоротні активи	420	588	1. Власний капітал	496	654
2. Оборотні активи:	780	812	2. Позиковий капітал	704	746
2.1 запаси і витрати	450	452	2.1 довгострокові зобов'язання	225	212
2.2 дебіторська заборгованість	180	195	2.2 короткострокові зобов'язання	479	534
2.3 грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	150	165			
Баланс	1200	1400	Баланс	1200	1400

Необхідно розрахувати показники ліквідності балансу:

- а) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- б) коефіцієнт поточної ліквідності;
- в) коефіцієнт швидкої ліквідності.

Завдання 20. Структурно - логічні схеми.

1. Скласти схему класифікації видів фінансового аналізу.

2. Скласти схему методів фінансового аналізу.
3. Скласти таблицю показників оцінки майнового стану підприємства, порядку їх розрахунку, джерел одержання вихідних даних.
4. Скласти таблицю показників прибутковості підприємства, порядку їх розрахунку, джерел одержання вихідних даних.
5. Скласти таблицю показників оцінки ліквідності підприємства, порядку їх розрахунку, джерел одержання вихідних даних.
6. Скласти таблицю показників оцінки платоспроможності підприємства, порядку їх розрахунку, джерел одержання вихідних даних.
7. Скласти таблицю показників оцінки фінансової стійкості та стабільності підприємства, порядку їх розрахунку, джерел одержання вихідних даних.
8. Скласти таблицю показників оцінки рентабельності підприємства, порядку їх розрахунку, джерел одержання вихідних даних.
9. Скласти таблицю показників оцінки ділової активності підприємства, порядку їх розрахунку, джерел одержання вихідних даних.
10. Скласти таблицю нормативних значень основних оцінних показників фінансового стану підприємства.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів.
 - 1.1. Значення оцінки фінансового стану підприємства.
 - 1.2. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства за новими стандартами бухгалтерського обліку.
 - 1.3. Принципи класифікації показників оцінки фінансового стану підприємства за різними ознаками.
 - 1.4. Особливості експрес-аналізу фінансового стану підприємства.
 - 1.5. Способи поліпшення ліквідності та платоспроможності підприємства.
 - 1.6. Способи зміцнення фінансової стійкості підприємства.
2. Проаналізуйте прибутковість підприємств (за галузями економіки, видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Презентуйте результати аналізу.
3. На основі фінансової звітності підприємства (підприємство визначити самостійно):
 - Побудувати агрегований аналітичний баланс підприємства і провести аналіз динаміки та структури його валюти.
 - Провести аналіз показників майнового стану підприємства.
 - Згрупувати активи підприємства відповідно до рівня їх ліквідності та пасиви відповідно до строку їх погашення та визначити рівень ліквідності балансу підприємства, визначити рівень ліквідності підприємства.
 - Проаналізувати рентабельність підприємства.
 - Визначити тип та рівень фінансової стійкості підприємства.
 - Оцінити ділову активність підприємства.

Проаналізувати показники акціонерного капіталу підприємства.
 Проаналізувати зміни, що відбувалися за звітний період.
 Розрахунок надати в таблицях 1-10.

Таблиця 1

Темпи зміни валюти балансу, доходу від реалізації та чистого прибутку підприємства

Показник	За попередній рік	За поточний рік	Відхилення, +, -
Темп зміни валюти балансу	-		
Темп зміни доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)			
Темп чистого прибутку			

Таблиця 2

Склад та структура активів підприємства

Стаття	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	+, -	у %

Таблиця 3

Склад та структура пасивів підприємства

Стаття	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	+, -	у %

Таблиця 4

Показники майнового стану підприємства

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
Сума господарських коштів у розпорядженні підприємства, тис. грн.			
Коефіцієнт реальної вартості в майні підприємства			
Коефіцієнт зносу			
Коефіцієнт придатності			
Коефіцієнт оновлення			
Коефіцієнт вибуття			
Коефіцієнт зміни вартості основних засобів у майні підприємства			

Таблиця 5

Показники рентабельності підприємства

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
Рентабельність продукції, %			
Рентабельність діяльності, %			

Рентабельність активів, %			
Рентабельність власного капіталу, %			

Таблиця 6

Аналіз ліквідності балансу підприємства

Стаття активу	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Статті пасиву	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.
Найбільш ліквідні активи			Найбільш термінові пасиви		
Активи, що швидко реалізуються			Короткострокові пасиви		
Активи, що повільно реалізуються			Довгострокові пасиви		
Активи, що важко реалізуються			Постійні пасиви		

Таблиця 7

Показники ліквідності підприємства

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
Коефіцієнт поточної ліквідності			
Коефіцієнт швидкої ліквідності			
Робочий капітал			

Таблиця 8

Показники фінансової стійкості підприємства

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, -
Коефіцієнт автономії			
Коефіцієнт фінансової стійкості			
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами			
Коефіцієнт автономії			
Коефіцієнт маневрування власного капіталу			
Коефіцієнт фінансування			

Показники ділової активності підприємства

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, –
Коефіцієнт оборотності активів			
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості			
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості			
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів			
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів			
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів			
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)			
Коефіцієнт оборотності власного капіталу			
Операційний цикл, днів			
Фінансовий цикл, днів			

Таблиця 10

Показники ринкової активності підприємства

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Відхилення, +, –
Скоригований чистий прибуток на 1 акцію			
Цінність акції			
Дивіденд на 1 акцію			
Дивідендна дохідність 1 акції			
Дивідендний вихід			
Коефіцієнт котирування акцій			
Коефіцієнт курсової вартості до доходу на 1 акцію			

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Поддєрьгін А.М. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьгін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьгін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

3. Степанчук С.С. Фінансовий аналіз [Текст] / Навчально-методичний посібник. Затверджено вченою радою ДонДУУ. С.С. Степанчук, В.М. Дегтярьова, К.Ю. Мамченко. Донецьк: ДонДУУ, 2011. – 361 с.

4. Васильєва Л.С. Финансовый анализ: [Текст] / учебник / Л.С. Васильєва, МЗ. Петровская. — М.: КНОРУС. 2006 - 544 с.

ТЕМА 11. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

11.1. Фінансова стратегія підприємства.

11.2. Принципи фінансового планування і прогнозування.

11.3. Зміст і завдання фінансового планування.

11.4. Методи фінансового планування.

11.5. Інформаційна база фінансового планування.

11.6. Система фінансових планів.

11.7. Зміст і значення поточного фінансового плану та порядок його складання.

11.8. Зміст і значення оперативного фінансового плану та порядок його складання.

11.9. Бюджетування в системі оперативного фінансового планування.

11.10. Контролінг.

Методичні вказівки щодо вивчення теми

При вивченні теми необхідно розглянути фінансове планування, як процес розроблення системи фінансових планів і планових (нормативних) показників із забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності його фінансової діяльності в майбутньому періоді.

Необхідно розглянути основні принципи, на яких базується фінансове планування: принцип повноти; принцип обґрунтованості; принцип реальності; принцип інтегрованості; принцип гнучкості; принцип економічності.

Необхідно, при розгляді теми, з'ясувати мету фінансового планування на підприємстві. Основна мета фінансового планування полягає у забезпеченні оптимального розміру коштів для успішної операційної та інвестиційної діяльності, а в кінцевому підсумку – досягнення прибутковості підприємства. Планування спрямоване, з одного боку, на усунення помилкових дій у сфері фінансів підприємств, а з другого – на зменшення невикористаних внутрішніх резервів.

Необхідно розглянути основні завдання фінансового планування на підприємстві, а саме: забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності необхідними фінансовими ресурсами; установлення раціональних фінансових відносин із суб'єктами господарювання, банками, страховими компаніями тощо; визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціональності його використання; виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів; здійснення контролю за утворенням та використанням платіжних засобів.

Фінансове планування можна розглядати як єдиний процес, що включає наступні етапи: аналіз фінансової ситуації на підприємстві; розроблення загальної фінансової стратегії підприємства; складання поточних фінансових планів;

коригування, узгодження і конкретизація фінансового плану; розробка оперативних фінансових планів; аналіз і контроль виконання фінансових планів.

При вивченні теми, необхідно розглянути різні методи фінансового планування, тобто конкретні способи і прийоми планових розрахунків. Найбільш поширеними є наступні: балансовий; нормативний; розрахунково-аналітичний; оптимізації планових рішень; моделювання.

Балансовий метод планування фінансових показників передбачає не тільки балансування підсумкових показників доходів і витрат, а й визначення конкретних джерел покриття для кожної статті витрат. Необхідно зазначити, що балансовий метод застосовується насамперед при плануванні розподілу прибутку та інших фінансових ресурсів, плануванні потреби в надходженні коштів до фонду накопичення, фонду споживання тощо.

За використання розрахунково-аналітичного методу планові показники розраховуються на підставі аналізу фактичних фінансових показників, які беруться за базу, та їх зміни в плановому періоді.

Сутність розрахунково-аналітичного методу полягає в тому, що розраховується обсяг витрат і потреба в ресурсах шляхом множення середніх витрат на індекс їх зміни у запланованому періоді. В основі цього методу лежить використання експертної оцінки.

Сутністю методу оптимізації при складанні фінансового плану є багатоваріантність. З декількох фінансових планів обирається найкращий з точки зору мінімальних затрат чи максимально одержаного ефекту (результату). При цьому можуть бути використані різні критерії вибору: максимум прибутку (доходу) на грошову одиницю вкладеного капіталу; економія фінансових ресурсів, тобто мінімум фінансових витрат; економія поточних витрат; мінімум вкладення капіталу за максимально ефективного результату; максимум абсолютної суми одержаного прибутку.

Фінансове планування потребує також широкого використання економіко-математичного моделювання. Цей спосіб уможливує знаходження кількісного вираження взаємозв'язків між фінансовими показниками та факторами, які їх визначають. Економіко-математична модель – це точний математичний опис факторів, які характеризують структуру та закономірності зміни даного економічного явища і здійснюються з допомогою математичних прийомів. Моделювання може здійснюватися за функціональним та кореляційним зв'язком.

При вивченні теми необхідно розглянути систему фінансових планів підприємства. На підприємстві фінансове планування проводиться за трьома основними напрямками: перспективне; поточне та оперативне фінансове планування. Усі підсистеми фінансового планування взаємопов'язані і взаємообумовлені, планування здійснюється у певній послідовності і кожній з них властиві певні форми розроблюваних фінансових планів.

Найважливішим етапом планування виступає прогнозування основних напрямів фінансової діяльності підприємства, яке здійснюється у процесі перспективного планування. Воно включає розробку фінансової стратегії

підприємства і прогнозування його фінансової діяльності. З урахуванням фінансової стратегії формується фінансова політика підприємства за конкретними напрямками фінансової діяльності: податкової, амортизаційної, дивідендної та ін. У результаті розробки системи заходів, які забезпечують реалізацію фінансової стратегії, на підприємстві формуються служби, відповідальні за результати її реалізації.

Система поточного планування діяльності підприємства ґрунтується на розробленій фінансовій стратегії та фінансовій політиці за окремими аспектами фінансової діяльності і передбачає розробку наступних фінансових планів, а саме: план доходів і видатків за операційною діяльністю; план доходів і видатків за інвестиційною діяльністю; план надходження і витрачання грошових коштів; балансовий план.

У процесі здійснення поточного фінансового планування для складання фінансових документів важливо правильно визначити обсяг реалізованої продукції. Це необхідно для організації виробничого процесу, ефективного розподілу коштів. Прогноз обсягу реалізації допомагає визначити вплив обсягу виробництва, ціни реалізованої продукції на фінансові потоки підприємства. Річний прогноз реалізації розбивається на квартали й місяці, при цьому чим коротший період прогнозу, тим точніша і конкретніша інформація, що міститься в ньому. Використовуючи прогнозні дані щодо обсягу реалізації продукції, розраховують необхідну кількість матеріальних і трудових ресурсів, визначають складові витрат на виробництво. На підставі одержаних даних розробляють плановий звіт про фінансові результати, за допомогою якого визначається величина одержуваного прибутку у планованому періоді.

План руху грошових коштів складають на рік з розбивкою по кварталах і включають до нього надходження і видатки. У розділі надходжень відображають виручку від реалізації продукції, від реалізації основних засобів і нематеріальних активів, доходи від позареалізаційних операцій та інші доходи, які підприємство має одержати протягом року. У видатковій частині відображаються витрати на виробництво реалізованої продукції, суми податкових платежів, погашення довгострокових позичок, сплата процентів за користування банківським кредитом. Така форма плану дозволяє перевірити реальність джерел надходження коштів та обґрунтованість видатків, синхронність їхнього виникнення, своєчасно визначити можливу величину потреби у позикових коштах. Зазначена побудова плану руху грошових коштів охоплює весь оборот грошових коштів. У разі виникнення дефіциту коштів це дає можливість проводити аналіз та оцінку надходжень і видатків грошових коштів і приймати оперативні рішення про можливі способи фінансування.

Плановий баланс активів і пасивів на кінець планованого періоду є заключним документом поточного фінансового плану. У ньому відображаються всі зміни в активах і пасивах у результаті запланованих заходів, показується стан майна підприємства, а також визначається необхідний приріст окремих видів активів із забезпеченням їхньої внутрішньої збалансованості, а також формування

оптимальної структури капіталу, яка гарантувала б достатню фінансову стійкість підприємства у майбутньому.

При розгляді теми, необхідно розглянути фінансове планування на основі складання бюджетів. Бюджетування – це процес розроблення на підприємстві зведеного бюджету, який складається відповідно з операційного та фінансового бюджетів. Складовими операційного бюджету є наступні: бюджет реалізації продукції, який деталізується графіком надходження коштів від покупців; бюджет витрат на збут; бюджет виробничих запасів, який деталізується графіком оплати рахунків постачальників; бюджет загальновиробничих витрат; бюджет адміністративних витрат; прогнозний звіт про фінансові результати підприємства.

Фінансовий бюджет підприємства включає: прогнозний бюджет капітальних вкладень; прогнозний звіт руху грошових коштів; прогнозний баланс.

Система документів, що розробляється в процесі звичайного фінансового планування та бюджетування значно не відрізняється. Суттєвою відмінністю цих систем є те, що бюджети розробляються відповідними службами (наприклад, бюджет реалізації – відділ маркетингу), і вони є відповідальним за виконання розроблених ними бюджетів, фінансова служба підприємства лише узагальнює всі бюджети і складає прогнозний звіт про фінансові результати та фінансовий бюджет. В процесі ж звичайного планування всі розрахунки здійснюються фінансовою службою.

Оперативне планування доповнює поточне і використовується з метою контролю за надходженням поточної виручки на поточний рахунок і витрачання наявних фінансових ресурсів. Оперативне фінансове планування включає складання та використання платіжного календаря, касового плану і розрахунку потреби у короткостроковому кредиті.

Зміст оперативного планування при розробці платіжного календаря полягає у визначенні конкретної послідовності та строків здійснення всіх розрахунків, що дозволяє своєчасно перерахувати платежі до Державного бюджету і позабюджетних фондів та забезпечити фінансування нормальної господарської діяльності підприємства.

Платіжний календар складається на короткі проміжки часу (місяць, 15 днів, декаду, п'ятиденку). Найбільш доцільним є складання місячних планів з щодавною розбивкою. Платіжний календар охоплює всі видатки і надходження коштів як у безготівковій, так і в готівковій формах, включаючи відносини з бюджетом та банками. Платіжний календар дозволяє спостерігати за станом власних коштів, а також вказує на необхідність використання залученого та позикового капіталу.

Поряд з платіжним календарем необхідно скласти податковий календар, у якому вказувати, коли і які податки відповідно до законодавства має платити підприємство, що дозволяє уникнути прострочень і санкцій. Для деталізації картини можна розробляти платіжні календарі за окремими видами руху грошових коштів. Наприклад, платіжний календар щодо розрахунків з постачальниками, платіжний календар щодо обслуговування боргу тощо.

Крім того, на підприємстві доцільно скласти касовий план, тобто план обороту наявних коштів, в якому відображається їх надходження і витрачання. Упорядкування і виконання касового плану забезпечують суворий контроль за спрямуванням наявних коштів, своєчасне їх одержання й ефективне використання.

Використання розглянутих систем і методів фінансового планування дозволяє забезпечити цілеспрямованість фінансової діяльності підприємства та підвищити її ефективність.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «фінансова стратегія» та охарактеризуйте основні її завдання, порядок формування.
2. Охарактеризуйте зміст та мету фінансового планування на підприємстві.
3. Охарактеризуйте систему фінансового планування на підприємстві.
4. Назвіть та охарактеризуйте методи фінансового планування підприємства.
5. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи фінансового планування на підприємстві.
6. Охарактеризуйте зміст поточного фінансового плану та порядок його складання.
7. Охарактеризуйте зміст оперативного фінансового плану та порядок його складання.
8. Охарактеризуйте сутність і значення бюджетування.
9. Назвіть класифікацію бюджетів за основними ознаками.
10. Охарактеризуйте структуру зведеного бюджету підприємства.
11. Дайте визначення поняття «контролінг» та охарактеризуйте основні його завдання.

Тестові завдання

1. Фінансова стратегія підприємства визначає:

- а) процеси освоєння нових сфер діяльності підприємства, створення нових видів бізнесу;
- б) процес розроблення системи фінансових планів підприємства;
- в) довгострокову мету фінансової діяльності підприємства;
- г) _____ (дати своє визначення);
- д) усі відповіді вірні.

2. Доповнити основні завдання фінансової стратегії підприємства:

- а) визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;
- б) розроблення способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємства;

- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

3. Доповнити послідовність формування фінансової стратегії підприємства:

- а) визначення періоду реалізації стратегії;
- б) аналіз зовнішнього середовища;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____;
- е) _____

4. Фінансова стратегія підприємства забезпечує:

- а) формування та ефективного використання фінансових ресурсів;
- б) виявлення найефективніших напрямів інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках;
- в) відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства;
- г) визначення головної загрози з боку конкурентів, вибір напрямів фінансових дій;
- д) усі відповіді вірні;
- е) правильної відповіді немає.

5. Бізнес – планування використовується для забезпечення:

- а) формування та надходження коштів підприємства;
- б) процес розроблення системи фінансових планів підприємства;
- в) довгострокову мету фінансової діяльності підприємства;
- г) процеси освоєння нових сфер діяльності підприємства, створення нових видів бізнесу
- д) _____ (дати своє визначення);
- е) усі відповіді вірні.

6. Система фінансового планування на підприємстві включає:

- а) перспективне планування;
- б) поточне фінансове планування;
- в) оперативне планування;
- г) бюджетування;
- д) процесне планування;
- е) усі відповіді вірні.

7. Доповнити основні етапи складання фінансового плану підприємства:

а) вивчення показників, що характеризують виконання фінансового плану підприємства;

б) _____;

в) _____

8. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність:

А. Балансовий метод фінансового планування	1) на підставі певних фінансових норм та техніко-економічних норматив розраховується потреба підприємства у фінансових ресурсах та визначаються джерела цих ресурсів;
Б. Нормативний метод фінансового планування	2) полягає у знаходженні кількісного виразу взаємозв'язків між фінансовими показниками та факторами, які їх визначають;
В. Розрахунково – аналітичний метод фінансового планування	3) полягає в розробленні варіантів планових розрахунків для вибору найоптимальнішого;
Г. Метод оптимізації планових рішень	4) полягає в обчисленні планових показників на основі аналізу фактичних фінансових показників;
Д. Метод моделювання	5) полягає в аналізі матеріалів бухгалтерського, управлінського обліку та звітності підприємства;
	6) полягає у визначенні процесів діяльності та їх показників;
	7) планування фінансових показників передбачає не тільки балансування підсумкових показників доходів і витрат фінансового плану, а й визначення конкретних джерел покриття для кожної статті витрат;
	8) _____ (дати своє визначення).

9. Доповнити основні етапи фінансового планування на підприємстві:

а) аналіз фінансової ситуації;

б) розроблення загальної фінансової стратегії;

в) _____;

г) _____;

д) _____;

е) _____

10. Поточний фінансовий план складається:

а) на три роки;

б) на рік;

в) на квартал;

г) на місяць.

11. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність:

А. Баланс надходжень коштів	1) показує рух грошових коштів за джерелами їх надходження та напрямками використання;
Б. Платіжний календар	2) показує перелік боргів і дати їх сплати;
В. Податковий календар	3) показує перелік податків і дати їх сплати;
Г. Касовий план	4) показує план обороту готівки;
	5) показує перелік постачальників і дати сплати рахунків;
	6) показує, коли в підприємства виникають тимчасово вільні кошти, коли воно має додаткову потребу в них.

12. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність бюджетів класифікації бюджетів за основними ознаками:

А. За сферою діяльності підприємства	1) поточний бюджет;
Б. За видами витрат	2) бюджет з фінансової діяльності;
	3) капітальний бюджет;
	4) бюджет з операційної діяльності;
	5) гнучкий бюджет;
	6) бюджет з фінансової діяльності.
	7) бюджет з інвестиційної діяльності
	8) _____ (дати своє визначення)

13. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність бюджетів класифікації бюджетів за основними ознаками:

А. За номенклатурою витрат підприємства	1) поточний бюджет;
Б. За методами розроблення	2) статичний бюджет;
	3) капітальний бюджет;
	4) функціональний бюджет;
	5) гнучкий бюджет;
	6) функціональний бюджет.
	7) зведений бюджет
	8) _____ (дати своє визначення)

14. Оперативне фінансове планування використовується для забезпечення:

- а) контролю за фактичним надходженням коштів підприємства та їх витрачанням;
- б) процесу розроблення системи фінансових планів підприємства;
- в) процесу перспективного досягнення мети фінансової діяльності підприємства;
- г) процесу освоєння нових сфер діяльності підприємства, створення нових видів бізнесу;
- д) _____ (дати своє визначення);
- е) усі відповіді вірні.

15. Доповнити основні заходи підприємства із забезпечення синхронності грошових надходжень і платежів:

- а) перенесення частини першочергових витрат на наступний календарний період;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____

16. Доповнити можливі джерела короткострокового фінансування:

- а) сталі пасиви;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

17. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність бюджетів класифікації бюджетів за основними ознаками:

А. Операційний бюджет	1) бюджет виробництва;
Б. Фінансовий бюджет	2) прогноз фінансових результатів;
	3) бюджет витрат;
	4) бюджет грошових коштів;
	5) бюджет капітальних інвестицій;
	6) бюджет продажу;
	7) прогнозний бухгалтерський баланс;

18. Під контролінгом розуміють:

- а) управління бюджетуванням;
- б) управління стабільним розвитком;
- в) ефективний контроль за надходженням і витрачанням коштів;
- г) перевірка правильності заповнення бюджетних форм;
- д) аналіз відхилень фактичних показників від бюджетних.

19. Доповнити причини, що обумовлюють несприятливі відхилення показників плану від фактичних значень показників:

- а) зміна ціни;
- б) зміна продуктивності праці;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

20. Доповнити показники оцінки ефективності фінансового планування на підприємстві:

- а) відхилення прибутку;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 11 «Фінансове планування на підприємствах», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15

визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- фінансове планування на підприємстві;
- фінансова стратегія підприємства;
- бізнес - планування;
- система фінансового планування на підприємстві;
- перспективне фінансове планування на підприємстві;
- поточне фінансове планування на підприємстві;
- оперативне фінансове планування на підприємстві;
- бюджетування;
- балансовий метод фінансового планування;
- нормативний метод фінансового планування;
- розрахункове – аналітичний метод фінансового планування;
- метод планування на основі економіко – математичного моделювання;
- баланс надходження коштів;
- платіжний календар;
- касовий план;
- консолідований бюджет підприємства;
- контролінг;
- ефективність фінансового планування.

Завдання 2. Складання платіжного календаря підприємства.

Скласти платіжний календар підприємства «А» на січень планового року, якщо заробітна плата складе – 4 500 тис. грн., платежі до бюджету – 1 500 тис. грн., передбачається оплата рахунку за товарно-матеріальні цінності – 7 000 тис. грн., інші видатки складуть 400 тис. грн., дохід від реалізації продукції – 6 500 тис. грн., прибуток від іншої реалізації – 500 тис. грн., дохід від не операційних курсових різниць – 20 тис. грн., прострочена дебіторська заборгованість – 150 тис. грн., підприємство планує отримати товарний кредит на суму 200 тис. грн. та аванси – 250 тис. грн., орендні платежі підприємства – 10 тис. грн., інші надходження – 200 тис. грн. Залишок коштів на початок року складає 50 тис. грн. У разі від'ємного значення балансу платіжного календаря запропонувати заходи щодо покриття дефіциту.

Розрахунок надати в таблицях 1 та 2.

Платіжний календар на січень

Таблиця 1

№		Січень			
		план	факт	відхилення	
				тис. грн.	%
1	Виручка від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг від основної діяльності				
2	Виручка від реалізації основних засобів, нематеріальних активів, непотрібних і зайвих				

	залишків сировини і матеріалів				
3	Штрафи, пені та інші надходження від застосування економічних санкцій				
4	Надходження від реалізації цінних паперів і валюти				
5	Дивіденди, відсотки, прибутки від цінних паперів та депозитів				
6	Кредити отримані				
7	Аванси, отримані від покупців, замовників				
8	Надходження орендної плати				
9	Отримана безповоротна фінансова допомога				
10	Цільові надходження				
11	Кошти, що надходять для формування статутного капіталу				
12	Інші надходження				
13	Інші надходження				
<i>Усього надходжень</i>					
Витрати					
1	Платежі, пов'язані із задоволенням негайних потреб				
2	Заробітна плата і прирівняні до них платежі				
3	Платежі в бюджет, всього, у тому числі: - акцизний податок: - ПДВ: - податок на прибуток; - податок на землю; - інші податки і збори				
4	Внески на обов'язкове соціальне страхування				
5	Інші відрахування в позабюджетні фонди				
6	Оплата за товарно-матеріальні цінності				
7	Оплата рахунків за послуги підрядчиків, що виконують капітальні роботи				
8	Погашення кредиторської заборгованості				
9	Погашення термінових позичок банку				
10	Погашення довгострокових позичок банку				
11	Сплата відсотків за кредит				
12	Авансові платежі				
13	Орендна плата				
14	Платежі за векселями				
15	Виплата дивідендів				
16	Інші витрати				
<i>Усього витрат</i>					
	Перевищення надходжень над витратами				
	Залишок коштів на початок року				
	Залишок коштів на кінець року				

Таблиця 2

Баланс надходження коштів підприємства (оперативний фінансовий план)
на 20__ р.

Місяць	Надходження		Витрати		Чистий грошовий потік (сальдо)		Залишок на початок місяця		Залишок на кінець місяця		Резерв		Надлишок або дефіцит	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Січень														
Лютий														
Березень														
Усього за квартал, рік.														

Завдання 3.

Виходячи зі звітних даних, наведених в додатках (Додатки Г, Д) скласти операційний бюджет підприємства на наступний рік у розрізі окремих бюджетів, розрахунки надати у формі таблиць (Додаток Е)

Завдання 4. Складання фінансового плану підприємства

Скласти фінансовий план підприємства «Б» на плановий рік, якщо прибуток від реалізації продукції складе 10 000 тис. грн., прибуток від іншої операційної діяльності – 300 тис. грн., дохід від іншої звичайної діяльності – 4 000 тис. грн., кошти, плата за користування гуртожитком – 150 тис. грн., платежі до бюджету становлять 2 000 тис. грн., відрахування до резервного фонду – 400 тис. грн., відрахування до фонду розвитку персоналу – 200 тис. грн., відрахування до фонду соціального розвитку – 100 тис. грн., відрахування до фонду заохочення персоналу – 150 тис. грн., інші витрати та відрахування 1 000 тис. грн., підприємство виплатило своїм акціонерам дивіденди – 150 тис. грн. та погасило відсотки за кредит – 200 тис. грн.

Розрахунок надати в таблиці.

Фінансовий план підприємства

Таблиця

№ пор.	Найменування показника	Сума, тис. грн.
1	2	3
І. Доходи і надходження коштів		
1	Прибуток від реалізації	
2	Інші операційні доходи	
3	Доходи від інвестиційної діяльності	
4	Доходи від фінансової діяльності	
5	Інші доходи	
6	Доходи від надзвичайної діяльності	
7	Нарахована амортизація	
8	Довгострокові кредити	
9	Довгострокові позики	
10	Позики на повернення оборотних засобів	

№ пор.	Найменування показника	Сума, тис. грн.
1	2	3
11	Орендна плата понад вартості майна по лізингу	
12	Цільове фінансування і надходження з бюджету	
1	2	3
13	Цільове фінансування і надходження з позабюджетних фондів	
14	Безповоротна фінансова допомога	
15	Інші доходи і надходження	
16	Разом доходів	
II. Видатки і відрахування коштів		
1	Платежі до державного бюджету	
2	Відрахування до резервних фондів	
3	Відрахування до фондів накопичення	
4	Відрахування до фондів споживання	
5	Відрахування до фондів соціальної сфери	
6	Відрахування на благодійні цілі	
7	Виплачені дивіденди	
8	Довгострокові інвестиції	
9	Довгострокові фінансові вкладення	
10	Погашення позик на поповнення оборотних засобів	
11	Погашення довгострокових позик і сплата по них %	
12	Поповнення оборотних засобів	
13	Уцінка товарів	
14	Резерви наступних платежів	
15	Резерви по сумнівних боргах	
16	Резерви під знецінення вкладень в цінні папери	
17	Інші видатки і відрахування	
	Разом видатків	

Завдання 5. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти схему класифікації видів фінансових планів підприємства.
2. Скласти схему основних етапів фінансового планування на підприємстві.
3. Скласти схему класифікації бюджетів за основними класифікаційними ознаками.
4. Скласти схему структури зведеного бюджету підприємства.
5. Скласти схему можливих джерел короткострокового фінансування підприємства.
6. Скласти схему можливих джерел довгострокового фінансування підприємства.
7. Скласти таблицю показників оцінки ефективності фінансового планування.
8. Скласти таблицю показників фінансового плану підприємства, порядку їх розрахунку, джерел одержання вихідних даних.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів.

1.1. Значення фінансової стратегії на підприємстві.

1.2. Інформаційне забезпечення реальності фінансових планів на підприємстві.

1.3. Інноваційні підходи до фінансового планування на підприємстві.

1.4. Закордонний досвід фінансового планування на підприємстві.

1.5. Підходи щодо визначення ефективності фінансового планування на підприємстві.

1.6. Сучасні методи фінансового планування на підприємстві.

2. Проаналізуйте фінансові плани підприємства (підприємство визначте самостійно) за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Визначте ефективність фінансового планування на підприємстві. Презентуйте результати аналізу.

3. Для підприємства регіону (підприємство визначити самостійно) складіть бізнес – план впровадження інноваційного продукту (послуги).

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

ТЕМА 12.

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА

12.1. Економічний зміст фінансової санації підприємства та необхідність її проведення.

12.2. Прийняття рішення про фінансове оздоровлення підприємства та порядок проведення фінансової санації.

12.3. Характеристика основних етапів санації підприємства.

12.4. Фінансування санації підприємства.

12.5. Необхідність та завдання інституту банкрутства підприємства.

12.6. Альтернативні варіанти санації підприємства.

Методичні вказівки щодо вивчення теми

При вивченні теми необхідно розглянути фінансову кризу на підприємстві, як комплексне поняття, що є результатом розбалансованої діяльності та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини. Необхідно розглянути симптоми та фактори, що спричиняють фінансову кризу на підприємстві. Необхідно розглянути екзогенні та ендогенні фактори фінансової кризи на підприємстві.

Необхідно, при розгляді теми, з'ясувати економічну сутність санації підприємства. Санація – це система заходів, що здійснюється з метою запобігання банкрутству підприємства та його ліквідації, заходів, спрямованих на оздоровлення його фінансового стану, а також на задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів через кредитування, реструктуризацію боргів і капіталу та (або) зміну організаційної чи виробничої структури підприємства. Необхідно розглянути мету фінансової санації.

Необхідно розглянути способи санації, а саме: об'єднання підприємства, яке перебуває на межі банкрутства, з потужнішою компанією; випуск нових акцій або облігацій для мобілізації грошового капіталу; збільшення банківських кредитів і надання урядових субсидій; перетворення короткострокової заборгованості в довгострокову; повної або часткової купівлі державою акцій підприємства, що перебуває на межі банкрутства.

Необхідно розглянути особливості досудової санації та санації у рамках судових процедур. Досудова санація – система заходів для відновлення платоспроможності боржника, які здійснюються власником підприємства – боржника з метою запобігання його ліквідації. Ці заходи стосуються реорганізаційних, технічних, фінансово – економічних, правових питань і провадяться згідно з чинним законодавством до початку порушення справи про банкрутство. Санація підприємства в рамках судових процедур передбачає такі типи процедур: розпорядження майном боржника; мирова угода; санація (відновлення платоспроможності) боржника; ліквідація банкрута.

Необхідно розглянути порядок проведення санації. З'ясувати зміст основних етапів санації: виявлення (ідентифікації) фінансової кризи; причино – наслідковий аналіз фінансової кризи; визначення санаційної спроможності підприємства; розроблення санаційної концепції; формування стратегічних цілей та тактики проведення санації; розробка програми санації; реалізація проекту санації через конкретні графіки, строки, методи мобілізації фінансового капіталу; санаційний контролінг.

Необхідно, при вивченні теми, розглянути зміст та особливості кожного етапу порядку проведення санації. Необхідно розглянути санаційну спроможність підприємства та підходи до її оцінки. Санаційна спроможність – це наявність у підприємства, що зазнало фінансової кризи, фінансових, організаційно – технічних та правових можливостей, які забезпечуватимуть успішне проведення його фінансової санації. До загальних умов санаційної спроможності відносять наявність у підприємства ефективної санаційної концепції та потенціалу для майбутньої успішної діяльності, а саме: стійкі позиції на ринку та реальні можливості збільшення обсягів реалізації; конкурентні переваги; виробничий та кадровий потенціал.

Необхідно розглянути сутність санаційного аудиту та мету його проведення.

Необхідно з'ясувати внутрішні та зовнішні джерела санації підприємства. Необхідно розглянути основні напрями мобілізації внутрішніх резервів фінансової стабілізації, а саме: реструктуризацію активів, зменшення (заморожування) витрат; збільшення виручки від реалізації продукції. Необхідно розглянути фінансування санації власниками підприємства, а саме: збільшення (зменшення) статутного капіталу; надання позичок; надання цільових внесків на безповоротній основі. Необхідно розглянути фінансову участь кредиторів у санації підприємства, а саме: реструктуризацію наявної заборгованості; зменшення або списання заборгованості; надання санаційних кредитів. Необхідно розглянути фінансову участь персоналу в санації підприємства, а саме: відстрочку або відмову від винагороди за виробничі результати; надання працівниками позичок; придбання працівниками акцій даного підприємства. Необхідно розглянути форми та методи державної фінансової підтримки санації підприємства, а саме: пряме бюджетне фінансування та використання непрямих форм державного впливу.

При вивченні теми, необхідно розглянути інститут банкрутства підприємства та його основні функції. Інститут банкрутства має виконувати функції: служити механізмом запобігання непродуктивному використанню активів підприємства; бути інструментом реабілітації підприємства, що має значні резерви для успішної фінансово-господарської діяльності в майбутньому; сприяти якнайповнішому задоволенню претензій кредиторів.

Необхідно розглянути порядок оголошення підприємства банкрутом. Необхідно розглянути альтернативні варіанти розвитку справи про банкрутство. Необхідно з'ясувати зміст та процедуру укладання мирової угоди. Необхідно розглянути реорганізацію як інструмент фінансового оздоровлення.

Необхідно розглянути мотиви та цілі прихованого, фіктивного та навмисного банкрутства.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття «фінансова санація підприємства» та охарактеризуйте її мету та основні завдання.
2. Назвіть основні класифікаційні ознаки причин фінансової кризи на підприємстві та дайте їх характеристику.
3. Дайте визначення поняття «санація в досудовому порядку» та «санація підприємства в рамках судових процедур», назвіть відповідні їм типи процедур та охарактеризуйте їх.
4. Назвіть та охарактеризуйте порядок проведення фінансової санації на підприємстві.
5. Охарактеризуйте основні складові плану санації підприємства.
6. Дайте визначення поняття «санаційна спроможність підприємства» та охарактеризуйте підходи до її оцінки.
7. Дайте визначення поняття «санаційний аудит» та охарактеризуйте його мету та завдання.
8. Дайте визначення поняття «джерела санації» підприємства та охарактеризуйте їх.
9. Назвіть та охарактеризуйте внутрішні фінансові джерела санації підприємства.
10. Охарактеризуйте підходи до санації із залученням коштів власників підприємства.
11. Охарактеризуйте підходи до санації за участі кредиторів.
12. Охарактеризуйте підходи до санації за участі персоналу підприємства.
13. Охарактеризуйте державну фінансову підтримку санації підприємства.
14. Охарактеризуйте необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємства.
15. Охарактеризуйте порядок оголошення підприємства банкрутом.
16. Назвіть та охарактеризуйте альтернативні варіанти фінансового оздоровлення підприємства.

Тестові завдання

1. Фінансова санація – це:

- а) заходи щодо залучення зовнішньої фінансової допомоги, спрямовані на запобігання оголошення підприємства – боржника банкрутом та його ліквідації;
- б) оздоровлення неспроможного боржника, надання йому з боку власника майна, кредиторів та інших юридичних і фізичних осіб фінансової допомоги, спрямованої на підтримку діяльності боржника і запобігання його банкрутству;

в) задоволення вимог кредиторів і виконання зобов'язань перед бюджетом та іншими державними цільовими фондами;

г) система фінансово – економічних, виробничо – технічних, організаційно – правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості та конкурентоспроможності підприємства – боржника в довгостроковому періоді;

д) _____ (дати своє визначення).

2. Фінансова криза – це:

а) неефективне використання фінансових ресурсів на підприємстві;

б) фаза розбалансованості діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини;

в) тимчасова фінансова нестабільність;

г) _____ (дати своє визначення).

3. Доповнити основні екзогенні фактори фінансової кризи на підприємстві:

а) спад кон'юнктури в економіці в цілому;

б) зменшення купівельної спроможності населення;

в) _____;

г) _____;

д) _____;

е) _____

4. Доповнити основні ендогенні фактори фінансової кризи на підприємстві:

а) низька якість менеджменту;

б) прорахунки в галузі постачання;

в) _____;

г) _____;

д) _____;

е) _____

5. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність:

А. Стратегічна криза	1) підприємство є неплатоспроможним;
Б. Криза прибутковості	2) існує реальна загроза втрати платоспроможності;
В. Криза ліквідності	3) перманентні збитки зменшують власний капітал;
	4) незадовільна структура балансу підприємства;
	5) незадовільний бухгалтерський, управлінський облік та звітність;
	6) розбалансований або зруйнований виробничий потенціал підприємства;
	7) регламентацію правил установлює держава;

6. Доповнити наслідки впливу негативних причин та факторів на фінансову неспроможність підприємства:

- а) повна або часткова утрата клієнтів та покупців готової продукції;
- б) неритмічність виробництва;
- в) збільшення неліквідних оборотних засобів та надмірних запасів;
- г) _____;
- д) _____;
- е) _____

7. Доповнити у правій колонці правильну відповідність:

А. Джерела (фактори) виникнення фінансової кризи	1.1. внутрішні фактори; 1.2. _____
Б. Вид фінансової кризи	2.1. _____; 2.2. _____; 2.3. _____
В. Стадія розвитку фінансової кризи	3.1. фаза, яка безпосередньо не загрожує функції підприємства; 3.2. _____; 3.3. _____

8. Досудова санація підприємства:

- а) фінансова допомога боржнику;
- б) санація не більше 12 місяців;
- в) розпорядження майном боржником;
- г) санація більше 12 місяців;
- д) відновлення платоспроможності боржника;
- е) мирова угода;
- ж) ліквідація банкрута.

9. Санація підприємства в рамках судових процедур:

- а) фінансова допомога боржнику;
- б) санація не більше 12 місяців;
- в) розпорядження майном боржником;
- г) санація більше 12 місяців;
- д) відновлення платоспроможності боржника;
- е) мирова угода;
- ж) ліквідація банкрута.

10. Доповнити порядок проведення фінансової санації:

- а) виявлення (ідентифікація) фінансової кризи;
- б) причино – наслідковий аналіз фінансової кризи;
- в) рішення про санацію;
- г) _____;
- д) _____;
- е) _____;

- ж) _____ ;
 з) _____

11. Доповнити основні показники оцінки ефективності санації:

- а) ліквідність;
 б) платоспроможність;
 в) _____;
 г) _____;
 д) _____

12. Санаційна спроможність підприємства – це:

- а) розрахунок ефективності санації;
 б) додаткова вартість, створена в результаті санації;
 в) забезпечення життєдіяльності підприємства в довгостроковому періоді;
 г) наявність у підприємства фінансових, організаційно – технічних та правових можливостей його фінансового оздоровлення;
 д) усі відповіді вірні.

13. Доповнити загальні умови санаційної спроможності:

- а) стійкі позиції на ринку;
 б) _____;
 в) _____;
 г) _____

14. Санаційний аудит – це:

- а) визначення поточної ліквідності підприємства;
 б) визначення поточної платоспроможності підприємства;
 в) визначення коефіцієнту забезпечення власними засобами;
 г) визначення коефіцієнту покриття;
 д) оцінка санаційної спроможності підприємства;
 е) аналіз фінансово – господарської діяльності та наявного плану фінансового оздоровлення.

15. Доповнити основні завдання санаційного аудиту:

- а) аналіз фінансово-господарської діяльності;
 б) визначення причин фінансової кризи та її глибини;
 в) _____;
 г) _____;
 д) _____;
 е) _____

16. До внутрішніх фінансових джерел санації підприємства можна віднести:

- а) прибуток підприємства;
- б) капітал, який було вкладено в необоротні активи, що вивільняється через їх реалізацію;
- в) капітал, який було вкладено в оборотні активи, що вивільняється через їх реалізацію;
- г) амортизація;
- д) зворотній лізинг;
- е) факторинг.

17. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність:

А. Санація без залучення додаткових фінансових ресурсів на підприємство	1) добровільне зменшення заборгованості;
Б. Санація із залученням нового фінансового капіталу	2) пролонгація строків сплати заборгованості;
	3) конверсія боргу у власність;
	4) емісія облігацій конверсійної позики;
	5) зменшення номінального капіталу з наступним його збільшенням (двоступінчаста санація);
	6) конверсія власності в борг;
	7) безповоротна фінансова допомога власників;
	8) безповоротна фінансова допомога персоналу;
	9) залучення додаткових позичок;
	10) самофінансування.

18. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність напрямів мобілізації внутрішніх резервів фінансової стабілізації підприємства:

А. Реструктуризація активів	1) лізинг основних засобів;
Б. Зменшення (заморожування) витрат	2) рефінансування дебіторської заборгованості;
В. Збільшення виручки від реалізації	3) заморожування інвестиційних вкладень;
	4) запровадження неповного робочого тижня;
	5) неоплачувані відпустки;
	6) надання знижок покупцям;
	7) реалізація окремих об'єктів основних та оборотних засобів, які безпосередньо не пов'язані з процесом виробництва та реалізації продукції;
	8) помірне збільшення цін;
	9) звільнення персоналу;
	10) використання давальницької сировини);
	11) _____ (дати своє визначення).

19. Санація із залученням коштів власників підприємства може здійснюватися:

- а) заморожуванням інвестиційних вкладень;
- б) наданням позичок;

- в) через облік та дисконт векселів;
- г) збільшенням (зменшенням) статутного капіталу;
- д) наданням цільових внесків на безповоротній основі;
- е) реінвестуванням прибутку.

20. Доповнити основні методи збільшення статутного капіталу підприємства:

- а) через додатковий капітал;
- б) через додаткові внески учасників та засновників;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

21. Конверсійна облигація – це:

- а) пільги власникам облигацій;
- б) іменні облигації, які згодом можна обміняти на звичайні акції підприємства;
- в) акції підприємства, які згодом можна обміняти на облигації підприємства;
- г) форма кредитування санації власниками підприємства;
- д) форма кредитування санації кредиторами (інвесторами).

22. Доповнити групи кредиторів підприємства – боржника:

- а) банки та інші фінансово – кредитні установи (за наданими позичками);
- б) споживачі готової продукції (за одержаними авансами);
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____

23. Фінансова участь кредиторів у санації боржників може відбуватися у таких формах:

- а) мораторій;
- б) реструктуризація наявної заборгованості;
- в) звернення до господарського суду із заявою про оголошення боржника банкрутом з наступною його ліквідацією;
- г) зменшення або списання заборгованості;
- д) поручительство або надання гарантій кредитного забезпечення;
- е) пролонгація кредитів;
- ж) усі відповіді вірні.

24. Доповнити критерії відбору підприємств для надання цільової комплексної державної підтримки:

- а) використання нових, ефективних ресурсощадних та екологічно безпечних технологій;

- б) заміна імпоротної продукції, сировини, матеріалів вітчизняними;
 в) _____;
 г) _____;
 д) _____;
 ж) _____;
 з) _____

25. Доповнити способи конверсії боргу у власність підприємства:

- а) емісія нових корпоративних прав;
 б) _____;
 в) _____

26. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність участі кредиторів у санації підприємства:

А. Реструктуризація заборгованості боржника	1) подовження строку дії кредитного договору;
Б. Пролонгація кредитів	2) відмова від кредитного забезпечення;
В. Списання заборгованості	3) повна або часткова відмова від вимог;
Г. Санаційні кредити	4) надання кредитів під першокласне кредитне забезпечення;
Д. Банківські консорціуми	5) надання кредитів за максимальними ставками;
	6) надання санаційних кредитів тимчасовим об'єднанням банків на паритетних засадах;
	7) зміна умов кредитного договору, що зумовили несвоєчасне повернення позички;
	8) трансформація боргу у власність;
	9) конверсія короткострокової заборгованості в довгострокову;
	7) _____ (дати своє визначення)

27. Доповнити способи участі персоналу в санації підприємства:

- а) надання працівниками позичок;
 б) _____;
 в) _____

28. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність форм та методів державної фінансової підтримки санації підприємства:

А. Методи державної фінансової підтримки санації підприємства	1) повний або частковий викуп державою акцій підприємства;
Б. Форми державної фінансової підтримки санації підприємства	2) санаційна підтримка з використанням непрямих форм державного впливу;
	3) субсидії, дотації;
	4) поворотні бюджетні позички;
	5) пряме бюджетне фінансування;
	6) санаційна підтримка у формі державних гарантій

	або поручительств;
	7) надання дозволу на тимчасове недоотримання антимонопольного законодавства;
	8) реструктуризація податкових зобов'язань;
	9) податкове кредитування.

29. Доповнити види санаційної підтримки підприємств фіскального характеру:

- а) реструктуризація податкових зобов'язань;
- б) податкове кредитування;
- в) _____;
- г) _____

30. Банкрутство – це:

- а) визначена неспроможність підприємства – боржника відновити свою платоспроможність;
- б) визначена неспроможність боржника задовольнити вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури;
- в) визначена неспроможність підприємства виконати свої грошові зобов'язання, яка підтверджена господарським судом;
- г) усі відповіді вірні

31. Доповнити типи процедур, які може застосовувати до боржника господарський суд:

- а) реорганізаційні процедури;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____

32. Доповнити основні функції, які має виконувати інститут банкрутства:

- а) служити механізмом запобігання непродуктивному використанню активів підприємства;
- б) _____;
- в) _____

33. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність задоволення претензій кредиторів підприємства:

А. В першу чергу	1) вимоги власників корпоративних прав;
Б. Другою чергою	2) витрати, пов'язані з провадженням справи про банкрутство в господарському суді;
В. Третьою чергою	3) усі інші вимоги кредиторів;
Г. Четвертою чергою	4) вимоги кредиторів, забезпечені заставою;
Д. П'ятою чергою	5) зобов'язання перед працівниками підприємства - банкрута;

Е. Шостою чергою	б) повернення внесків члені трудового колективу до статутного капіталу підприємства;
	7) виплати за акціями, що належать трудовому колективу;
	8) вимоги щодо сплати податків та неподаткових платежів до бюджету;
	9) вимоги органів державного страхування та соціального забезпечення;
	10) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;
	11) усі інші вимоги членів трудового колективу

34. Претензії, не задоволені за браком майна підприємства – банкрута вважаються:

- а) погашеними;
- б) не погашеними;
- в) _____ (дати свою відповідь).

35. Мирова угода – це:

- а) механізм покращення використання майна підприємства;
- б) участь кредиторів в санації підприємства;
- в) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів;
- г) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо зменшення суми боргів;
- д) усі відповіді вірні.

36. Реструктуризація підприємства – це:

- а) запровадження організаційно – господарських, фінансово – економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно – правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволення вимог кредиторів;
- б) участь кредиторів в управлінні підприємством;
- в) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів;
- г) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо зменшення суми боргів;
- д) повна або часткова зміна власника статутного капіталу підприємства та зміна організаційно - правової форми організації бізнесу;
- е) запровадження організаційно – господарських, фінансово – економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно – правової форми, що сприятиме задоволенню вимог кредиторів.

37. Реорганізація підприємства – це:

а) запровадження організаційно – господарських, фінансово – економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно – правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволення вимог кредиторів;

б) участь кредиторів в управлінні підприємством;

в) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів;

г) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо зменшення суми боргів;

д) повна або часткова зміна власника статутного капіталу підприємства та зміна організаційно - правової форми організації бізнесу;

е) запровадження організаційно – господарських, фінансово – економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно – правової форми, що сприятиме задоволенню вимог кредиторів.

38. Доповнити форми реструктуризації підприємства:

а) реструктуризація виробництва;

б) _____;

в) _____;

г) _____

39. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність форми корпоративної реструктуризації підприємства:

А. Укрупнення підприємства	1) виділення;
Б. Подрібнення підприємства	2) перетворення;
В. Без зміни розмірів підприємства	3) поділ;
	4) злиття;
	5) поглинання;
	6) приєднання.

40. Знайдіть у правій колонці правильну відповідність:

А. Приховане банкрутство	1) ситуація, коли підприємство фактично не має ознак банкрутства, однак подає інформацію, яка свідчить про його фінансову неспроможність;
Б. Фіктивне банкрутство	2) надкритична неплатоспроможність боржника, в тому разі, коли таких ознак не було напередодні виконання укладених угод;
В. Доведення до банкрутства	3) подання недостовірних даних щодо стійкої фінансової неспроможності;
	4) _____ (дати своє визначення).

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Студент отримує по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 12 «Фінансова санація та банкрутство підприємства», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 10 термінів і 15 визначень (10 з яких правильні, а п'ять визначень додані для ускладнення завдання). Необхідно знайти відповідність між назвами термінів та визначеннями цих термінів (скріпивши половинки клейкою стрічкою).

Вихідні терміни:

- фінансова санація підприємства;
- фінансова криза;
- екзогенні фактори фінансової кризи;
- ендогенні фактори фінансової кризи;
- санація в досудовому порядку;
- санація підприємства в рамках судових процедур;
- план санації;
- санаційна спроможність;
- санаційний аудит;
- санація без залучення додаткових фінансових ресурсів на підприємство;
- санація із залучення нового фінансового капіталу;
- внутрішні фінансові джерела санації підприємства;
- санація із залученням коштів власників підприємства;
- санація із залученням кредиторів;
- санація із залученням персоналу підприємства;
- державна фінансова підтримка санації підприємства;
- конверсійні облігації;
- пролонгація заборгованості;
- конверсія (трансформація) боргу у власність;
- санаційні кредити;
- банківські консорціуми;
- інститут банкрутства підприємства;
- ліквідаційні процедури;
- реорганізаційні процедури;
- мирова угода;
- задоволення претензій кредиторів;
- керуючий санацією;
- реструктуризація підприємства;
- реорганізація підприємства;
- приховане банкрутство;
- фіктивне банкрутство;
- навмисне банкрутство.

Завдання 2. Визначення можливості банкрутства підприємства.

На основі наведених даних необхідно визначити можливість банкрутства підприємства:

- необоротні активи – 4 700 тис. грн.;
- виробничі запаси – 330 тис. грн.;
- незавершене виробництво – 180 тис. грн.;
- готова продукція – 45 тис. грн.;
- дебіторська заборгованість – 2 300 тис. грн.;
- грошові кошти – 92 тис. грн.;
- інші оборотні активи – 30 тис. грн.;
- статутний капітал – 3 400 тис. грн.;
- резервний капітал – 72 тис. грн.;
- додатковий капітал – 130 тис. грн.;
- нерозподілений прибуток – 125 тис. грн.;
- кредиторська заборгованість – 3 950 тис. грн.

Завдання 3. Оцінка структури балансу підприємства.

На основі наведених даних скласти спрощений баланс підприємства:

- залишки грошових коштів у касі - 10 тис. грн.;
 - ринкові цінні папери - 15 тис. грн.;
 - кредиторська заборгованість - 70 тис. грн.;
 - короткострокові кредити банку - 30 тис. грн.;
 - дебіторська заборгованість – 65 тис. грн.;
 - виробничі запаси – 80 тис. грн.;
 - будівлі і споруди – 250 тис. грн.;
 - інші короткострокові зобов'язання – 20 тис. грн.;
 - нематеріальні активи – 20 тис. грн.;
 - резервний фонд – 120 тис. грн.;
 - додатковий вкладений капітал – 130 тис. грн.;
 - інші основні засоби – 50 тис. грн.;
 - нерозподілений прибуток – 30 тис. грн.;
 - статутний капітал – 270 тис. грн.;
 - залишки грошових коштів на поточному рахунку підприємства – 15 тис. грн.;
 - інший додатковий капітал – 25 тис. грн.;
 - інші оборотні активи – 40 тис. грн.;
 - готова продукція на складі – 105 тис. грн.;
 - незавершене виробництво – 70 тис. грн.;
 - довгострокові кредити банку – 50 тис. грн.
- Необхідно дати оцінку структури балансу підприємства.

Завдання 4. Визначення джерел погашення вимог кредиторів підприємства.

Від ліквідації товариства з обмеженою відповідальністю обсяг виручки від реалізації ліквідаційної маси становив 950 тис. грн. Обсяг вимог кредиторів до підприємства - 2,6 млн. грн. Частка одного з учасників у статутному капіталі становить 70 %, а частки решти учасників є однаковими. Статутний капітал підприємства дорівнює 100 тис. грн. і сформований за рахунок вкладів чотирьох учасників товариства. Приватне майно найбільшого учасника – 250 тис. грн., у т. ч. йому належать облигації товариства, учасником якого він є, номінальною вартістю 40 тис. грн.

Визначити джерела погашення вимог кредиторів підприємства та якою мірою вони будуть задоволені.

Завдання 5. Розрахунок фінансового результату діяльності підприємства.

Виробнича потужність підприємства розрахована на випуск 1 000 виробів, які продаються по ціні 20 грн. Все, що виробляється - збувається, незавершеного виробництва і залишків готової продукції на складах немає. Отже, обсяг виробництва продукції дорівнює обсягу продажу. Змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 12 грн., а постійні витрати на весь випуск:

- а) 3 000 грн.;
- б) 5 000 грн.

Розрахувати фінансовий результат підприємства в заданих умовах і обсяг виробництва необхідний для покриття підприємством всіх витрат.

Завдання 6. Визначення розміру дивідендів на кожну акцію.

На підставі фінансової звітності підприємства (Додаток Г, Д) здійснити прогнозування схильності підприємства до банкрутства, використовуючи Z – модель (п'яти факторну класичну) Альтмана.

Додатково: модель має вигляд:

$$Z_{68} = 1,2 K_1 + 1,4 K_2 + 3,3 K_3 + 0,6 K_4 + K_5,$$

де K_1 – відношення власного оборотного капіталу до суми всіх активів підприємства;

K_2 – відношення нерозподіленого прибутку до суми всіх активів;

K_3 – рівень доходності активів, тобто відношення загального прибутку до суми активів;

K_4 – відношення власного капіталу до суми залученого капіталу;

K_5 – коефіцієнт оборотності активів, тобто відношення виручки від реалізації до середньої суми активів.

В залежності від значення Z прогнозується імовірність банкрутства: до 1,8 – дуже висока; від 1,81 до 2,675 – висока; від 2,676 до 2,99 – можлива; більш 3,0 – дуже низька.

Завдання 7. Розрахунок суми погашення кредиту.

Підприємство отримало кредит у розмірі 100 тис грн. з 1 лютого поточного року строком на 5 місяців під 60 % річних. З 1 квітня поточного року процентна ставка знизилася на 15 %, а з 15 травня процентна ставка склала 40 %. У кредитному договорі передбачається щомісячне погашення кредиту рівними частинами.

Необхідно визначити суму коштів, яка буде повернена підприємством комерційному банку по закінченню строку користування кредиту.

Завдання 8. Розрахунок суми погашення кредиту.

Підприємство 5 березня поточного року одержало кредит на 30 тис. грн. на 6 місяців під 30 % річних.

З 5 червня процентна ставка підвищилася на 10%. В кредитному договорі передбачені строки погашення кредиту рівними частинами 5 червня та 5 вересня.

Необхідно визначити суму коштів, яка буде повернена підприємством комерційному банку 5 вересня поточного року.

Завдання 9. Визначення розрахункової ціни облигацій.

По облигації номіналом 15 тис. грн. зі строком погашення через 2 роки відсотки по ставці 8 % річних виплачуються в момент погашення. Прийнятна ставка прибутковості становить 13 %.

Визначити розрахункову ціну облигації та зробити висновки. На момент розрахунку вартість облигації на ринку склала 23 500 грн.

Завдання 10. Визначення вартості звичайних акцій.

Визначити вартість звичайних акцій, якщо відомо, що акціонерне товариство частину чистого прибутку направляє на формування фонду оновлення основних виробничих фондів. При цьому відомо, що прийнятна ринкова прибутковість для АТ становить 30 %. Число звичайних акцій, що перебувають в обігу – 10 000 шт., ставка капіталізації - 25 %, чистий прибуток звітного періоду склав 160 000 тис. грн., щорічний приріст дивідендів за ряд попередніх років склав у середньому 5 %.

Завдання 11. Оцінка динаміки показників прибутку.

На підставі даних щодо фінансових результатів (Додаток Г, Д) підприємства надати оцінку динаміки показників прибутку в звітному в порівнянні з попереднім періодом.

Завдання 12. Розрахунок суму прибутку від купівлі-продажу валюти.

Інвестор купує на біржі 30 тис. дол. США за курсом спот 35 нац. грош. од. / дол. і укладає форвардний контракт на продаж через 3 місяці за форвард-курсом

38 нац. грош. од. / дол. Інвестор розміщує куплені долари на 3х місячний валютний депозит за ставкою 12 %.

Розрахуйте суму прибутку від купівлі-продажу валюти і річну норму прибутку за валютним арбітражем, використовуючи точний метод розрахунку.

Завдання 13. Структурно-логічні схеми.

1. Скласти схему екзогенних та ендогенних факторів фінансової кризи на підприємстві.

2. Скласти схему класичної моделі санації підприємства.

3. Скласти схему – план санації підприємства.

4. Скласти схему внутрішніх фінансових джерел санації підприємства.

5. Скласти схему зовнішніх фінансових джерел санації підприємства.

6. Скласти схему фінансових джерел санації підприємства.

7. Скласти схему форм державної фінансової підтримки санації підприємства.

8. Скласти схему альтернативних варіантів банкрутства підприємства.

9. Скласти схему процедури провадження справи про банкрутство підприємства.

10. Скласти схему черговості задоволення претензій кредиторів.

11. Скласти схему процедури фінансової санації підприємства на ухвалу господарського суду.

12. Скласти схему форм корпоративної реструктуризації підприємства.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теми рефератів.

1.1. Основні фінансові цілі санації підприємства.

1.2. Причини та наслідки фінансової кризи вітчизняних підприємств.

1.3. Основні критерії оцінювання ефективності фінансової санації підприємства.

1.4. Особливості державної підтримки фінансового оздоровлення державних підприємств в Україні.

1.5. Фіскальні способи підтримки неплатоспроможних підприємств.

2. Визначте кількість збиткових підприємств (за галузями економіки, видами економічної діяльності) в Україні за поточний рік та в динаміці за попередні три роки. Визначте основні причини збитковості підприємств. Презентуйте результати аналізу.

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

2. Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. Фінанси підприємств: Учбовий посібник / Під редакцією В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 246 с.

Глосарій

А

Абсолютне вивільнення оборотних коштів - пряме скорочення потреби в оборотних коштах проти попереднього періоду за одночасного збільшення обсягу виробництва (реалізації).

Авальний кредит – це позичка, коли банк бере на себе відповідальність за зобов'язаннями підприємства у формі поручительства або гарантії. За авальний кредит банк одержує комісійні, розмір яких залежить від виду вимог, що впливають із гарантії, а також терміну дії гарантії.

Адміністративні витрати - це витрати, пов'язані з управлінням підприємством як цілісним комплексом (утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу, страхування, виплати за навчання тощо; амортизація адміністративних приміщень та обладнання, витрати на їх утримання - оренда, податки, страхування, знос, ремонт, комунальні послуги; амортизація нематеріальних активів; оплата за юридичні, аудиторські, медичні та інші послуги; загальні витрати, витрати на реєстрацію підприємства тощо).

Акредитив - 1) договір, що містить зобов'язання банку-емітента виконати з доручення клієнта платіж на користь бенефіціара, або доручення іншому банку (банкові-виконавцю) здійснити цей платіж; 2) розрахунковий документ з розпорядженням однієї кредитної установи іншій такій установі здійснити за рахунок спеціально задепонованих коштів оплату товарно-транспортних документів за відвантажений товар.

- **Актив** - частина бухгалтерського балансу, яка характеризує склад, розміщення та використання грошових коштів, згрупованих за їх економічним значенням у процесі відтворення.

- **Активи** – це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку. Активи підприємства складаються із суми необоротних, оборотних (поточних) та інших активів.

Акцепт – 1) згода на оплату; 2) згода на укладання угоди у відповідності з пропозицією (офертою) іншої сторони; 3) згода банку гарантувати сплату суми, що вказана у переказному векселі.

Акцептний кредит - одні з видів кредитів комерційних банків, пов'язаний з вексельним обігом. На відміну від облікового кредиту, що надається векселедержателю (одержувачу коштів за векселем), акцептний кредит надається векседавцеві (платникові за векселем) і є гарантійною послугою. Особливість акцептного кредиту полягає в тім, що банк дає підприємству не гроші, а гарантію оплатити векселі у визначений термін.

Акцизний податок - непрямий податок, що встановлюється на підакцизні товари та включається в їх ціну твердих суммах з одиниці реалізованого товару або виходячи з відсоткової ставки до оподаткованого обороту.

Амортизаційні відрахування – періодичні відрахування частини вартості основних засобів з метою відшкодування їх зношування.

Амортизація - процес поступового перенесення на виготовлену продукцію вартості основних засобів і нематеріальних активів з урахуванням витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення.

Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, застосовується для встановлення взаємозв'язку між показниками фінансової звітності підприємства. Найчастіше виділяють такі п'ять груп аналітичних коефіцієнтів: ліквідності, фінансової стабільності, рентабельності, ділової і ринкової активності.

Аналітичний метод розрахунку прибутку – метод, що дає змогу визначити не тільки загальну суму прибутку, а також і вплив на неї зміни окремих чинників. Розрахунок прибутку за цим методом здійснюється окремо за порівнянною і непорівнянною продукцією в плановому періоді.

Б

Базова рентабельність - показник рентабельності, визначений за попередній (минулий) період.

Баланс надходження коштів (оперативний фінансовий план) – окремий складовий оперативного фінансового планування й показує коли в підприємства виникають тимчасово вільні кошти, а коли воно має додаткову потребу в них.

Балансовий метод фінансового планування – передбачає не тільки балансування підсумкових показників доходів і витрат фінансового плану, а визначення конкретних джерел покриття для кожної статті витрат.

Банківські консорціуми – це тимчасові об'єднання банків, які створюються для координації дій під час проведення різного роду банківських операцій або для кредитування однієї, але великої та ризикової угоди, і засновані банками на паритетних засадах. Банківські консорціуми для надання санаційних кредитів можуть створюватися з метою об'єднання кредитних ресурсів, диверсифікації кредитного ризику, підтримання ліквідності балансів окремих банків.

Банківський кредит - будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми.

Банківські санкції - система примусових заходів фінансового покарання, впливу на своїх клієнтів за порушення ними договірних зобов'язань та засіб відшкодування збитків, втраченої вигоди. Здійснюються шляхом підвищення процентних ставок за прострочені позички, штрафів за порушення розрахункової і кредитно-платіжної дисципліни тощо.

Безготівкові розрахунки - грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках у банках, переказом певної суми коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки одержувачів коштів.

Бізнес – планування – використовується для обґрунтування процесів освоєння нових сфер діяльності підприємств, створення нових видів бізнесу.

Бланкові кредити – це надання тимчасової фінансової допомоги стабільно працюючим позичальникам, які протягом останніх 2-3 років надійно та гарантовано виконували свої зобов'язання перед банком, чітко дотримувались кредитної дисципліни.

Надається такий кредит на договірній основі без попередньої перевірки його забезпечення й причин тимчасових фінансових труднощів у позичальника. Для одержання кредиту позичальник подає в банк лише клопотання, в якому зазначаються розмір кредиту, його конкретна ціль, термін користування позичкою. Термін користування кредитом - не більше 90 днів. Погашається кредит на підставі строкових зобов'язань позичальника. Цільове використання такого кредиту банком не перевіряється.

Бухгалтерський облік - процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства (організації, установи) зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Об'єктами бухгалтерського обліку є майно підприємства (організації, установи), їх зобов'язання і господарські операції, здійснювані в процесі діяльності.

Бюджет – це оперативний фінансовий план, що складається у формі кошторису або балансу доходів і витрат на короткостроковий період і забезпечує ефективний контроль за надходженнями та витрачанням коштів на підприємстві.

Бюджет грошових коштів – це план грошових надходжень і платежів. У бюджетуванні руху грошових коштів принциповим є визначення часу (терміну) фактичних надходжень і платежів.

Бюджет (капітальних, фінансових) інвестицій - це плановий документ, що відображає витрати, вибір інвестиційних проектів та джерел фінансування. Бюджетування капітальних інвестицій спрямовує розвиток підприємства та ефективність його діяльності.

Бюджетні рахунки - рахунок, що відкривається установам, організаціям, яким виділяються кошти з бюджету для цільового використання.

Бюджетування – це стандартизований процес, що базується як на самостійно розроблених підприємством, так і на загальновизначених вимогах і процедурах. Процес бюджетування на підприємстві включає складання операційного, фінансового і зведеного (консолідованого) бюджетів, управління і контроль за виконанням бюджетних показників.

В

Валютний курс - це ціна грошової одиниці однієї країни, виражена у грошових одиницях інших країн або в міжнародних розрахункових одиницях (СДР, євро, дол).

Валова рентабельність - характеризує ефективність роботи структурних підрозділів підприємства за центрами витрат і центрами відповідальності, де відбувається формування змінних витрат, безпосередньо пов'язаних з виготовленням продукції та загальновиробничим управлінням, а також визначення виробничої собівартості. Показник дає змогу визначити скільки копійок валового прибутку, який створюється в процесі реалізації продукції, формує 1 грн. витрат виробничої собівартості.

Вексель - письмове безумовне зобов'язання, боргова розписка стандартної форми, що дає право її власнику вимагати сплати визначеної у векселі суми від особи, яка видала вексель, у відповідний строк і у відповідному місці.

Вексельна форма розрахунків - оформлені векселем розрахунки між постачальником (отримувачем коштів) і покупцем (платником коштів) з відстрочкою платежу.

Вексель на пред'явника – це такі векселі, що оплачуються негайно після прийняття їх дебітором.

Вексель строковий – це вексель, що оплачується в термін, указаний в документі.

Вертикальний (структурний) аналіз - аналіз якій дозволяє визначити структуру підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому.

Виробничі основні фонди – є частиною основних засобів, яка бере участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, а їхня вартість переноситься на виготовлену продукцію частинами в міру зношування. Поновлюються основні виробничі фонди через капітальні інвестиції.

Виробничий метод нарахування амортизації - це метод нарахування амортизації, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

Виробничі фонди – це оборотні виробничі фонди (сфера виробництва) які включають оборотні кошти у виробничих запасах та оборотні кошти у виробництві.

- **Виручка (дохід) від реалізації продукції** - сума коштів, які надійшли на банківський рахунок або в касу підприємства від продажу товарів та надання послуг.

Витратний метод ціноутворення - полягають в тому, що основою для визначення ціни є базові витрати на одиницю продукції, до яких додається надбавка - величина, що покриває невраховані витрати і прибуток. Через це їх

часто називають «витрати плюс». Цими методами в ринковій системі господарювання визначають нижню межу ціни, відтак кінцева ринкова ціна може бути вище за неї.

Витрати підприємства – є зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). При цьому витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Витрати виробництва – це спожиті у процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю робітників, зайнятих у процесі виробництва). Вони включають прямі витрати на виготовлення продукції та загальновиробничі (накладні) витрати.

Витрати на збут - це витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг), які не відшкодовуються покупцями. До них належать витрати на: пакувальні матеріали і тару для готової продукції; ремонт тари; оплату праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут; рекламу та дослідження ринку (маркетинг); передпродажну підготовку товарів; відрядження працівників, зайнятих збутом; утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона); транспортування та страхування готової продукції; гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування; інші витрати, пов'язані зі збутом продукції.

Витрати операційної діяльності – це витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які групуються за такими економічними елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати.

Витрати, пов'язані з фінансовою діяльністю – витрати на сплату процентів за користування кредитами, за випущеними облігаціями, витрати, пов'язані з фінансовою орендою та інші витрати, що пов'язані із залученням позикового капіталу.

Витрати, пов'язані з інвестиційною діяльністю – витрати, що підприємство здійснює при довготерміновому вкладанні капіталу з метою отримання прибутку (капітальне будівництво, розширення та розвиток виробництва, придбання цінних паперів тощо).

- **Відносне вивільнення оборотних коштів** - відносне скорочення їх суми, що має місце в разі випередження темпів зростання обсягу виробництва над темпи зростання оборотних коштів.

Високоліквідні активи - активи, що можуть бути швидко та легко проконвертовані у готівкові чи безготівкові грошові кошти.

Відпускні (оптові) ціни підприємства – це ціна, за якою реалізується продукція підприємства-виробника. Структурно вона складається із собівартості

товару, прибутку підприємства і непрямих податків (акциз і податок на додану вартість). На основі оптових цін підприємства планують і аналізують вартісні економічні показники діяльності підприємства.

Відпускні ціни промисловості – ціна, за якою підприємства й організації-постачальники оплачують продукцію підприємствам-виробникам або збутовим (оптовим) організаціям. Вона містить у собі, крім оптової ціни підприємства, також постачальницько-збутову націнку (витрати плюс прибуток постачальницько-збутових організацій).

Внутрішні фінансові джерела санації підприємства - це та частина фінансових ресурсів підприємства, джерелом формування якої є операційна та інвестиційна діяльність і яка не пов'язана із залученням ресурсів на ринку капіталів. Використання внутрішніх фінансових резервів дає змогу не тільки подолати внутрішні причини неспроможності підприємств, а й значно зменшує залежність ефективності проведення санації від залучення зовнішніх фінансових джерел.

Г

Гарантійний (страховий) запас - запас, необхідний на кожному підприємстві для гарантії безперервності процесу виробництва у випадках порушень умов і термінів постачань матеріалів постачальниками чи транспортом, відвантаження ними некомплектних партій.

Страховий запас приймається, як правило, у розмірі 50 % поточного запасу, але може бути і менше залежно від місця розташування постачальників і зменшення ймовірності перебоїв у постачаннях.

Горизонтальний (трендовий) аналіз – один з видів фінансового аналізу, який базується на вивченні динаміки фінансових показників підприємства в часі.

Господарський спосіб будівництва – це форма організації будівельно-монтажних робіт власними силами без залучення підрядних організацій.

Готівкові розрахунки - платежі готівкою між підприємствами, підприємцями і фізичними особами за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги) і за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Грошові інструменти - інструментами грошового ринку є векселі, казначейські зобов'язання, ощадні (депозитні) сертифікати, банківські акцепти та інші грошові сурогати.

- **Грошові надходження** - кошти, які надходять на поточні чи інші рахунки підприємств у банках та в касу підприємств.

Грошова маса - це сукупність залишків грошей у всіх їх формах, які є в розпорядженні суб'єктів грошового обігу у певний момент.

Грошовий оборот – сукупність платежів у грошовій формі, пов'язаних з купівлею-продажем товарів, використанням різного роду фінансових та інвестиційних зобов'язань.

Грошові потоки - сукупність розподілених за часом грошових надходжень і напрямків використання коштів, що мають місце в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Грошові фонди - частина грошових коштів підприємства, що утворилися в процесі формування фінансових ресурсів, яка має цільове призначення. До грошових фондів належать статутний фонд, фонд оплати праці, амортизаційний фонд, а також фонди, створені внаслідок розподілу прибутку підприємства.

Д

Депозитні рахунки - рахунок, який відкривається установою банку на певний конкретний строк для зберігання грошових коштів юридичних і фізичних осіб.

Державна фінансова підтримка санації підприємства – це система форм та методів централізованої санації. Централізована санаційна підтримка може здійснюватися: прямим бюджетним фінансуванням; використанням непрямих форм державного впливу.

Пряме бюджетне фінансування санації підприємств відбувається на поворотних (бюджетні позички) і безповоротних засадах (субсидії, дотації, повний або частковий викуп державою акцій підприємства).

До непрямих форм державного впливу можна віднести: тимчасове недотримання антимонопольного законодавства, види та форми фіскальної підтримки.

Державний кредит - залучення державою тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб у розпорядження відповідних органів державної влади для спрямування їх на фінансування державних витрат.

Джерело податку - джерела, за рахунок яких суб'єкт господарювання переказує податки до бюджету в процесі своєї фінансово-господарської діяльності. Такими джерелами можуть бути: прибуток, собівартість, виручка від реалізації.

Ділова активність - це комплексна характеристика, яка відображає зусилля підприємств, спрямовані на забезпечення динамічності розвитку і досягнення поставлених цілей у різних напрямках діяльності. Основними цілями оцінки та аналізу ділової активності підприємств є здійснення ефективних управлінських рішень з метою забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності за умов ринкового середовища.

Дивіденди - це платіж, що здійснюється юридичною особою - емітентом корпоративних прав чи інвестиційних сертифікатів на користь власника таких корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв'язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку.

- **Дивідендна віддача акції** - показник, який встановлює зв'язок між величиною дивіденду і ціною акції. Розраховується як відношення дивіденду до

ціни акції. Цей коефіцієнт є основним індикатором, який дає змогу зіставляти рівень прибутковості акцій різних підприємств.

Дескриптивні моделі - моделі (описового характеру), що ґрунтуються на використанні інформації з бухгалтерської звітності та використовуються для оцінки фінансового стану підприємства. До них належать: побудова системи звітних балансів, подання фінансових звітів у різноманітних аналітичних розрізах, вертикальний та горизонтальний аналіз звітності, трендовий аналіз результативних показників, аналіз відносних показників та коефіцієнтів, порівняльний або просторовий аналіз, факторний аналіз, система аналітичних коефіцієнтів, аналітичні записки до звітності.

Довгострокові фінансові інвестиції - інвестиції зі строком погашення понад один рік, а також інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Довгострокові витрати – це витрати, характер яких залежить від віддачі від збільшення (зменшення) масштабу виробництва.

Договірні санкції - засоби майнового примусу, які застосовуються у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання. Зміст С. д. полягає в тому, що сторона, яка порушила договір, повинна відшкодувати збитки, а також сплатити неустойку (штраф, пеню).

Дохід від участі в капіталі – це доходи від інвестицій, вкладених в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться за методом участі в капіталі.

- **Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства** - включає доходи, пов'язані зі збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування, зокрема внаслідок одержання асоційованими підприємствами прибутків або зростання власного капіталу асоційованих підприємств у зв'язку з іншими подіями (переоцінка необоротних активів та інвестицій тощо).

- **Дохід від спільної діяльності** - це дохід, пов'язаний зі збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування, скажімо, від одержання спільними підприємствами прибутків або зростання їхнього власного капіталу внаслідок інших подій (переоцінки необоротних активів та інвестицій тощо).

- **Дохід від інвестицій у дочірні підприємства** - це дохід, пов'язаний зі збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування, наприклад, після одержання дочірніми підприємствами прибутків або зростання їхнього власного капіталу внаслідок інших подій (переоцінка необоротних активів та інвестицій тощо).

Дохід за облигацією до дати погашення – дохід, який визначається як фактичний відсотковий дохід інвестора на дату погашення, визначається за формулою:

$$\left[\begin{array}{c} \text{Доход за} \\ \text{облігацією} \\ \text{до дати} \\ \text{погашення} \end{array} \right] = \frac{\left[\begin{array}{c} \text{Норма} \\ \text{відсотка} \end{array} \right] + \frac{\left[\begin{array}{c} \text{Сума} \\ \text{погашення} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{c} \text{Ціна на день} \\ \text{купівлі} \end{array} \right]}{\text{Період}}}{\frac{\left[\begin{array}{c} \text{Ціна на день} \\ \text{купівлі} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{c} \text{Сума} \\ \text{погашення} \end{array} \right]}{2}} 100\%$$

Е

Еквіваленти грошових коштів – це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються в певному суму коштів з незначним ризиком зміни їхньої вартості. Таким еквівалентами є високоліквідні інвестиції в цінні папери на строк, що не перевищує трьох місяців (казначейські векселі, депозитні сертифікати тощо).

Екзогенні (зовнішні) фактори фінансової кризи – фактори не залежні від діяльності підприємства: спад кон'юнктури в економіці в цілому; зниження купівельної спроможності населення; значний рівень інфляції; нестабільність господарського і податкового законодавства; посилення конкуренції в галузі; криза окремої галузі; посилення монополізму на ринку; політична нестабільність; конфлікти між засновниками (власниками).

Екологічний податок - загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені), зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені строк.

Експертна оцінка майна – визначення оцінної вартості майна підприємства експертом відповідно до договору із замовником.

Емісійний дохід – сума перевищення доходів, отриманих від емісії (випуску) власних акцій та інших корпоративних прав над номіналом таких акцій (інших корпоративних прав), тобто різниця між курсом емісії і номінальним курсом акцій. Емісійний дохід є одним із джерел формування додаткового капіталу підприємства.

Емісія акцій або облігацій підприємств – сукупність дій емітента з організації проведення передплати на акції або продажу облігацій.

Ендогенні (внутрішні) фактори фінансової кризи – фактори залежні від діяльності підприємства: низька якість менеджменту; дефіцити в організаційній структурі; недоліки у виробничій сфері; низький рівень кваліфікації персоналу; низький рівень маркетингу і втрата ринків збуту; прорахунки в інвестиційній політиці; дефіцит інновацій; дефіцит фінансування; недостатній контроль; незадовільна робота служб, підрозділів підприємства.

Є

Єдиний внесок - обов'язковий платіж до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, що справляється в Україні з метою

забезпечення страхових виплат за поточними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

З

Забезпечений вексель - вексель, гарантований заставою, що надається кредиторіві, банку або продавцеві до моменту сплати боргу.

Забезпечені кредити - кредити, що мають забезпечення у виді ліквідної застави, реальна (ринкова) вартість якого перевищує кредитну заборгованість не менш, ніж на 25 %, чи які мають гарантію уряду України чи банківську гарантію.

Загальновиробничі (накладні) витрати - це витрати, які безпосередньо не відносяться на виробництво конкретних видів продукції, а розподіляються на собівартість продукції спеціальними методами. До накладних витрат відносяться витрати на управління виробництвом, амортизація основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого призначення, витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого призначення, витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інші витрати на утримання виробничих приміщень, витрати на вдосконалення технології та організації виробництва, витрати на обслуговування виробничого процесу, витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища.

Задоволення претензій кредиторів – кошти, виручені від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення претензій кредиторів. В першу чергу покриваються витрати, пов'язані з провадженням справи про банкрутство в господарському суді, а також задовольняються вимоги кредиторів, забезпечені заставою. Другою чергою виконуються зобов'язання перед працівниками підприємства-банкрута. Третьою чергою – вимоги щодо сплати державних і місцевих податків та неподаткових платежів до бюджету, вимоги органів державного страхування та соціального забезпечення. Четвертою чергою – вимоги кредиторів, не забезпечені заставою. П'ятою чергою – вимоги членів трудового колективу щодо повернення їхніх внесків до статутного капіталу підприємства та інші їхні вимоги. Шостою чергою задовольняються всі інші вимоги, зокрема вимоги власників корпоративних прав.

Закупівельні ціни - це ціни (оптові), за якими реалізується сільськогосподарська продукція сільськогосподарськими підприємствами, фермерами і населенням. На практиці закупівельні ціни для окремих господарств трансформуються в середні ціни фактичної реалізації, в яких ураховано ціни та кількість продукції, проданої по різних каналах реалізації (заготівельним організаціям, за прямими зв'язками з роздрібною торгівлею, на колгоспному ринку тощо).

Збиток – це перевищення суми витрат доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Збутові (націнки) скидки – 1) надбавки, що є джерелом покриття витрат, пов'язаних з організацією постачання і збуту продукції; 2) частка вартості

продукції, яку переуступають виробники підприємствами оптової торгівлі для покриття витрат пов'язаних з просування товару й для формування прибутку підприємств торгівлі.

Звичайна діяльність - будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають унаслідок її проведення.

Змінні витрати - витрати, безпосередньо пов'язані з обсягом виробництва, що змінюються в залежності від обсягу. Чим більше обсяг виробництва, тим більше його змінні витрати на даний випуск.

I

Імобілізація ресурсів - 1) вилучення підприємством частини своїх оборотних коштів з обороту на інші непередбачені, але необхідні витрати; 2) перетворення ресурсів акціонерної компанії в кошти приватних власників.

- **Інвестиційна діяльність** - сукупність операцій із придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, що не є еквівалентами грошових коштів. Інвестиційна діяльність дає можливість підприємству отримувати грошові надходження: від продажу основних засобів; реалізації нематеріальних активів; реалізації цінних паперів та інших довгострокових фінансових інвестицій; повторного продажу власних акцій; погашення наданих позичок; отримання позичок; одержання процентів і дивідендів.

- **Інвестиційна стратегія** – формування системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності та вибір найефективніших способів їх досягнення.

Інститут банкрутства підприємства – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. Інститут банкрутства підприємства має виконувати три основні функції: служити механізмом запобігання непродуктивному використанню активів підприємств; бути інструментом реабілітації підприємств, які опинилися на межі банкрутства, однак мають значні резерви для успішної фінансово-господарської діяльності в майбутньому; сприяти як найповнішому задоволенню претензій кредиторів.

K

Капітальні (вкладення) інвестиції - витрати на створення нових, реконструкцію, розширення та технічне переоснащення наявних основних засобів.

Капітальний ремонт - часткове відшкодування фізичного зношування основних засобів.

Касовий план – план обороту готівки, що відображає надходження і виплати готівки через касу. Касовий план потрібний для контролю за надходженнями й витратами готівки.

Керуючий санацією - це фізична особа, яка відповідно до рішення господарського суду організовує здійснення санації боржника.

Арбітражний суд, ухвалюючи рішення про санацію, призначає керуючого санацією. Це може бути особа, котра мала повноваження розпорядника майна, або керівник підприємства, якщо на це є згода комітету кредиторів і (або) інвесторів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) – критерій ліквідності підприємства (показник), що характеризує ту частину короткотермінових фінансових зобов'язань підприємства, яка може бути сплачена за рахунок першокласних ліквідних активів (грошових коштів та їх еквівалентів), тобто спроможність підприємства негайно погасити свою короткотермінову кредиторську заборгованість. Теоретичне оптимальне значення цього показника становить приблизно 0,2-0,25.

Коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства - коефіцієнт (K_M) визначається як відношення вартості основних виробничих засобів (за вирахуванням суми їхнього зносу) до вартості майна підприємства. Цей коефіцієнт має бути не меншим 0,5 і визначається за формулою:

$$K_M = \frac{\Phi_3}{M}$$

де, Φ_3 - залишкова вартість основних засобів;

M - вартість майна підприємства.

Коефіцієнт вибуття основних засобів – це коефіцієнт якій показує інтенсивність вибуття основних засобів, розраховується за формулою:

$$K_B = \frac{\Phi_{\text{виб}}}{\Phi_{\text{п}}}$$

де, K_B - коефіцієнт вибуття основних засобів;

$\Phi_{\text{виб}}$ - вартість виведених основних засобів;

$\Phi_{\text{п}}$ - балансова вартість основних засобів на початок періоду.

- **Коефіцієнт виплат** - який виражає у відсотках ту частину чистого прибутку, отриманого акціонерним товариством, яку розподілено у вигляді дивідендів. Розраховується як відношення дивідендів до дивідендів на одну акцію.

Коефіцієнт виплат дивідендів - це відношення виплат дивідендів на просту акцію до чистого прибутку на 1 просту акцію.

Коефіцієнт дивідендного доходу - це відношення чистого прибутку на 1 просту акцію до ринкової ціни 1 акції.

- **Коефіцієнт дивідендного покриття** - показник, обернений до коефіцієнта виплат. Розраховується як відношення дивідендів на одну акцію до дивідендів.

Коефіцієнт зносу основних засобів – це коефіцієнт якій характеризує частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах. Коефіцієнт зносу визначається відношенням суми зносу основних засобів до балансової вартості основних засобів:

$$K_3 = \frac{Z_0}{\Phi_k}$$

де K_3 - коефіцієнт зносу основних засобів;

Z_0 - сума зносу основних засобів;

Φ_k - балансова вартість основних засобів на кінець періоду.

Показник зносу основних засобів може визначатись також у відсотках на початок і на кінець звітного періоду і дає змогу оцінити стан основних засобів.

Доповненням цього показника до 100 % (чи одиниці) є коефіцієнт придатності.

Коефіцієнт оновлення основних засобів - показує, яку частину від наявних на кінець звітного періоду основних засобів складають нові основні засоби.

Коефіцієнт концентрації власного капіталу – характеризує частину власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів підприємства. Чим вище значення коефіцієнта концентрації власного капіталу, тим більш фінансово стійке, стабільне і незалежне від кредиторів підприємство. Якщо його значення дорівнює 1 (або 100 %), це означає, що власники повністю фінансують підприємство. Підприємство вважається фінансово стійким за умови, що частина власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів підприємства становить не менше 50 %.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу – характеризує частину позикового капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів підприємства. Чим нижчий показник концентрації позикового капіталу, тим менша заборгованість підприємства, тим стійкіше його положення. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства.

Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу - показник дає найбільш загальну оцінку фінансової стійкості підприємства і розраховується як відношення позикового капіталу до власного капіталу.

Показник характеризує скільки позикових коштів припадає на кожну 1 грн. власних коштів, вкладених в активи підприємства. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, тобто про деяке зниження фінансової стійкості, і навпаки.

Коефіцієнт маневреності робочого капіталу - розраховується як відношення вартості робочого капіталу (власних оборотних коштів) до суми джерел власних коштів і характеризує ступінь мобільності використання власних коштів підприємством. Нормативне (рекомендоване) значення показника $> 0,5$.

Коефіцієнт обертання запасів – характеризує швидкість обертання запасів, тобто скільки разів у середньому за період поповнювалися запаси підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу – показує ефективність використання власного капіталу підприємства і розраховується як відношення чистої виручки від реалізації за період до середньої вартості власного капіталу за період.

Коефіцієнт оборотності активів – характеризує ефективність використання ресурсів (незалежно від джерел їх залучення) і показує, скільки разів за період обертається капітал, вкладений в активи.

Коефіцієнт оборотності - це кількість оборотів, яке здійснюють оборотні кошти за певний період; його розраховують за формулою:

$$K_{об} = \frac{P}{ОБС}$$

де Р - обсяг реалізованої продукції за розглянутий період;

ОБС - середня сума оборотних коштів за той же період.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості – показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, який аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством і розраховується як відношення чистої виручки від реалізації за період до середнього залишку дебіторської заборгованості за період.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості - показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, який аналізується, розширення або зниження кредиту, що надається підприємству і розраховується як відношення чистої виручки від реалізації за період до середнього залишку кредиторської заборгованості за період.

Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) – показує ефективність використання основних засобів підприємства і розраховується як відношення чистої виручки від реалізації за період до середньої вартості основних засобів за період.

Коефіцієнт покриття балансу (поточної ліквідності) - розраховується як відношення оборотних коштів до короткострокових зобов'язань (у відсотках) і застосовується для оцінки здатності підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання.

Коефіцієнт прибутковості оборотних коштів – показник, що характеризує, скільки прибутку припадає на 1 грн. оборотних коштів.

Коефіцієнт оновлення основних засобів – це коефіцієнт який характеризує інтенсивність введення в дію нових основних засобів. Він показує частку введених основних засобів за визначений період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду, розраховуються за формулою:

$$K_o = \frac{\Phi_{вв}}{\Phi_k}$$

де K_o - коефіцієнт оновлення основних засобів;

$\Phi_{вв}$ - вартість введених основних засобів;

Φ_k - балансова вартість основних засобів на кінець періоду.

Коефіцієнт придатності основних засобів – це коефіцієнт який відображає частку основних засобів, придатну для експлуатації в процесі господарської діяльності і розраховується за формулами:

$$K_{п} = 1 - K_з \quad \text{або} \quad K_{п} = 100\% - K_з$$

де $K_{п}$ - коефіцієнт придатності основних засобів;

$K_з$ - коефіцієнт зносу основних засобів.

Коефіцієнт приросту основних засобів – це коефіцієнт якій характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період і розраховується за формулою:

$$K_{\pi} = \frac{OZ_{\text{пр}}}{OZ_{\pi}}$$

де $OZ_{\text{пр}}$ - вартість приросту основних засобів;

OZ_{π} - вартість основних засобів на початок періоду.

Коефіцієнт рентабельності оборотних коштів – показник, що характеризує ефективність використання оборотних коштів на підприємстві і визначається як відношення прибутку від реалізації продукції до середніх залишків оборотних коштів.

Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства - до показників, які характеризують стан оборотних коштів, можна віднести коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів в майні підприємства ($K_{\text{р.в.}}$). Цей показник визначається як відношення вартості оборотних коштів до вартості майна підприємства.

$$K_{\text{р.в.}} = \frac{\Phi_{\text{н}}}{M}$$

де $\Phi_{\text{н}}$ - фактична наявність (вартість оборотних коштів, грн);

M - вартість майна підприємства, грн.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (критичної оцінки) - коефіцієнт, що дорівнює відношенню високоліквідних поточних активів (з розрахунку виключається найменш ліквідна їх частина – виробничі запаси) до короткострокових зобов'язань (поточних пасивів).

Нормальне значення коефіцієнта потрапляє в діапазон 0,7-1.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) – характеризує частку власності самого підприємства в загальній сумі коштів, інвестованих у його діяльність. Що вищий цей коефіцієнт, то більш фінансово стійким і незалежним від кредиторів є підприємство. Доповненням до цього показника є коефіцієнт концентрації залученого (позичкового капіталу). Сума обох коефіцієнтів дорівнює 1 (чи 100%).

Коефіцієнт фінансування – характеризує відношення залученого капіталу до власного. Нормативне значення показника ≤ 1 .

Коефіцієнт фінансового левериджу - визначає залежність підприємства від довгострокових зобов'язань і обчислюється як відношення залученого довгострокового капіталу до власного. Нормативне значення показника - середньогалузеве.

Коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності) - показує, скільки гривень оборотних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань.

Цей показник має особливе значення для оцінки підприємства покупцями, інвесторами, кредитними установами; залежить від галузі виробництва, виду

діяльності, тривалості виробничого циклу, структури запасів, форм розрахунку з покупцями тощо. Рекомендоване значення коефіцієнту покриття є більше 1,0 - 2,5.

Коефіцієнт покриття відсотків за кредити - характеризує ступінь захищеності кредиторів від несплати підприємством відсотків за наданий кредит і показує, у скільки разів зароблені підприємством протягом звітного періоду кошти перевищують суму відсотків за позицією. Він визначається як відношення чистого прибутку підприємства до сплати відсотків і податків до відсоткових виплат за позиками.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами - це відношення величини чистого оборотного (робочого) капіталу до величини оборотних активів підприємства:

$$K_{з.в.о.з.} = \frac{ЧОК}{ОА}$$

де ЧОК - чистий робочий капітал.

Нормативне зазначення показника перебуває в межах від 0,6 до 0,8. Значення коефіцієнта менше 0,1 засвідчує високу ймовірність банкрутства.

Забезпеченість діяльності підприємства власними засобами - один із критеріїв оцінки задовільності структури бухгалтерського балансу, що характеризує наявність власних оборотних коштів у підприємства, необхідних для його фінансової стійкості.

Коефіцієнт загальної платоспроможності - визначають як співвідношення вартості оборотних активів підприємства та загальної суми його зобов'язань:

$$K_{заг. плат.} = \frac{ОА}{ЗЗ}$$

де ЗЗ - загальна сума зобов'язань підприємства.

У динаміці цей показник має виявляти тенденцію до зростання.

Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності - характеризує здатність підприємства відновити (або втратити) свою платоспроможність через певний період і розраховується за формулою:

$$K_{відн. плат.} = \frac{K_{п1} + \frac{6}{T} \times (K_{п1} - K_{п0})}{2}$$

де $K_{п0}$, $K_{п1}$ - коефіцієнт загальної ліквідності на початок та кінець звітного періоду відповідно;

T - досліджуваний період у місяцях;

6 - період відновлення платоспроможності у місяцях;

2 - нормативне значення коефіцієнта відновлення (втрати) платоспроможності.

Якщо > 1 , підприємство має реальні можливості відновити свою платоспроможність протягом півроку. Якщо КОІДЦВЛАТ < 1 , у підприємства в найближчі 6 місяців відсутня реальна можливість відновити платоспроможність.

Коефіцієнт Вівера - використовується для своєчасного відслідковування ознак майбутньої неплатоспроможності прибутково працюючого підприємства.

Він характеризує здатність підприємства генерувати надходження коштів у достатньому обсязі для погашення зобов'язань і визначається за формулою:

$$K_B = \frac{ЧМ + A_M}{ЗК}$$

де A_M - сума амортизації, грн.

Якщо значення коефіцієнта Вівера протягом тривалого часу (1,5-2,0 роки) не перевищує 2,0, існує реальна загроза неплатоспроможності.

- **Коефіцієнт «ціна - прибуток»** - який установлює зв'язок між ціною акції і рівнем чистого прибутку акціонерного товариства, що припадає на 1 акцію. Розраховується як відношення прибутку на одну акцію до ціни акції.

Комерційний кредит - короткотерміновий кредит, що надається продавцем (виробником) покупцеві у формі відстрочки оплати за продані товари (виконані роботи чи надані послуги).

Комерційний розрахунок - метод ведення господарства, що полягає в постійному порівнюванні (у грошовій формі) витрат і результатів діяльності. Метою комерційного розрахунку є отримання максимального прибутку за мінімальних витрат.

Конверсійні облигації – це іменні облигації, які згодом можна обміняти на звичайні акції підприємства. Емісія конверсійних облигацій є однією з форм кредитування санації власниками та кредиторами підприємства. У разі збільшення статутного капіталу обміном облигацій існуючої номінальної вартості на акції цього емітента капітал збільшується на загальну номінальну вартість облигацій, що обмінюються на акції.

Конверсійні облигації дають можливість залучити такого інвестора, який не ризикує придбати звичайні акції.

Конверсія (трансформація) боргу у власність – суть її полягає в тому, що підприємства-боржники стимулюють придбання кредиторами корпоративних прав у обмін на боргові вимоги. У результаті цієї операції боржник досягає подвійної мети: підвищується ринковий курс корпоративних прав, оскільки відбувається їх додаткова закупівля; поліпшується структура балансу, оскільки співвідношення власних та позичкових коштів змінюється в позитивному для підприємства напрямку.

Консолідований бюджет підприємства - це скоординований за всіма підрозділами і функціями план діяльності підприємства загалом, що об'єднує блоки окремих бюджетів і характеризує інформаційний потік для прийняття і контролю управлінських рішень в області фінансового планування.

Консигнація - форма комісійного продажу експортних товарів, за якої їх власник (консигнант) передає комісіонерові (консигнаторові) товар для продажу зі складу комісіонера. При цьому право власності на товар, що надійшов на склад комісіонера, залишається за консигнантом.

Консорціумні кредити – позички, що надаються тоді, коли підприємству-позичальнику потрібні кошти в обсязі, який не може бути забезпечений одним

кредитором. У цьому разі кілька кредиторів об'єднуються, і кожен з них надає частину загального кредиту.

Контокорент - це єдиний рахунок, по якому проводяться всі операції банку з клієнтом, в тому числі і стосовно використання кредиту.

Контрольна функція полягає в постійному контролі за повнотою, правильністю та своєчасністю отримання доходів і здійсненням видатків. Ця функція проявляється при будь-якої фінансової операції.

Контрольна функції фінансів зумовлюється об'єктивно притаманною їм здатністю кількісно відображати рух фінансових ресурсів держави та суб'єктів господарювання і забезпечувати контроль за дотриманням пропорцій у розподілі та перерозподілі ВВП, формуванням та використанням доходів на всіх економічних рівнях, дотриманням фінансової дисципліни.

Контролінг - це управлінська концепція процесу прийняття рішень, управління за допомогою цілеспрямованого забезпечення інформацією з метою досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності.

В завдання контролінгу входить збір, систематизація, опрацювання даних для вироблення рішень. Таким чином, керівник служби контролінгу повинен зводити і аналізувати інформацію, яка надходить до нього. Він повинен впроваджувати систему керівництва і контролю, орієнтовану на результати.

Кошторисні ціни - ціни та розцінки, які використовують для визначення розрахункової вартості нового будівництва, реконструкції будівель та споруд, розширення та технічного переоснащення підприємств, будівель, об'єктів.

Нерідко у будівництві, промисловості застосовують договірні ціни, відповідно до яких здійснюються розрахунки між замовником та підрядником. Основою договірної ціни є кошторисна вартість новобудови.

Кредит - кошти та матеріальні цінності, які надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним чи фізичним особам на обумовлений строк та під певний відсоток.

Кредитор - юридична або фізична особа, яка має підтверджені належними документами грошові вимоги до боржника, у тому числі вимоги щодо виплати заробітної плати, сплати податків та інших обов'язкових платежів.

Кредит під облік векселів (обліковий кредит) - це короткостроковий кредит, який банківська установа надає пред'явнику векселів, обліковуючи (скуповуючи) їх до настання строку виконання зобов'язань за ними, сплачуючи при цьому їх пред'явнику номінальну вартість векселів за мінусом дисконту.

Кредитна лінія – оформлена договором згода банку-кредитора (об'єднання банків) надавати позичальникові кредити у майбутньому в розмірах, обмежених певною максимальною величиною (лімітом кредиту) протягом певного часу (звичайно одного року) без проведення додаткових спеціальних переговорів.

Кредитні рахунки - рахунок, призначений для обліку виданих банком кредитів.

Кредитоспроможність підприємства - наявність у потенційного позичальника передумов для отримання кредиту і здатність повернути його.

Кредитоспроможність позичальника визначається показниками, що характеризують його акуратність при розрахунках за раніше отриманими кредитами, його поточне фінансове становище, спроможність у разі необхідності мобілізувати кошти з різних джерел, забезпечити оперативну трансформацію активів у грошові кошти.

Кумулятивний метод нарахування амортизації - метод нарахування амортизації за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується та кумулятивного коефіцієнта.

Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.

Цей метод вважається прискореним, оскільки дає змогу нарахувати амортизацію у перші роки експлуатації у більших розмірах ніж надалі.

Курсова різниця - різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти за різних валютних курсів.

Л

Лізинг - форма довгострокової оренди, яка передбачає передавання права користування майном іншому суб'єкту підприємницької діяльності на платній основі і на визначений угодою строк.

Лізинговий кредит - відносини між суб'єктами господарювання, що виникають унаслідок оренди майна (майновий кредит) і супроводжуються укладенням лізингової угоди.

Ліквідні активи – майно підприємства, що користується високим попитом на ринку та може бути швидко реалізоване.

Ліквідаційна вартість активів – оцінка активів підприємства в разі його ліквідації як цілісного майнового комплексу.

Ліквідаційна процедура – здійснення щодо визнаного банкрутом підприємства заходів, пов'язаних із задоволенням вимог кредиторів через продаж майна та ліквідацію юридичної особи боржника.

Ломбардні кредити - це короткотерміновий кредит, фіксований за розміром, який забезпечується рухомим майном або фінансовими правами. При наданні ломбардного кредиту застава оцінюється не за повною вартістю заставленого майна на день укладення кредитної угоди, а враховує залежно від виду рухомого майна тільки частину його вартості. Це спричинено ризиками, які виникають при реалізації застави.

М

Маневреність власного капіталу – показник, що характеризує, яка частка власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладається в оборотні кошти, а яка його частка капіталізується.

Маржинальний прибуток – різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами, тобто сума, яка спрямовується на покриття постійних витрат та на формування прибутку.

Метод зменшення залишкової вартості нарахування амортизації - передбачає визначення суми амортизаційних відрахувань множенням залишкової вартості об'єкта основних засобів на початок звітної періоду (або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації) на річну норму амортизації.

Метод економіко-математичного моделювання - уможливорює знаходження кількісного виразу взаємозв'язків між фінансовими показниками та факторами, які їх визначають. Економіко-математична модель – це точний математичний опис факторів, які характеризують структуру та закономірності зміни даного економічного явища і здійснюється за допомогою математичних засобів. Моделювання може передбачати функціональний або кореляційний зв'язок факторів.

Метод планування на основі економіко – математичного моделювання - дає змогу з певною ймовірністю визначити динаміку показників залежно від зміни факторів, які впливають на розвиток фінансових процесів у майбутньому. Побудова моделей базується на використанні методів екстраполяції, регресивного аналізу, експертних оцінок інших моделей.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості нарахування амортизації - передбачає визначення суми амортизаційних відрахувань множенням залишкової вартості об'єкта основних засобів на початок звітної періоду (або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації) на річну норму амортизації, яка обчислюється, виходячи зі строку корисного використання об'єкта, і подвоюється.

Метод прямого розрахунку потреби в оборотних коштах – передбачає виконання розрахунків для кожного елемента оборотних коштів. Вони здійснюється на тривалий період і не передбачають раптових змін асортименту продукції, технології виробництва, умов постачання та збуту.

Метод прямого розрахунку прибутку - метод розрахунку, що базується на тому, що кількість продукції, що виробляється і реалізується (обсяг продажу) по кожній номенклатурній позиції множать послідовно на ціни реалізації та на загальні витрати кожної одиниці. Різниця між сумами обох добутоків по всім позиціям номенклатури складає плановий обсяг прибутку. По продукції яка є непорівнянною загальні витрати кожної одиниці повинні визначатися за плановими індивідуальними калькуляціями.

Метод прямого рахунку виручки – метод, за яким виручка від реалізації визначається множенням кількості реалізованих виробів на їхню реалізаційну ціну і додаванням отриманих сум за всією номенклатурою виробів.

Метод фінансового аналізу - це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства. В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного

аналізу взагалі та фінансового аналізу зокрема. За класифікацією розрізняють неформалізовані й формалізовані методи аналізу.

До формалізованих методів фінансового аналізу належать ті, у підґрунтя яких покладено жорстко формалізовані аналітичні залежності (ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, відсоткових чисел, інтегральний, дисконтування).

Метод участі в капіталі – метод обліку інвестицій, згідно з якими балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Метод ціноутворення – отримання цільової норми прибутку – орієнтований на витрати і цільову норму прибутку (що планується у відсотках на інвестований капітал).

Метод ціноутворення – оцінка споживчої вартості - ґрунтується на оцінці вигоди, яку матиме споживач від використання товару. Цьому методу ціноутворення властивий певний ризик внаслідок можливості невиправданого завищення ціни.

Метод ціноутворення – очікуваного прибутку – застосовують найчастіше тоді, коли підприємство планує підписати контракт, пропонуючи нижчі ціни, ніж інші підприємства.

Метод ціноутворення – швидкого повернення витрат – використовується підприємствами з метою активного продажу великих обсягів продукції і швидкого повернення витрачених коштів.

Мирова угода – процедура досягнення домовленості між боржником та кредиторами щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів або щодо зменшення суми боргів. Мирова угода між боржником і кредиторами може бути укладена на будь-якому етапі провадження справи про банкрутство.

Мирова угода – це процедура досягнення домовленості між боржником та кредиторами щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів або щодо зменшення суми боргів.

Мито - непрямий податок, що стягується з товарів, транспортних засобів, інших предметів, які переміщуються через митний кордон країни.

Місцеві податки – податки, що їх сплачують юридичні й фізичні особи для забезпечення наповнення місцевих бюджетів.

Мобілізація (залучення, одержання, придбання) ресурсів - полягає в тому, що за допомогою фінансових важелів та методів суб'єкт діяльності залучає необхідні ресурси з метою вирішення певних задач.

Моральний знос - зменшення вартості основних засобів унаслідок упровадження у виробництво нових, технічно досконаліших та економічно ефективніших машин і устаткування.

Мораторій на задоволення вимог кредиторів – припинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань зі сплати податків і зборів

(обов'язкових платежів), строк виконання яких настав до дня запровадження мораторію.

Н

Навмисне (фіктивне) банкрутство - це свідомо неправдиве оголошення підприємства неплатоспроможним для одержання від кредиторів відстрочки платежів або списання частини боргів.

Надзвичайна подія - подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства і стосовно якої не очікується її щорічного або принаймні періодичного повторення.

Надлишок власних оборотних коштів – перевищення розмірів оборотних коштів понад визначені нормативи.

Ненормовані оборотні кошти – ті елементи (статті) оборотних коштів, щодо яких планова потреба не визначається.

Неплатоспроможність – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності через брак активів у ліквідній формі виконати платіжні зобов'язання, строк сплати яких настав.

Підприємство визнається неплатоспроможним, якщо коефіцієнт загальної ліквідності на кінець звітного періоду менше 1,5 або коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами менше 0,1.

Непрямі податки – податки, які включаються в ціну товарів (робіт, послуг). Реальними платниками цих податків є покупці відповідних товарів (робіт, послуг).

Необоротні активи - це активи підприємства, що використовуються підприємством у його діяльності протягом тривалого періоду часу (більше одного року) та від використання яких підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди та їх вартість може бути достовірно визначена.

Непродуктивні витрати - втрати підприємств і виробничих об'єднань, господарських організацій, установ, пов'язані з нераціональним використанням природних, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, порушенням фінансової, розрахункової і договірної дисципліни, недотриманням встановлених правил обліку і зберігання матеріальних цінностей і грошових коштів. Головна причина Н. р. — безгосподарність.

Нерозподілений прибуток - це частка прибутку підприємства, отримана в результаті діяльності в попередні періоди, яка не була спрямована на виплату дивідендів власникам підприємства чи поповнення інших складових власного капіталу підприємства (резервного капіталу, статутного капіталу).

Неформалізовані методи аналізу - ґрунтуються на описі аналітичних процедур на логічному рівні (експертних оцінок і сценаріїв, психологічні, порівняльні, побудови системи показників, побудови системи аналітичних таблиць) і характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика.

Номинальна вартість корпоративних прав – вартість, яка відповідає частці участі держателя таких прав у статутному фонді емітента і визначається діленням статутного фонду на кількість корпоративних прав, які є в обігу.

Низько ліквідні активи – активи, що важко реалізуються (основні фонди, нематеріальні активи, незавершені капітальні вкладення, обладнання, устаткування).

Норма оборотних коштів - показник, який визначається в днях, відсотках, гривнях для обчислення нормативів оборотних коштів.

Норматив оборотних коштів - оптимальна потреба в оборотних коштах, що визначається за окремими статтями й у цілому по підприємству в грошовому виразі.

Нормативний метод фінансового планування - полягає в тому, що на основі встановлених норм та техніко-економічних нормативів (ставки податків, ставки тарифів, зборів та внесків, норми амортизаційних відрахувань, норми оборотних коштів) розраховується потреба господарського суб'єкта у фінансових ресурсах та визначаються джерела цих ресурсів.

Нормовані оборотні кошти – ті елементи (статті) оборотних коштів, щодо яких визначається оптимальна планова потреба.

Нормативні моделі - це моделі, які уможливають порівняння фактичних результатів діяльності підприємства з нормативними. Ці моделі використовуються, як правило, у внутрішньому фінансовому аналізі. Їх сутність полягає у встановленні нормативів на кожен статтю витрат для відповідних технологічних процесів, видів виробів та з'ясування причин відхилень фактичних даних від цих нормативів.

О

Об'єкт податку – показник або операція, визначені в законодавчому порядку і які використовуються для обчислення окремих податків і зборів.

Облікова політика - вибір принципів, методів та процедур обліку в такий спосіб, щоб достовірно відобразити фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та забезпечення порівнянності фінансових звітів.

Оборотний капітал - частина капіталу підприємства, що інвестована в його оборотні активи (грошові кошти та їх еквіваленти), інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом періоду, що не перевищує один рік

Оборотні кошти - кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та фонди обігу.

Оборотність у днях - час (тривалість) обороту, який визначається за формулою:

$$T = \frac{D}{K_{об}}$$

де D - число днів у даному періоді (360, 90, 30);

$K_{об}$ - коефіцієнт оборотності .

Овердрафт - короткотерміновий кредит, що його надає банк надійному підприємству понад залишок його коштів на поточному рахунку (в межах заздалегідь обумовленої суми) через дебетування його поточного рахунку.

Об'єкт лізингу – будь – яке майно, що його можна віднести до основних фондів, яке не заборонене до вільного продажу на ринку і щодо якого немає обмежень на передавання в лізинг (оренду).

Об'єкти короткострокового кредитування – виробничі запаси, незавершене виробництво та напівфабрикати власного виробництва, витрати майбутніх періодів, готова продукція і товари, платіжні та розрахункові операції з постачальниками й покупцями. Через сезонність, нерівномірність або дострокову поставку матеріальних ресурсів постачальниками тощо на підприємствах виникає потреба в короткострокових кредитах під виробничі запаси, якщо їх розміри перевищують власні кошти.

Об'єкти довгострокового кредитування – капітальні вкладення, пов'язані з реконструкцією підприємства, його технічним переозброєнням, упровадженням нової техніки, удосконаленням технології виробництва, а також інші витрати, що ведуть до збільшення вартості основних засобів. До таких кредитів підприємства вдаються, якщо відчувають брак власних коштів, призначених на ці цілі, а саме: прибутку й амортизаційних відрахувань.

Одноденні витрати – одноденні витрати обчислюються діленням витрат на випуск продукції (за виробничою собівартістю) у IV кварталі планового року на 90.

Одноразові витрати - це однократні витрати або витрати, у яких періодичність більше місяця і які спрямовуються на забезпечення процесу виробництва протягом тривалого часу.

Операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, яка не є інвестиційною та фінансовою.

Оперативний лізинг (оренда) — господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає передавання орендареві права користування основними фондами на строк, що не перевищує строку їх повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких основних фондів їх власнику після закінчення строку дії лізингової (орендної) угоди.

Оперативне фінансове планування на підприємстві – планування направлено на контроль за фактичними надходженнями грошових коштів на поточний рахунок, витрачанням коштів у процесі господарської діяльності та виконання поточного фінансового плану.

Організація розрахунків – переказування коштів з рахунка покупця (платника коштів) на рахунок постачальника (отримувача коштів) або залік взаємних розрахунків між покупцем і постачальником продукції.

Організація фінансів підприємств – методи, форми і способи формування та використання фінансових ресурсів, а також контроль за їхнім кругообігом з метою досягнення визначених підприємством цілей.

Основні засоби – це матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) котрих становить понад один рік і які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам, для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій (або використання в процесі операційного циклу, якщо він триваліший за один рік).

- **Основна діяльність** - діяльність, пов'язані з виробництвом та (або) реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), випуск якої є головною метою створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу.

- **Оцінка фінансового стану підприємства** – аналіз фінансового стану підприємства на основі використання системи показників оцінки, методів, прийомів та методик аналізу.

П

Пасиви - протилежна активу частина бухгалтерського балансу - сукупність усіх зобов'язань, джерел формування засобів підприємства.

Містить власний капітал - статутний і акціонерний, а також позиковий капітал (кредити, згруповані по складу й строках погашення).

Переказний вексель - розрахунковий документ, який регулює вексельні відносини трьох сторін: кредитора (трасанта), боржника (трасата) і отримувача платежу (ремітента).

Перекладання податків - це процес повного або часткового перерозподілу сплати податків між різними суб'єктами оподаткування, між якими існують господарські та економічні взаємовідносини. При цьому перекласти сплату податків можна як на іншу юридичну чи фізичну особу (тобто суб'єкт підприємництва), так і на громадян як споживачів продукції.

Перекладання податків може бути повним або частковим, залежно від мети платника податку. Якщо виробник має на меті інтегруватися в ринкове середовище, то він частково перекладає податок. Якщо виробник закріпив свої позиції на ринку, то податок перекладається на споживача повністю.

Перспективне фінансове планування на підприємстві - визначає найважливіші показники, пропорції й темпи розширеного відтворення, виступає головною формою реалізації цілей підприємства.

Підготовчий запас - це час, необхідний для підготовки матеріальних ресурсів до виробничого процесу (комплектація, приймання, лабораторний аналіз, доставка матеріалів зі складу та бази тощо).

Підрядний спосіб будівництва - це спосіб, за яким роботи з будівництва об'єкта виконуються суб'єктом господарювання (підрядником) для іншого суб'єкта господарювання (замовника) за договором підряду на будівництво, що укладається між цими суб'єктами господарювання.

План санації - план фінансового оздоровлення підприємства, що здійснюється, як правило, фінансовими та контролінговими службами підприємства, яке перебуває у фінансовій кризі, представниками потенційного

санатора, незалежними аудиторськими та консалтинговими фірмами. Об'єктами планування є фінансові, виробничі та трудові ресурси підприємства, процеси господарської діяльності тощо. План санації може бути розроблений у формі: плану реорганізації (як правило, без збереження юридичної особи боржника); плану фінансової санації (зі збереженням юридичної особи боржника).

Платіжний календар – відображає весь грошовий оборот підприємства, позичковий та інші рахунки підприємства в банку, тобто фіксується рух грошових коштів за джерелами їх надходження та напрямками використання.

Платоспроможність - здатність підприємства здійснювати оплату вимог відповідно до прийнятих зобов'язань. Це одна з характеристик фінансового стану підприємства, яка забезпечується високою часткою власного капіталу у загальній сумі використовуваних фінансових засобів. Платоспроможним вважається підприємство, яке має достатні кошти для оплати всіх короткострокових зобов'язань і одночасно безперервно здійснювати процес господарської діяльності.

Плаваюча відсоткова ставка – ставка позички, яка надається за економічної нестабільності підприємствам. Ставки за такими позичками залежать від вартості залучених банками ресурсів, офіційної облікової ставки Національного банку України.

Позички участі – банки передають (перевідступають) частини позички іншим кредиторам. Домовленість про таку позичку банк може укласти навіть без відома підприємства-позичальника.

Податки - обов'язкові платежі, що їх установлює держава для юридичних і фізичних осіб з метою формування централізованих фінансових ресурсів, які забезпечують фінансування державних витрат.

Податок на прибуток - прямий податок, що його сплачують суб'єкти господарювання за рахунок прибутку. Обчислюється у відсотках від суми оподатковуваного прибутку згідно з податковим законодавством.

Податок на додану вартість - непрямий податок, що включається в ціну реалізації товарів (робіт, послуг) і встановлюється у відсотках від оподатковуваного обороту. Цей податок визначається згідно з чинним законодавством і має певні особливості в різних видах та сферах діяльності.

Податок на доходи фізичних осіб - загальнодержавний податок, що стягується з доходів фізичних осіб (громадян — резидентів) і нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження в Україні.

Податкове навантаження на підприємство – узагальнена кількісна і якісна характеристика впливу податків, зборів та обов'язкових платежів на фінансове становище підприємства.

Податкова оптимізація на підприємстві - зменшення розміру податкового зобов'язання шляхом ціленаправлених правомірних дій платника податку, що включають в себе повне використання всіх наданих законодавством пільг, податкових звільнень та інших законних переваг.

Податкова оптимізація проявляється у виборі платником податків найвигідніших правових форм здійснення діяльності з метою обчислення оптимальної суми податків в конкретних умовах господарювання згідно з діючим законодавством. Під правовими формами розуміються передбачені законодавством варіанти поведінки: вибір організаційно-правової форми здійснення діяльності, податкового режиму, облікової політики, виду і умов цивільно-правових договорів, використання пільг. Пошук оптимальних управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію зобов'язань щодо обов'язкових платежів у межах закону, є характерним напрямом податкової політики суб'єкта господарювання в умовах ринкових відносин.

Податкові пільги - загальне звільнення платників податків від оподатковування, або звільнення від оподатковування окремих об'єктів чи зниження ставок оподаткування в межах чинного законодавства.

Податковий період - Податкові періоди та строки сплати податків та зборів устанавлюються, виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів, з урахуванням зручності виконання платником податкового обов'язку та зменшення витрат на адміністрування податків та зборів.

Показники прибутковості - показники прибутковості (рентабельності) забезпечують визначення ефективності діяльності підприємства за співвідношенням ефекту (прибутку) і вартості витрачених ресурсів, а також доходів, отриманих у результаті їх використання

Показники оцінки ділової активності підприємства - показники, що характеризує не лише ефективність, а й динаміку розвитку підприємств за ринкових умов.

На мікрорівні кількісна оцінка ділової активності здійснюється здебільшого за двома напрямками: а) аналіз динаміки загальних показників господарської діяльності: обсяг капіталу, інвестованого в діяльність підприємства (обсяг активів), обсяг доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), прибуток; б) аналіз ефективності використання ресурсів підприємства.

Оцінюючи динаміку показників господарської діяльності, необхідно порівняти темпи їхньої зміни. Оптимальним є співвідношення (золоте правило економіки), що базується на їхньому взаємозв'язку:

$$T_{пб} > T_p > T_{ак} > 100\%$$

де $T_{пб}$, T_p , $T_{ак}$ - відповідно темпи зміни чистого прибутку, обсягу реалізації, суми активів (капіталу). Це співвідношення означає, що:

- прибуток зростає більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції, а, відповідно, це свідчить про відносне зниження витрат виробництва та обігу;
- обсяг продажу зростає більш високими темпами, ніж активи (капітал) підприємства, тобто ресурси підприємства використовуються більш ефективно;
- економічний потенціал (майно) підприємства зростає порівняно з попереднім періодом.

Аналіз загальних показників дає змогу дійти висновків щодо тенденцій розвитку суб'єктів господарювання: що вищі темпи зростання доходу від

реалізації продукції і прибутку, то перспективніше інвестувати додатковий капітал в активи підприємства. Однак, якщо діяльність підприємства вимагає значного вкладення засобів (капіталу), що можуть окупитися, і принести вигоду лише у тривалій перспективі, то ймовірні відхилення від цього «золотого правила економіки» не слід розглядати як негативні.

Показники ліквідності - дозволяють описати і проаналізувати здатність підприємства виконувати свої поточні зобов'язання. В основу розрахунку цих показників покладено зіставлення поточних активів з короткостроковою кредиторською заборгованістю.

Показники рентабельності призначені для оцінки загальної ефективності вкладення коштів у підприємство. Найбільш інформативними серед них є рентабельність авансованого капіталу і рентабельність власного капіталу.

Показники ринкової активності розраховуються з метою визначення прибутку на одну акцію, стану підприємства на ринку цінних паперів тощо.

Показники оцінки акціонерного капіталу – система показників, що застосовується для оцінки фінансового стану в акціонерних товариствах. До таких показників відносяться показники: прибутковість акцій, дохід на звичайну акцію, цінність акції, рентабельність акції, коефіцієнт дивідендного доходу, коефіцієнт виплати дивідендів.

Показники оцінки майнового стану - до показників оцінки майнового стану належать: сума господарських засобів, що знаходяться в розпорядженні підприємства, частка активної частини основних засобів, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт вибуття основних засобів.

Показники оцінки ліквідності – до показників ліквідності відносяться: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої

Показники оцінки платоспроможності – показники, які характеризують спроможність підприємства своєчасно й цілком виконати свої платіжні зобов'язання, які випливають із кредитних ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності та інших операцій грошового характеру, що мають певні терміни сплати.

Порівняльний аналіз - сукупність логічних прийомів пізнання зовнішнього світу, що полягають у визначенні невідомого через його порівняння з відомим; з'ясування якостей (властивостей) явища за допомогою порівняння з іншими його якостями (властивостями) або якостями (властивостями) іншого явища.

Порівняльний аналіз дає змогу встановлювати закономірності, вдаючись до порівняння стану дослідження об'єктів у різні часи, порівняння їх якостей у минулому з такими самими сучасними якостями для встановлення змін або тенденцій розвитку.

Постійно відновлювальна кредитна лінія – кредитна лінія, яку може бути відкрито підприємству тоді, коли воно відчуває постійний брак оборотних коштів для відновлення процесу виробництва в заданому обсязі. Особливість відновлюваної кредитної лінії полягає в тім, що підприємство, погасивши частину

кредиту, може одержати нову суму, але в межах відповідного ліміту й періоду дії кредитної угоди.

Поточне фінансове планування на підприємстві полягає в розробленні конкретних фінансових планів, які дають можливість підприємству визначати джерела фінансування його розвитку на майбутній період, сформувати структуру доходів і витрат, забезпечити стійку (постійну) платоспроможність, визначити структуру активів і капітал підприємства на кінець планового періоду.

Поточний фінансовий план складається на рік з поквартальною розбивкою.

Предикативні моделі - це моделі передбачувального, прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та прибутків підприємства, його майбутнього фінансового стану. Найбільш поширені з них: розрахунки точки критичного обсягу продажу; побудова прогностичних фінансових звітів; динамічний аналіз (детерміновані факторні та регресивні моделі).

Принцип (обліку та звітності) автономності підприємства – принцип, який передбачає, що під час підготовки фінансової звітності кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від власників - фізичних осіб. Отже, особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства.

Принцип (обліку та звітності) безперервності діяльності підприємства - принцип, який передбачає умову, що підприємство не має ані наміру, ані потреби ліквідуватися або суттєво зменшувати масштаби своєї діяльності (принаймні протягом наступного звітного періоду).

Принцип (обліку та звітності) періодичності – принцип, який передбачає розподіл діяльності підприємства на певні проміжки часу (звітні періоди) з метою складання фінансової звітності.

Принцип (обліку та звітності) нарахування – принцип, який полягає в тому, що результати господарських операцій ураховуються тоді, коли вони фактично відбуваються (а не тоді, коли отримуються або сплачуються грошові кошти), і відображаються в бухгалтерському обліку та фінансових звітах тих періодів, протягом яких сталися ці операції. Завдяки цьому користувачі отримують інформацію не тільки про колишні операції, пов'язані з виплатою або отриманням грошових коштів, а й про зобов'язання сплатити грошові кошти в майбутньому та ресурси, які мають надійти у майбутньому. Така інформація є найкориснішою для прийняття користувачами економічних рішень.

Принцип (обліку та звітності) послідовності – принцип, який полягає в можливості надання користувачам інформації про політику бухгалтерського обліку, якою підприємство має користуватися постійно за складання фінансових звітів, будь-яких змін у цій політиці та впливу таких змін на показники фінансових звітів.

Принцип (обліку та звітності) відповідності – принцип за яким витрати визначаються у звіті про фінансові результати на підставі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами.

Принцип (обліку та звітності) обачності - під час складання фінансових звітів слід застосовувати принцип, суть якого полягає в необхідності дотримання того, щоб активи та (або) дохід не були завищені, а зобов'язання чи витрати – занижені, або навпаки.

Принцип (обліку та звітності) переваги економічного змісту господарських операцій їхній юридичній формі - сутність операцій або інших подій не завжди відповідає тому, що впливає з їхньої юридичної форми. За таких обставин відображення таких операцій повинно виходити з економічних вигід (переваг) для підприємства.

Принцип (обліку та звітності) єдиного грошового вимірника – принцип, який передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства в його фінансовій звітності у грошовій формі.

Принцип строковості – означає, що кредит має бути погашений у визначений строк.

Принцип повернення - найтісніше пов'язаний із принципом строковості й означає, що кредит має бути погашений у строк, визначений кредитною угодою.

Принцип забезпечення кредиту - означає наявність у підприємства юридично оформлених документів, що гарантують своєчасне повернення кредиту: заставне зобов'язання; договір-гарантія; договір-порука.

Принцип платності - означає, що підприємство має внести в банк певну плату за користування кредитом.

Принцип цільового характеру – означає, що підприємство зобов'язується використати отримані кошти на зазначені в кредитному договорі цілі.

Приховане банкрутство – навмисне приховування факту стійкої фінансової неспроможності через подання недостовірних даних, якщо це завдало матеріальних збитків кредиторам.

Пролонговані кредити – кредити, які з'являються в підприємства за тимчасового браку коштів з причин, що не залежать від результатів його діяльності, і за згоди банку відстрочити термін погашення.

Проектне кредитування – кредитування проектів підприємства: фінансування виробництва; запровадження нових видів продукції, послуг, технологій та підвищення якості продукції і послуг; інноваційні проекти; розвиток експортно - орієнтованих видів виробництва послуг; розширення та збільшення обсягів виробництва та надання послуг; модернізація, оновлення та придбання основних засобів; фінансування проектів, метою яких є впровадження енергоощадних технологій та (або) основних засобів.

Пролонгація заборгованості - це кредити, за якими строк дії кредитного договору подовжений та змінені його умови виходячи з тих об'єктивних причин, що зумовили несвоєчасне повернення позички.

Прострочені кредити – кредити, які виникають тоді, коли в підприємства немає коштів для їх погашення. Наявність таких кредитів свідчить про скрутний фінансовий стан підприємства. Джерелом сплати відсотків за простроченими кредитами є прибуток підприємства після сплати податків.

Прямі позички – за яким передбачається кредитування підприємства безпосередньо одним кредитором.

Поточний запас – норма оборотних коштів у частині поточного запасу, що залежить від частоти та ритмічності поставок матеріалів, рівномірності їх споживання у виробництві. Це резерв часу, який дорівнює половині часу між двома суміжними поставками матеріального ресурсу. На практиці постачальників більше як один, тому спочатку розраховують середньозважений інтервал поставок, а потім знаходять його половину.

Поточний ремонт - це комплекс ремонтно-будівельних робіт, який передбачає систематичне та своєчасне підтримання експлуатаційних якостей та попередження передчасного зносу конструкцій та інженерного обладнання.

Платіжні вимоги-доручення - комбінований розрахунковий документ, який складається з двох частин. Верхня частина - вимога постачальника до покупця сплатити вартість товару, робіт, послуг. Нижня - доручення покупця банку, який його обслуговує, переказати кошти з його рахунка на рахунок постачальника.

Платіжна вимога - розрахунковий документ, який містить вимогу постачальника (вантажовідправника) та інших одержувачів коштів до особи, яка має сплатити, про сплату певної суми через банк. П. в. оплачує банк, який веде рахунок особи, що має сплатити, з попереднім чи наступним акцептом або без нього. Граничний строк для пред'явлення П. в. в банк обмежений строком позовної давності.

Платіжна дисципліна - дотримання суб'єктами господарювання встановлених правил проведення розрахункових операцій (передовсім платежів за фінансовими зобов'язаннями в повному обсязі та в установлені строки).

Платіжні доручення - розрахунковий документ, який містить доручення власника банківського рахунка переказати відповідну суму на рахунок отримувача коштів.

- **Показник капіталізованої вартості акції** - показник капіталізованої вартості акції, який визначає ринкову вартість усіх акцій акціонерного товариства. Розраховується множенням кількості акцій та курсу однієї акції.

Показник віддачі (рентабельності) акціонерного капіталу за чистим прибутком - показник визначає співвідношення рівня чистого прибутку акціонерного товариства і капіталізованої вартості акції за певний період.

Показник віддачі (рентабельності) акціонерного капіталу за обсягом реалізації - показник визначає співвідношення обсягу реалізації (продажу) і розміру капіталізованої вартості акцій.

- **Показник вартості акції за балансом** - показує, яка величина акціонерного капіталу і резервного (страхового) фонду припадає на одну випущену акцію. Розраховується як відношення акціонерного капіталу та резервного фонду за балансом до кількості акцій.

- **Показник реальної вартості акції** - показує величину всіх капітальних ресурсів акціонерного товариства, що припадає на одну випущену

акцію. Розраховується як відношення капітальних ресурсів, включаючи неоголошені резерви до кількості акцій.

- **Показник валового прибутку від капіталу** – показник, що узагальнює всі доходи і збитки, які дають акції. Розраховується як відношення суми дивідендів та ціною акцій на кінець та початок року до ціни акцій на початок року.

- **Показник середньої ціни акції** - характеризує усереднену величину вартості однієї акції пакета, який формується протягом певного періоду. Розраховується як відношення суми регулярних перерахувань ціни акції помноженої на час (місяці, роки) до кількості куплених акцій.

- **Прямий дохід від облігації за прибутком** – показник, який установлює у відсотковому співвідношенні залежність між величиною доходу за облігацією та її ціною. Розраховується як відношення норми відсотку помноженої на номінальну вартість облігації до ціни облігації.

- **Поточні фінансові інвестиції** – інвестиції зі строком погашення, меншим за один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. Серед поточних фінансових інвестицій виділяють фінансові інвестиції, які для цілей фінансової звітності визнаються еквівалентами грошових коштів.

Податковий облік - являє собою систему реєстрації та узагальнення інформації про вчинені платником податків однорідних операціях, що призводять до виникнення доходів або витрат, що враховуються в певному порядку положеннями Податкового Кодексу при обчисленні податкової бази поточного або майбутніх періодів.

Поточні рахунки - рахунок, на який надходять кошти від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг. Даний рахунок використовується для зберігання грошових коштів та здійснення всіх видів платежів.

Постійні витрати – це витрати, абсолютна величина яких із збільшенням (зменшенням) обсягу випуску продукції суттєво не змінюються. До постійних витрат належать витрати, що пов'язані з обслуговуванням і управлінням виробничою діяльністю виробничих підрозділів, а також витрати на забезпечення господарських потреб виробництва в цілому.

Поточні витрати - це витрати, зв'язані безпосередньо з одним циклом виробництва.

Поточне фінансове планування на підприємстві – це складання річного (поточного) фінансового плану, який характеризує обсяг фінансових ресурсів, необхідних для фінансово-господарської діяльності. Річний (поточний) фінансовий план є орієнтиром для фінансової роботи підприємств у плановому році та складається на рік поквартально.

Прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Чистий прибуток це прибуток після сплати податків. Прибуток також визначають як суму, на яку зріс власний капітал компанії за даний період у результаті діяльності цієї компанії.

Прибуток власника цінних паперів за окремий період – визначається обчисленням відношення загальної суми доходу, що складається з дивіденду (або відсотка за облігаціями) і курсової різниці до ціни придбання цього цінного папера.

Прибуток від звичайної діяльності - прибуток (збиток), отриманий від операційної діяльності (основної та іншої операційної діяльності), фінансових операцій та іншої звичайної діяльності.

Прибуток від операційної діяльності - прибуток (збиток) від основної діяльності (реалізації продукції, товарів, робіт, послуг) та іншої операційної діяльності (реалізація оборотних активів і іноземної валюти; доходи від операційної оренди активів, операційних курсових різниць, списання кредиторської заборгованості; одержані (визнані) штрафи, пені, неустойки; відшкодування раніше списаних активів; одержані гранти, субсидії; дохід від безоплатно одержаних оборотних активів; втрати від псування цінностей і знецінення запасів).

Прибуток від фінансових операцій - прибуток (збиток), отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні і спільні з іноземними власниками підприємства; одержані дивіденди; відсотки за облігаціями та іншими цінними паперами; за кредит і фінансовий лізинг; інші доходи від фінансових операцій.

Прибуток від надзвичайних подій - прибуток (збиток), що пов'язаний з утратами від стихійного лиха, техногенних катастроф і аварій; з відшкодуванням збитків від надзвичайних подій, а також з іншими надзвичайними доходами і втратами.

Принцип фінансової самостійності – це одне з основних умов підприємницької діяльності, який забезпечує конкурентоспроможність господарюючого суб'єкта. Самостійність забезпечується правом самостійно визначати напрями та сфери діяльності та джерела її фінансування.

Принцип самофінансування означає повну самокупність витрат на виробництво і реалізацію продукції, виконання робіт і надання послуг, інвестування в розвиток виробництва за рахунок власних коштів і при необхідності банківських та комерційних кредитів. Самофінансування відноситься до методів ринкового ведення господарства, коли власних фінансових джерел достатньо для фінансування господарської діяльності.

Принцип господарської самостійності - це можливість підприємствам і організаціям незалежно від форм власності самостійно визначати свої витрати, джерела фінансування, напрями вкладення коштів з метою отримання прибутку. Проте самостійність виникає тільки після виконання зобов'язань перед суспільством і державою.

Принцип відповідальності за результати фінансово-господарської діяльності - принцип, що передбачає наявність певної системи відповідальності за результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

Принцип контролю за результатами фінансово-господарської діяльності - це система (комплекс) заходів, спрямованих на координацію та функціонування

дій взаємопов'язаних та взаємозалежних окремих частин (складових) системи з метою здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю певного суб'єкта господарювання.

Принцип зацікавленості у результатах фінансово-господарської діяльності – об'єктивна необхідність, яка диктується основною метою підприємницької діяльності - максимізацією прибутку. Зацікавленість у результатах господарської діяльності в рівній мірі властива колективам підприємств в цілому і окремим працівникам. Реалізація цього принципу забезпечується гідною оплатою праці, дотриманням економічно обґрунтованих пропорцій у розподілі чистого прибутку на споживання і накопичення.

Принцип забезпечення фінансовими резервами – необхідність формування фінансових резервів яка пов'язана з ризиком, який завжди супроводжує підприємницьку діяльність.

Продуктивні витрати - це витрати, які передбачені технологією і організацією виробництва.

Пропорційне ціноутворення - метод, при якому підприємство виходить не стільки з власних витрат, оцінки споживчої вартості чи попиту, скільки із цін конкурентів.

Просте відтворення основних засобів - здійснюється в тому самому обсязі, коли відбувається заміна окремих зношених частин основних засобів або заміна старого устаткування на аналогічне, тобто тоді, коли постійно відновлюється попередня виробнича потужність. Джерелом фінансування простого відтворення основних засобів є нарахована сума амортизації.

Просте відтворення основних засобів здійснюється в двох формах: заміна зношених або застарілих основних виробничих засобів; капітальний ремонт діючих основних засобів.

Прямі матеріальні витрати – вартість сировини та основних матеріалів, що є основою для виготовлення продукції і які можуть бути безпосередньо віднесені на конкретний об'єкт витрат (сировина і матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, допоміжні матеріали).

Прямі витрати на оплату праці - частина витрат виробництва, яка включає заробітну плату та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, які можуть бути безпосередньо віднесені на конкретний об'єкт витрат.

Прямі витрати на виготовлення продукції – це економічно однорідні витрати, що відносяться на собівартість конкретного виду продукції прямо, безпосередньо у відповідності з обґрунтованими нормами та нормативами. До них відносяться прямі матеріальні витрати (на сировину та основні матеріали), прямі витрати на оплату праці та інші прямі витрати (відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація, витрати від браку).

Прямолінійний метод нарахування амортизації основних засобів. При використанні прямолінійного метода вартість об'єкта основних засобів, що амортизується, списується однаковими частинами впродовж всього періоду його використання (експлуатації).

Річна сума амортизації визначається діленням вартості, що амортизується, на очікуваний термін використання об'єкта основних засобів:

Місячна сума амортизації визначається діленням річної суми амортизації на 12 місяців. Цей метод відрізняється легкістю розрахунку - вартість об'єкта основних засобів списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації.

Р

Регулююча функція податків - форма впливу податків на різні напрямки, показники діяльності суб'єктів господарювання. Такий вплив залежить від: об'єкта оподаткування та методики його визначення, від джерел сплати податків, розміру ставок податків і методики їх розрахунку, термінів сплати податків, податкових пільг, штрафних санкцій за порушення податкового законодавства суб'єктами господарювання.

Резервний капітал - частина власного акціонерного капіталу, який не належить ні до оплаченого акціонерного капіталу, ні до нерозподіленого прибутку і включає такі статті, як: додаткові суми (поверх номіналу), одержані за знову видані акції; залишок, що виник в результаті підвищення вартості акції; суми, які виникли в результаті переводу нерозподіленого прибутку в капітал внаслідок виплати дивідендів не готівкою, а акціями.

Реорганізаційні процедури - заходи, що застосовуються для фінансового оздоровлення неплатоспроможного підприємства, до яких відносяться санація і зовнішнє управління майном боржника.

Реорганізація підприємства - це здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема, шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, якщо це передбачено планом санації, на зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів.

Рентабельність - показник рівня дохідності продукції, підприємства в цілому. Визначається як відношення прибутку до поточних витрат або авансованої вартості у відсотках.

Рентабельність активів – показник використовується для визначення ефективності постійних довгострокових вкладень усіх інвесторів для забезпечення господарської діяльності підприємства. Він характеризує загальну ефективність підприємництва відносно активів, відображених у балансі.

Рентабельність власного капіталу (чистих активів) і статутного капіталу - показують загальну ефективність підприємницької діяльності відносно власних вкладень засновників підприємства при його створенні та реінвестуванні прибутку. Вони є універсальною характеристикою привабливості і

вигідності інвестування для фактичних та потенційних власників, а також оцінкою вміння господарюючих суб'єктів користуватися ринком фінансових ресурсів.

Рентабельність операційної діяльності — свідчить про ефективність операційних витрат, пов'язаних з формуванням виробничої собівартості, загальногосподарським управлінням і збутовою діяльністю та іншими операційними витратами. Ці витрати безпосередньо беруть участь у виготовленні та реалізації продукції і створюють прибуток від операційної діяльності, а показник рентабельності показує суму прибутку, одержану в розрахунку на 1 грн. цих витрат.

Рентабельність звичайної діяльності - показник характеризує суму прибутку (збитку) від звичайної діяльності, одержану в розрахунку на 1 грн. відповідних витрат.

Рентабельність галузей економіки – розрахунок рентабельності галузей економіки здійснюється на основі загальної суми прибутку, що отримана підприємствами, об'єднаннями, іншими госпрозрахунковим формуваннями, що входять у відповідну галузь економіки. На рівень рентабельності галузі впливає наявність у ній низькорентабельних і збиткових підприємств.

Рентабельність окремих видів продукції - розрахунок рентабельності окремих видів продукції (робіт, послуг) здійснюється на основі показників прибутку від їх випуску або реалізації. При цьому поточні витрати можуть бути визначені в таких варіантах: собівартість продукції (виробнича); собівартість продукції за винятком матеріальних витрат (новостворена вартість); вартість продукції в цінах виробника (вартість за мінусом непрямих податків).

Рентабельність основних засобів – показник активності їх використання, що обчислюється як відношення загального прибутку до вартості основних засобів у відсотках.

Рентабельність підприємства – розрахунок рентабельності здійснюється на основі показників: загальний прибуток, прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), прибуток від основної діяльності. При цьому прибуток зіставляється з авансованою вартістю, яку можна визначати в різних варіантах: весь капітал підприємства, власний капітал, позичковий капітал, основний капітал, оборотний капітал.

Реструктуризація підприємства – це запровадження організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів.

Роздрібні ціни - ціна, за яку товари реалізуються у роздрібній торговельній мережі населенню. Формування роздрібною ціни відбувається шляхом додавання до оптової ціни промисловості торговельної націнки, що складається з витрат і прибутку торговельних організацій.

Розподільна функція фінансів полягає в тому, що за допомогою фінансового механізму розподіляється та перерозподіляється вартість національного доходу між різними суб'єктами господарювання та напрямками цільового використання.

Розрахунковий чек - розрахунковий документ, що містить письмове доручення власника рахунка (чекодавця) банку-емітенту, в якому відкрито рахунок, про сплату чекодержателю зазначеної в чеку суми.

Розрахунково – аналітичний метод фінансового планування – метод за яким показники обчислюються на підставі аналізу фактичних фінансових показників, які служать базою для розрахунків, та враховують їх зміни в плановому періоді.

Розширене відтворення основних засобів - це процес безперервного їхнього відновлення, що характеризується кількісним і якісним збільшенням діючих основних засобів або придбанням нових основних засобів, здатних забезпечити вищий рівень продуктивності устаткування, у кожному наступному циклі виробництва. Джерелом фінансування в умовах розширеного відтворення є використання частини створеного додаткового продукту.

С

Санаційний аудит - полягає в оцінці санаційної спроможності підприємства на підставі аналізу фінансово-господарської діяльності та наявного плану фінансового оздоровлення.

Санація без залучення додаткових фінансових ресурсів на підприємство – це заходи, що направлені на: зменшення номінального капіталу підприємства; конверсію власності в борг; конверсію боргу у власність; пролонгацію термінів сплати заборгованості; добровільне зменшення заборгованості; самофінансування.

Санація в досудовому порядку - це система заходів для відновлення платоспроможності боржника, які здійснюються власником підприємства-боржника з метою запобігання його ліквідації. Ці заходи стосуються реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових питань і провадяться згідно з чинним законодавством до початку порушення справи про банкрутство. У рамках досудової санації власником майна боржника, його кредиторами, іншими особами в межах заходів із запобігання банкрутству підприємства може бути надана фінансова допомога в розмірі, достатньому для погашення зобов'язань боржника перед кредиторами, у тому числі зобов'язань зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), та відновлення платоспроможності боржника. Надання фінансової допомоги боржнику передбачає взяття ним на себе відповідних зобов'язань перед особами, які надали таку допомогу в порядку, установленому законом.

Санація із залученням коштів власників підприємства - це фінансування санації власниками у таких формах: внески на збільшення статутного фонду; надання позик; цільові внески на безповоротній основі.

Санація із залученням кредиторів – участь кредиторів у санації боржників може відбуватись у таких формах: реструктуризація наявної заборгованості; зменшення або списання заборгованості; надання санаційних кредитів; поручительство або надання гарантій кредитного забезпечення.

Санація із залученням персоналу підприємства – фінансування санації персоналом може здійснюватись у таких формах: відстрочка або відмова від винагороди за виробничі результати; надання працівниками позичок; придбання працівниками акцій даного підприємства.

Санація із залучення нового фінансового капіталу - це: альтернативна санація; зменшення номінального капіталу з майбутнім його збільшенням; безповоротна фінансова допомога власників; безповоротна фінансова допомога персоналові; емісія облігацій конверсійної позики; залучення додаткових позичок.

Санація підприємства в рамках судових процедур - згідно із законодавством до боржника господарський суд може застосувати такі типи процедур: розпорядження майном боржника; мирова угода; санація (відновлення платоспроможності) боржника; ліквідація банкрута.

Санаційна спроможність - це наявність у підприємства, що зазнало фінансової кризи, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які забезпечуватимуть успішне проведення його фінансової санації. До загальних умов санаційної спроможності відносять наявність у підприємства ефективної санаційної концепції та потенціалу для майбутньої успішної діяльності, а саме: стійких позицій на ринку та реальних можливостей збільшення обсягів реалізації; конкурентних переваг; виробничого та кадрового потенціалу.

Сезонна кредитна лінія – кредитна лінія, що відкривають за періодичного браку оборотних коштів, пов'язаних із сезонністю виробництва або з необхідністю створення запасів товарів на складі. Погашення боргу й відсотків здійснюється одноразовим платежем. У разі відкриття сезонної кредитної лінії банк в обов'язковому порядку вимагає від підприємства забезпечення.

Сезонний кредит - кредит на покриття потреб, спричинених сезонними факторами. Перевага такого кредиту полягає в тім, що підприємства можуть випускати продукцію без додаткових витрат на складування і зберігання.

Середньо ліквідні активи - це дебіторська заборгованість та інші активи (витрати майбутніх періодів у тій частині, яка буде використана протягом операційного циклу або року від дати складання балансу), для їх перетворення на готівку потрібен певний час.

Середній період обороту активів – показує кількість днів, протягом яких активи проходять всі стадії одного кругообороту.

Середній період обороту оборотних активів (мобільних коштів) – показує кількість днів, необхідних підприємству для поповнення його оборотних активів (мобільних засобів).

Середній період обороту запасів – показує середню кількість днів перебування коштів у запасах.

Середній ремонт - ремонт, що виконується для відновлення справності та часткового відновлення ресурсу виробу із заміною або відновленням складових частин обмеженої номенклатури та контролем технічного стану складових частин, які виконуються в обсязі, встановленому в нормативно-технічній документації. Значну частково відновлюваного ресурсу встановлюють у нормативно-технічній документації.

Система оподаткування - сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів, що стягуються в порядку, установленому відповідними законами держави.

Система фінансового планування на підприємстві – включає три основні підсистеми: перспективне фінансове планування; поточне фінансове планування; оперативне фінансове планування.

Склад оборотних коштів - це сукупність окремих елементів оборотних виробничих фондів і фондів обігу. Склад оборотних коштів у різних галузях господарства може мати певні особливості. Так, у виробничій сфері основні статті оборотних коштів – це сировина, основні матеріали, незавершене виробництво, готова продукція. В окремих галузях промисловості є статті оборотних коштів, що характерні тільки для них.

Склад інших операційних витрат – до складу таких витрат входять: собівартість реалізованої іноземної валюти з додаванням витрат, пов'язаних з її продажем; сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів; витрати від операційної курсової різниці, тобто від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства; витрати від знецінення запасів; нестачі і витрати від псування цінностей; визнані штрафи, пені, неустойки; витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення.

Склад інших прямих витрат – включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені на конкретний об'єкт витрат: відрахування на соціальні заходи; плата за оренду; амортизація; витрати від браку

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) – складається з їх виробничої собівартості, яка була реалізована протягом звітного (планового) періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості продукції поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Ставка оподаткування - використовується для обчислення суми податку й установлюється в грошовому вимірі на одиницю оподаткування або у відсотках до об'єкта оподаткування. Відсоткові ставки можуть бути пропорційними, прогресивними, регресивними.

Сталі зобов'язання - це мінімальна (стійка) заборгованість із заробітної плати працівникам, відрахувань на обов'язкове державне пенсійне страхування, на

соціальне страхування, резерв майбутніх платежів, авансування покупців (замовників).

Строковий кредит – кредит, який надається цілком відразу після укладання кредитної угоди. Він погашається або періодичними внесками, або одноразовим платежем наприкінці терміну.

Структура оборотних коштів - питома вага вартості окремих статей оборотних виробничих фондів і фондів обігу в загальній сумі оборотних коштів.

Суб'єкт податку - суб'єкт податкового правовідношення, який має, отримує (передає) предмети оподаткування чи здійснює діяльність яка є предметом оподаткування, і реалізує (має) податкові обов'язки і права встановлені законодавством про податки і збори.

Суб'єкти кредитних відносин – суб'єктами є дві сторони: одна з них в рамках конкретної кредитної угоди називається кредитором, інша – позичальником.

Сукупний норматив оборотних коштів - це загальна сума нормованих оборотних коштів по підприємству за звітний період.

Сума господарських засобів, що знаходяться в розпорядженні підприємства - цей показник дає узагальнену вартісну оцінку активів, що перебувають на балансі підприємства. Це облікова оцінка, що не збігається із сумарною ринковою оцінкою активів підприємства. Зростання цього показника свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства.

T

Технологічний запас - включає час на підготовчі операції, якщо вони не є складовою частиною виробничого циклу. Норма технологічного запасу визначається конкретними умовами роботи кожного підприємства і тривалістю підготовчих операцій.

Торгові націнки – це різниця між ціною продажу кінцевому користувачу (споживачу) і ціною, сплаченою виготовлювачу першим покупцем. Торгова націнка асоціюється з поняттям вартості, доданої збутом. Для непрямого каналу, що включає декілька посередників, торгова націнка дорівнює сумі націнок послідовних посередників. Націнка конкретного дистриб'ютора - це різниця між цінами, за якими він продає і купує. Якщо є тільки один посередник, обидва визначення націнки збігаються.

Транспортний запас - транспортний запас визначається як різниця між часом перебування вантажу в дорозі від постачальника до споживача та часом поштового пробігу розрахункових документів, їх оформлення вантажовідправником і обробки банками за місцем знаходження постачальника і споживача.

Трендовий аналіз – аналіз, якій ґрунтується на порівнянні кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів і визначенні тренда, тобто основної тенденції динаміки показника, очищеної від випадкових впливів факторів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства та індивідуальних

особливостей його діяльності в окремих періодах. За допомогою трендового аналізу формуються можливі визначення показників у майбутньому.

У

Укрупнений метод розрахунку прибутку – метод, який може застосовуватись підприємством у цілому для розрахунку прибутку від реалізації всієї продукції, передбачає розрахунок прибутку на підставі показника витрат на одну гривню продукції за попередній період, а також очікувану їх зміну, що прогнозується в наступному періоді.

Ф

Факторинг - продаж дебіторської заборгованості підприємства на користь факторингової компанії чи комерційного банку раніше строку їх погашення з дисконтом від номінальної вартості.

Факторний аналіз - це аналіз впливу певних факторів (причин) на результативний показник за допомогою побудови детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. Причому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник.

Фізичний знос – це поступова втрата основними засобами споживчої вартості в процесі експлуатації, тобто суто матеріальний знос їхніх окремих елементів, зокрема: особливостей технологічного процесу; якості обслуговування основних засобів; кваліфікації робітників та їхнього ошадливого ставлення до основних засобів.

Фіксована відсоткова ставка – постійна відсоткова ставка, що встановлюється на визначений строк і не залежить від ринкової кон'юктури.

Фіксовані ціни - незмінна відпускна ціна на окремі види продукції, робіт, послуг на визначений строк, що не залежить від ринкової кон'юктури.

Фінанси - це економічні відносини з приводу формування, розподілу, перерозподілу і використання ВВП в інтересах усіх суб'єктів ринкової економіки.

Фінансовий аналіз - це сукупність аналітичних процедур, які ґрунтуються, як правило, на загальнодоступній інформації фінансового характеру та призначені для оцінки стану й ефективності використання економічного потенціалу підприємства, а також прийняття управлінських рішень стосовно оптимізації його діяльності або участі в ній.

Фінансова діяльність - це сукупність операцій, які призводять до зміни величини та/або складу власного та позикового капіталу (випуск акцій, отримання позик та їх погашення, викуп акцій власної емісії, виплата дивідендів тощо).

Фінансові інвестиції - активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора

Фінансова криза – це фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини.

Фінансовий лізинг (оренда) - господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає придбання орендодавцем на замовлення орендаря основних фондів з наступним їх передаванням у користування орендарю на строк, що не перевищує строку повної амортизації основних фондів з обов'язковим далішим передаванням права власності на такі основні фонди орендарю.

Фінансовий механізм - управління фінансовими відносинами через фінансові важелі, методи та способи з метою підвищення ефективності господарювання підприємства.

Фінанси підприємств - економічні відносини, пов'язані з рухом грошових коштів, формуванням, розподілом і використанням доходів та грошових фондів суб'єктів підприємництва в процесі відтворення.

Фінансове планування на підприємстві - це процес розробки системи фінансових планів, який полягає у визначенні фінансових цілей, встановленні ступеня відповідності цих цілей поточному фінансовому стану підприємства та формулюванні послідовності дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей. У процесі планування розробляють узагальнюючі фінансові показники кількісного та якісного характеру і визначають найбільш ефективні шляхи їх досягнення.

Фінансова політика - це сукупність заходів зі сторони держави щодо використання фінансових відносин для виконання своїх функцій та забезпечення сталого економічного зростання.

Фінансові ресурси - грошові кошти, грошові фонди, що перебувають у розпорядженні підприємства та використовуються ним в його діяльності.

Фінансова робота на підприємстві - діяльність, що здійснюється за такими основними напрямками: фінансове прогнозування і планування; оперативна поточна фінансово-економічна робота; аналіз і контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Фінансова санація підприємства – покриття поточних збитків та усунення причин їхнього виникнення, поновлення або збереження ліквідності та платоспроможності підприємств, скорочення всіх видів заборгованості, поліпшення структури оборотного капіталу та формування фондів фінансових ресурсів, необхідних для проведення санаційних заходів виробничо-технічного характеру.

Фінансові санкції - є платою у вигляді фіксованої суми та /або відсотків, що стягується з платника податку у зв'язку з порушенням ним вимог податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на податкові органи. Пеня є сумою коштів у вигляді відсотків, нарахованих на суми грошових зобов'язань, не сплачених у встановлені законодавством строки.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується

системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Фінансова стратегія підприємства – визначає довгострокову мету фінансової діяльності підприємства, що залежить від його фінансової політики, вибору найефективніших напрямів її досягнення.

Фонди обігу – це залишки готової продукції на складі підприємства, відвантажені, але не оплачені покупцями товари, залишки коштів підприємства на поточному рахунку в банку, в касі, у розрахунках, у дебіторській заборгованості, а також вкладені в короткострокові цінні папери.

Фондові інструменти - Основними інструментами фондового ринку є цінні папери різних видів, типів, які формують свої сегменти: грошового ринку, ринку цінних паперів, ринку капіталів, фондового ринку.

Фінансова діяльність підприємства – діяльність пов'язана з такими надходженнями грошових коштів: від емісії власних акцій; отриманих довгострокових кредитів і позичок; короткострокових кредитів і позичок; погашення заборгованості за довгостроковими орендними зобов'язаннями; цільових фінансових надходжень; курсових фінансових надходжень; курсових валютних різниць від переоцінки валюти тощо.

Фінансова стійкість – це стан майна підприємства, що гарантує йому платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів.

Фінансові інвестиції - це активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигід для інвестора.

Фінансові результати діяльності підприємства (прибуток, збиток) - це фінансові результати діяльності підприємства, що відображають мету підприємства взагалі, її доходність і є вирішальними для підприємства. Окрім керівництва підприємства і колективу фінансові результати діяльності цікавлять інвесторів, кредиторів, державні органи, в першу чергу податкову службу, фондові біржі. Отже взагалі можна сказати, що ефективність виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства відображається у фінансовому результаті.

Фіскальна функція податків - мобілізація коштів у розпорядження держави, через розподіл частини валового національного продукту та формування централізованих фінансових ресурсів для забезпечення виконання її функцій.

Фондовіддача основних засобів – це відношення вартості випущеної продукції у вартісному виразі до середньорічної вартості основних виробничих фондів. Вона виражає ефективність використання засобів праці, тобто показує, скільки виробляється готової продукції на одиницю основних виробничих фондів.

Для характеристики повної фондovіддачі нерідко її розраховують як відношення валового продукту до всіх виробничих фондів. Для цього визначають середньорічну вартість основних і оборотних виробничих фондів (їхню загальну вартість на початок і кінець року ділять на 2, або їхню вартість по місяцях ділять на 12).

В окремих випадках, коли випущена продукція (виконані роботи) є однорідними, фондovіддачу можна визначати і в натуральному виразі.

Фондомісткість (фондоємність) – це показник, зворотний фондovіддачі, який показує величину вартості основних фондів, що припадає на одиницю продукції, випущену підприємством. Даний показник служить для визначення ефективності використання основних фондів підприємства.

Фондоозброєність - це показник осначеності праці виробничими основними фондами. Визначається відношенням середньорічної балансової вартості виробничих основних фондів до середньооблікової чисельності робітників або працівників.

Формалізовані методи аналізу - засновані на жорстко формалізовані аналітичні залежності: метод ланцюгових підстановок; метод арифметичних різниць; балансовий метод; метод виокремлення ізольованого впливу факторів; метод відсоткових чисел; диференційний метод; логарифмічний метод; інтегральний метод; метод простих і складних відсотків; дисконтування.

Франко ціни - термін у міжнародній торгівлі, що позначає певне місце, визначене в договорі купівлі-продажу, у якому відбувається перехід права власності на товар та відповідальності за нього від продавця до покупця (вид торгової операції, при якій в ціну товару включаються витрати по доставці товару в місце призначення). За доставку товару до цього місця вся відповідальність (та витрати) покладаються на продавця. Після доставки товару в це місце, відповідальність за товар (та всі подальші витрати на перевезення) переходить до покупця.

Функції лізингу - сутність лізингу виражають його функції: фінансову, виробничу, збутову.

Функція формування доходів підприємства – процес формування доходів, фінансових ресурсів, фонду нагромадження у процесі виробничо-господарської діяльності. Формування фінансових ресурсів на підприємстві відбувається під час формування статутного фонду. Формування доходів відбувається у процесі розподілу грошових надходжень до основних та оборотних коштів, а також під час використання доходів на формування резервного фонду, фонду споживання, фонду нагромадження тощо.

Ц

- **Ціна конверсії акцій** - визначає середню ціну акцій у разі обміну на них конвертованої облігації. Розраховується як відношення номінальної вартості конвертованої облігації до кількості акцій за конвертовану облігацію

Ч

Частка оборотних активів в активах - визначається шляхом ділення оборотних активів на валюту балансу і показує їх питому вагу в майні підприємства.

Частка виробничих запасів в оборотних активах - визначається як відношення виробничих запасів до оборотних активів і показує їх питому вагу в складі оборотних активів.

Чистий прибуток - прибуток підприємства, який залишається після сплати податку на прибуток.

ДОДАТОК А

Платіжне доручення

[1] ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ № [3]		[2] 0410001
від " ____ " _____ 200_р. [4]		Одержано банком " ____ " [50] 200_р. [5]
Платник [9] Код [8]	Код банку [12]	ДЕБЕТ рах. № [10]
Банк платника [11] в м. _____	Код банку [14]	СУМА [7]
Одержувач [15] Код [16]	Код банку [14]	КРЕДИТ рах. № [17]
Банк одержувача [13] в м. _____	Код банку [14]	СУМА [7]
Сума словами [6]		
Призначення платежу [19]		[18]
М. П. Підпис [40] _____	_____	Проведено банком " ____ " [51] 200_р. Підпис банку

ДОДАТОК Б

Простой вексель

ПРОСТИЙ ВЕКСЕЛЬ Серія СД № 9512365

ГРН 5000,00

(валюта)

(сума цифрами)

м. Київ

29 грудня 2014 р.

(місце складання)

(дата складання)

28 лютого 2015 р. ми заплатимо проти цього простого векселя наказу

ВАТ «ДЖЕРЕЛО»

(найменування того, кому або за наказом кого платіж повинен бути здійснений)

ГРН. П'ять тисяч грн. 00 коп.

(валюта)

(сума словами)

Підлягає сплаті в м. Житомирі

(місце платежу)

ТОВ «ГІЛЬДІЯ»

м. Київ, вул. Кибальчича, 15
 ЕДРПОУ: 23562748

АКБ «ЛЬОНОК», n/p 26005224456003

 (найменування банківської установи)

МФО 321067

підпис і точка адреса тросанта
 ідентифікаційний номер (код)

ДОДАТОК В

Переказний вексель

ПЕРЕКАЗНИЙ ВЕКСЕЛЬ Серія АВ № 1234567

ГРН 12800,00

(валюта)

(сума цифрами)

м. Одеса

05 січня 2014 р.

(місце складання)

(дата складання)

21 лютого 2015 р. заплатить проти цього переказного векселя наказу

ЗАТ «ПАРУС»

(найменування того, кому або за наказом кого платіж повинен бути здійснений)

ГРН. Дванадцять тисяч вісімсот грн. 00 коп.

(валюта)

(сума словами)

Платник ТОВ «ГРОНО»

(найменування)

(трасат)

м. Запоріжжя, вул. Сірка, 103

(точка адреса)

Підлягає сплаті в м. Тернопіль

(місце платежу)

АКБ «ЗБРУЧ», н/р 26003459234002

(найменування банківської установи)

МФО 326032 -----

ТОВ «ГІЛЬДІЯ»

м. Полтава, вул. П. Мирного, 11

ЕДРПОУ: 12345678

підпис і точка адреса тросанта

ідентифікаційний номер (код)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ	4
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	4
Питання для самоконтролю знань	5
Тестові завдання.....	6
Практичні завдання.....	11
Завдання для самостійної роботи студентів.....	15
Список використаних і рекомендованих джерел.....	16
2. ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВ	17
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	17
Питання для самоконтролю знань.....	18
Тестові завдання	18
Практичні завдання.....	25
Завдання для самостійної роботи студентів.....	28
Список використаних і рекомендованих джерел.....	28
3. ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА	29
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	29
Питання для самоконтролю знань.....	30
Тестові завдання.....	31
Практичні завдання.....	36
Завдання для самостійної роботи студентів.....	43
Список використаних і рекомендованих джерел.....	43
4. ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ПЛАНУВАННЯ	45
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	45
Питання для самоконтролю знань	46
Тестові завдання	46
Практичні завдання.....	52
Завдання для самостійної роботи студентів.....	57
Список використаних і рекомендованих джерел.....	57
5. ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ	58
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	58
Питання для самоконтролю знань.....	60
Тестові завдання.....	60
Практичні завдання.....	64
Завдання для самостійної роботи студентів.....	71
Список використаних і рекомендованих джерел.....	72

6. ОБОРОТНІ КОШТИ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ...	73
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	73
Питання для самоконтролю знань.....	74
Тестові завдання.....	75
Практичні завдання.....	83
Завдання для самостійної роботи студентів.....	87
Список використаних і рекомендованих джерел.....	98
7. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	89
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	89
Питання для самоконтролю знань.....	91
Тестові завдання.....	91
Практичні завдання.....	96
Завдання для самостійної роботи студентів.....	100
Список використаних і рекомендованих джерел.....	101
8. КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	102
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	102
Питання для самоконтролю знань.....	104
Тестові завдання.....	105
Практичні завдання.....	113
Завдання для самостійної роботи студентів.....	118
Список використаних і рекомендованих джерел.....	119
9. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	120
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	120
Питання для самоконтролю знань.....	121
Тестові завдання.....	122
Практичні завдання.....	129
Завдання для самостійної роботи студентів.....	131
Список використаних і рекомендованих джерел.....	131
10. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	132
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	132
Питання для самоконтролю знань	136
Тестові завдання.....	136
Практичні завдання.....	144
Завдання для самостійної роботи студентів.....	151
Список використаних і рекомендованих джерел.....	154
11. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	155

Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	155
Питання для самоконтролю знань	159
Тестові завдання	159
Практичні завдання.....	163
Завдання для самостійної роботи студентів.....	167
Список використаних і рекомендованих джерел.....	168
12. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА.	169
Методичні вказівки щодо вивчення теми.....	169
Питання для самоконтролю знань.....	171
Тестові завдання	171
Практичні завдання.....	180
Завдання для самостійної роботи студентів.....	185
Список використаних і рекомендованих джерел.....	185
Глосарий	186
ДОДАТКИ	230
Додаток А. Платіжне доручення.....	231
Додаток Б. Простой вексель.....	232
Додаток В. Переказний вексель.....	233
Додаток Г. Фінансовий Звіт підприємства «Х».....	234
Додаток Д. Фінансовий Звіт підприємства «У».....	240
Додаток Е. Бюджети підприємств.....	248
ЗМІСТ	257

